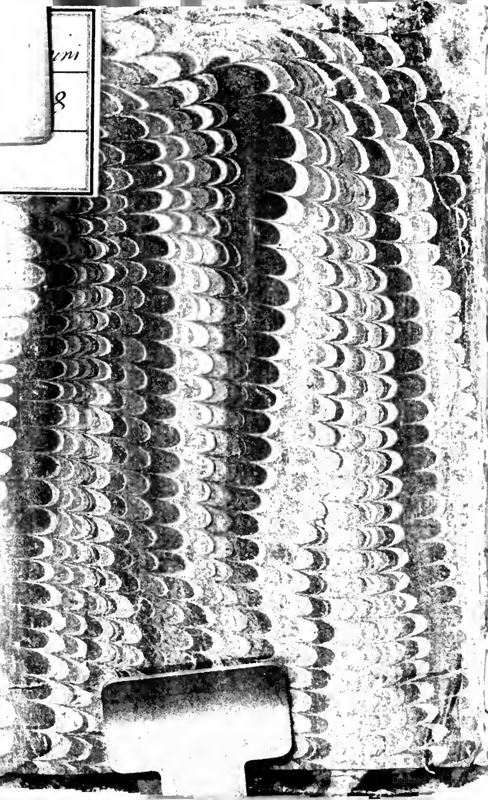

MEMORABILIA
ITALORVM
ERVDITIONE PRAESTANTIVM
QVIBVS VERTENS SAECVLVM GLORIATVR.

IO. LAMI

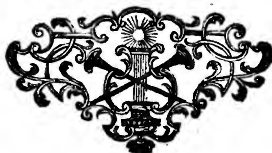
MEMORABILIA ITALORVM

ERVDITIONE PRAESTANTIVM

QVIBVS VERTENS SAECVLVM

GLORIATVR.

TOMI II. PARS I.

FLORENTIAE. MDCCXLVII.

Ex Typographio ad Plateam Sanctae Crucis.

CVM ADPROBATIONE.

NOBILISSIMO ET EXCELLENTISSIMO
VIRO
ANDREAE QVIRINO
PATRICIO VENETO
ERVDITISSIMO. OMNIGENIS
VIRTVTIBVS ORNATISSIMO.
LITTERARVM BONARVMQVE ARTIVM
FAVTORI MVNIFICO
DOMINO MEO MAXIME OBSERVANDO
IO. LAMIVS
DEDICO, CONSECROQVE.

MORIS est apud omnes, ANDREA QVIRINE, eruditis lucubrationibus in lucem prodituris Patronum aliquem eximium, inluſtrem, potentem,

quaerere, cuius praeclaro nomine insignitae refulgeant; munitae protectione incolumes gaudeant; gratia, favore, auctoritate, confirmatae vigeant, atque edacis temporis securae perennent. Huiusmodi enim patrocinio iniustis obtrectatorum, & male feriatorum hominum, non tam censuris, quam maledictis, ereptae, tutae atque alacres ad celebres Virorum litteratorum coetus accedunt, & ab iis probantibus & plaudentibus benigne iucundeque excipiuntur; & in Gloriae templum admissae rite concorditerque immortalitati consecrantur. Mihi igitur, quum hunc libellum publici iuris facturus essem,

sem, de tali Patrono eligendo cogitanti, atque animi meditabundi aciem in diversa convertenti, Tv tamdem occurristi, ea nobilitate conspicuus, eruditione praestans, virtute ac dignitate praecellens, ut Tibi, Tuoque inclito Nomini, inscriptam commentationem auspicatissime vulgaturum me esse considerem. Si enim in egregia Tuae Gentis eminentissimae decora inquirere velim, a quam remota vetustate generis Tui principia repetenda mihi fuerint! quanto rerum praeclare gestarum splendore, domi militiaeque, Gens Tua quacumque aetate coruscavit! Quanta immortales domus tuae

laudes certorum monumentorum fide, & concordi classicorum historicorum testificatione posterorum memoriae transmissae sunt! At dum ista omnia eximiae Tuae nobilitatis insignia memori animo revolvo, ac subspicio, nihil tam me movet, quam quod opusculum TIBI nuncupandum, qualecumque demum sit, eiusmodi est, quod TE capere ac delectare maximopere valeat; quum ea contineat, quae TIBI in memoriam verosimiliter revocatura sint, quam longa Virorum eruditissimorum series Domui Tuae non adeo commune decus attulerit, seseque doctrinae ac sapientiae alis tollens ac subli-

me efferens victrix per hominum ora circumvolet. Commentarius enim hic Italorum quorumdam scientia & eruditione praestantium res memoria dignas, ac monumenta, complectitur; quae dum leges, tacitum TIBI pectus gaudia pertentabunt; siquidem in mentem veniet, quot in solis QVIRINORVM eruditorum elogiis contexendis iustae molis volumina insumi & occupari potuissent; quum Tua Gens, non tam inlustris praestantissimorum civium coetus, quam doctissimorum hominum agmen densissimum fuerit. Quodcumque enim liberalium disciplinarum, egregiarumque artium & doctrina-

rum

rum genus considerem, in quolibet Gentilis aliquis Tuus sese mihi obfert, praestanti ingenio, animi cultu, & praeclarissimarum rerum cognitione, subspiciendus. Tales enim *Nicolaus*, & *Ioannes*, illi vetustiores; tales *Laurus*, *Vincentius*, *Hieronymus*, *Franciscus*, *Leonardus*, *Antonius*, aliique, magis virtutes, quam nomina, qui, seu politioris litteraturae elegantia conspicui, seu Musaei leporis suavitate censendi, seu medulla Suadae & flumine orationis manantes, seu graviorum doctrinarum sublimitate commendabiles, QVIRINVM nomen longe lateque celebre ac famigeratum reddiderunt. Si

au-

autem ad civilem ſcientiam, quae populis ac civitatibus omnium utiliſſima eſt; ſi ad militarem peritiam, quae temporibus difficillimis maxime neceſſaria merito reputatur; ſi denique ad eam facultatem, quae in maritimis expeditionibus regendis, proſpereque moderandis, exſeritur, peculiariter me convertam, quot prope homines in QVIRINA Gente per longam revolutorum ſaeculorum ſeriem enumerantur, tot Senatores, provinciarum Praeſides, copiarum Imperatores, Ductores claſſium, ſapientiſſimi deprehenduntur. Sed hos omnes miſſos faciam, utpote qui amoeniorum litterarum, & elegan-

tio-

tioris eruditionis, cultores perſequor, quorum etſi tam magna copia mihi non aliunde ſubpeteret, infinitorum propemodum inſtar mihi eſſet Patruus ille tuus Eminentiſſimus, ANGELVS MARIA, S. R. E. Cardinalis ampliſſimus, beneficentiſſimus Brixianae Civitatis Epiſcopus, Monachici Ordinis decus & ornamentum ſplendidiſſimum, qui Graecarum Latinarumque litterarum cultor eximius, Philoſophus & Theologus praeſtantiſſimus, ſacrae profanaeque hiſtoriae & antiquitatis omnis conſultiſſimus, mirabilem doctrinarum circuitum ſibi feliciter fortunateque comparavit, ut merito tamdem

S.

S. R. E. Bibliothecarius exſiſteret; aurea non unius generis & argumenti volumina publici iuris faceret; eius laudibus, praeconiis, plauſibus, non Italia tantum noſtra, ſed remotiores etiam provinciae, atque Europa univerſa, perſonaret. Grande Tibi, ANDREA QVIRINE, & domeſticum, & ante oculos adſidue verſans, exemplum, haec ἔμψυχος Βιβλιοθήκη καὶ Μουσεῖον περιπατοῦν, quo excitatus felicem cognitionum proventum, praecipuum liberalium diſciplinarum bonarumque artium amorem, non vulgarem eruditionem, & florentem poeticae elegantiae gloriam, quaerere & conſequi ſolenne ha-

bes, ut doctorum QVIRINORVM numerum augeas, & laudem ab omnibus, & quod plurimi faciendum est, ab adgnatio ipso, & tanto, Censore merearis. Nonne is fuit, qui TIBI convenire illud adfirmavit, quod Gentili Tuo *Lauro* olim *Franciscus Barbarus*, vir gravissimus & disertissimus, scripserat: *Video Te sic in otio negotiosum esse, ut in negotio possis esse otiosus; & tempus istud, quod multi quoque Togati ad inanes ludos, & spectacula, & bacchanalia, referunt, pro tua diligentia ad studia humanitatis, & doctrinae, contulisse?* At quum talis ac tantus sis; quum tot laureatae imagines tua atria

exor-

exornent ac decorent; quum Patruus ipse tuus, ingens sit praesentibus futurisque Scriptoribus argumentum; nonne aliqua cum voluptate libellum hunc meum evolves, qui eruditorum hominum vitas elogiaque complectens, quid Maiores Gentilesque Tui, quid Adgnati, quid TVTE ipse, doctissimi omnes, mereamini, quantam historiae materiam subpeditetis, facile recolenti omnino subgeret, & exemplar ob oculos ponet nobilioris operis, quod non tam QVIRINORVM vitas, quam Musarum ac Sapientiae laudes & praeconia concelebret? At si illa omnia ad pacato tranquilloque vultu hoc

meum

meum munusculum excipiendum, minus Te moverint; moveat saltem ingenita illa animo Tuo humanitas, qua omnium benevolentiam & amorem Tibi concilias; moveat obferentis animus honore, quo potest, virtutem & dignitatem Tuam prosequentis; moveat tamdem infelix commentarioli nostri conditio, si ei Patronus & Fautor desit, qualis Tu es; qui unus eum tua auctoritate ab vitilitigatorum calumniis vindicare, & tutum atque inviolatum servare & custodire, facillime potes; ideoque Tibi felicia faustaque omnia a Deo Opt. Max. ex animo precor. Dabam Florentiae KL. Quinctil. Anno MDCCXLVII.

MEMORABILIA ITALORVM

ERVDITIONE PRAESTANTIVM

Quibus vertens Saeculum gloriatur.

HORATIVS PACIFICVS.

Auctore Anonymo.

Raeceptam de fratribus opinionem, (*Plin. lib. XI. cap. LI.*) eos nempe fere numquam facie, omnino numquam moribus convenire, sicubi falsam esse experientia docuit, id profecto in *Horatio Pacifico*, *Matthaeoque* germanis fratribus usuvenit: ambo enim eadem ingenii indole, morumque unanimitate, paene a pueris hic florum, ille litterarum, amoenitatem amavit. Siquidem opes a maioribus quaesitas sicuti stultorum est imminuere, ita non cupidorum hominum est nolle augere: hi utique sua contenti fortuna, nec gloriam, nec divitias ambire; sed sibi, suisque,

reique familiari tantum adminiſtrandae, amiciſque iuvandis incumbere. *Matthaeus* etiam, qui adhuc in vivis degit, ingenio loci, aeriſque ſalubritate invitatus, quo in Neapolis ſuburbiis nullus eſt *Pacificorum* aedibus praeſtantior locus, curam omnem in omnis generis floribus, impendio etiam longe petitis, plantandis colendiſque adhibuit adhibetque: ut verno tempore omnium prope procerum identidem nobiliumque matronarum frequentia hortus, domuſque quotidie ornetur ac celebretur. Parentes illis fuere *Ioſephus Antonius Pacificus*, & *Angela de Marco*, utrique honeſtiſſimis Neapolitanis familiis priſcarum gentium. *Horatius* autem maximus ſtirpis, de quo hic ſermo inſtituitur, Pridie Nonas Septembr. Anno MDCLXXXVIII. in lucem editus, ut primum e Grammaticorum ſalebris elapſus ad humaniorum ſeſe litterarum amoenitatem contulit, vix credibile quantum in illis profecerit. Animi enim lenitate quadam inſita, ingeniique feſtivitate ad amoeniora ſtudia agebatur. Vixque egreſſus ex ephebis, paterna cura ab optimis ſuae aetatis praeceptoribus edoctus talia ſcripſit carmina vel Latina vel Italica lingua, ut & doctioribus viris eſſet admirationi. Inde ad Phyſicarum rerum contemplationem tranſgreſſus, ſeverioribus ſe immiſcuit ſtudiis, *Renati Carteſii* ſectam profeſſus, ſub haud poenitendo magiſtro *Philippo Violantio*, Poloniae nunc Regis Medico praeclariſſimo. Verum quum quantae neceſſitatis ſit viro naturalem ſapientiam adſectanti Mathematicas diſcipli-

nas praenosse ex librorum sedula lectione didicisset, e mathesi quoque, unius ingenii sui ope, tantum degustavit, quantum vel ad intima quaeque non modo Gassendicarum Atomorum, sed & *Lockii*, & *Newtonis* subtilissima commenta affatim notionum suppeteret; illustria quorum opera modo in Italicam ex Gallica lingua interpretando, modo suis meditationibus commentando, tantum profecit, ut nulli in Philosophica re foret secundus. Exstant non pauca eius scripta tum in hac naturali sapientia, tum in aliis quoque rebus penes *Iosephum* maiorem natu filium, optimi patris exemplo litteris deditum magna spe adolescentem; quae inter non contemnendum locum obtinent carmina Italice conscripta. Haec quidem, quae sparsa in diversis Carminum libris leguntur, nuptiarum, aliave de caussa compositorum, vel inscripto proprio auctoris nomine, vel *Critei Chilonii*, quod ei nomen inditum ob merita inter Arcadas cooptato, non pauca sunt. Quibus si complura alia adiicerentur, quae adhuc inedita domi adservantur, iustum conficerent librum. Viri tamen ingenito quodam pudore, numquam nisi demisse de se suisque rebus sentientis factum, ut adhuc eius, quae recensui, scripta, publica luce careant: fortasse, ne tantus pereat labor, propediem filio, quem supra dixi, curante proditura. Quod vero in clarissimi viri lucubrationibus magnopere elucet, est nitor quidam incomparabilis, delectusque verborum, facilitasque sermonis; ut & in scribendi ratione

candidi animi imaginem, morumque integritatem facile cognoscas. Quum namque optimum dicendi genus, ex sententiarum, verborumque delectu constet; mentem ad sapientissima quaeque excogitanda sua sponte efformatam veterum libris lectitandis excoluerat perfeceratque: at sibi stilum ex optimis quibusque Italicae linguae Scriptoribus iugi lectione comparaverat; ad eamque elegantiam labore studioque pervenerat, Neapoli licet ortus educatusque, quo pauci Florentiae, non immerito hoc nomine inter primores numerandus. Ad haec, quae ad sui ipsius eruditionem, animique ornamentum adeptus erat, Iurisprudentiam adiecit, qua iuvenes ad reipublicae administrationem instituuntur; eam ab *Nicolao Cavasso* clarissimo Iurisconsulto edoctus. Iuris deinde utriusque laurea admodum iuvenis ornatus, veterum Prudentum responsis, Principumque edictis intelligendis edi-scendisque incubuit: plerasque forenses orationes elegantissimo stilo scriptitavit. Attamen quietis amor a forensi contentione virum ceteroqui animi pacatissimi avocavit. Tantumque se publicis immiscuit curis, quantum humanitati suae ad pauperes, aliosque alienae opis egentes, sublevandos foret satis. Sic tamen, ut tutus esset receptus, quum libuisset, ad domesticum otium atque ad lectissimam Bibliothecam non parva impensa comparatam, cui in amoenissimos hortos pateret aditus. Hic scribendo legendoque plerumque vitam degens, nihili habuit mundanas res: honoresque ab aliis summopere expe-

petitos, ipsi vero a primoribus civitatis non semel oblatos, constantissime recusavit. Quippe ex Romana Graecaque & Christianae quoque Religionis historia, cuius summo amore tenebatur, tum nostratis Neapolitanae, aliisque recentiorum nationum, ac praesertim Florentinae, cuius in primis, linguae etiam desiderio, studiosissimus fuit, didicerat vir sapientissimus, quibus iactati seditionum fluctibus prisci illi viri principes civitatum, non inquam tantummodo factiosi, qui poenam commeriti, sed & frugi, publicisque commodis consulentes, in exsilium acti vix evaderent, & quandoque saevis tempestatibus obruti exanimarentur; nimiumque cives suos iuvandi studium immerito fato luerent. Diem obiit supremum anno MDCCXXXXII. nonis Maiis, annos natus LII. menses octo; postquam longinquo gravique morbo fuerat implicitus. In quo tam invictae constantiae specimen dedit, inter cetera mala identidem variis in corporis partibus decem & septem sectiones perpessus, ut ne verbum quidem incommodum tot inter cruciatus doloresque eius ore exciderit. Tantum potuit in Christiano viro ad sapientiam nato inveterata animi consuetudo. Dira fati necessitas amicis diuturnum reliquit amici desiderium, necessariis dolorem incomparabilem. Ex his, quae narravi, facile quis intelligat *Horatii* mores, eiusque vitae rationem. Dictis factisque honestissimus, ne ioco quidem quid umquam dixit, quod vel minimum quid obficeret pudori. In egenos misericors, in Deum

 pien-

pientissimus, amicorum diligentissimus, eorumque commodis providens, ut saepe & domesticas res, &, quod caput est, valetudinem suam negligeret, facilis adeuntibus, comis adloquentibus. Ex habitu ad bonum, qui altas fixerat in eius animo radices, saepe naturae credita sunt bona, quae fuerant virtutis. Praecipue lenitas in eo supra quam dici potest: ut numquam toto vitae curriculo tot inter aerumnas, quibus quotidie humana vita adflictatur, patrem familias irasci visum miraculo fuerit. Hinc factum, ut propter hilaritatem, comitatemque, morumque suavitatem, variamque eruditionem, in principum virorum, matronarumque conventibus expeteretur: & in eius aedes amicis commeantibus quotidie fores paterent. Statura fuit procera erectaque: habitu corporis paullo pleniore: liberali facie, colore candido, oculis subflavis, vultu aspectuque hilari ac leni. Oris maiestas facile animi magnitudinem aperiret. Ad haec tot tantaque animi, fortunae, naturae bona, sua ipsius mens seipsa contenta, litterarum otio gaudens, turbas omnino vitans in mora fuit, ne summos in republica honores adsequeretur.

VIN-

VINCENTIVS VIVIANIVS.

V*Incentius Vivianius*, Nobilis Florentinus, ortus est Florentiae Nonis Aprilis anno MDCXXII. Eius parentes *Iacobus*, *Michaelis Angeli* F. *Vivianius Francus*, & *Maria Alamanni* F. *de Monte*, Patricii Florentini, fuerunt. Humanis litteris in Collegio Iesuitarum Florentino operam dedit; & sub *Sebastiano* a *Petra Sancta* Minorita, Philosophiae in Coenobio Omnium Sanctorum Professore, sexdecim annos natus Logicen didicit; a quo nullam Geometria potiorem esse Logicam audivit. Geometrae, qui ne hac quidem tempestate redundant; perrari tunc erant; adeo ut Florentiae unus tantum Mathesin profiteretur. Fuit hic *Clemens a S. Carolo* Clericus Scholarum Piarum; auditor *Francisci a S. Iosepho* eiusdem Ordinis Geometrae, & Principis *Leopoldi* ab Etruria, deinde Cardinalis, Praeceptoris; cuius est opus *De directione fluminum*, quod sub *Famiani Michelini* nomine prodiit. Ille primum in Mathematicis disciplinis *Vivianio* facem praetulit, qui vix primas Elementorum Euclidis propositiones percepit, adeo per se in hoc studio progressus est, ut totum librum quartum, nullo docente, legerit atque comprehenderit; ingeniique praestantissimi specimen *Ferdinando* II. Magno Duci, Liburni tunc versanti, soluto problemate, luculentissimum dederit. Magnus *Galilaeus* tunc persenex erat; iacturamque oculorum, quibus novum

(quemadmodum ipse aiebat) caelum detexit, iam fecerat. Nihilo tamen secius Mathematicis, quae mirum in modum adamavit atque illustravit, ne oculis quidem captus, valedixit. Adolescentium, qui sibi oculorum instar essent, ope indigebat. Vix solidum annum Geometriae operam dedit *Vivianius*, quum suo eum contubernio *Galilaeus* dignatus fuit, atque ipsum anno MDCXXXIX. quadantenus adoptavit. Tribus circiter post annis convictu quoque suo celebrem *Evangelistam Torricellium* dignum duxit, atque ad tres menses LXXVII. annos natus interiit. Huius quidem summi ingenii viri nomen multis semper magni momenti inventis, quibus Neotericorum innititur Philosophia, praefixum usque conspicietur. Ab anno igitur XVI. usque ad vicesimum *Galilaeo Vivianius* convixit. Quum ad scientiam aptus natus esset, atque illo vivido spiritu, qui ex iuventae flore oritur, abundaret; nil mirum est, quod in tanti viri lectionibus maximopere profecerit. Illud oppido mirandum magis, quod licet eius viridis aetas a senio *Galilaei* longissimo intervallo distaret; ipse tamen praeseferente quamdam amoris speciem benevolentia Magistrum prosequeretur. Discipulum, ac postremum (quum *Torricellio* superstes fuerit) Magni *Galilaei* Discipulum se passim vocat; semper pro re nata, nonnumquam etiam intempestive (quod quanto in *Galilaeum* studio flagraverit, ostendit) de eodem verba facit. Enimvero non ut Magistri sui laudum particeps quodammodo fiat, sed ut amorem suum

erga

erga illum testetur, eumdem opportune, importune commemorat, *Galilaeo* vita functo, *Evangelistae Torricellio* adhaesit, eumque fidus auditor & amicus perpetuo coluit, & una cum eo spatium in tubo hydrargyri ope vacuum reddere excogitavit, multaque de hoc invento deinde commentatus est. Ita *Vivianius* duos tresve annos in Geometriam jugiter impendit, quo tempore & pingendi delineandique peritiam sub *Baccio de Blanco* adeptus est, & *Divinationem super Aristaeum* animo volutabat. Quod ut in bono lumine collocetur, veterum Geometrarum historia altius repetenda est. *Pappus*, Alexandrinus, imperante *Theodosio* Mathematicus, de quodam *Aristaeo*, quem *Veterem* vocat, ut ab alio *Aristaeo* iuniore secernat, sermonem alicubi instituit. *Aristaeus* senior *de Locis Solidis*, sive, ut *Pappus* explicat, de *tribus Sectionibus* κωνικοῖς, quinque libros scripsit, & posterior esse nequit *Euclide*, cuius Geometriae elementa exstant. Itaque trecentos ante Christum circiter annos floruit, cuius quinque libros temporis iniuria de medio penitus sustulit. *Vivianius* veterum Geometriae peritissimus, ipsorumque plurimorum operum iactura facta tristatus, hanc XXIV. annos natus magna ex parte reparare suscepit, eorumdem vestigiis insistens, atque ipsorum cogitationes, quoad eius fieri potest, divinans. Hac quidem in re divinare hominibus licet, in qua sin minus ipsamet Auctorum cogitata divinantur, certe aequipollentia, ipsorumque menti consentanea reperiuntur. Dum *Vivianius* quin-

que

que *Aristaei* libros suopte marte concinnabat, multiplices curae, domestica negotia, permolestaeque aegrotationes, transversum illum egerunt. Accedit, quod Medicei Principes, qui & norant, & praemiis adfecerant *Vivianii* merita, ipsi publicorum operum provinciam demandaverunt. Nam *Ferdinandus* II. suum Geometram adolescentem iam sexdecennem illum renunciaverat. Quapropter tria solida lustra quiete magnis studiis pernecessaria caruit. Nihilominus Geometria, quae stimulo perpete urget quos semel possedit, *Vivianum* in mediis occupationibus insequuta, quotquot ipsi supererant momenta, ab eodem sibi impetravit. Tunc aliud opus, in quo etiam divinandum erat, secum ipse reputavit. Collegerat *Apollonius Pergaeus* (ex urbe quadam Pamphyliae sic vocatus) qui CCL. circiter annis ante Christum natum floruit, quicquid *Aristaeus*, *Eudoxus Cnidius*, *Menaechmus*, *Euclides*, *Conon*, *Thrasydaeus*, & *Nicoteles*, de Sectionibus Conicis excogitaverant. Has, ut alia ab alia secerneretur, & suo quaeque charactere insigniretur, Parabolen, Hyperbolen, & Ellipsin prior adpellavit. Octo vero libros, qui ad tempus usque *Pappi* Alexandrini integri pervenere, elucubravit. Huic operi prolegomena quaedam *Pappus* praefixit; & lemmata ad illud intelligendum necessaria superaddidit. Postea quatuor posteriores *Apollonii* libri pessumiere. Ex *Apollonii* ad *Eudemum* epistola, atque ex *Eutocio* Ascalonita, qui auctor *Pappo* iunior est, liquet in quinto Conicorum

Apol-

Apollonii libro de lineis rectis maximis, & minimis, quae ad Sectionum Conicarum peripherias collinearent, actum fuisse. Nunc quidem quaestiones *de Maximis*, & *Minimis* adpellantur. *Vivianius*, cogitationibus suis ab *Aristaeo* aliquantisper avocatis, quintum *Apollonii* librum eodem pacto restituendum curavit, & subsecivas trium lustrorum horas in hoc opere impendit. Anno MDCLVIII. celebris *Ioannes Alphonsus Borellius*, eximii libri *De motu Animalium* auctor, Florentiam transiens, Manuscriptum Arabicum cum hoc titulo: *Apollonii Pergaei Conicorum Libri octo*, in Bibliotheca Medicea deprehendit. Quum illud cuncta exteriora signa, quae notari a *Borellio* poterant, integrum esse *Apollonii* Tractatum evincerent; illud, venia a Magno-Duce petita, Romam secum ipse tulit, ut ab *Abrahamo Ecchellensi* Maronita, Linguarum Orientalium Professore, Latine redderetur. *Vivianius*, qui fructum illorum, quae in suam de quinto *Apollonii* libro Divinationem paraverat, amittere nolebat; ut suus hic labor nihil aliud crederetur, quam Divinatio, sategit. In Arabica Lingua se prorsus peregrinum, & hospitem esse, authentica in medium protulit testimonia; in quibus illud Principis *Leopoldi*, Magni Ducis *Ferdinandi* fratris, principem locum obtinebat. Insuper de iis, quae *Ecchellensis* interpretando deprehendere poterat, certior fieri a *Borellio* noluit. Suam demum Divinationem maturavit, vulgavitque hoc titulo anno MDCLIX. *De Maximis*, & *Minimis Geometrica*

ca

ca Divinatio in V. Conicorum Apollonii Pergaei adhuc desideratam. Ex *Viviani* Operibus hoc primum in lucem prodiit. Interea *Abraham Ecchellensis*, qui Geometriam ignorabat, ope *Borellii*, magni quidem Geometrae, at Arabicam Linguam penitus nescientis, Arabicae *Apollonii* versioni Latine reddendae adlaborabat. Huiusce versionis auctor erat *Abalphath*, qui decimo saeculo ad exitum properante vivebat. Octavus *Apollonii* liber, quicquid Latina Inscriptio in contrarium obtrudat, plane desiderabatur. Anno MDLXI. *Ecchellensis* suam quinti, sexti, & septimi Interpretationem typis mandavit. Collata tunc fuit cum veritate *Viviani* divinatio, quae, quum longius quam *Apollonius* ipse processerit, plusquam divina habita fuit. Post singularem adeo, ac faustum eventum, negotio implicitus fuit prorsus absimili, in quo etiam ipso labores suos veterum operibus attexit. Refert *Tacitus* in primo Annalium suorum libro, Senatum post Tiberis inundationem, quae Romae, *Tiberio* imperante, plurimum obfuit, diligentissime curavisse, ut urbem ab huiusmodi incommodo sartamtectam in posterum conservaret. Quamobrem fluminum, & lacuum in *Tiberim* influentium cursum avertere statuit. Inter cetera flumina facillimus a Tiberi abductu Clanis erat. Etenim inter Etruriae montes in longa planitie ingentem lacum Clanis efficit, quam pertransit ac secat, atque ubi eius aquae ad tale libramentum constitutae sunt, ut non magis Orientem versus in Tiberim,

quam

quam Occidentem versus in Arnum, quum parem utrobique declivitatem habeant, delabantur, tum in utrumque flumen sese pariter exonerant. Adluvionum Tiberis simul atque Arni non ultima causa Clanis est. Qui si prorsus in Arnum deduceretur, Romae quidem consultum esset, sed magno cum Florentiae incommodo, quam Arnus interfluit. Florentini, aliique, qui ab Arni inundationibus sibi magnopere timebant, communem perniciem a Senatu Romano deprecati fuere; qui a Clane in Arnum omnino detorquendo animum abduxit, & veteri cursu flumini relicto, nihil novandum existimavit. Crasso deinde muro vallem, qua Clanis sese in Tiberim exoneraturus transit, Romani interclusere, hiatu dumtaxat in medio relicto, ut a Clane tantum acciperent aquae, quantum ipsi vellent. Hic murus adhuc exstat. Sub *Alexandri* VII. Pontificatu disceptationes de Clanis cursu Romam inter, & Florentiam, renovatae fuerunt: Cardinalem *Carpineum*, celebremque *Cassinium* Pontifex Max. Magnus vero Dux Senatorem *Michelottium*, ac *Vivianium*, Clani solerter inspiciendo praefecerunt. Geometriae adminiculo Πολιτικῇ necessario tunc indiguit. Annis MDCLXIV. & MDCLXV. quatuor hi viri tum id, quod utrinque peragendum esset, tum commodiorem exsequendi rationem, coniunctis opinionibus animisque, constituere. Verum, quemadmodum usuvenire solet iis, quae ad publicum bonum attinent, in media exsequutione aqua haesit, atque omnia ab illis sapien-

pienter constituta in irritum plane ceciderunt. *Cassinius*, & *Vivianius* haud cunctas in fluminum Etruscorum curam cogitationes converterant; multa insuper eodem tempore in quibusdam quercuum insectis, aequoreisque conchiliis e Tuscis montibus effossis, quae vel in lapidum naturam migrarant, vel suam retinuerant, animadverterunt. Antiquitates quoque, a naturae scrutatoribus, tamquam nimis incertos, ac nimis fortuitos commenti hominum effectus despectui habitas, rimati, permultas sepulchrales urnas, atque inscriptiones Etruscas, e telluris latebris eruerunt. Quod vero caput est, *Cassinius* solis in Iove, factas a Satellitibus, Eclipses, quarum etiam Tabulas, atque Ephemerides adornavit, *Vivianio* ibidem ostendit. *Galilaei* discipulus progressum *Cassinii*, qui magistri sui vestigiis inhaerebat, testis oculatus magna cum voluptate admiratus fuit. Sub idem tempus *Vivianius* a *Ludovico* XIV. Galliarum Rege, cui nec subditus, neque utilis erat, pensionem accepit; quod quidem & Regis munificentiae, & *Vivianii* meritorum, praegrande argumentum est. Tunc quidem hic suum de *Locis Solidis Aristaei* Tractatum Magno *Ludovico* dicare secum statuit. Verum opera, & negotia publica impedimento illi fuerunt, quominus huic Tractatui manum summam propere imponeret. Anno MDCLXVI. *Ferdinandus* II. Magnus Etruriae Dux principis Mathematici sui titulo, quo & ipse *Galilaeus* praeditus fuit, *Vivianium* decoravit. Tandem anno MDCLXXIII. *Aristaeum* suum excudere

coe-

coepit; verum gravissima negotia, quibus & aegrotationes accessere, susceptam editionem remorata fuerunt. Anno proxime sequuto, novum subortum fuit impedimentum, quod a se *Vivianius* amoliri nequivit. Agebatur de memoria magni *Galilaei*, cuius aliquot scripta postuma reperta fuerant, praesertim Tractatus de Proportionibus ad quintum *Euclidis* librum, qui subobscurus videtur, illustrandum. *Vivianius* libellum hoc titulo excudendum curavit: *Quinto libro degli Elementi d' Euclide, ovvero scienza universale delle Proporzioni, spiegata colla dottrina del Galileo*. *MDCLXXIV*. Anno MDCLXXVI. tria Problemata a *Comierio* Praeposito Ecclesiae Collegialis Ternantinae proposita, in Gallicis Ephemeridibus adparuerunt. Haec proxime sequuto anno *Vivianius* prae manibus habuit. Priora duo ad anguli *Trisectionem*, cui Problemati percelebri veteres insudarunt, referebantur. *Vivianio*, qui novas huiusce *Trisectionis* methodos habebat, eas, enodatis *Comierii* Problematibus, edere in mentem venit. Praeterquamquod amicitiae, & grati animi partes explendae eidem erant; quippe qui valde erat devinctus celebri *Io. Capellano*, cui se opus aliquod suum nuncupaturum pollicitus fuerat. Huic igitur vel fato functo hoc opus inscripsit: *Enodatio Problematum universis Geometris propositorum a Cl. Claudio Comiers MDCLXXVII.* In sua nuncupatione ait, malle se aliquid novi, primoque adspectu commentitii in lucem edere, quam amicitiae deesse, & promissi fidem violare; seque

que pro muneribus, atque oblationibus in *Castel ani* tumulo includendis, haec ipsa in terrarum orbe, ubi eius gloria circumfulsit, longe lateque differere. Tria *Comierii* Problemata multifariam enodavit; ea deinde longe ampliora nunquam non efficit, multumque divitiarum, & Geometricae adfluentiae passim praefefert. Plures tamen Mathematicos clarissimos aenigmata huiuscemodi valde stomachatos memorat. Ipsemet *Galilaeus* auctor illi fuit, ne se unquam hisce suppliciis excruciandum traderet. Post tria *Comierii* Problemata, aliud quoque Anonymi *Vivianus* solvit; quo enodato, nolle se amplius hanc molam volvere, adseveravit. Problematibus aliorum solutis, Problema & ipse suum aliis solvendum proposuit. Itaque anno MDCLXXXXII. propositum fuit in Lipsiensibus Actis Problema, *quod in ratione perforandi fornicis hemisphaerici quatuor fenestras sic habentis, ut reliquus fornix quadrari ad amussim posset, comperienda versabatur*. Proficiscebatur Problema *a D. Pio Lisci pusillo Geometra*; quod anagramma est ex *Postremo Galilaei Discipulo*, qui ab *arcana scientia illustrium illius temporis Analystarum* Problematis sui enodationem exspectabat. Arcanae huius scientiae nomine Geometriam infinite parvorum, Calculumque (ut vocant) *differentialem* haud dubie intelligebat. Revera *Vivianii* Problema hac methodo celeriter extricatum fuit a *Leibnitio*, qui, veluti stans pede in uno, quo primum die illud vidit, hoc ipso die idem enodavit. Tum ipse *Leibnitius*, tum

Ber-

Bernoullius Basileensis, in Lipsiensibus Actis illud multifarie ediderunt. Haud multo post Magni Etruriae Ducis apud Galliarum Regem Legato tres huius Problematis solutiones Marchio *De Hospitali* dicto citius praebuit, longe plures, nisi tam facile fuisset, daturus. Hoc fornicis ad quadraturam redigendi Problema pars erat operis a *Vivianio* anno MDCLXXXXI. hoc titulo editi: *La Struttura, e Quadratura esatta dell' intero, e delle parti d' un nuovo cielo ammirabile, e d' uno degli Antichi, delle volte regolari degli Architetti*. Agit Geometra simul, atque Architectus, de Romanorum antiquis fornicibus, & de fornice *Florentino* (sic eum adpellat) a seipso feliciter excogitato. Geometriam, cuius utilitatem immodicae sublimitati praeferebat, artium usui persaepe accommodaverat. Ea occasione numus eius honori a Sculptore *Io. Baptista Fogginio* cusus fuit, in cuius aversa parte Sphaera perforata erat cum hac epigraphe: *Qui primus & sphaericas superficies nil recti habentes notis rectangulis ostendit aequas*. Iamvero *Vivianius* quicquid Galliae Regi, qui novis semper benefactis eum sibi arctius devinciebat, dicandi *Aristaei* operis perfectionem remorabatur, aegerrime molestissimeque ferebat. Anno MDCIC. in octo Sociorum alienigenarum Parisiensis Scientiarum Academiae album ab ipso Rege cooptatus fuit. Quin idem Rex primarii sui Astronomi munus eidem beneficentissime obtulit; quo quidem fungi *Vivianius* detrectavit, ne erga *Mediceos* Principes, quibus tantum debebat, ingratus esse videretur; quod quidem & in caussa fuit, cur

eamdem dignitatem a *Casimiro* Poloniae Rege oblatam modeste & laudabiliter recusaverit. Ille autem Academici Parisiensis perhonorificus gradus tum propter merita Collegarum, tum propter exiguum eorum numerum, maximi a *Viviano* factus est; & is quidem eum impulit, ut incredibili animi ardore in suam de *Aristaeo* divinationem totum se abderet. Anno MDCCI. tres tamdem libros edidit, quos composita stilo lapidario inscriptione, in qua Galli alienigenam instar suimetipsorum loquentem audire gaudent, Regi dicavit. Opus hoc profundissimis de Conicis inquisitionibus refertum est; cui ad gloriae cumulum nihil deesset, si quemadmodum *Apollonius*, sic & *Aristaeus* reviviscere posset. Porro *Vivianius* regiis muneribus auctus perpulcram Florentiae domum exstruxit. In ipsa domus fronte scriptum est: *Aedes a Deo datae*; ut priori Regis nomini, cuius munificentia erectae fuerant, adluderetur. Stat super harum aedium ostium ahenea προτομὴ *Galilaei*, cuius elogium marmoreis monumentis hinc inde positis, sive potius vitae eius historia, legitur. Vt haec monumenta suapte natura durabilia terrarum orbem pervagarentur, eorum formam affabre graphiceque typis aereis excusam suae de *Aristaeo* divinationi subtexuit. In huius quoque libri praefatione aut suum erga complures gratum animum ostendit; aut de magnis saeculi nostri Geometris multa honorifice praedicat. In primis non fucatis verborum phaleris, sed intimo cordis sensu, laudat *Gradium*, *De Angelis*, *Slusium*, *Hugenium*, *Vallisium*, *David Gregorium*, ac potissimum *Leibnitium*, quem *Ingeniorum Phoenicem*,

atque

atque (ut paucis omnia complectatur) *alterum Galilaeum* adpellat : quandoquidem eius propemodum divina reperta Marchioni *de Hospitali*, *Bernoulliis* fratribus, aliisque compluribus perdoctis viris, magnopere profuerunt. Haec magnus *Vivianius* de magno *Leibnitio* sensit, & arbitrari licet eum, etsi veteri tantum Geometriae innutritus esset, quum ex ea regione esset, in qua ingenio vivido homines praestant; & tantam de viris illis doctis opinionem praeseferret, facile, si amplius vixisset, novam e Septemtrionibus procedentem Geometriam recepturum fuisse; & dolendum bona fide est, quod haec nova methodus, eius indole & genio dignissima, ad eum minime pervenerit. At si *Vivianius* de illis Geometris tam magnifice sensit, eum quoque exteri homines & admirati sunt, & honoribus adfecerunt; nam non Academiae regiae Parisiensi tantum, verum etiam regiae Londinensi Societati anno MDCXCVI. adscriptus fuerat, a qua in Diplomate transmisso hisce verbis commendatur: *Galilaei in Mathematicis discipulus, in aerumnis socius, Italicum ingenium ita perpolivit optimis artibus, ut inter Mathematicos saeculi nostri facile princeps per orbem litterarium numeretur*. Non multo autem post & inter Arcades Romanos, nec minus honorificis titulis, cooptatus fuit. Imo ubique eius numismata, effigies, protomas viri docti expetebant, & ad se deferendas curabant; passimque in libris doctorum hominum dignissimis laudibus ferebatur. Eius amici & laudatores in primis fuere, praeter supra commemoratos, *Riccius* & *Slusius*, Cardinales; *Fabrius*, *Lalovere*, *Bartolius Billius*, *Pardies*,

dies, Iesuitae omnes; *Vallisius*, *Bullialdus*, *Meringius*, *Cavalerius*, *Castellus*, *Mabillonius*, *Iacobus Gregorius*, *Christianus Hugenius*, *Hadrianus Auzut*, *Philippus de la Hyre*, *Du-Hamelius*, *Varignonius*, *Hevelius*, *Godèfridius*, *Datius*, *Redius*, *Bellinius*, quorum & ipse omnium in suis operibus meminit. Et si vero altissimis Geometriae studiis *Vivianius* prope mergeretur, tamen & amoeniores litteras coluit, & linguam Tuscanicam perfectissime calluit, ut in libris vernaculo sermone scriptis luculentissime demonstravit; atque antiquae, ac recentioris, Historiae peritus fuit. Divinatio illa in *Aristaeum*, quae *De locis solidis* titulum praefert, opus eius novissimum fuit. Post signa omnia genuinae pietatis exhibita, decimo Kal. Octob. anni MDCCIII. unum supra octoginta annos natus obiit. Inerat *Vivianio* illa innocentia, eaque morum simplicitas, quae ducentibus vitam minus cum hominibus, quam cum libris, adhaerescere solent: aberat tamen ab eo rusticitas illa, & quaedam silvam redolens inurbanitas, quas frequentissima cum libris, & ferme nulla cum hominibus, consuetudo adfricat litterarum studiosis, atque aliis. Adfabilis erat, modestus, amicus tutus ac fidelis, &, quod plures in una virtutes comprehendit, gratus supra quam cuique credibile est; adeo ut non solum alibi, verum etiam in Italia ipsa, quae viris beneficiorum, iniuriarumque memoribus non abundat modo, sed & plane redundat, gravissimus *Vivianii* animus maxima omnium admiratione exceptus fuerit, & insolita etiam virtute praeditus habitus sit. Statura procerus fuit, cute candida, capillo nigro, oculo glauco & scin-

ſcintillante. In Sanctae Crucis ſepultus fuit, iuxta dilectam ſuum praeceptorem *Galilaeum*, cui & mauſoleum marmoreum erigendum legavit; quod tandem anno MDCCXXXV. fabricatum fuit, atque in illud Galilaei cineres, & ipſius *Vivianii* cadaver, translata ſunt: & *Vivianii* quidem cadaver integrum & exſiccatum repertum fuit, adeo ut rectum ſtaret, quod ipſe hiſce oculis vidi. *Vivianii* memoria ab Academicis Furfureis, conventu habito, celebrata fuit; & in eo funebrem orationem *Lucas Albitius* eques, vir doctiſſimus, & *Vivianio* amiciſſimus, a ſe ſcriptam elaboratamque, recitavit. Eius opera igitur ſunt:

De maximis & minimis Geometrica divinatio in V. Conicorum Apollonii Pergaei adhuc deſideratum. Florentiae. 1653.

Quinto libro degli Elementi d' Euclide, ovvero Scienza univerſale delle Proporzioni, ſpiegata con la dottrina del Galileo. In Firenze 1674.

Ragguaglio delle ultime opere del Galileo. 1674.

Diporto Geometrico 1676.

Enodatio Problematum univerſis Geometris propoſitorum a Cl. Claudio Comiers. 1677.

Problema, quod in ratione perforandi fornicis hemiſphaerici quatuor feneſtras ſic habentis, ut reliquus fornix quadrari ad amuſſim poſſit, comperienda verſatur, editum in Actis Lipſienſibus anni MDCLXXXIII. ſub nomine D. Pii Liſci puſilli Geometrae.

Diſcorſo ſopra l' Arno, per ciò che riguarda i riempimenti e le corroſioni. 1688.

La Struttura e Quadratura eſatta dell' intero, e

delle parti d' un nuovo cielo ammirabile, e d' uno degli antichi delle volte regolari degli Architetti. In Firenze 1692. Hoc opus Latine conversum fuit, & illustratum a *Guidone Grandio*, editumque anno 1699.

Divinatio in Aristaeum De locis solidis. 1701.

Elementi piani e solidi d' Euclide.

Vita di Galileo Galilei, in Fastis consularibus Academiae Florentinae edita.

Epistolae duae, a Guidone Grandio in sua Apologia adversus *Alexand. Marchettium* publici iuris factae. 1712.

Imperfecta reliquit opera insequentia:

Libros duos De Tetragonismicis.

Libros duos De Centrobaricis.

De Terebratione solidorum Librum unicum.

De resistentia solidorum.

Speculationes Mechanicas.

De his, quae natant in aquis.

De natura fluidorum.

PE-

PETRVS IOANNONIVS.

Auctore Anonymo.

PEtrus Ioannonius, seu *Giannone*, natus anno MDCLXXVI. die octava mensis Maii, in oppido vulgo dicto Ischitello, qui locus in ea Apuliae parte situs est, quae Mons Garganus dicitur, ex mediocris quidem conditionis, sed honestis, parentibus, patre *Scipione Giannone*, matre vero *Lucretia Migaglia*, qui eum educarunt in solida pietate. Iam adolescens Grammaticam didicit, & politiores litteras in eodem oppido sub optimo praeceptore, qui erat quidam monachus Franciscanus, quo duce valde profecit. Adultus, anno MDCXC. aetatis suae decimo quinto iam completo, parentium iussu Neapolim petiit studendi causa iurisprudentiae, quo in loco usus est praeceptore eximia doctrina praedito, *Dominico Aloysio*, in Atheneo Neapolitano Legum primario professore, sub quo tum Iurisprudentiae, tum Philosophiae, ac Historiae tam profanae, quam sacrae, ut erat praecoci ingenio praeditus, magno animi ardore operam dedit; nec sine condiscipulorum, ac amicorum, admiratione in iis quammaxime profecit. Deinde, quum fori vestigia sequi statuisset, praeceptorem sibi elegit doctissimum virum *Caietanum Argentum*, virum omnigena eruditione praeditum, iurisprudentiae splendorem, cuius laudes velle condigna panegyri prosequi, hic loci nostrum non est. Sub huius disciplina adeo profecit, ut omnium ore summus causarum patronus in fo-

ro salutaretur, & merito. Plurimas cum sui temporis celebrioribus Advocatis controversias habuit, & maxime in materia, quae dicitur *Iurisdictionalis*; multasque composuit Adlegationes doctissimas, atque eruditas; & quamvis in foro adsidue operam navaret ita, ut nil temporis ei superesset ad alia agenda; licet gravi hypochondriae morbo laboraret; nihilominus noctes ducebat insomnes, semper in evolvendis libris eruditis, & ad Historiam nostram pertinentibus, occupatus; quibus in studiis tantum progressus est, ut spatio viginti annorum, magnis exantlatis laboribus, anno MDCCXXIII. Neapoli typis mandaverit celeberrimum, ac eruditissimum, opus, ita inscriptum: *Istoria Civile del Regno di Napoli libri XL. scritti da Pietro Giannone Giureconsulto, ed Avvocato Napolitano*. Hoc est, *Historiae Civilis Regni Neapolis Libri XL. a Petro Giannone Iureconsulto, & Advocato Neapolitano scripti*. Quod quidem opus in quatuor volumina distributum est, quorum tomus primus continet libros octo, in quibus tractatur politia regni Neapolitani sub Romanis, Gotthis, Graecis, & Langobardis; alter vero continet politiam ipsiusmet regni sub Northmannis, & Suevis, & in undecim libros est distributus. Tertius vero tomus agit de politia regni sub Regibus Andegauensibus, vulgo *Angioini*, & Aragonensibus, quam rem expedit Auctor undecim libris. Quartus vero, & ultimus, tomus dividitur in decem libros, in quibus Auctor politiam regni sub Austriacis Principibus describit. Quo in opere difficultates multas, atque tenebras, quibus Historia nostra tot per secula premebatur, qua per Chronologiam restitutam, qua per ceterorum fa-

factorum antiquorum circumstantias optime examinatas, amovit, & suo nitori restituit. Huic operi non parum adiumenti contulit Academia, quam in domo supradicti *Caietani Argenti* ipse *Petrus* frequentabat; cuius Academiae institutum erat materias eruditas, praecipue regnorum utriusque Siciliae tractare; in quam quum adscitus esset *Petrus*, concubinatus antiqui tractatio ei forte obtigit; quam quidem tractationem quum vellet a prima origine ad nostra usque tempora digerere, oportuit hac occasione totam Historiam regni sub omnibus suis Principibus, & Dynastis, verrere, atque examinare. Haec itaque origo operis fuit. Opus sane immortalitate dignum, ni censuras Romanae Curiae meruisset, tum quia librum sine Ecclesiastica adprobatione ipse edidit, tum quia regia iura, vulgo *Regalia*, nimio ardore adserebat adversus eamdem Romanam Curiam. Quapropter censuris Ecclesiasticis ab Eminentissimo *Francisco* Cardinali *Pignatellio*, tunc temporis Archiepiscopo Neapolitano, non solum percussus, sed etiam omnium Ecclesiasticorum, tum secularium, tum regularium, consensu, atque vocibus lacessitus undequaque, solum vertit sibi summopere timens, ne a populo vocibus Ecclesiasticorum concitato male adficeretur, exemplaribus editis apud amicos secreto depositis, ne in manus tum Curiae Ecclesiasticae, tum Laicalis, inciderent; nam Regium Collaterale Consilium, adnitente tunc temporis maxime Prorege *Althano* Cardinali, eos inquirebat. Itaque solum vertere coactus Vindobonam petendam sibi statuit, ut sub auspiciis *Caroli VI.* Caesaris, tunc tempo-

ris

ris Regni Neapolitani Regis, tutam vitam agere posset. Itaque mense Maio pedestri itinere Sipontum petiit, ex quo navi ad littus Tergestanum traductus, circa finem mensis Iunii anni supradicti Vindobonam pervenit. Interim Caesar, ut animo liberali semper fuit erga omnes eruditos homines, aliquibus, qui apud eum plurimum tunc temporis valebant, adnitentibus, *Petrum* subditum suum, & patrocinio suo, & liberalitate dignatus est; nam ei permisit Vindobonae tutam vitam agere, & annua mercede florenorum mille cohonestavit. Qua in urbe dum sine timore versaretur, in otium non se abdidit, sed dies atque noctes plurima meditatus est; & primo responsionem adversus librum R. P. *Iosephi Sanfelicis*, Societatis Iesu sacerdotis, atque Theologi, qui omnium primus, mentito nomine, & sub larva *Eusebii Philopatrae*, duos tomos edidit Coloniae, sed revera Neapoli, anno MDCCXXVIII. quorum titulus: *Riflessioni Morali, e Teologiche, sopra l'Istoria Civile del Regno di Napoli*. Hoc opus constat Epistolis trigintaquinque, quibus ille sphalmata multa, atque errata in Historia regni, ne dicam haereses, se reperisse gloriatur, atque librum, auctoremque, igne, ferroque, exterminandum censet. Tantum facinus non censuit inultum relinquendum esse *Petrus*. Statim itaque nouum opus meditatus est, quo & adversarii ineptias in Historia perstringeret, & propriam Historiam a culpis, atque erroribus, quorum accusabatur, vindicaret. Et quia a praedicto *Eusebio*, & quoad mores, & quoad cetera fortunae bona, etiam lacessitus fuerat nimis inepte, nil mirum est, si *Petrus* atra bile,

qua

qua multum laborabat, adversarium suum, quem prius telis, iaculisque plurimis adflixerat, multo etiam sale postea perfricaverit. Hinc illae amarae ironiae, hinc illi sales, quibus & opus illud oppletum est; & adversarium suum, & monachos, monachorumque sectatores, spretu, atque cachinnis, ille perstringit. Operi titulum fecit, *Professione di fede scritta da Pietro Giannone al P. Giuseppe Sanfelice Gesuita dimorante in Roma, per la cui santità, e fervorato zelo, e calde esortazioni, s'è il medesimo convertito a quella credenza, che è inculcata dalle sue Riflessioni Morali, e Teologiche*. Hoc opus typis non editum fuit, sed manu scriptum vulgatum est. Siluit *Eusebius*, & *Eusebii* sors non terruit admodum R. P. *Sebastianum Pauli*, Clericum Regularem Congregationis Matris Dei, virum eruditum, atque oratorem celeberrimum, quin adversus Historiam civilem, subpresso nomine, insurgeret, opusculo edito Italice, cui titulus: *Annotazioni Critiche sopra il nono libro del tomo secondo della Storia Civile di Napoli del Signor Pietro Giannone, qual nono libro è composto in 56. pagine in quarto*; sine nota tum loci, tum temporis. Contendebat R. Pater praedictus, in nono libro Historiae civilis, multa sphalmata, tam in Chronologia, quam in Historia Northmannorum ab auctore admissa esse; quae ipse amico suo aperit: nam epistolae formam operi aptavit. At *Petrus*, qui nondum animo quieverat praeteritum ob bellum subsceptum contra *Eusebium*; ut erat nimio calore praeditus, statim adversum adversarium suum insurrexit, edito opusculo, cui titulus: *Risposta alle Annotazioni Critiche sopra il no-*

nono libro dello Storia Civile del Regno di Napoli, anno MDCCXXXI. fine nota loci, & temporis; & larvam ficuti detraxit *Eufebio*, fic auctorem huius opufculi omnibus palam fecit; qua refponfione propriae Hiftoriae defenfionem fufcepit, & adverfarium, qua factis, qua rationibus, qua coniecturis, nunquam fine lepore, a veritate aberrantem in femitam reducere conatus eft. Quies hinc nata *Petro*. Interim Vindobonae moram dum agit, & procerum aulas dum colit, amicorum, qui in vrbe Neapolitana degebant, & negotia procurabat apud Caefaris miniftros, &. reliquum temporis ftudio donabat, vel in Caefarea Bibliotheca, vel in propriis aedibus. At quum dignum exiftimaffet cura fua amicos certiores facere tum de Confiliis, tum de Dicafteriis vrbis Vindobonae, ut expeditius. faciliufque, dignofcerent, quae caufa, quo in Confilio, vel Dicafterio, agenda effet, de his Confiliis, & Dicafteriis opufculum edidit ad commodum, & inftructionem, tum peregrinorum Vindobonam convenientium, ut res fuas procurarent; tum exterorum alibi degentium, ut praedicta Confilia, ac Dicafteria, cognofcerent, & rei fuae magis confulerent. Opufculo nomen infcripfit: *Iani Perontini Iurifconfulti de Confiliis, ac Dicafteriis, quae in Vrbe Vindobona habentur, liber fingularis. Halae Magdeburgicae* MDCCXXXII. At non licuit amplius *Petro* pace, propriis laboribus fibi quaefita, frui, & operam navare amoenioribus litteris. Res ita fe habuit. *Philippus V.* Hifpaniarum Rex, regna utriufque Siciliae ut fibi vindicaret, negotium Marti commifit, & expeditionis du-

cem selegit *Carolum Borbonium* Hispaniarum Infantem, suum filium, qui dux brevi regnum Neapolitanum Hispanicae Monarchiae subdidit, atque parva mora interiecta sortem similem experti sunt Siculi; quae regna postea ab eodem Rege *Philippo*, ipsi belli duci *Carolo* donata fuerunt, a quo omnes mercedes, quae variis de caussis solvebantur, extinctae fuerunt in beneficium regii fisci. Hinc caussa *Petro*, ut Vindobonam desereret; quo in loco nimis anguste, quo ad rem familiarem, ei vivendum erat, si diutius ibi vitam ducere vellet. Mercede enim ab Imperatore ei donata destituebatur, quae constabat ex proventibus, qui vulgo adpellantur *Diri&us Secretariae Siculae*; itaque ut rei suae magis consuleret, & quia sperabat posse in patriam remeare, statuit indè discedere. Vale itaque dicto Vindobonae, Italiam petiit, & in vrbe Venetiis domicilium constituit; quem in locum pervenit die secunda mensis Septembris MDCCXXXIV. & a Cl. Senatore *Angelo Pisano* comiter exceptus est; at ibi ei multum non licuit immorari: nam anno vix elapso ex improviso Reipublicae mandato die XIV. mensis Septembris anno MDCCXXXV. inde expulsus fuit, & extra reipublicae iurisdictionem eiectus, incertum qua de caussa. Interim quum *Petrus* undequaque sibi pericula imminere conspiceret, nec Vindobonam iterum petere, cui vale dixerat; nec patriam, in qua Ecclesiasticos omnes timebat; nec Romam, a qua praecipue timendum erat, se conferre ausus est. Itaque admodum dubius, mentito nomine, nempe sub nomine *Antonii Mgaglia*, primo Mutinam petiit; quo in loco circa men-

sem

sem moratus Mediolanum contendit, & dum ibi una cum *Ioanne Giannone*, suo filio naturali, itineris comite, morari statuit sub auspiciis Regis Sardiniae, fortuna eum fefellit; nam eiusdem Regis mandato Senatus Mediolanensis eum exsilio multavit circa finem mensis Novembris anno MDCCXXXV. Itaque statuit Genevam secedere, quae urbs quasi Italiae ostium est, donec conatibus amicorum, qui apud ministros Regis utriusque Siciliae nullum officium omittebant, ut eum aliquo honore decoratum in patriam reducerent, fortuna faveret. Quo loci die sexta mensis Decembris anni eiusdem pervenit, & apud *Carolum Sbeneve*, eiusdem civitatis hominem, hospitium sumsit, & frequenter ad Bibliopolam, *Iacobum Busquet* adpellatum, ventitabat. Hac in civitate per quatuor menses moratus est, & interim tomum quintum Historiae Civilis inceptum Vindobonae, continuatum Venetiis, perfecit; qui liber, incertum qua de caussa, adhuc delitescit in tenebris. Interim ut animum a curis, quibus premebatur, subducere tantisper valeret, invitante praecipue *Iosepho Guastaldi*, Praefecto in Ainsi, quae Sabaudiae provincia est, qui ex eius contubernio multam voluptatem capere se fingebat, & cui ipse multum fidebat, statuit rusticam quandam domum petere a praedicto amico ei oblatam, ut ibi feriaretur per dies aliquot; quae domus sita erat in loco dicto Vesene. Haud mora, comitante eodem amico, die XXV. mensis Martii MDCCXXXVI. rus praedictum petiit; at vixdum eo pervenit, quod statim adgnovit in laqueum se incidisse; nam & locus praedictus iu-

iurisdictioni Regis Sardiniae subiectus erat, & nondum prima nox transierat, quum Regis ministri eum dormientem adgrediuntur, & bene custoditum abducunt, atque in carcerem civitatis Cameriaci, quae Sabaudiae urbs est, coniiciunt, quo in carcere per dies quatuordecim moratus est. Inde in castrum Miolans dictum translatus fuit, quod oppidum distat a Cameriaco duodecim mille passus, ibique per menses decem & octo detentus est. Quo loci solitariam vitam ducere debuit interdictus commercio aliorum, & libris, excepto *Tito Livio*. At qui vivido ingenio a natura donatus est, ut experientia constat, inertem vitam agere non potest. Hinc *Petrus* novum munus adgreditur, ut taedia otii leniret, & Decades *Livii* vulgari sermone reddere suscipit, & vitae suae heu nimis tragicae Historiam texere. Vtrumque opus eodem temporis spatio perfecit, quae etiam delitescunt aliquo in loco, non enim typis mandata sunt, ut testatur praedictus eius filius naturalis socius patris in eadem tragoedia, & amanuensis. Quo tempore elapso, nempe die XIV. mensis Septembris anno MDCCXXXVII. Regis milites inde eum abducunt, atque a filio divellunt, quem sui iuris pronunciant, atque ut intra dies tres extra Regis ditionem se conferat iubent, & interim aliquot aureis eum donant itineris impensis subeundis. Sic iste invitus invitum patrem relinquit, cui ne ut vale diceret quidem permissum fuit. At *Petro* longe alia sors; nam, & scriptis spoliatus, sortis suae incertus Taurinum educitur, & in carceres sitos ad portam eiusdem urbis, quae Padi, vulgo *del Po*, nuncupatur, coniicitur; quo loci per sex menses

de-

detentus fuit, etiam interdictus hominum commercio, & omnibus libris, exceptis operibus P. *Paulli Segneri* Societatis Iesu, quorum usus, permittente Marchione *Ormea*, ei a R. Sacerdote seculari *Astrua* concessus fuit. Horum lectione dum summopere delectabatur, Sacrae Inquisitionis Vicarium sponte, ut ad se veniret, requisivit, cum quo, postquam colloquium longum habuisset, tamdem statuit errores suos abiurare. Itaque die XXIV. mensis Martii MDCCXXXVIII. in iisdem carceribus coram Inquisitore supremi Tribunalis Sacrae Inquisitionis abiuravit omnes propositiones erroneas, falsas, scandalosas, & ut minimum haeresim sapientes, quae in scriptis ab eo compositis reperiuntur: quae abiuratio adhuc inedita manet. Hoc in actu ita se gessit, ut veterem hominem eum in totum exsuisse putares, & novum, & Christianum, induisse. Itaque die quarta mensis Aprilis eiusdem anni absolutus fuit ab eodem Inquisitore, & die XV. eiusdem mensis Regis mandato translatus fuit in castrum Cevanum adpellatum, quod in Pedemontio est, quo in loco adhuc detinetur. Quid ipse agat ignoratur, quum etiam interdictus sit amicorum communione. Ingenio fuit praecoci, atque ad omnia apto, ut ex eius scriptis adparet: memoria pollebat, ut amicis notum est: hypochondria laborabat: sanitatem ut tueretur matutina deambulatione delectabatur. Ciborum parcus: Litteratorum, & Eruditorum hominum amicissimus fuit. Haec sunt, quae nobis hactenus innotuerunt de *Petro Giannone*. Hisce *Ioannes Lamius* addam, me eum Vindobonae cognovisse, & haud semel cum eo congressum esse, critico illius & audaci ingenio delectatum.

IOAN-

IOANNES DOMINICVS CASSINIVS.

Fontanellio Auctore,
Anonymo Interprete

IOannes *Dominicus Cassinius* Perinaldi in Nicaeae territorio VI. Id. Iunii anno MDCXXV. ex *Iacobo Cassinio*, nobili viro Italo, atque ex *Iulia Crovesia*, ortum duxit. Iam inde a puerili aetate praeceptorem valde peritum, qui litterarum ianuam sibi patefecit, sortitus fuit. Harum vero studium apud Iesuitas Genuae adeo feliciter fuit persequutus, ut nonnulla discipuli poemata Latina, Latinis magistrorum poematibus immixta, anno MDCXXXXVI. illic in lucem prodierint. *Lercario*, qui postea Reipublicae Genuensi praefuit, familiariter usus fuit. Cum illo aliquando rusticanti nonnullos Astrologiae Iudiciariae libros, quibus otium ruris falleret, quidam sacrificulus commodavit, ex quo multa in suum usum *Cassinius*, curiosa lectione mirifice illectus, excerpsit. Ita tunc temporis fallebatur impetus ille naturalis, quo *Cassinius* ad astrorum cognitionem ferebatur; nondumque Astronomiam ab Astrologia dignoscere norat. Eo etiam res devenit, ut nonnulla, quae ipsi e sententia evenerunt, vaticiniorum specimina dederit. Verum illud ipsum, quod alios in errorem nullo unquam tempore desiturum impulisset, *Cassinio* Astrologiam in subspicionem adduxit. Mira illa mentis acie, qua pollebat, chimaeram Astrologiae confestim vidit, cuius praesagia, si quando vera exitus probat, Astrologorum esse poenas putavit. Perpulcrum *Pici Mirandulani* adversus Astrologos opus sedulo

pervolutavit, & quicquid ex commodatis sibi libris excerpserat, id omne flammis delevit. Attamen sub ridicula Astrologiae subtilitate solidas Astronomiae illecebras, quibus vehementissime attractus fuit, veluti per transennam inspexit. Etiamsi Astronomia Geographiae, Nauticae, & ipsi etiam divino cultui, quibus est reapse pernecessaria, ne hilum quidem inserviret, mentium tamen omnium attentione dignissima esset, ob ingens, praecellensque spectaculum, quod iisdem exhibet. Sunt in quibusdam profundissimis fodinis homines miserrimi, qui nati ibi sunt, quique ibi, ne semel quidem conspecto Sole, commoriuntur. Huiuscemodi ferme est illorum conditio, quos ingentium horum orbium, qui super ipsorum capita volvuntur, natura, ordo, & cursus, praetereunt; qui maxima coeli ornamenta prorsus ignorant; & quibus, ad perfruendum hac rerum universitate, haud satis luminis & ingenii subpetit. Astronomorum labores oculos nobis suppeditant, mundique a caecis, aut caecutientibus, paene tantum habitati admirabilem nobis ipsis detegunt magnificentiam. *Cassinius* incredibili animi ardore Astronomiam, praeviasque scientias, quae illi viam sternunt, adripuit. Non quidem testudineo, sed citatissimo gradu in ipsa Astronomiae penetralia introgressus fuit; adeo ut anno MDCL. aetatis vero suae tantum vicesimoquinto, dignus habitus fuerit a Bononiae Senatu, ut subficeretur in locum P. *Cavalerii*, Geometriae Indivisibilium celebris auctoris, Infiniteque Parvorum praecursoris, quo e vivis erepto, prima Astronomiae cathedra, quam in Bononiensi Academia ipse occupaverat (quum dignus, qui eidem succederet,
in-

inveniretur nemo) iam inde ab aliquot annis vacabat. *Cassinius* Bononiam profectus, in aedibus Marchionis *Cornelii Malvasiae*, qui pro eius in illam urbem adventu plurimum egerat, exceptus fuit. Hicce Marchio, sua in patria Senator, copiarum Ducis Mutinensis imperator, & litterarum cultor, veterum Romanorum exemplum, quod paene fabulosum nobis evasit, imitatus, haec tria in semetipso copulaverat. Sub finem anni MDCLII. novum Astronomiae professorem Cometes exercuit, & tamquam nodum Astronomicum longe impeditissimum sese illi solvendum exhibuit. *Cassinius* una cum *Malvasia*, qui Astronomus & ipse erat, Cometem speculatus, anno MDCLIII. tractatum de illo Duci Mutinensi dicatum in lucem edidit. Quum prima Astronomiae systemata nimium angusta atque arcta, nimiumque timida, *Cassinio* viderentur, problematis, quod toti Astronomiae instar fundamenti est, quodque praestantissimorum Astronomorum captum praetervolavit, enodationem feliciter subscepit. Quod quidem & maximam illi existimationem peperit, & viros omnes Europae doctissimos stupore defixit. In hoc opere Cometas fortuito productos existimat, & procedentium ex terra sideribusque exhalationum collectiones; sed cito mutata sententia nobiliorem excellentioremque opinionem adoptavit. Consideravit sui Cometae motum adparentem, non revera inaequalem esse posse, & ad tantam aequalitatem posse redigi, quanta Planetae motus praestat. Hinc coniecit omnes Cometas, qui hactenus nova sidera, aliorum omnium legibus soluta, habiti fuerant, & eiusdem aequa-

 li-

litatis, & eiusdem antiquitatis, esse posse, ac eos Planetas, quos ab ipso mundi ortu subspicere consuevimus. Primae in quovis argumento opiniones nimis arctis limitibus timide coercentur; & iam videatur veritas, rationis audacis praemium esse. Felix haec sapiensque audacia *Cassinium* impulit ad resolvendum problema, quod Astronomiae fundamentum est, antea pluries in cassum tentatum, atque impossibile etiam iudicatum a famoso *Keplero*, & a *Bullialdo* magno Astronomo Gallo. Datis duobus intervallis inter locum verum & locum medium Planetae, eius Apogeum atque excentricitatem Geometrice determinare oportebat. *Cassinius* illud feliciter solvit, & Eruditos omnes stupore perculsit. Huius problematis solutio ei ad novam exactioremque Astronomiam limitem egit; at, quum sui inventi fructum percepturus pluribus observationibus, quam hactenus facere potuisset, vix enim tunc annum XXVI. attigerat, indigeret, *Petro Gassendo* in Gallias scripsit, & ab eo observationes petiit, quas haberet, & praecipue ad Planetas superiores spectantes; quas facile obtinuit a viro scientias omnimodis promoventi, & alienae gloriae faventi laudabiliter. Ast adhuc intimam Astronomiam dubitationes non contemnendae, difficultatesque maximae, involvebant implicabantque. In comperto est Solem lentius aestate, quam hieme, progredi videri, & esse a terra remotiorem. Haec maior distantia in caussa esse debet, cur eius celeritas minor videatur; at non reapse vera diminutio in hac velocitate reperiatur? Ita *Keplero* & *Bullialdo* visum est; alii omnes tam vete-

teres quam recentiores in contrariam sententiam iverunt ; & ut certa theoria Solis , aliorumque Planetarum esset , ex hac quaestione magnam partem depêndebat. Ad hanc decidendam opus erat observare, an ubi Sol a terra maxime recessisset , eius diametri diminutio , nam tunc minor videri debet , eadem exacte proportione contingeret , ac diminutio eius velocitatis: quod si esset, omnis celeritatis diminutio nonnisi adparens proculdubio cognosceretur; at difficultas omnis vertebatur in exactissimis observationibus perficiendis . Sicuti, nonnisi de uno minuto plus aut minus in magnitudine diametri solaris agebatur, & instrumenta nimis brevia & angusta erant, ut iis certa magnitudo deprehendi posset , quilibet observator addere illud vel auferre ad libitum poterat, & suae hypothesi aptare ; atque ita controversia semper indecisa remanebat. Nos non adferemus nisi hoc exemplum summae necessitatis, & usus, parvarum, & aliunde contemtibilium, magnitudinum in Astronomia. Generaliter facile est comprehendere, quando circuli quadrante quis utitur ad res coelestes observandas, eius proportionem ad magnitudines, quas metiri debet, esse parvitatis prope infinitae ; & ferici fili tenuitati millia millium leucarum in coelo respondere. Hinc Astronomiae exactitudo atque perfectio ingentia instrumenta exposcit. *Cassinio* igitur occasio oblata est huiusmodi instrumentum omnium, quotquot fuerant, maximum tunc obtinere, quando Astronomiam prorsus instaurare ac renovare animo volutabat. Kalendarii Iuliani confusio ob neglecta aliqua minuta, Astro-

 no-

nomos saeculi XVI. commoverat & excitaverat; stabilire igitur voluerunt certas Aequinoctiorum Solstitiorumque, quae Kalendarium non nisi decem diebus posteriora dabat, observationes; adeoque *Egnatius Dantes*, S. *Dominici* Monachus, & Astronomiae Bononiae professor, anno MDLXXV. in aede S. *Petronii* lineam expressit, quae annuum Solis cursum, praecipueque eius ad Solstitia adventum, designabat. Ecclesiam ita profanari nemo credebat, quum observationibus Festivitatum celebrationi necessariis inserviret. Anno MDCLIII. D. *Petronii* aedes aucta est; idque *Cassinium* induxit, ut in alia Ecclesiae parte longiorem, utiliorem, & exactiorem, lineam, quam *Dantes* fecerat, quae ne linea meridiana quidem erat, signaret. Quum vero linea haec perfecta recta esse deberet, & necessario inter duas columnas transitura ob positum aedis; statim veriti sunt ne linea haec ab iis columnis impediretur; adeoque aediles templi *Cassinii* coeptis adeo incertis consentire detrectabant. At *Cassinius*, scripto edito, rem incertam non esse evidenter ostendit: seque tantam diligentiam in mensurando impendisse, ut linea utramque columnam radens nullum ab iis damnum & detrimentum acciperet. Rotundum foramen, horizontale, cuius diameter pollicem non excedit, in tecto excavatum, & perpendiculariter imminens, mille pollicum distanria a marmoreo pavimento, in quo meridiana signata est, recipit quotidie, & transmittit in meridie ad hanc lineam Solis imaginem, quae ibi elliptica fit, & in dies lineam percurrit, iuxta Solis accessum vel recessum a puncto

cto verticali Bononiae: Quando Sol est illi puncto proximissimus, minuto variationis in altitudine respondent in meridiana quatuor linae pedis Parisiensis; quando vero est remotissimus, duo pollices & una linea; adeo ut ab hoc instrumento tanta exactitudo procedat, quantam nemo umquam sperasset quod quidem diligentia prope superstitiosa constructum fuit. Iesuita *Ricciolius*, idoneus in huiusmodi materia iudex, eam *magis angelicam quam humanam* adpellavit, cuius exilior descriptio prope in infinitum progrederetur. In Mathematicis praxis serva est, cui theoresis regina imperat; sed heic regina a serva omnino dependet. Hocce ingenti opere vel absoluto, vel certe ad exitum festinante, ille Mathematicos omnes ad Solstitium aestatis eiusdem anni observandum publico scripto invitavit; & Poetico stilo, quem inter sentes, & salebras, Mathematicorum minime amiserat, novum Apollinis, sive Solis, oraculum, tuto in omnibus Astronomiae difficultatibus consulendum, suam in templo sedem fixisse, aiebat. Hocce oraculum de variatione celeritatis Solis responsum in primis praebuit, & pro *Keplero*, ac *Bullialdo*, illam ex parte revera esse, perspicue pronuntiavit. Qui secus sentiebant, digito ori admoto, oraculi responso acquieverunt. Hoc eodem anno *Cassinius* de lineae suae meridianae usu tractatum edidit, quem Sveeorum Reginae, emunctae quidem naris viragini, quae nuper sese in Italiam receperat, nuncupavit. Novae *Cassinii* observationes ab omni vel perlevi errore adeo evidenter aberant, ut Solis tabulae ab ipso effectae, omnium, quae ad illud

usque tempus exstiterant, perfectissimae ac tutissimae haberentur. Quod si ea linea meridiana plurimum opis, qua ceteri carebant Astronomi, adferebat, id *Cassinio* lineae huius auctori non gloriam deterit; sed potius maiori laudi vertendum ipsi est. Nihilo tamen minus non omni hae tabulae defectu carebant, cuius rei *Cassinium* oraculum illud suum admonuit. *Tycho* omnium primus deprehenderat, adparentes astrorum supra horizontem altitudines a refractionibus augeri; sed crediderat quoque eas nonnisi usque ad gradum XXXXV. agere, ac deinde cessare omnino. *Cassinius* in hoc eius sententiae adhaeserat; sed post diligentiores inquisitiones, & examen Geometricum naturae refractionum, quae nonnisi per observationes errori obnoxias hactenus cognitae fuerant, cognovit eas usque ad punctum coeli verticale extendi, quamquam post gradum XXXXV. usque ad punctum illud, unum tantum minutum superest inter gradus XXXXV. distribuendum: quae quidem altera minutia Astronomica est, sed maximi momenti. Sed novarum rerum omnium, etsi indubitatarum, fata contradictionem secum usque ferunt. Non Astrologus de trivio, horoscoporum venditator, eius de refractionibus opinionem impugnavit; eumque nondum annis adeo robustis adolevisse obiecit, ut id cognoscere posset; sed ipse Iesuita *Ricciolius* fuit, qui statim *Cassinii* sententiae acquiescere noluit, ab eo propterea ad D. *Petronii* aedem, ubi triumphare poterat, provocatus. Nova hac refractionum theoria *Cassinius* ad alteras tabulas, prioribus exactiores, concinnandas usus est.

Iis

Iis parallaxin Solis adiecit, quam credebat, etsi adhuc dubius, decem minutorum secundorum; adeoque Solem a terra sexies longius removebat, quam *Keplerus*; & decies octies, quam alii. Marchio *Malvasia* harum tabularum praesidio quinque annorum Ephemeridas ab anno MDCLXI. incipientes computavit; & *Geminianus Montanarius* Mathematicae in Bononiensi Gymnasio professor scripsit, & in vulgus prodidit. Si harum Ephemeridum usu tempus, quo Sol ad certum meridianae D. *Petronii* punctum pervenire debebat, quis subputavisset, vere eo temporis momento pervenire deprehendebat. *Lansbergius* alias convictus est, suas observationes falsificasse, ut suis tabulis concordes ostenderet; adeo Astronomi hanc concordiam adsequi posse sibi blandiuntur; hominesque aliorum opinione uti fruique, etiam temere. Verum ab astrorum commercio ad negotia mere terrestria *Cassinius* deductus fuit. Padi frequentes adluviones, anceps atque exlex cursus, cornuúm eius divisio mutationi obnoxia, remedia denique ipsa, quae vel malum inritarant, vel alio transmoverant; finitimis populis, praesertim Bononiensibus, & Ferrariensibus, complures ad inter se diffidendum ansas praebuerant. Hae quidem duae civitates, etsi ambae Romano Pontifici subiectae, provincias distinctas habent, & utraque iure gaudet oratores ad supremum Principem mittendi. Sicuti Bononienses multa tractare habebant cum Ferrariensibus in his, quae ad aquas pertinent, anno MDCLVII. Romam ad *Alexandrum* VII. orator *extraordinarius* Marchio *Tanara* una cum *Cassinio* ab iis missus fuit; qui quidem il-

illo socio indigebat in re, quae a Mathesi maximam partem pendet. Bononiensium non minus commodis, quam decori, summus hic Mathematicus Romae inserviebat. Illic, praeter alia de aquis scripta, totam Padi historiam ex antiquorvm, & recentiorum libris, atque e cunctis exstantibus monumentis, depromtam (quandoquidem a Mathematicis ad ceteras subinde scientias, ut in nulla peregrinus esset, excurrebat) penitus pertractavit. Coram Congregationis aquarum Cardinalibus complura ad eas spectantia edidit experimenta, in quibus non minus aquarum naturam se callere, quam astra, luculenter ostendit. Quamobrem ei Senatus Bononiensis aquarum praefecturam concredidit. Hoc quidem munus *Cassinio* ad Cardinales bene multos, quorum sibi benevolentiam politissimis moribus suis conciliaverat, aditum patefecit. Anno MDCLXIII. D. *Marius Chisius Alexandri* VII. frater, Romanarumque copiarum imperator, Arcis *Vrbani* munimentis *Cassinium* inopinantem praefecit. Repentinum igitur ad militarem scientiam gradum fecit; sed dum arcem muniendam curabat, astra (delicias suas) identidem subspiciebat. Illo etiam usus fuit *Alexander* VII. in dissidio, ob Clanis aquas Romam inter & Florentiam exorto, componendo. Idem Pontifex Max. qui ut hanc *Cassinio* provinciam demandaret, ipsum a Bononiae Senatu popofcerat; huic per Cardinalem *Rospiliosium* (postea *Clementem* IX.) scripsit, optime sese animatum in *Cassinium* esse, quem ita sibi adhaerescere optabat, ut illorum, quae ipsi erant Bononiae, nullam faceret iacturam. Reve-

vera *Alexander* VII. quem multiiuga *Cassinii* doctrina mira perfundebat voluptate, multa illi, magnaque commoda, si Ecclesiasticae vitae institutum amplecti vellet, pollicitus fuit. Dignus profecto ob morum puritatem erat, ut sacro coetui nomen suum profiteretur: verum licet doctrinae magnitudo Ecclesiasticos crebro perducat ad illa honorum fastigia, in quibus qui eminent, vix Regibus ipsis concedunt; tamen magnarum dignitatum spe se illuc immittere, quo ipse a Deo non vocabatur, nefas & piaculum putavit. Sub finem anni MDCLXIV. adparuit Cometes, quem *Cassinius* in Chisiorum aedibus coram Sveciae Regina observavit, quae eumdem & ipsa observabat, suasque observationes ad multam persaepe noctem protrahebat. Suo Cometarum systemate *Cassinius* adeo fretus erat, ut post duas primas observationes, quas nocte diei XVII. & XVIII. & sequentis, Decembris fecit, notavit audacter Reginae super globum coelestem iter, quod ille peracturus erat; & post quartam observationem, quae die XXII. eiusdem mensis contigit, adfirmavit, eum nondum in maximo Perigeo esse; atque ulterius praedicere ausus est ad illud die XXIX. perventurum; & quamvis ille Lu am velocitate anteiret, & coelum brevi tempore circumiturus videretur, adseverare non est veritus in signo Arietis haesurum, a quo duobus prope signis distabat; & postquam statarius fuisset, eius motum retrogradum futurum respectu directionis, quam habuerat. Haec vaticinia magnam incredulorum copiam invenerunt, qui contra contendebant, fore ut Cometes ab Astronomo evanesceret, id-

idque usque in finem speraverunt; sed tamdem quum cognovissent illum eius praedictionibus omnino obnoxium fuisse, Cometae exemplo retrogradum motum adripuere, nilque facilius esse dixerunt, quam id quod *Cassinius* egerat. Alius Cometes mense Aprili anno MDCLXV. conspiciendum se dedit. Statim *Cassinius* computationem seu tabulam eius itineris publicare adgressus est, quae, quidquid circa praecedentem Cometen egerat, mirabiliter confirmavit. Quidam illorum, qui ei minime fidem habuerant, eius imitatores esse voluerunt, sed prorsus infelices. Systemata pariter formaverunt, & hunc Cometen esse eumdem ac alium opinati sunt; sed observatio falsos esse demonstravit. Ipse autem post octo aut decem dies a prima Cometae adparitione suam tabulam in vulgus prodidit, in qua de Comete subputatum fuerat eadem ratione, ac de antiquo Planeta fieri potuisset. Eodem anno tractatum Latinum de duorum horum Cometarum theoria Svecorum Reginae dicatum, & nonnullas ad *Octavium Falconerium* Italice exaratas Epistolas, typis Romae commisit. In his quidem *Cassinius* sua de Cometis arcana in propatulo, atque in ipsa meridiana luce, collocat. Quum autem Sveciae Regina *Auzuti* magni Geometrae, & observatoris, de prioris Cometae motu Ephemeridem, e Gallia sibi perlatam, *Cassinio* tradidisset; hic suam ipsam hypothesin, sub pellucida persona perperam delitescentem, in illa confestim adgnovit. Qua de re Reginam, & *Falconerium*, ingenti cum laetitia certiores fecit; atque homini, qui ipsius inventa sibi vindicabat, & partam

pro-

proprio labore gloriam in se transmovebat, minime succensuit. Dum in Cometis, quos eosdem rursus adparere idemtidem posse opinabatur, *Cassinius* totus erat, Clanis causa in Etruriam a Pontifice Max. missus fuit, qui & eum eodem tempore aquarum ditionis Ecclesiasticae praefectum renuntiavit. Verum post haec munia peracta, ad oblectamenta sua, scilicet ad caelestes observationes, remigrabat. Eodem anno MDCLXV. in Etruriae urbe, vulgo *Civitate Plebis*, Mediceearum stellarum umbras, dum Iovem inter, & Solem, transeunt, in Iovis orbe explorate cognovit. *Cassinius* ab huius Planetae maculis, quarum aliae fixae, aliae errantes, aliae vero ad tempus tantummodo fixae sunt, umbras illas (quicquid aliqui in contrarium obtruserint) mirum prorsus in modum secrevit; & maculae fixae praesidio Iovem circa suum axem horis VIIII. minutis LVI. verti deprehendit. Quidam enim umbrarum, & macularum, distinctioni adversati sunt, quamvis eam ipse Geometrice demonstravisset; & praedixisset tempora ingressus & egressus umbrarum e disco adparente Iovis, & illa, quibus maculae fixae rursus in eo ob globi revolutionem adparere debebant. Sed fatendum est extremam harum perquisitionum subtilitatem, & usum delicatissimum, hactenusque ignotum, Astronomiae simul & Opticae, omnino necessarium, obiectiones etiam inter doctos, ceteris indociliores, haud iniuria invenire meruisse. Incredulitas inventis difficillimis honori est. Quae autem *Cassinius* fecerat eo maioris momenti erant, quo Planetarum omnium unus est Iupiter

h a-

haſtenus utilior; utpote qui controverſiam de motu, aut quiete, telluris definire poteſt. Ipſe noſtris oculis aperit, & ampliori quidem obieſtu, quam apud nos, omne id, quod *Copernicus* de tellure non ſine quadam temeritatis ſpecie divinaverat. Si mirari ſubit, molem adeo magnam, qualis terra eſt, circa proprium axem revolui; Iupiter, millies craſſior, bis cum dimidio velocior ſeſe ſimili revolutione circumvolat. Si mirandum quoque videtur, Lunam tantum, circa terram, tamquam ſuum centrum volutari; quatuor Lunae, vel ſatellites, ſuarum converſionum centrum Iovem habent. At, quum *Caſſinii* repertorum veritas amplius in dubium revocari non poſſet, eorum honorem illi praeripere conati ſunt. Anno MDCLXVII. menſe Februario Martem terrae adpropinquantem obſervaverat, & ex motu quarumdam macularum putaverat, hunc Planetam circa ſuum axem XXIV. horarum, & aliquot minutorum, ſpatio converti. Romani obſervatores, quibus hac de re ſcripſerat, praevenire eum voluerunt; ſed in plagiarios hoſce tam valide ſtilum exacuit, ut illas furtivis coloribus nudatas corniculas omnibus deridendas propinaverit. Martis revolutionem, intra XXIV. horas, & XXXX. minuta peragi, ſtatuit; quod gloriae quidem *Copernico* cedit; nam eius ſyſtema eo magis confirmabatur, quo magis coelum *Caſſinii* obtutibus ſua arcana revelabat. Eodem anno MDCLXVII. maculas quoque in Veneris orbe detexit, credíditque eius converſionem converſioni Martis circiter aequalem eſſe poſſe; ſed quia Venus, cuius orbis inter Solem & nos eſt, iiſdem

dem phasium variationibus, ac Luna, obnoxia est, & propterea eius macularum reversiones difficillime, & male tuto deprehendi possunt; nihil hac in re determinare voluit; atque ita sententiam substinendo in incertis inventis, alias certas fuisse luculente demonstravit. Verum multa, & praegravia onera, quae *Cassinio* superimponebantur, ipsum ad tellurem a caelo rursus perinvitum declinabant: Praeter alia negotia, quibus ab Astronomia averruncabatur, Arcis Perusinae, & Pontis Felicis, unde Tiberis cursum deflexurus videbatur, cura ipsi tradita fuit. Opus, quod huic incommodo mederetur, *Cassinius* exstruendum curavit. Ipse etiam sponte, utpote qui universo scientiarum orbi inhiabat, sese a sideribus contemplandis nonnunquam abstrahebat. Dum una cum *Viviano* de Clanis aquis agebat, complures de insectis confecit Physicas animadversiones, quas *Montalbanius*, ad quem illas miserat, inter *Aldrovandi* opera excudendas curavit. Quamvis autem transfusionis sanguinis in Gallia, atque Anglia, edita experimenta seges tantum sint Medicorum, atque τῶν Ἀνατομικῶν; in tot tamen dissitas partes *Cassinii* flagrantissimus sciendi amor illum diducebat, ut sanguinis transfusionem Bononiae expertus, falcem in hanc quoque messem immiserit. Quocirca dum Bononia Romam proficiscens, iter Florentia faciebat, Magnus Dux, & Princeps *Leopoldus*, coetus Academiae *del Cimento* coram ipso fieri iubebant, ut *Cassinius* aliquid luminum suorum ipsis adfunderet. Anno MDCLXVIII. Mediceorum astrorum Ephemeridas in lucem emisit. *Galilaeus*,

pri-

primus eorum inventor, *Marius*, & *Hodierna*, ipsorum motus, atque eclipses Iovi ab ipsis, & ipsis a Iove, partas subputare irrito conatu laborarunt. Hi omnes Astronomi veram posituram planorum, sive orbitarum, in quibus ii satellites circa Iovem moventur, minime deprehenderant; & quidem ad talem cognitionem inhiare, audacia summa, & damnabilis, humani ingenii esse videatur. Omnes Planetae in planis differentibus, quae per centrum Solis transeunt, moventur: illud, in quo movetur Terra, Ecliptica est; Iovis orbita aliud planum est ad Eclipticam inclinatum certo graduum numero, eam in duobus punctis oppositis secans. Haec orbitae Iovis ad Eclipticam inclinatio, & communes earum intersectiones, quamquam ab omnium aetatum Astronomis requisitae, & quidem non sine longa observationum serie, adeo determinatu difficiles sunt, ut diversi Astronomi multum a se invicem in definiendo recedant; & idem interdum Astronomus a se ipse dissentiat. Ratio autem est, quia haec plana, etsi reapse existent, inadspicua sunt, & nonnisi intelligentia percipi possunt, & multiplicibus & subtilissimis ratiocinationibus distingui. Quid autem dicendum erit de planis multo magis invisibilibus, ut ita dicam, in quibus Iovis satellites moventur? Opus fuit invenire quos angulos faciant eorum orbitae, & cum Iovis orbita, interque se ipsas, & cum Ecliptica; & insuper quae sit differens magnitudo horum angulorum, prout a Sole, vel a Terra, respiciuntur. Ut semel dicam, in horum novorum siderum tabulis, XXV. elementorum usu opus est, hoc

est,

eſt, XXV. cognitionibus, aut definitionibus, quae fundamenta iaciunt ac ſternunt. Non tantum magnus ingenii conatus eſt, eruere, colligere, ordinare, tot caementa aedificio neceſſaria; ſed magnus eſt etiam ille, quo quis intelligit, quot caementa neceſſaria ſunt, nec alicuius obliviſcitur. Statim ac *Caſſinii* Tabulae in lucem editae fuut, omnes Europae Aſtronomi, quos illae temporis eclipſium Satellitum admonebant, eas diligenter obſervarunt, & inter alios *Picardus*, Academiae Scientiarum per ea tempora inſtitutae, ſocius; & reperit eas perſaepe coelo reſpondere maiori perfectione, quam auctor ipſe pollicitus eſſet, qui in poſterum ſe eas caſtigaturum receperat. Egerat ipſe pro quatuor Lunis inſolitis, a nobis remotiſſimis, & recens admodum cognitis, id, quod omnes XXIV. ſaeculorum Aſtronomi vix pro nota Luna exſequi potuerunt. *Colbertus*, qui Regis iuſſu Academiam Scientiarum anno MDCLXVI. Pariſiis inſtituerat, ut *Caſſinius* cum ea commercium eruditum haberet, deſideraverat; quod quidem deſiderium ob Gallicae gloriae amorem adeo crevit, ut eum Academiae amicum habere minime contentus, per Comitem *Gratianium* Miniſtrum & Secretarium Ducis Mutinenſis in Gallias evocaverit, regia mercede propoſita, quae reditus munerum, quibus in Italia fungebatur, aequaret. Reſpondit *Caſſinius* id a ſuo arbitrio non pendere, nec a Rege oblata praemia accipere poſſe, ſine *Clementis IX.* Pontificis Maximi conſenſu; quare Rex a *Clemente* IX. & a Senatu Bononienſi, cum petiit in aliquot tantum annos, ut negocium facilius ſub manus

 ſuc-

succederet ; & Abbas *Bourlemontius*, Rotae tunc, ut vocant, Auditor, Regis desiderium illis exposuit. Itaque *Cassinius* Lutetiam Parisiorum pervenit ineunte anno MDCLXIX. ex Italia a magno Rege evocatus, quemadmodum *Sosigenes*, Astronomus & ipse longe celeberrimus, Romam ex Aegypto *Iulii Caesaris* accitu profectus fuerat. Alienigenam, litterarum omnium praesidio instructissimum, egressumque e patria, ut regiae voluntati morem gereret, expansis ulnis *Ludovicus* excepit. *Cassinius* tamen haud sibi proposuerat perpetuam in Gallia sedem sibimet figere. Annis aliquot evolutis Pontifex Max. & Senatus Bononiensis, qui semper *Cassinio* officiorum eius emolumenta servaverant, ipsum a Galliae Rege maiorem in modum repoposcerunt. Sed surdo canebant, lateremque lavabant; siquidem Rex, qui maximis in dies ferme singulos benefactis *Cassinium* prosequebatur, Gallis ipsum, *Colbertio* curante, anno MDCLXXIII. accensitum voluit, qui mox eodem anno *Genovefam Delaitre*, Praesidis Clarimontis in Bellovacensi provincia filiam, non sine Regis gaudio, uxorem duxit. Eorum, quae in Gallia *Cassinius* peregit, paucula delibabimus; siquidem singula persequi nimis longum esset. Quum Academia Parisiensis anno MDCLXXII. in insulam Cayennam, Aequatori proximam, observatores misisset; coelum enim adeo a nostro differens magnam observationum a nostris diversarum, nobisque magno usui futurarum, copiam subpeditare debebat. Inde illi retulerunt, ea omnia, quae *Cassinius*, sola tantum

ra-

ratiocinatione & theoresi firmaverat ante multos annos de Solis Parallaxi, & Refractionibus; adeo ut hic non tam Astronomus, quam Divinus, Astrologumque gerens, videretur. Insuper inter primarios suscepti itineris scopos fuerat, Martis, qui tunc Terrae valde propinquus erat, Parallaxin in Cayenna observare, dum *Cassinius*, aliique Astronomi Academiae, observabant Parisiis. Haec quidem methodus ex locis longe remotis Parallaxes eodem tempore observandi, antiqua est; sed *Cassinius* aliam excogitavit, qua unus tantum observator sufficit, quum loco alterius stella fixa esse possit. *Whistonus*, celeber Astronomus Britannus, hoc inventum miraculi instar esse pronuntiavit. Hae duae methodi ad eamdem Martis Parallaxin dandam concurrerunt; atque inde etiam illa Solis deprehensa est. Post longam igitur incertamque dubitationem, decem esse secundorum statutum est; adeoque non est amplius ambigendi locus, quin Sol triginta tribus saltem leucarum millionibus a Terra distet, multo amplius scilicet quam hactenus accreditum fuisset. Omnes aliorum Planetarum distantiae iuxta proportionem auctae pariter fuere. & nostri vorticis limites admodum ampliati. Anno MDCLXXX. mense Decembri Cometes, qui celebris fuit, adparuit. Postquam *Cassinius* illum semel observavit, statim eamdem initurum viam, quam alter Cometes a *Tychone Brahaeo* anno MDLXXVII. observatus iniit, Regi coram omnibus Aulicis, eventu praedictionem minime fallente, praedixit. Ille quidem ex unica tantum observatione audentior evasit, quod animadvertisset plero-

rosque Cometas, sive ex iis, quos iam viderat; sive ex iis, quos alii Astronomi observaverant; viam in coelo peculiarem habere, quam ideo adpellabat Cometarum Zodiacum; & quia hic Cometes in eo Zodiaco erat, non secus ac ille, qui anno MDLXXVII. observatus fuit, credidit fore ut hic illum sequeretur; & sequutus est. Anno MDCLXXXIII. deprehendit primo in Zodiaco lumen quoddam, quod alias fortasse, licet rarissime, visum fuerat, sed quod pro Phaenomeno perituro habitum, non magnam humanarum mentium attentionem meruerat. Ipse igitur ex huius novi lumi is qualitatibus illico coniecit, illud stabilis naturae esse posse, & eius theoriam descripsit, quae tempora quibus a crepusculis, queis ut plurimum involvitur, liberum rursus adparere debuisset, ostendebat; & cognovit deinde illud ad nostros oculos transmitti posse a materia, quam Sol a se ipse emitteret longe ultra Veneris orbitam, & qua usque ad hanc distantiam implicaretur. Sicuti hoc lumen non omnibus temporibus, quibus deberet, adspectabile est, haec materiae fluxio, inaequalis & irregularis esse debere videbatur, non secus ac macularum Solis productio. Phaenomenon diversis in locis deinde observatum est, & in ipsa India Orientali. Si *Cassinius* prior non fuit, qui illud videret, prior saltem fuit; qui aliis videndum indicaret, & adtentione dignum esse edoceret. Iam a principio iudicaverat, si hoc lumen coram Sole spectatum fuisset, comam ipsi formaturum fuisse, quod quidem sui systematis consectarium erat; quamvis forte nec ipse, id reapse olim eventurum

rum

rum ſperabat. Anno tamdem MDCCVI. Solis Eclipſis contigit, & in locis, ubi illa totalis fuit, luminoſa circa hoc ſidus coma viſa eſt, & talis omnino, qualem *Caſſinius* praedixerat; & niſi ea, quam praedixerat, exſtitiſſet, fuiſſet inexplicabilis. Anno MDCLXXXIV, Saturni mundo, qui multum a perfectione aberat, *Caſſinius*, reliquis eius Satellitibus hoc anno detectis, Colophonem impoſuit. *Hugenius* anno MDCLV. unum huiuſce Planetae Satellitem deprehenderat, qui diu ſolus fuit, & quartus in enumeratione poſt Saturnum incipienda. Anno MDCLXXI. *Caſſinius* tertium & quintum deprehendit, & anno MDCLXXIII. omnem de iis dubitationem depoſuit. Tamdem memorato anno MDCLXXXIV. primum & ſecundum vidit, poſt quos nullus alius deinde viſus eſt. Hae detectiones magnam obſervationum ſubtilitatem, & extremam perfectionem, expoſcunt, teſte errore, cui P. *Rheita*, doctus homo alioquin, obnoxius fuit, ubi exiguas ſtellas ſtatarias, novos Iovis Satellites eſſe iudicavit, & ut *Vrbano VIII.* adſentaretur, *Vrbanoctaviana Sidera* adpellavit nomine infauſto, & quod diu permanere non poterat, etſi ſtellae illae vere Satellites fuiſſent. Hi igitur Saturni Satellites digni fuerunt numiſmate, quod in Gallia cuſum fuit cum hac Epigraphe: *Saturni Satellites primum cogniti*. Dicta hactenus magna ſunt, mox dicendum longe maius eſt. D. *de la Loubere*, Regius apud Siamenſes anno MDCLXXXVII. orator, quum in illis regionibus Philoſophiae, & doctrinis pro ſuae morae brevitate operam ſedulam navaviſſet, detulit inde ſecum methodum Siamenſi-

bus familiarem subputandi motus Solis & Lunae. Non id tabulis more nostro exsequuntur, sed simplicibus additionibus aut subtractionibus, multiplicationibus aut divisionibus, quorumdam numerorum, qui fere numquam ad coelestes motus referuntur, quorumque barbara & ignota nomina subputationis augent horrorem. Omne id confusione & obscuritate prope adfectata involutum est; quod quidem re vera etiam esse potest, nam mysteria apud barbaros in lucro ponuntur. *D. de la Loubere* horridum hoc enigma *Cassinio* solvendum dedit, & iuxta scientiarum hac aetate in Oriente conditionem, credibile admodum est, etsi hae regulae ibidem serventur, difficillimum tamen fore aliquem eas intelligendi capacem reperire. Nihilominus *Cassinius* hasce tenebras pervasit, duasque diversas Epochas, quae nullo pacto distinguebantur, in iis discrevit; unam quidem Civilem, quae concurrebat cum anno DXXXXIV. ante Christi ortum; aliam Astronomicam, quae anno DCXXXVIII. Aerae Vulgaris respondebat. Feliciter etiam observavit Civilis Epochae tempore Pythagoram vixisse, illum, cuius dogmata Indi etiamnum sequuntur, vel forte illum, qui placita Indorum sequutus est. Hae Epochae deprehensae ac cognitae, reliquorum omnium clavis erant, sed summa dexteritate tractanda; & ex hac methodo evoluta patuit, Siamenses auctores motus Solis & Lunae perspicue cognovisse, neque subspicari posse eos, adeo peregrinum & diversum subputandi modum ab Occidentalibus mutuum accepisse. Ab Indico Kalendario ad novas in Kalendaria nostra meditationes, quae illis haud dubie perutiles

sunt,

sunt; gradum ipse fecit. Ingenium motibus coelestibus, eorumque concursibus & comparationibus, omnibusque Periodis aut Cyclis, qui inde conflati sunt, refertum, excogitavit Periodum, quam *Lunisolarem* & *Paschalem* adpellavit, quia eo tendebat, iuxta omnium Kalendariorum Ecclesiasticorum scopum, ut motus Solis & Lunae, quod ad festum Paschatis attinet, inter se concordaret. Illa neomenias redigit ad eumdem diem nostri anni Gregoriani, ad eumdem diem hebdomadis, & ad eamdem prope horam diei, quoad eumdem locum; id quod supremae perfectionis est in Kalendariorum tractatione. Insuper felicissima est, & sacra etiam ea Periodus, quod annum Iesu Christi natalem Epocham habet; & sicuti hoc anno *Cassinius* suis subputationibus inveniebat Solis & Lunae syzigiam eadem die ac aequinoctium, quod fuit VIIII. Kal. Apriles, in pervigilio divinae Incarnationis iuxta antiquam Ecclesiae traditionem, evenire; Epocha erat eodem tempore Astronomica ob concursum aequinoctii & neomeniae; & Civilis, ob casus omnium, qui in terris usuvenerint, maximos. Haec Periodus est annorum undecim millium sexcentorum; & omnes aliae, quae excogitatae fuerunt, in eam incidunt. Terrarum orbis usque in praesens nonnisi ultimam tertiam circiter unius harum Periodorum partem vidit, quae die Incarnationis Dominicae finem habuit; & amplius quam septimam partem alterius, quae incipit. Anno MDCLXXXXIII. *Cassinius* novas Satellitum Iovis Tabulas, iis, quas anno MDCLXVIII. confecerat, exactiores, & absolutissimas, edidit. Dissertationem iis

addidit, quae subtilem de Iove Astronomiam luculenter exponebat; & omnibus communem, facilemque (alias Astronomis ipsis difficilem) adeoque exactam reddebat, ut persaepe observationes subputationi usque ad minutum respondcrent. Itaque hae Tabulae ad Meridianum Parisiense subputatae loco speculae perpetuae Parisiis constitutae habitae sunt, quae observationes suas ἀμέσως daret; quibus comparando eas, quae in aliis locis fiunt, innumerae longitudines deprehensae sunt. Notum est orbis Iovis, a nobis CLXV. millionibus leucarum remoti, cognitionem, Telluris notitiam nobis peperisse, & eius prope adspectum faciemque immutasse. *Siamum*, exempli caussa, quingentis leucis nobis propius deprehensum est, quam antea crederetur. Contra autem spatia quaedam coelestia, breviora quis fecerat, quemadmodum terrestria nimis ampla; consectaria satis facilia nostri situs, nostrarumque opinionum praeiudicatarum, Anno MDCLXXXXV. *Cassinius* in Italiam remeavit. De eius in Galliam reditu nemo unus ambegit; siquidem statim a *Colbertii* morte Sveciae Reginae pollicitationes quam maximae, repetitaeque efflagitationes, *Cassinium* a Gallia abducere nequiverant. Filium suum, qui supererat, & qui in praesens Academiae socius est, secum duxit; alter in maritima pugna contra navem Britannam, quae capta fuit, cecidit. Bononiam profectus Meridianam lineam in D. *Petronii* aede descriptam, quae eius ope indigebat, revisit. Fornix, quae Solem excipiebat, sese inclinaverat; & foramen in ea excavatum, a linea perpendiculari, in qua esse oportebat, amplius
non

non erat. *Gulielminius* huic malo remedium adhibuerat; sed postea pavimentum, in quo Meridiana delineata erat, pristinam aequitatem amiserat. Tamdem *Cassinius* opportune advenit, ut primum suum opus, & unicum, quod in Italia reliquisset, repararet. Suas curas & in posterum extendere voluit; & *Gulielminium* rogavit ut Instructionem de omnibus, quae ad magni huius instrumenti conservationem & reparationem exsequenda essent, publici iuris faceret; quod quidem ille ita exsequutus est, ut de *Cassinio* non aliter, ac discipulus de praeceptore faceret, loqueretur. Haec D. *Petronii* linea Meridiana, 600000. pars circumferentiae Terrae erat; sed aliam describere in Gallia adgressi fuerant, quae pars quadragesima quincta eiusdem circumferentiae esset, & quae consequenter perfectione hactenus inaudita & insperata magnitudinem hemidiametri Terrae, necessarium & unicum omnium mensurarum Astronomicarum fundamentum, exhiberet. Haec est celebris Meridiana observatorii Parisiensis, a *Picardo* anno MDCLXIX. inchoata: & anno MDCLXXXIII. ad Septemtriones a *De la Hire*, ad Meridiem a *Cassinio*, continuata; & tamdem ab hoc ultimo usque ad Ruscinonis extrema anno MDCC. producta. *Cassinius* igitur ei terminum impesuisse gloriabatur, unicus auctor Meridianae Bononiensis, auctor vero maioris portionis Meridianae Gallicae, duorum scilicet monimentorum, omnium quotquot unquam Astronomia practica habuerit in terra clarissimorum, & propter industrem hominum curiositatem gloriosissimorum. Interim de Kalendario Grego-

ria-

riano Romae actum est. Pontifex Maximus iussit, ut Sacra Congregatio super hoc *Cassinium* consuleret; & sic Italia eum a Galliis repetere videbatur. Illa hoc tempore *Cassinii* loco, hominem ab eo formatum & eruditum habebat, *Maraldium* eius nepotem, qui in scientias & Astronomiam propensus, anno MDCLXXXVII. in Galliam se contulerat, ut ab patruo institueretur. Romae autem tunc is versabatur, & Pontifex voluit ut in Congregationem Kalendarii admitteretur, quae aliquo indigebat, qui *Cassinii* ingenium praeseferret. Praeter ea, quae iam narravi, *Cassinius* magno methodorum solertium & ingeniosorum numero Astronomiam locupletavit, ut est inventio longitudinum anno MDCLXI. per solares Eclipses, quae iis deprehendendis minime adhiberi posse videbantur; explicatio librationis Lunae per duorum motuum comparationem, quorum unus menstruus est, alter autem circa suum axem aequali prope tempore fit; modus inveniendi veram positionem macularum solarium in suo globo; ille describendi spirales lineas, quae omnes varietates & anomalias, adparentes Planetarum exhibeant, & eorum in Zodiaco locos quotidie ostendant; & multi alii, qui nimirum efficient, ut sequuturi Astronomi *Cassinii* quidem scientiam, non vero *Cassinii* mentem, adaequare valeant. Caelum, non modo quale in se ipso est, sed etiam quale fuit in mente illorum, qui aliquam de caelo sibi ideam effinxerunt, *Cassinius* ad unguem, & adamussim, callebat. Luminis oculorum, quibus nimis caelestia lumina subspexerat, ingravescente aetate, quemadmodum & *Galilaeus*

laeus, iacturam fecit. Iuxta Mythologiam, duo hi praefignes viri, qui tanta in coelo detexerunt, comparandi sunt Tirefiae, qui eo quod quaedam divinorum arcanorum vidiffet, caecus evafit. Poftridie Iduum Septembrium MDCCXII. octoginta feptem & dimidium annos natus fine aegrotatione, fine dolore, fola moriendi neceffitate, *Caffinius* obiit. Erat eius corporis habitudo integerrima, & firmiffima, adeo ut, quamvis nimia in ftudiis exercitatione, & defatigatione, robur corporis languefcat, atque infirmetur; ipfe tamen valetudine perquam commoda validifque viribus femper ufus fuerit. In corpore prorfus fano haud minus fanus animus hofpitabatur; nulla unquam in illo varietas, nulla difcrepantia, nulla perturbatio, nulla aegritudo, quae cunctarum aegrotationum deterrima eft. Adeo fibi mirifice conftabat, ut ne eius quidem caecitas quippiam ipfi folitae hilaritatis ademerit. Perpetuam hanc animi tranquillitatem & folida pietas, & pietatis ipfius crebra exercitia, maximopere fovebant. Caeli, qui *enarrant gloriam Dei*, Deum ipfum aliis fuaferunt, *Caffinio* perfuaferunt. Eius perrara modeftia, & ab omni vafritie remota fimplicitas, amorem omnium ei conciliarunt, & fupra invidiam ipfum pofuerunt. Univerfas detectiones fuas in commune bonum conferre haud gravabatur; fiquidem magis fcientiarum progreffui, quam fuae gloriae, infervire gaudebat, Denique aptari eidem poteft, quod (ipfo *Caffinio* adferente) de antiquis Patriarchis *Iofephus* dixerat: *Deum nempe diu illorum vitam protra-*

traxisse, non solum ut debita ipsorum virtuti praemia iisdem largiretur; verum etiam ut ad Geometriam, & Astronomiam perficiendas spatium ipsis praeberet.

IOSEPHVS AVRELIVS DE IANVARIO.

Ioanne Antonio Sergio I. C. Auctore.

IOseph Aurelius de Ianuario ex *Horatio de Ianuario*, qui in Advocationis munere diu se exercuit, & *Caecilia de Franco*, Neapoli anno MDCCI. natus est. Primum studiorum tyrocinium in Societatis Iesu scholis posuit, in quibus, qua erat ingenii perspicuitate, promta tenacique memoria, praeditus, egregia semper praebuit litterarum specimina. Mox, quum Neapolitana Civitas nuperrimae tunc *Renati Cartesii* Philosophiae studiis ferueret, sedulo in ea incubuit, feliciterque processit. Quum vero egregius optimae spei adolescens Foro destinaretur, cultiori primum Iuris prudentiae, mox Forensi, operam navavit egregiam; inque Forum ipsum deductus, tanta enituit protinus dicendi scribendique vi, ac ubertate, ut in primi subsellii Advocatorum numerum publica existimatione fuerit relatus: quod ex eius perspicuis Dissertationibus Etrusco, Latinoque, stilo pro graviorum caussarum, Patriae praesertim, patrocinio conscriptis, facili negotio poterit dignosci. His permotus

Ca-

Carolus Borbonius, Neapolis & Siciliae Rex, illum togae honore anno MDCCXXXVIII, cohonestavit, & in Iudicem Tribunalis, quod Neapoli Magna Curia Vicariae dicitur, fausto omnium plausu, & acclamationibus, elegit. Quanta vero eius sapientiae, iustitiaeque laus ac fama huiusmodi in munere effulserit, vel ex hoc pronum erit colligere, quod quum idem Rex sapientissimus de novo Legum Neapolitanarum Codice concinnando sedulam curam suscepisset; huic tam arduae provinciae Iudicem *de Ianuario* cum aliis praeclarissimis Senatoribus admoverit potissimum. Quum autem eruditionis & interiorum litterarum decus semper deperiisset, eius rei ab ineunte etiam aetate insignia protulit argumenta. Cuius laudis libri ab eo conscripti, inter quos eminent *Respublica Iurisconsultorum*, qua Iurisprudentiae historiam concinna, novaque elegantia complexus est, & nitidissima eius *Latina Carmina*, fidem faciunt luculentissimam; quippe quae ob argumentorum inventionem, & nativum stili candorem, ad Latinorum Poetarum scribendi rationem potissimum exactum, magnis plausibus ab Italis non modo, sed a Germanis, Batavis, & Gallis, fuerint excepta. Vivit nunc, femina incomparabili *Iulia Castalda* uxore ducta, duobus ex ea susceptis filiis, & praeclara laude effiorescit; aliaque ingenii pignora Eruditorum Respublica ab eo efflagitat. & prope diem exspectat.

Opera typis edita.

Respublica Iurisconsultorum in 4. pag. 426. *Nea-*
po-

poli, *Typis Felicis Muscae ann. MDCCXXXI. & Lipsiae in 8. ann. MDCCXXXIII. cum Epistola Friderici Ottonis Menchenii*, *qua librum Auctori inscripsit*.

Istoria della Famiglia Montalto in 4, in *Bologna presso gli Eredi di Francesco Longhi nell' anno MDCCXXXV*. di pag. 152.

Latina Carmina. Collegit Ioannes Antonius Sergius I. C. in 4. pag. 128. *absque Praefatione*, *& Indice. Neapoli anno MDCCXLII.*

Legales Dissertationes varii argumenti.

Delle viziose maniere del difender le cause nel Foro. in 4. di pag. 216. *In Napoli MDCCXXXXIIII.*

Inedita

Dissertationes ad Grotii librum de Aequitate.

Quum autem vir eruditissimus *Io. Ant. Sergius* in hoc *Ioseph. Aurel. Ianuarii* elogio concinnando paullo brevior nescio qua de caussa fuerit, quam forte eius erga tantum virum amor & benevolentia, aliorumque desiderium, postulare videbatur (ne hominis modestiam offenderet factum puto) liceat mihi quaedam huc transferre ex epistola viri percelebris *Frider. Otton. Menkenii* Lipsiensis, ad *Ianuarium* scripta, & Lipsiensi editioni *Reip. Iurisconsultorum* praefixa, quae quanti ab eo, aliisque Germanis, *Ianuarius* fiat, luculenter ostendunt. Illa autem ita habent: *Invidemus Italiae tuae civem talem*, *quem unum op-*

po-

ponere iam turmis Germanorum potest. Habet illi, cur auspicato te natum sidere putet, post tot seculorum tenebras. Habet iam, cur in spem magnam sese erigat, & brevi reditura per te speret Alciatorum Averanorumque tempora. Qui si pergas ita propitias tibi Musas habere, & incumbere in gloriam gentis tuae, & Romanae Iurisprudentiae restituere nitorem pristinum, non erit postea, cur prae Italis tuis efferant se multum Germani nostri. Sane, quae inter gentem utramque erit, mire provehet artem nostram, & in pudorem coniiciet ignavum vulgus, aemulatio. Et tamen tenerrime te amo, & crucior desiderio videndi tui, & in os laudandi. Malim ego unam Rempublicam tuam, quam Bartolos sexcentos, legere, in qua si tamquam in speculo intueri licet ingenium tuum, iam, quem conferam, quem anteponam tibi, non invenio. Tui similes vix aetas praesens adhuc multos protulit; certe inter paucissimos, qui tanto operi sufficerent, unus tu fuisti, qui calcatam nulli adires viam tandem. Est hic torpor seculi, & adsuetudo turpis ineptiarum. Dignus tu, qui in Republica Iureconsultorum dictator aut supremus iudex constituare. Vna haec nostrorum hominum, & quidni tuorum? vox est; &, si in suffragia eatur, neminem habebis non plaudentem tibi. Adeo nihil est in doctissimo libello tuo, quod non placeat mirifice, & supra vulgarem sensum sit longissime. Rara haec scriptoris felicitas, probari ab omnibus, & in omnium amorem atque gratiam venire. Hac praesertim tempestate, qua nemo est, qui non suas magis, quam alienas, laudes consectetur, & laboris nostri frustra ab eruditis merces exspectatur.

No-

Noveras scilicet, si unum id ageres, ut doceres lectores tuos, & severa fronte ad interpretanda iura te converteres, habiturum te ex gente nostra, si non superiores, certe pares aliquos. Itaque, callido artificio, urbanitate gravitatem temperasti, & id, quod suave ac iucundum est, in horrida dumeta legum intulisti. Vt, quae fuerat, rugosa nuper, & austero vultu incesserat, amabilis per te facta sit, & venusta, Iurisprudentia. Quem enim non argumenti statim, in quo versaris, partim novitas adliciat, partim elegantia delectet? Aut quis tam morosus est nostrum, qui incognitam huc usque, & tot pulcherrima spectacula praebentem, Rempublicam lustrare, aut confabulantibus tam docte auditorem se dare omnis aevi Iureconsultis nolit? Adhaec, in ipsa Reipublicae sacraria & intimos recessus intromissus, quis non maiestatem & splendorem loci admiretur, & delatum se in ipsos hortos Venerum, aut longius progressus, constitutum in medio consortio Deorum, putet, nec adsciscì hic in civitatem cupiat? Quis vidisse unquam pulchrius quid elegantissimis illis, artificiosissimeque pictis, & ad vivum expressis prorsus, veterum Iureconsultorum imaginibus, & exquisitis earum coloribus, dicat, nec in his omnibus dexterrimi manum artificis adgnoscat? Denique, quem mollissimi cantus illi, haud extra hanc Rempublicam auditi unquam, nec nisi Ovidianis citharis accommodati, in quibus omnem ingenii tui vim expertus, omne laudum & praeconiorum superasse genus videris, non ita demulceant dulcedine ac suavitate sua, non ita extra se rapiant totum, ut pedem referre ex amoenissima hac regione nesciat, &, quasi adligatus his deliciis, aeternum sibi in Iureconsultorum Republica domicilium cooptet?

VIN-

VINCENTIVS LVDOVICVS CARDINALIS GOTTIVS.

Thom. August. Ricchinio Dominicano Auctore.

BOnoniae, ingeniorum parentis, optimarumque artium altricis eximiae, *Vincentius Ludovicus Gottius* ex honesta familia ortus est, Nonis Septembris A. E. CH. MDCLXIV. Patrem habuit *Iacobum Gottium* I. V. Doctorem, ac publicum in Academia Bononiensi Legum Interpretem, prudentia & doctrina in paucis nobilem; matrem vero *Claram Capardam* integerrimam feminam ac liberalem. In sinu optimorum parentum diligenter educatus artes, quibus aetas puerilis informari ad humanitatem solet, a Patribus hausit Scholarum Piarum. Tredecennis patre orbatus in disciplinam se tradidit PP. Societatis Iesu, a quibus biennio Rhetoricen audivit. Erat autem in puero ingenium docile & acre, cum flagranti studio, eximia pietate, ac singulari modestia, coniunctum. Anno aetatis decimosesto divino lumine collustratus, iam secum reputans, quam inanes & fluxae humanae res essent, e paterna domo se se subducens in Bononiense S. *Dominici* coenobium, insciis prorsus familiaribus & consanguineis, sese recepit, a quibus illuc accitis Praedicatorum institutum amplectendi veniam consensionemque rogavit; qua impetrata a PP. eiusdem coenobii in Ordinem admissus est; cuius tyrocinium Anconae posuit

A. MDCLXXX. insequenti' vero publico ac solemni ritu se se votis religiosis obstrinxit. Philosophiae studio imbuendus Forolivium missus est, atque in disciplinam traditus P. *Iosepho à Turri* Ianuensi V. Cl. cuius exstant Verbi Dei Institutiones publici iuris factae, ac multis voluminibus comprehensae. At vero coeptum eo praeceptore Philosophiae cursum nonnullis de caussis intermissum Bononiae absolvit sub P. *Angelo Vnda* ibidem professore artium eximio. Quantum sub utroque profecerit, quanta ingenii vi ac celeritate, disserendi copia & acumine, ceteros anteverterit; dici vix potest. Iuvenem sane in scholastico pulvere non progredientem sed evolantem, ac super alios sese mirabiliter efferentem, quo felicius proveherent Superiores, Salmanticam in Hispania Theologicis disciplinis instituendum mittere statuerunt. Est in ea civitate Praedicatorum Coenobium ob magistrorum praestantiam, auditorum frequentiam, studiorumque exercitationem, satis amplum & celebre, quo delecti ex Hispanis aliisque nationibus iuvenes destinari solent, qui non vulgarem de se exspectationem concitarint. In hanc igitur literarum palaestram velut in amplissimum theatrum deductus, tanta cum laude se gessit, ut tam sodales quam magistros admiratores fecerit sui; illos quidem, ingenii amplitudine celeritate ac nitore vincens omnes; hos vero, proxime adsequens studio labore ac diligentia. Quare Theologiae cursu feliciter absoluto electus est praeter omnem consuetudinem, qui in Salmanticensi Academia Theologiam universam

ma-

magna professorum frequentia (Actum magnum hunc vocant) publice ad disputandum proponeret. Eam vero provinciam, quam obire solet unus ex professoribus, tanta omnium adprobatione ac plausu substinuit, ut Salmanticensis coenobii patres inter suos eum adscribere ac cooptare curaverint; oblata etiam, quo apud se egregium iuvenem facilius detinerent, honorifica illius provinciae cathedra, quam is modeste recusavit. Eius virtutis praestantia ad ipsum Apostolicae Sedis Legatum *Duratium*, Matriti agentem, delata tantam amplissimi Praesulis, qui postea S. R. E. Cardinalis fuit, adversus *Gottium* existimationem & gratiam conciliavit, ut quum Salmanticae aegrotantem audiisset, Matritum transferri iusserit, quo citius apud se convalesceret. Quadriennio in Hispania moratus ab Archiepiscopo Compostellano *Fr. Antonio de Monroy*, iam antea Praedicatorum Ordinis Generali Magistro, sacro initiatus presbyteratu Anno MDCLXXXVIII. in Italiam remeavit, ac Philosophiae professor in Mantuano coenobio designatus est. Quo munere vix inchoato a Magistro Generali Ordinis Romam accersitur Philosophia instituendis Minervitani coenobii iuvenibus, quos inter auditorem habuit *Fr. Ioannem Baptistam Lomellinum*, postea Salutiarum Episcopum. Novum subinde in generali Studio Bononiensi Philosophiae cursum auspicari iussus est, quo egregio sane iuventutis in eiusdem disciplinam traditae emolumento rite absoluto, Theologiae praelegendae in Faventino coenobio admovetur. Uno tamen vel altero post

mense vita functo *Hieronymo Bassano* S. Th. M. Ordinis Praedicatorum, primario in Academia Bononiensi Theologiae professore., Senatus consulto id muneris gratulantibus universis nostro defertur An. MDCXCV. Itaque in publicam amplissimi ac celeberrimi Gymnasii lucem productus, praeconceptam de se exspectationem non solum substinuit, sed vicit etiam, & cumulatissime auxit; id quod insignis eius scholae frequentia testabatur. Quum enim de rebus divinis non minus copiose erudite acuteque differeret, quam dilucide ac nitide; & incredibili quadam polleret res omnes exponendi explicandique perspicuitate, rara admodum illa quidem in plerisque vel doctissimis viris, in quibus ut ingenium atque eruditionem mireris, optes tamen saepe lucem ac nitorem, magnus fiebat ad eum cum domi tum in Academia concursus. Vtrobique autem continenti admiratione & plausu ad annos plures auditus est, praestantesque ex illius schola, ac disciplina, prodiere alumni; quorum aliqui per Italiam, plures vero per Germaniam, & Pannoniam, constituti, adhuc vivunt eximiae doctrinae fama & nominis celebritate. Ad publici autem professoris munus, Magistri Generalis iussu & voluntate, Metaphysicae praelegendae in coenobio Bononiensi onus adiunxit An. MDCXCIX. eiusdemque nutu etiam Magistri Studentium munere in eodem Generali Studio functus est Anno MDCCII. Porro castigandus est Cl. *Iacobus Echard*, qui Tom. II. Script. Ord. Praedic. ad An. MDCCXX. eum Generalis Studii Bononiensis Regentem fuisse statuit, quum

cer-

certo certius sit, numquam id muneris eidem contigisse, quod vix cum publicis praelectionibus conciliari potuisset. Interea quum provinciae utriusque Langobardiae Praeses designatus esset P. M. *Fr. Angelus Guillelmus Molus*, qui Ordinis universi postea Procurator, & Vicarius Generalis fuit, *Gottium* sibi in socium adscivit, qua quidem procuratione publicae deinceps rei gerendae initiari ac veluti praeludere visus est. Nam Anno MDCCVIII. Bononiensis coenobii Prior adsumtus est, expletoque biennio universae provinciae Praeses in eiusdem provinciae comitiis electus est. Dici vix potest, qua sedulitatis prudentiae ac vigilantiae laude, quo lenitatis ac zeli temperamento, utramque praefecturam administraverit. Tantam sibi aequitate, mansuetudine, ingentique virtutum omnium instructu, quae in optimum praesulem cadere possunt, subditorum reverentiam conciliaverat, ut caverent omnes diligentissime, ne quid admitterent, quod ei non probaretur. Clavum igitur eo moderante ita omnia ad morum disciplinam, studiorum fervorem, pietatis ac religionis cultum, composita visa sunt, ut omnes & singuli uno eodemque spiritu ducti praeeuntem exemplis non inviti sed ultro sequerentur; dubiumque relinquerent, eum ne magis diligerent, an vererentur. Anno MDCCXIV. patrii coenobii Prior iterum renunciatur; sed primo regiminis anno vix absoluto Mediolanensis urbis generalem Fidei Quaesitorem se se insperato, ac ne suspicantem quidem, a *Clemente XI.* P. M. designatum intelligit. Quo se a delato ac per-

molesto munere gerendo subduceret; omni prece curavit; nequidquam tamen, ac irrito prorsus conatu: quare ab iucundissimis sibi studiis quasi ab ubere avulsus, ac religiosae solitudinis quiete, quam sibi iam pollicebatur, abstractus, supremo cessit imperio, ac Mediolanum profectus est, amplissima omnium ordinum gratulatione exceptus; iam enim viri fama omnes pervaserat. Id vero in primis gratissimum accidit *Benedicto* S. R. E. Cardinali *Odescalco*, qui maximam eius virtutis probitatisque opinionem iampridem animo imbiberat, quum Bononiae Pro-Legatus eius consuetudine uteretur. Quapropter cum ingenti eum complexus laetitia, tum prolixis benevolentiae argumentis, semper est prosequutus. Eum nimirum in quotidiana colloquia, atque in graviora consilia, amantissime adhibebat: ita demum acceptum habuit, ut susceptі muneris abdicationem molienti semper obsisteret, egeritque officiis ac precibus apud Romanam Curiam, ne optata missio roganti concederetur. Aegre igitur ille quidem, sed in commissi sibi muneris partes diligentissime incumbebat; dum vero Fidei puritati ab omni labe, & contagione, servandae sedulo invigilaret, incidit in eius manus *Iacobi Picenini* apud Rhaetos Calviniani Ministri *Apologia pro Ecclesiis Reformatis* Italice scripta, & Curiae typis vulg ta Anno MDCCVI. quam nusquam antea, hoc est nono ab eius editionis anno, se vidisse testatus est. Operi sane exitioso refellendo egregiam navaverat operam *Andreas Semery* Soc. Iesu erudita lucubratione edita Brixiae Anno MDCCX. Tum *Hyacinthus Tonti* Au-

Augustinianae familiae Theologus naviter acuteque *Picenium* perstri xerat scripto edito Patavii Anno MDCCXIII. At, qua erat *Picenius* audacia, malae caussae acrius patrocinium urgens, adversus P. *Semery* quasi ferox victor insultans *Triumphum* edidit priore *Apologia* nihilo modestiorem; quo & Catholicae Religionis Fidem discerpsit, eiusque defensores foedis gannitibus deridendos propinavit. Hominis iactantiam atque impudentiam ferre *Gottius* non valuit, ac Religionis vindicandae zelo vehementer permotus, stimulos etiam addente *Iosepho Olgiato* Novocomensi Episcopo, *Picenini Apologiam*, vanique nominis *Triumphum*, refutare adgressus est. Igitur de *Vera Christi Ecclesia* adversus utrumque Pseudo-reformati librum nervose, acute, atque eruditissime, scripsit, ac tribus amplis voluminibus fere universi dogmatis controversias uberrime disputatas complexus est. Operis autographum *Clementis* XI. P. M. nutu Romanis Censoribus subiectum, eorumque iudicio probatum, incredibili omnium plausu, atque ipsius Pontificis adprobatione, Romanis typis editum est A. MDCCXIX. Qua erat Auctor moderatione, & lenitate, id caverat in primis diligentissime, ne inter scribendum conviitiis convitia referret, aut ei quidpiam excideret, quo laedi aut exasperari adversarius posset, eumque de iniuria expostulare. Sed cuiusdam Censoris licentia (quod eius palato amarulenta saperent) inconsulto factum est, ut aculeata quaedam & acerbiuscula operi ingesta sint, quae auctoris modestissimi stilum geniumque nullo prorsus modo referrent; quod

 fa-

sane incommodum illi accidit, ac permolestum, ut id omnino dissimulare non potuerit. Quare in Colloquiis Theologico-Polemicis, quae deinde vulgavit Bononiae A. MDCCXXVII. quo impactam sibi eo titulo a *Thoma Manella, Picenini* exceptore, in libro edito adversus P. M. *Toutium*, *Indiscreti*, hoc est intemperantis, criminationem, notamque repelleret, haec libere, modesteque, praefatus est. *Quamquam (dicam tamdem, & verum dicam) ea, quae* fumus *Picenini*, ac suorum famam denigrans, & ignis contumeliis fervens *Manellae visa sunt, vel quidquid aliud mordax, in quae meam* Veram Ecclesiam *legens inciderit, testor mea non esse, nec meo genio accommodata; in cuius fidem exhibere possum autographum, quod apud me est. Cuius vero manu, aut calamo irrepserint, ignorare licet. Opus alibi, & aliena voluntate, me absente impressum, nec unius tantum emendationi, & arbitrio concessum, contrahere aliquid poterat, quod auctoris non esset. Vt ut fuerit, mea inquam prorsus non sunt. Sciebam enim cum Haereticis pro veritate quidem certandum esse, sed caritatem non amittendam; ut ad veram Fidem redeant, non ut ab ea magis arceantur, pugnandum esse intellectu, non voluntate*. Idem subinde opus secundis curis ab ipso auctore recensitum, castigatum, & auctum prodiit Mediolani A. MDCCXXXIV. Quae autem fuerint eruditorum de illo iudicia, non est huius loci, vel instituti, proferre. Id unum non praetermittam eo cum primis nomine commendatum fuisse a Cl. *Iusto Fontaninio*, quod integrum complectatur Controversiarum Fidei Corpus, a nullo Theologo Italice antea scri-

ptum,

ptum, quo non minus Catholicae Religioni praesidium, quam Italicis litteris novum adiectum est decus atque ornamentum. Iam vero doctissimus auctor, quum nihil in votis haberet ardentius, quam in tranquilla coenobii sui statione omni cura & honore solutus sibi uni suisque studiis vacare, repetitis, ac fere importunis, precibus missionem a Quaesitoris officio rogabat identidem, quam demum adnuente Pontifice impetravit. Anno igitur MDCCXVII. a Mediolanensi Inquisitione Bononiam se recepit, ubi paucis post mensibus amplissimi Senatus consulto ad Polemicae, ut vocant, seu Controversiarum Fidei cathedram, quam V. Cl. *Benedictus Bacchinius Abbas Casinensis* paullo ante vita functus magni nominis celebritate repleverat, omnium gratulatione adsumptus est. Anno vero insequenti Bononiense Theologorum collegium, quo suam erga uirum testaretur existimationem, honoris causa inter suos adoptavit, eidem uti *Viro famoso* publice decretis atque collatis honoris insigniis. Porro optatissimae quieti, ac religioso secessui, in patria restitutus alteram *Picenini* lucubrationem sibi refutandam proposuit. Scripserat is libellum de concordia Matrimonium inter & Ministerium, typis Tigurinis impressum A. MDCCIX. in quo Socratico more non solum adversus sacrorum hominum coelibatum infenso calamo disputaverat, sed ad alias praeter institutum dilapsus fuerat Catholicas positiones labefactandas. Exiguo Calviniani Ministri, sed virulento, foetui iustae molis volumen noster opposuit, quo adversarium in omnem partem urgens,

gens, ac premens, non solum coelibatus defensionem, sed universi fere Catholici dogmatis vindicias eruditas instituit. In tres omnino colloquiorum classes opus distinctum est, in quarum prima Sacrorum Ministrorum coelibatum, in secunda Romani Pontificis auctoritatem in conciliis & definitionibus, in tertia vero alias Catholicas veritates propugnat, adiectis *Gregorii VII* vindiciis. Prodiit Bononiae paullo serius, quam ab eo scriptum fuisset, nimirum Anno MDCCXXVII. ex Typographia *Sancti Thomae Aquinatis*. Diu tamen non licuit erudito Scriptori literarum suarum otio perfrui; nam Anno MDCCXX. Bononiensis coenobii Praefecturae tertio admovetur: Anno vero insequenti, raro admodum exemplo iterum provinciae Praeses eligitur. Generalia eodem anno universi Ordinis comitia celebrata sunt, quibus ille interfuit; quumque de eligendo Magistro Generali ageretur, plura in eum conspirarunt suffragia, quod & in posterioribus comitiis Anno MDCCXXV. Bononiae celebratis maiore suffragatorum frequentia, & consensione observatum est, eo ne cogitante quidem, vel adnitente, imo obsistente. Renuntiatus Magister Ordinis *Fr. Augustinus Pipia*, qui paullo postea S. R. E. Cardinalis fuit, pro ea, qua pollebat eruditione ac doctrina, sui muneris esse omnino duxit sacra studia sic promovere ac restituere, ut non solum scholasticis ieiunisque institutionibus, sed Polemicis etiam atque eruditis iuventus nostra imbueretur. Coniectis itaque in *Gottium* capacissimae mentis oculis hanc illi Spartam adornandam commisit, ut instituendis Thomisti-

sticae scholae candidatis absolutissimum compararet Scholasticae Dogmaticaeque Theologiae cursum nova methodo, suoque prorsus stilo, acuto nimirum, perspicuo, atque erudito. Ingentem oppido laborem, & si variis distentus curis, atque occupationibus, dicto audiens alacriter subiit, atque opus amplissimum continenter prosequutus voluminibus omnino sexdecim comprehensum absolvit, vulgavitque Bononiae ex Typographia S. *Thomae Aquinatis*. Per id temporis adsumtus est in Romanam Sedem *Benedictus XIII.* Ordinis Praedicatorum decus immortale, cui noster ob doctrinae famam non compertus modo, sed acceptissimus fuerat; quum singulis annis, quibus Provinciae praefuit, eum officii causa Beneventi conveniret, amantissime semper atque honorifice ab illo exceptus. Fuit propterea omnium fere praesensio in Sacrum Cardinalium Collegium a sapientissimo Pontifice *Gottium* prae ceteris adligendum fore, non solum quod ex eodem Pontificis Instituto, eademque foret utriusque Langobardiae provincia, sed quod eximiae probitatis atqne sapientiae fama ceteris per Italiam constitutis eiusdem familiae hominibus facile omnino praecelleret. Quum vero Purpurae honorem, quem *Benedictus* in Ordine Praedicatorum acceperat, eiusdem Ordinis Generali Magistro *Fr. Augustino Pipiae* iure quidem meritoque primo reddendum constituisset, dilata quidem de *Gottii* promotione, sed aucta in dies & confirmata exspectatio. Is vero quum nullo honoris ambitu ac desiderio, & ne cogitatione quidem, adficeretur, salvam sibi fore priva-

vatae quietis felicitatem, ut ut alii importune ac intempestive non ominarentur solum, sed gratularentur, iam fere pollicebatur. Sed adfuit insperato tempus, quo privata eius virtus suo in lumine conlocaretur, & novo cumulata splendore longius coruscaret. Nam *Benedictus XIII.* in Consistorio secreto pridie Kal. Maii Anno MDCCXXVIII. *Gottium* Bononiae agentem, designatum primo Ierosolymitanum Patriarcham, S. R. E. Presbyterum Cardinalem creavit. Rei nuncius magnis itineribus Bononiam missus eum rusticantem in suburbana *Ronzani* domo cum aliis coenobii sui sodalibus adiit, ac tale quidpiam ne subspicantem quidem exhibitis Apostolicis literis, atque Cardinalitiis insigniis, ex improviso sic occupavit, ut repentino fulmine ictus omnino videretur. Sic enim ipse de se ad amicum scribens testatus est. Tum intimo doloris sensu adventitii honoris sarcinam collacrimari, fortunam suam prolixe conqueri, ac nisi amicorum auctoritas iudiciumque prohibuisset, latebras meditari, & fugam, quo molestissimam a se dignitatem deprecaretur. Observatum est eamdem in domum aliquibus ante annis se se recepisse *Fr. Vincentium Mariam Ursinium* S. R. E. Cardinalem a *Clemente X.* vix renuntiatum, iisdemque humilitatis sensibus eodem in loco amplissimam dignitatem ab utroque exceptam fuisse. Quare utriusque rei memoria ibidem hoc monumento consignata est. *Humilis domus haec Fr. Vincentii Mariae Ursini Romani, qui postea Benedictus XIII. quod huc frustra a sibi delatis Cardinalatus honoribus declinarit, secessu pri-*

primum, & fama in aevum perillustris, dein Fr. Vincentii Ludovici Gotti Bononiensis Academiae Professorum literatissimi hic inter amicorum plausus ab eodem Benedicto sacra purpura donati per nuncium VI. Non. Maii MDCCXXVIII. modestia, gemitibus, & animi reluctantia, posteritati celebris frequentia, demum omnium, & singulorum Felsinae ordinum optimo viro civique suo gratulantium clarissima, dum duos privatos Ordinis Praedicatorum alumnos virtute pares excipiendo S. R. E. Cardinales effectos orbi universo postea remittit, nusquam maximas virtutes latere otia sua Praedicatorum Ordinem ad maiores pro Ecclesia labores excitari immo & rapi, qualecumque H. M. testatur. Interea magno, ac fere incredibili, laetitiae sensu ab omnibus Bononiensium ordinum hominibus optatissimae rei nuntium exceptum est: quapropter in gratulationem effusa urbs universa extra urbem profecta est Purpurati civis sui manus exosculatura. Is vero in communis gaudii significatione dissimulato, quo intime ob amissam, ut sibi videbatur, omnem vitae quietem, & felicitatem, composito ad humanitatem vultu, ita adeuntium omnium officia excipiebat, ut nec ingenitae sibi modestiae detraheret quicquam, nec acceptae dignitati iniurius videretur. Septimo Idus Maii a *Georgio* S. R. E. Cardinali *Spinula*, tunc Bononiae a latere Legato in D. Dominici templo Cardinalatus insignia, quae *Fr. Ioseph Ludovicus de Anduiar* Ord. Praed. tunc Pontificiae Bibliothecae Praefectus, nunc Episcopus Bobiensis, Pontificis nomine ad ipsum detulerat, solemni ritu, splendidoque adpara-

paratu, subscepit. Sacro deinde Pentecostes die, quae fuit XIV. Kal. Iunias rem sacram in eodem templo faciente *Iacobo* S. R. E. Card. *Boncompagnio* Archiepiscopo Bononiensi, cooperantibus vero *Thoma Torello* Episcopo Foroliviensi, & *Thoma Cervioni* Episcopo Faventino, Patriarcha Ierosolymitanus consecratus est. Mox in Vrbem deductus, atque a SS. Pontifice omni benevolentiae significatione amantissime exceptus, Sacris, ut vocant, Congregationibus Generalis Inquisitionis, Episcoporum, & Regularium, Indicis Librorum expurgatorii, Sacrorum Rituum, Disciplinae Regularis, Examinis Episcoporum, Tridentini Concilii Interpretum, Indulgentiarum & Reliquiarum, Propagandae Fidei, ac Librorum Orientalium Correctionis, adnumeratus est. Iam vero quam apud omnes excitaverat eximiae probitatis ac doctrinae exspectationem principio cumulatissime aequavit. Nam ad illam quod attinet, nihil in eo immutavit subsceptae dignitatis splendor de prioris vitae ratione, quam sancte apud se constituerat ad mortem usque constanter tueri, quemadmodum praestitit aequabilis semper, ac similis sui. Nihil ergo prius habuit, quam ut Ordinis sui legibus solutus secundum easdem vivere prorsus videretur. Idem propterea illi, quod ante iniectam Purpuram orandi studium, eadem mensa, victusque temperantia, eadem fere temporis, horarumque partitio, quarum antelucanas plures post rerum aeternarum contemplationem, pias precationes, laudumque divinarum pensum, sacris studiis impendebat. Otii impatientissimus ne particulam

qui-

quidem horae fine operae pretio elabi fibi patiebatur. Si quid e graviffimis, ac quotidianis, occupationibus reliquum temporis foret, id totum legendo, commentando, fcribendoque, indulgebat. Nullis vero adminiftris, ftudiorumque adiutoribus, fed ne amanuenfibus quidem accerfitis, propria ipfe manu exarabet omnia, ac conficiebat tam facile, atque expedite, ut nulla fere in eius autographis adpareat litura. Statis omnibus Cardinalium Sacris, Confiftoriis, Congregationibus femper, nifi morbo impediente, diligentiffime interfuit. Quaecumque in illis ad confulendum, iudicandumve proponerentur iugi antea meditatione fuis ab ipfo ponderibus ac momentis rite expenfa ac librata ea perfpicuitate, prudentia, ac doctrina expediebat, ut eius refponfa ac fuffragia doctiffima haberentur in primis atque rectiffima. In iis ferendis numquam ex adfectu, femper vero ex incorrupto animi fenfu ac praeiudiciis vacuo, quam adfequutus effet ex rationum momentis veritatem libere & candide proferebat. Nec tamen id quod fentiret pertinaciter tuebatur, nec diffentienti contradicebat; tanta erat in omnes reverentia ac modeftia. In graviores etiam ac fecretiores confultationes a Summis Pontificibus frequenter adhibitus, tum faepe de fententia in rebus arduis ac perplexis ad Fidem, mores, aut difciplinam, fpectantibus vel coram, vel per epiftolas ex variis terrarum partibus rogatus, nulli umquam confilii ac doctrinae fuae copiam negavit; ut mirum videretur hominem in varia diftractum, ac pro Ecclefia diftentiffimum Commen-

men-

mentariis scribendis vacare potuisse. Mirifica tamen ac singulari sollertia semper aliquid temporis e quotidianis occupationibus sibi suisque studiis decerpebat, ac reservabat. Ac primo quidem *De eligenda inter dissidentes Christianos sententia* luculenter disputavit adversus *Ioannem Clericum*, e Remonstrantium Secta apud Batavos magni nominis Scriptorem, qui operi *Hugonis Grotii* de Veritate Religionis Christianae adiecto speciosi tituli Commentario Catholicae Religionis principia labefactare molitus est. Opusculum sane exitiosum solide accurateque refutavit noster, adversarii fundamentis ab imo convulsis, edito eiusdem tituli libro ac Romae impresso An. MDCCXXXIV. quem quum Ratisponenses typographi iterum cudissent A. MDCCXL. hoc de illo Ephemerides Germanorum tulere iudicium: *Publice adparuit hisce diebus liber egregius auctore celebri Cardinali Gottio, qui in novissimis Cardinalium Comitiis parum abfuit ab Apostolico Throno, atque orbi universo praeclaris suis operibus maxime innotuit. Solide ac nervose adversarium refellit. Huius Eminentissimi Auctoris stilus purus, perspicuus, riteque methodicus. Cum ista refutatio, tum cetera illius opera, magna eruditione, doctrina solida, ac summa moderatione, scripta sunt. Quae in medium adfert momenta & rationes ex eorum genere sunt, quibus Ecclesia Catholica adversus Fidei hostes pugnare solet; sed nova methodo & arte exhibentur, & grate adeo legentibus ingeruntur, ut causae vim, & fundamentum statim intime adsequantur. Quare eximii huius Cardinalis labor & institutum plurimi facienda sunt.* Maius

ius deinde opus par eius ingenio, eruditioni, ac pietati, molitus est, quo veritatem Religionis Christianae adversus Atheos Polytheos Idololatras Mahumedanos & Iudaeos adsereret ac vindicaret. Sectarum omnium, quae adversus Christianam Religionem pugnant, erudita ac continenti demonstratione falsitatem evincit: tum Catholicae Fidei propagationem, mysteria, dogmata, luculenter illustrat, tanto rerum argumentorumque adparatu, ut promtuarium instruxisse videatur, quo profligandis ac delendis Fidei nostrae adversariis parata Theologis atque expedita sint arma. In duodecim omnino volumina opus est distributum, quorum primum prodiit Romae ex Typographia *Rochi Bernabo* Ann. MDCCXXXV. duodecimum vero ac novissimum ex eodem praelo An. MDCCXL. Duobus insequentibus annis, qui eius vitae supremi fuerunt, etsi variis adflictaretur incommodis, in divinarum scripturarum studio quiescendum atque immoriendum sibi constituit. Quare iis legendis, meditandis, atque illustrandis, quantum temporis habuit subsecivi, sedulo impendens, adiecta Patrum, qui in divinos libros scripsere, continenti lectione, adornare coepit in Genesim commentarios longe doctos & luculentos, quos ad caput usque vigesimumquintum eiusdem libri deduxit. Postremum hunc tanti Scriptoris laborem, & foetum, quamquam eius morte intercisum, si aliquando lucem adspexerit, minime vereor Auctoris sui nomini, ac celebritati responsurum. Iam porro quae fuerint eius munera & studia: nunc praecipua quaedam de il-

illius moribus ac virtutibus exsequemur. Ac primo quidem pietatis erga Deum, ac Religionis studium, quod a puero rite hauserat, per omnem vitae gradum mirifice fovit, & auxit. Prae Deo quem sibi agendorum omnium finem unicum constituerat, nihil erat in humanis, cujus desiderio tangeretur. Infra eum posita omnia flocci ac nihili prorsus faciebat, unde illud usurpabat identidem „ *omnia vanitas praeter amare Deum*. „ De supernis aeternisque rebus, ut cogitabat identidem atque commentabatur, ita & disserebat cum aliis animo prorsus lubente, ac singulari quadam dulcedine; optabatque vehementer ut omnium animi in Dei raperentur amorem & cultum. In his, quae ad eum exercendum ac promovendum pertinent, nulli aut labori aut diligentiae parcebat, ac vel ipsa corporis alacritate, oris reverentia, ac modestia, quo pietatis sensu erga sacra omnia adficeretur, patefaciebat. Et quamquam in rerum divinarum cognitione defixus per studia sua continenter haereret, statum tamen ac certum quotidie tempus seponebat, quod orationi, cuius exercitium ne in gravissimis quidem occupationibus intermittebat, omnino tribueret. Rem divinam quotidie, praemissa bis, terve, in hebdomada exomologesi, summa cum religione ac ceremonia faciebat. Deiparam Virginem praecipuo amoris, ac pietatis sensu colebat. Secundnm hanc S. Patentem *Dominicum*, *Thomam Aquinatem*, *Vincentium Ferrerium*, venerabatur impense, atque eorum aliorumque sui Ordinis SS. virtutes, ceu speculum, ad quod se componeret, ante

te

te oculos semper habebat. Catholicae vero Religionis ac disciplinae zelo intime commovebatur. Quidquid ad eam tuendam vel amplificandam quoquomodo pertinere intelligeret, id nulla habita laborum curarumque ratione fortiter adripiebat promovebatque constanter. Quare adversus Fidei hostes bellum acre ac perpetuum gessit, nec iis refellendis ac revocandis a scribendo & disputando sibi unquam temperavit, ut Fidei adsertor, ac Religionis vindex, adpellari iure, ac merito, possit. Prae ceteris autem virtutibus maxime incubuit ut omnium parentem altricemque coleret humilitatem Christianam, non enim ea solum vitae parte, quam privatus gessit, sed, quod est difficilius, in ipso amplissimi honoris fastigio, accurata sui ipsius cognitione, propriaeque imbellicitatis persuasione animo praeconcepta, quam demisse de se suisque rebus sentiebat, de quibus nihil dicebat unquam nisi necessitate impellente. Quod si eiusdem operum mentio cum laude a quopiam ingereretur, verecundia humilitatis indice statim subfusus vel sermonem abrumpebat, vel aliorsum deflectebat. Perpetuis demum laboribus, studiis, ac vigiliis, vitaeque innocentia, eo semper contendit, ut doctissimus esset ac summe probus, non ut talis vulgo videretur. Quare & latere omnino, atque ab omnibus ignorari voluisset. Quod tunc primmum declaravit, cum amplissimo Quaesitoris Fidei munere sese abdicavit, aut invitus in Ordine praefuit; quum vero maxime cum intimo doloris sensu Cardinalitiam dignitatem admisit, quam eodem

vultu deinceps intuitus est, quo eam ingratis ac repugnanter accepit. Saepe ipsum audivi de repetendis domesticis claustris ex animo disserentem, quo profecto se recepisset, nisi frustra irritoque conatu id se tentaturum intellexisset. Id vero crebris usurpare sermonibus solebat, quidquid est splendoris aut commodi in eminentissima dignitate, id totum esse in adspicientium oculis; sola onera, labores, & curas, purpuram gestanti haerere indivulse. Nihil propterea ex illius accessione commotus de sui despicientia nihil remisit. Amicitias eadem familiaritate qua antea coluit, non alio se immutatum ostendens quam quod amicorum commodis serviret impensius. Suis familiaribus, ac domesticis siquid praecipiendum esset, rogantis potius more id faciebat quam imperantis, cavebatque diligenter, ne quempiam gravaret molestia. Quibuslibet, etiam infimatibus, se se facilem aditu adloquioque exhibebat, cum primis sui Ordinis fratribus, e quorum numero unus religiosae vitae cultu habituque exteriore, quem semper retinuit, omnino videbatur. Eos non tantum nomine sed re complectebatur ut fratres, nunquam passus ea sibi exhiberi ab illis obsequia, quae Purpuratis Patribus deferuntur. Illorum convictu & consuetudine vehementer delectabatur; cum iis suas ille ferias agebat, animumque urbanis negotiis subductum communi mensa & hospitio familariter usus rusticando reficiebat. Praecipua vero in Magistrum Generalem Ordinis observatione fuit, quem omni obsequii significatione impense, coluit, atque demisse. Nihil

etiam

etiam Cardinalis suorum operum in lucem protulit, quod eius venia & facultate, Theologorum Ordinis iudicio & censura, adprobatum non esset. Igitur homini infra aestimationem omnium se metienti, honores vero ac dignitates nauci facienti, pronum ac facile fuit cetera omnia infra se posita fluxa & caduca despicere. Corpori suo, praeter ea quae ad vitam tuendam necessaria sunt, delicias omnes ac voluptates interdixit. Instituti sui servantissimus custos, eius leges sibi nunquam laxavit; Cardinalitia auctus dignitate nihil de prioris vitae consuetudine immutavit. Cibo & potu quantum fieri poterat abstinentissimus fuit: uno tantum vel altero obsonii genere, eoque vulgari ac parabili contentus, vinoque dilutissimo usus: solo fere coenabat iusculo; sex vero septemve horas vix dormiebat. In constituenda familia, in domo instruenda atque ornanda, in supellectilis sumtu ac rerum omnium adparatu, ea usus est moderatione, quae munditiam prae se ferret magis, quam cultum. Divitiarum vero ac pecuniae sensu ne adficiebatur quidem. Quem ex publici Professoris munere capiebat censum, aliasque obventiones, coemendis pro communi bibliotheca libris, dum coenobitam ageret, statim erogabat. Nullos iam Cardinalis a Pontifice reditus proventusque periit annuos, ultro tamen collatos non recusavit. Nulla prorsus a Principibus accepit munera, contra ac iudicarint nonnulli, qui de rebus sibi nondum exploratis atque compertis temere imprudenterque pronuntiant. Eam autem quam ultimis tabulis in sacros, religio-

 sos,

fos, ac pios, usus coenobio suo Bononiensi reliquit pecuniam, partim ex privati largitoris munificentia, partim ex frugalis vitae parsimonia in eam rem sepofuerat. A rei fam liaris praefecto accepti datique rationes, cum ob eius probitatis fideique conscientiam, tum ob rerum ipsarum neglectum, exigere nullas consuevit; id unum sciscitatus interdum, num ad quotidianos, vel novos sumtus, atque eleemosynas cum primis faciendas subpeterent necessaria. Magnam enim pecuniae vim in pauperes quotannis erogavit: tunc etiam, quum nonnisi infra necessarios sumtus annuum censum obtineret. Numerum habebat apud se plurium familiarum scriptum, quorum angusta res, vel gravis esset inopia, ac certam pecuniae summam singulis mensibus sublevandis singulis designaverat. Occultis etiam largisque subsidiis, remota omnium conscientia, plurimis opitulabatur, quos in lucem prodire vetuit largitoris modestia, & accipientium pudor. Ex quo facile quisque intelliget qua esset in omnes misericordia, & qua ceteros, proximos caritate complecteretur. Iis adiuvandis atque fovendis quamcumque posset operam, labores, officia, consilia, amantissime impendebat. Nemini ullo tempore aditum ad se interclusum voluit: omnes perbenigne excipiebat, audiebatque patientissime, ac verbis humanissimis recreabat. Nemo ab illo contumeliose habitus, ac ne quidem adpellatus acerbius. Eosdem ipsos, quos adversus se ingratos repererat, novis beneficiis cumulavit & auxit, iniuriarium immemor semper, beneficiorum vero numquam. Ea fuit sedatione

men-

mentis, animique placabilitate, ut iracundiae vocem nunquam exsereret; nec vultum quamvis lacessitus mutaret. Dum Fidei Quaesitorem ageret, si quos a recta fide aberrantes, aliorumve criminum reos in potestate haberet, nihil non tentabat, monitis, hortationibus, ac doctrina, illos perhumaniter instruens, ut leniter ab erroribus revocaret: quos si publice eos ejurare contingeret, verbis amantissimis compellabat, & lacrimis usque permovebat, quo ab iisdem poenitentiam eliceret. In reprehendendis demum corrigendisque sibi subjectorum vitiis leni potius quam soluta aut exaggerata oratione utebatur, ut vitia non homines plane insequi videretur. Fuit apud ipsum famulis ipsis mitissima ac suavissima servitus, quorum neminem corripiebat acrius, sed blande monebat, eorumque errores ac mendas excusare ac interpretari benignius solebat. Hanc autem hominis lenitatem ac mansuetudinem non efficiebat ipsa naturae constitutio, aut corporis temperatio; erat enim habitus melancholici bile accensi; quales esse fere ingeniosos omnes Aristoteles adfirmat. Virtus ipsa longa exercitatione nisuque parta ejus animi perturbationes in officio continebat, iisque cum impetu insurgentibus principio semper obnitebatur. Nihil sane diligentius studuit, quam ut cupiditates omnes motusque animi a ratione abhorrentes quam maxime frangeret, seque ipsum in omnibus vinceret. Quod quidem difficillimum ac pulcerrimum victoriae genus in rebus maxime adversis atque inopinatis saepissime est adsequutus. Consanguineorum atque adfinium

 amo-

amorem, quo singuli adfici solent, ita moderabatur, ut in adversis eorum casibus ne commoveri quidem videretur. Quapropter suorum funera, sed *Iosephi* fratris in primis, quem diligebat impensius, inopinatum interitum improviso sibi nuntio delatum forti animo tulit, divinae ut solebat in omnibus summa aequabilitate sese voluntati committens. Ab ipsa Cardinalatus inauguratione suos graviter monitos voluit, ne quidpiam ab eo exspectarent, quo tenuiorem domesticae rei fortunam augere aut substinere decentius possent. Quare ne minimum quidem e suis proventibus iis vivens erogavit; neque moriens contulisset, nisi a gravissimis viris & conscientiae suae arbitris, quorum dicto audiens erat, firmissimis probatum esset rationibus, suis aliqua omnino praestanda esse subsidia. Exiguo igitur nepoti ex fratre adsignato proventu, uni ex eius filiis Clericali militiae adscripto annuum constituit censum, quo in adreptae vocationis stadio ad litterarum studia contendenti aditus non relinqueretur obstructus. Hae autem, quas indicavimus virtutes, quamquam per se egregiae, eo pluris in eo faciendae erant, quo arctius cum omnium moderatrice prudentia coniunctae. Ea duce ac comite in omni vitae parte seipsum & actus suos in solum Deum eiusque gloriam per media huic fini adsequendo consentanea semper direxit. In magistratibus sui Ordinis obeundis, in Generalis Fidei Quaesitoris officio, in familiari gubernatione, in consiliis dandis aut capiendis, in negotiis transigendis, prudentia usus est singulari; non ea quidem,

quae

quae carnis dicitur, estque Deo inimica, sed q ae ad Evangelii normam exacta, tantum est a fuco & calliditate aliena, quantum veritate gaudet atque simplicitate. Has ille virtutes quum haberet ingenitas, ab omni fallacia, simulatione, mendacio, assentatione, aulae technis & artibus vehementer abhorruit ac diligentissime cavit. Et si autem veritatis cultor esset eximius, in aperiendis tamen animi sui sensibus erat adprime cautus, minime subspiciosus, sed circumspectus ac providus, ut illi non facile quisquam posset imponere; unde & eius sermoni tanta inerat cautio & custodia; ut nonnisi consulto ac meditato loqui videretur. Hac vero agendi circumspectione nusquam laudabilius est usus est, quam in comitiis pro eligendo Pontifice, quibus semel iterumque interfuit. Leviter ego, & quantum satis est ad hominis prudentiam, virtutemque indicandam argumentum attingam periculi plenum. Statuerat is apud se in eo Senatu, ubi potius petenda atque exspectanda sunt a Deo responsa, quam propria excogitanda vel danda consilia, praecipuas esse partes silentii & modestiae. Itaque non modo procul ab omni studio ambitionis, sed etiam curae ac sollicitudinis fuit. Se se colligens ac secum habitans sibi uni suisque studiis inter cellulae suae angustias vacabat, nusquam se ingerens, nemini se insinuans, nec quid aut de se, aut de aliis statueretur, sed quid sibi de digno ad supremam cathedram promovendo decernendum, curabat. Integer propterea & nullo praeoccupatus adfectu ad consultationes & suffragia accedebat; atque

hanc

hanc ille personam in utrisque egit comitiis omnium commendatione probatissimam. Quae autem foris per omnium ora de eo publice circumferrentur, qui de illius sapientia, religione, ac pietate sermones, quae concepta de illius exaltatione spes, quae de implenda per ipsum sede ominationes & vota, malim ab aliis, quam a nobis dici, qui amplissimi Cardinalis merita ex eius virtutibus, non ex vulgi rumoribus ac praeiudiciis, aestimamus. Pluris facienda sunt quae de illo summi, ac principes, viri tulere iudicia. Doctrinae, ac probitatis eius celebritas tantam ei in utraque fortuna existimationem conciliaverat, ut continenti plausu exceptus ab omnibus honorificentissime haberetur. Adhuc iuvenis Cardinalis *Duratii*, tunc apud Hispanos Apostolici Legati, tantam iniit gratiam, ut mirum in modum deinceps aucta, Bononiae Legatus a latere *Gottium* incredibili favore sit prosequutus. Cardinali *Odescalco* Mediolanensi Archiepiscopo ita fuit acceptus, ut ab eo, quemadmodum commemoravimus, dum Quaesitorem Fidei ageret, seiungi ac divelli aegre admodum pateretur. Senatores etiam ac proceres Mediolanenses cum ipso certarunt officiis, ut suam erga hominem, quem plurimi faciebant, venerationem testarentur, cuius argumenta exhibuerunt neque pauca neque communia. De singulis Cardinalibus qui Bononiensi legatione functi, perhonorifice eum habuerunt, dicere supersedeo, quamquam silentio omnino praetereundus non sit *Georgius* Cardinalis *Spinula*, qui homini favit impensius ac liberalius. Huius deinde muni-

nificentiam aemulatus Romae *Franciscus* Cardinalis *Barberinius* ultro e suis proventibus quingenta annuatim ei adsignavit argenteorum, profusae in illum existimationis argumento. Sed quod raro admodum & paucis fere sapientibus contingit non tam exterorum, quam indigenarum civiumque suorum, indicia in se amantissima atque honestissima expertus est, ut ab omnibus patriae suae ordinibus & observaretur eximie, & diligeretur impense; cujus rei clarissima indicia dedit urbs universa, quum publicis laetitiae atque honoris significationibus delatam ei purpuram gratularetur. *Victorio Amedeo II.* Sardiniae Regi eximio rectoque hominum aestimatori, maximo fuit in pretio; sed & paternae virtutis heres ac filius *Carolus Emmanuel* non minus eum suspexit: nam illius sapientiae tantum detulit, ut in professorum Academiae Taurinensis delectu, atque in nonnulla eorum doctrinae censura, ejus consilio usus fuerit, atque judicio. Fuit & illud magnae de eo opinionis luculentum testimonium *Mariae Clementinae Sobieski* vitae innocentia, virtutumque fama, aeternum commendandae, quae ut tanti Cardinalis sapientia, & probitate, ita consuetudine ac piis adloquiis vehementer adficiebatur. Quapropter & coram, & absens per epistolas de conscientiae suae arcanis egit cum illo frequenter, ac penitiores cordis sui recessus eidem aperuit; sapienter rata se tanti magistri consiliis, institutis, & monitis, in adrepta Christianae perfectionis via tutissime progressuram. Jam demum quo loco fuerit apud Summos Pontifices paucis

ex-

expediam. *Clemens XI.* qui vel invitum Mediolanensi Inquisitioni admoverat, eius commentarios adversus *Piccininum* & mirifice commendavit, & Scriptorem de Ecclesia optime meritum dignum omnino pronunciavit, qui singulari in Ecclesia honore adficeretur. *Benedictus XIII.* praeconceptam de illo existimationem, dum eum in Cardinalium coetum adlegit, luculentissime confirmavit. *Clemens* vero XII. quanti eum faceret cum aliis significationibus, tum effusa in eum liberalitate, cumulatissime ostendit; nam illum ne cogitantem quidem annuis proventibus ultro collatis non semel donavit & auxit. Denique *Benedicti XIV.* Ecclesiae clavum feliciter moderantis exstant praeclara de illo testimonia in eruditis operibus, quae ante Pontificatum magno rei literariae atque Ecclesiasticae incremento vulgavit, quibus non sine laudis praefatione *Gottii* operum mentionem ingerit, atque honestissimis praeconiis cumulat. Qui autem viventem Pontificiae dignationis indiciis ornavit, ex aegritudine vero decumbentem humanissime convenit, mortuum quoque publicis amoris & moeroris significationibus est prosequutus. Sed tempus iam fuerit, ut de suprema eius vitae parte dicamus. Annum aetatis attigerat LXXVI. valetudine quidem, ut erat imbecilla curporis habitudine, non admodum vivida, sed neque infirma, & quantum ad hominis studia ac munera continenter obeunda subficere videbatur. Sed perincommoda atque exitiosa eidem accidit postremi Conclavis diuturnitas ad aestivos calores producti. Nam inde coepit adfectione pectoris,

ris, cruriumque tumore laborare. Ad haec sequuta corporis macies, virium attritio, membrorum lassitudo, qua ita frangebatur, ut scalas per sese scandere sine gravi angore vix posset. Biennio fere his conflictatus est morbis, quorum causa Medicorum industriam subterfugiebat, facto etiam nequidquam .emediorum periculo. Iis tamen modo remittentibus, modo recrudescentibus, nihil sibi e laboribus temperabat. Nam & Congregationes adibat diligenter, nec studia sua intermittebat. Imminere tamen corporis sui dissolutionem fere praesentiens ac saepe praenuntians, nihil aliud iam eius sermones spirabant praeter infelicissimae huius vitae taedium, atque contemtum, ipsoque rerum omnium terrenarum fastidio indicabat, quo studio immortalis vitae requietem opperiretur. Auctum deinceps pectoris vitium ac respirationis incommodum, quo singulis fere noctibus paucis a cubitu horis repente oppressus lecto excedere cogebetur. Acrius tamen ac vehementius morbi vis erupit hominemque fere prostravit Idibus Septembris Anno MDCCXLII. Nam ad pectoris adfectionem spirandique difficultatem accessit acuta febris, urinarumque suppressio, quibus ad extrema iam gradum fieri indicatum est. Nihilo tamen secius ingenti fractarum virium molimine mane insequenti e lecto surgere, ac Dominicae Crucis reverentia, cuius ea die Exaltationis memoria agebatur, sacris operari devotissime voluit. Sed increbrescente vi morbi eo statim deductus est, ut Medici prorsus actum de eius vita monerent,

rent,

rent, qua denunciatione placido ac sereno vultu accepta, sacris omnibus Christianae religionis subsidiis ad capessendam aeternitatis viam muniri ardentissime petiit: dumqne illi divini Corporis viaticum porrigeretur, cum anteactae vitae noxarum veniam publice a Deo cum lacrimis precatus est, tum vero maxime, quod i genii ac temporis sibi ab eo concessi usuram haud rectam plenamque fecisset. Sacris vero rite procuratis, quo gratam erga familiae suae nobiles viros testaretur voluntatem, pro concessa sibi a *Clemente XII.* transferendi, quas vocant, pensiones facultate, iis aliquas adsignavit. Deinde in solum Deum mente & corde translatus ad extremum usque sensibus integer opportuna monita, ac pios in Iesum Crucifixum adfectus, qui a sacerdote iugiter ingerebantur, oculorum nutibus avidissime excipiens, inter suorum preces, & lacrimas brevi ac placido agone mortalitatem explevit, annos natus LXXVIII. & tredecim dies. Dissecto exploratoque cadavere serum aquosum extra vasa fusum in thoracis cavitate observatum est: pulmonares lobi adeo inter se coalescentes, ut nulla constantis alias divisionis nota reliqua esset: ex incisa eorum dextera parte liquor aqueus prosiliebat: eiusmodi seri copia etiam inter duram, & piam matrem in capite deprehensa, hydropis lethalis indicia. Hepar fere indivulse superiori ex parte diaphragmati cohaerens: pulmones ipsi fere undique costis adhaerescentes: cor ultra naturae modum praegrande: Aorta insigniter dilatata, eiusque interior superficies veluti abrosa ac terebrata. Ilia-

cam

cam versus satis amplum aneurisma atque arteriae ibidem exterior membrana exesis reliquis ita attenuata, ut facile ex improviso disrumpi potuisset. Quo universae Vrbis moerore mortis eius rumor exceptus sit facile fuerit coniicere ex iis virtutibus, quibus ille sibi omnium existimationem & studia devinxerat. Sed omnium uti maximus ita aequissimus Fratrum Praedicatorum luctus fuit; qui quantum sibi ex tanti Cardinalis iactura demtum praesidii ac splendoris intelligentes, calamitatem suam vix ullo tempore reparandam prolixe indoluerunt. Altero ab eius obitu die in Minervitano Praedicatorum templo consuetis ritibus a Sacro Cardinalium Collegio, Pontifice ipso praesentia sua funus cohonestante, iusta illi solemnia persoluta sunt. Mox, quemadmodum supremis tabulis constituerat, eius cadaver ad S. *Xysti*, cuius tituli Cardinalis fuerat, humili componendum loco translatum est, ac sepulcrali lapidi haec ipse inscribenda mandavit.

HIC IACET
FR. VINCENTIVS LVDOVICVS GOTTI
BONONIENSIS
ORDINIS PRAEDIC.
S. R. E. HVIVS ECCLESIAE TITVLI
PRESBYTER CARDINALIS
EXSPECTANS CARNIS
RESVRRECTIONEM
VIXIT AN. LXXVIII. DIES XIII.
OBIIT XIV. KAL. OCTOB. MDCCXLII.

Vir fuit statura corporis decenti, oris habitu li-

liberali, ad modestiam & gravitatem composito, colore subpallido ac fere albicante, fronte lata, amplis oculis, acie tranquilla ac verecunda, superiore labro dextrorsum tumidulo, humero dextro paullo prominentiore, sed citra deformitatem, ut quidquid hoc esset vitii vix deprehenderetur. Emicuit in eo perspicacitas ingenii summa, iudicium acre ac solidum, studium pertinax, ampla eruditio, rara dicendi scribendique facilitas cum eximia doctrina & perspicuitate coniuncta. Ad mores quod attinet, mitissimo fuit ingenio atque facili, humanissima indole, ad bene de omnibus merendum prona; moderatus & humilis, prudens & candidus, religiosus ac pius, disciplinae tenax, Fidei vindex, Religionis adsertor, dignus omnino cuius animi ornamenta & virtutes omnis consequutura aetas miretur ac celebret, cunctisque literatis, atque Ecclesiasticis viris ad imitandum proponat. Gravissimam tanti viri iacturam ut peracerbam habuit in primis *Fr. Thomas Ripoll* Ordinis Praedicatorum Generalis Magister, ita eam Ordini universo nunciavit literis moerore plenis.

CA-

CAROLVS MAIELLVS.

Auctore Anonymo.

CArolus Maiellus Neapolitanus in lucem editus XV. Kal. April. MDCLXV. vir fuit nostra memoria doctrina, & pietate, numeris omnibus absolutus; sed eo prae ceteris commendatior, quod ab usque teneris annis uni potissimum rei studuerit, quo pacto posset obscurus delitescere; & scire suum nihil esse censuit, si illud sciret alter: quo posito fundamento mirum non est, si nobilissimum virtutum omnium aedificium exstruxerit. Huius interea clarissimi viri rerum gestarum schediasma adumbrare satagam; nam vivis coloribus suarum virtutum imaginem exprimere doctiori stilo relinquo. Parentibus honesto loco natis ortus est, quibus egregiam pueri indolem inspicientibus primae curae fuit, illum iis artibus impertiri, quibus ad sapientiae culmen via muniretur, ipsumque sacris ministeriis devovendum duxere; vix enim decimum annum attigerat, suumque nomen in Ecclesiasticorum adolescentium albo dedicarunt. In Patrum autem Societatis Iesu Collegio prima doctrinarum rudimenta exhausit, clariusque semper prae ceteris condiscipulis exsplendescebat; quumque exacto humanarum literarum curriculo vires in Philosophiae, atque Theologiae studio exploraret, princeps ei locus facili negotio deferebatur. Iam adultus conjunctionem cum doctissimo viro *Nicolao Capasso* iniit, quos natura ab ingeniorum similitudine antea con-

glutinaverat; quocum in repostis ab vrbe locis secedebat ea invicem conferendo, quae in studioso pluteo domi construxerant. Non absimili ratione pietatis operibus animum excoluit sub ductu, auspicioque D. *Antonii Torres*, quem Sanctorum fastis Romana Sedes adscribere festinat; huius saluberrima documenta ad amussim custodiens ad sanctitatis metam properabat. Tam eximii ingenii nobilitas quum *Antonio Pignatello* Neapolitanae Ecclesiae Antistiti innotuisset, ratus se magnum operae pretium facturum, si in Seminarii Collegium iuvenis ille cooptaretur; ubi egregia indoles perpoliri posset; sive potius Seminarium ipsum ab huius doctrinae elegantia in posterum dotaretur. Hoc autem in loco ea tempestate Peripateticae Philosophiae mercatura fiebat, illiusque Theologiae, quae in scholis venditatur. Suae igitur mentis acumen in hac umbratili disputationum pugna non sine ipsi s Eminentissimi Principis plausu saepius eluxit; his enim adesse Cardinalis amplissimus non dedignabatur. Verum penitioribus literis, & disciplinis suum animum imbuere non negligebat, quo subinde Seminarium ipsum efformaretur. Contigit autem, ut, *Antonio Pignatello* ad Summi Pontificatus apicem evecto; *Iacobus Cantelmus* sacrum Civitatis Neapolitanae regimen exciperet. Princeps erat, qui humanitate politus eruditionum studiis adprime delectabatur; neque a Scholasticorum concertationibus ita abhorrebat, ut eas omnino respueret; verum a sacris Patrum fontibus ductam Theologiam summo loco habuit. His disciplinis sacros ministros, praesertim Semina-

rii

rii adolescentes, quos in oculis ferebat, instituere summopere ardebat. Commodum igitur illi cecidit hoc iuvene, Reipublicae literariae bono nato posse uti, qui praeter spem suis votis responderet. Ipsum e pluribus exemtum in Seminarii palaestra eloquentiae promovendae praefecit; elegans enim scribendi genus sibi comparaverat, quo Romanae facundiae patres fere adaequabat. Verum ut gloriae stimulis ipsinict adolescentes ad eiusmodi studia prosequenda concitarentur, nullus ab exteris nationibus, aut magni nominis in literaria Republica, aut summo genere natus, Neapolim adventabat, quin Eminentissimo *Cantelmo* imperante prorsa, ligataque oratione sub ductu *Caroli Maielli* contexta non commendatus abiret; quarum bona pars typis edenda sarta tectaque custoditur. Huius exemplo factum est, ut Neapolitana iuventus politiorum literarum studio ferveret. Proprio etiam Marte non modo Graecam, sed Ebraicam illam salebrosam linguam edidicit, commissos suae curae adolescentes edocturus. Ad novam autem Philosophiae subolescentem rationem, qua potuit dexteritate se contulit; tunc enim temporis qui Mathematicis disciplinis studebat, apud cinctutos Cethegos male audiebat; sacram Theologiam, vere Patriciam, Sacrorumque Canonum iura professus est, quae omnia facultatum genera aureis scriptis consignavit, in quibus Latii sermonis puritas, solidaque doctrina, emicat, atque omnium eruditorum plausu adhuc excipiuntur, urgentque omnes ut ipsa publicis formis excudantur. *Cantelmo* interea scientiarum omnium amantissi-

mo naturae legibus decedente ab Domino *Januario Auria* Cathedralis Ecclesiae Canonico, defuncti Archiepiscopi vices gerente, Seminarii Rector declaratur, quum vix trigesimum quartum suae aetatis annum auspicatus esset, quae sane provincia Neapolitana in urbe apud sacros ministros, ut honoris ita plena laboris, existimatur; quam ita rite obivit, ut altera Seminarii facies splendescere visa sit. Tantum est, ut ille in puppi sedeat, qui idem mare ambulando eosdem scopulos praetervectus est. Ab obitu autem Cardinalis *Cantelmi*, quum *Francisco Pignatello*, cui Neapolitani Archiepiscopatus habenae regendae traditae essent, adhuc Romae immoranti, *Caroli Maielli* inexhausti labores, & spectatae virtutis nomen constitisset, ipsum Metropolitanae Ecclesiae Canonicum creat. Quo honore auctus ita Ecclesiasticis muneribus defungebatur, ut a solito studiorum curriculo ne latum quidem ungem discederet. Nec pietatis operibus deerat, quum illa omnia emeritus in Christiana militia munia exsequeretur, in quibus in Seminarii Collegio tyrones exercebantur. Solidas etiam horas ante Eucharisticum ciborium precibus fundendis traducebat, atque ante Divi *Januarii* Confessionem, quem patronum praecipuo cultu venerabatur. Dum sibi vero & Musis *Carolus Maiellus* canebat, atque ad traditum sibi Seminarii hortum excolendum totus erat, iussu Eminentissimi Cardinalis *Pignatelli*, non semel ipso reluctante, opus illud in lucem edidit, *Religio erga Petri Cathedram ab Anonymi calumniis vindicata*, quod omnium legentium punctum plausumque tulit, atque in-

in primis *Clementis XI.* Apostolicam sedem gubernantis: ob idque causae Romam arcessitt, cujus ingenii opera magnum Ecclesiae oecumenicae emolumentum augurabatur. Non sine igitur omnium dolore proficiscitur, quum omnium animos morum suavitate sibi devinxerit; at nulli eius discessus acerbior, quam Seminario, cuius ope ad tantum gloriae provectus erat. Ipse interim, res sane digna scitu, priusquam ab urbe pedem efferret, quaecumque remotis arbitris eruditissime commentus erat, cuidam in Seminarii aedibus immoranti Sacerdoti, antiquis moribus viro, imperat, ut omnia accenso rogo concremaret. Non ita certe, qui obedientiae voto se adstringunt, praefectorum dicto audientes sunt, ut is iussa facessere visus est: atque ita tot elucubratas noctes, vigiliasque, sacer ignis absumsit. Quamobrem praeter sacrae Theologiae, sacrorumque Canonum, & Rhetoricae, scripta, ut iam innuimus, ab ipso auctore adornata, paucae quaedam reliquiae ab illo incendio supersunt, sedulitate suorum alumnorum adservatae. At postquam Romae domicilium fixisset, ab inito vitae tramite nunquam deflexit, ad studiorum, pietatisque incrementum adsidue elaborans. Doctissimum opus illud, cui titulus, *Apologeticus Christianus*, concinnavit, non tantum ut impactas nomini suo calumnias, sed ut Ecclesiastica iura attentata, vindicaret; opus quidem ea Latinitate donatum, ut Apologeticus potius Ciceronianus a literaria Republica, quam Christianus vocaretur; iis vero, doctrinae, luminibus distinctum, ut sub *Augustini* nomine laudaretur. Tunc Eminentissi-

 mus

mus Cardinalis *Aquaviva* illum admotis stimulis increpabat, ut in Hispanias ad regiam sobolem dirigendam commigraret, quum sibi Catholicus Rex virum probatae virtutis ad id negotii inquirendum munus imposuisset, ipsumque his verbis admonebat, a sede Romana nil amplius se obtenturum praeter pauca quaedam sacerdotia, & ad summum Basilicae cuiusdam Canonicatum; at si Hispanias adiret, iam nunc sibi primos honores portendebat. Maluit autem in statu illo conquiescere, quam Regum negotiis se immiscere, atque in aula splendescere. A *Clemente* autem *XI*. Vaticanae Bibliothecae Praefectura, & Sancti *Petri* Canonicatu, donatur. Verum ad difficillimum quodvis opus absolvendum huius unius opera utebatur: quasvis ambages huius doctrina extricare, cum eo demum arcana omnia communicare, non veritus est. Hoc igitur pacto robustam aetatem conterebat in operiosioribus Romanae Sedis negotiis explicandis. Quae vero subseciva tempora supererant severis studiis sese addicebat: humanarum autem literarum disciplinas, quas omnium temporum esse aiebat, animum remissurus recoluit; quandoquidem bigam strue librorum onerabat; aut Graeca aut Ebraica lingua compositorum; quibus, in suburbiis, aut aliquo reducto loco, in ambulando oblectabatur; quem morem a Neapolitana vrbe Romam deduxerat; hos enim comites in vespertinis ambulationibus perpetuo praeelegerat. *Clemente XI*. e vivis sublato, *Innocentius XIII*. ad Romanam sedem promovetur, quem penes summo, primoque loco *Carolus Maiellus* erat, cui si longioris lucis usura frui licuis-

euiſſet, in purpurei Senatus coetu tanti viri nomen procul dubio eluxiſſet. At triennio, quo Pontificiam ſedem tenuit, non ſecus ac *Clemens XI*. huius plena prudentiae, & fidelitatis conſilia in graviſſimis rebus expediendis adhibuit. Hunc excepit *Beneditius XIII*. a quo *Carolus Maiellus* Secretarius Brevium ad Principes, & Archiepiſcopus Emiſſenus, renunciatus eſt; quod tamen Secretarii munus ſub *Clementis XI*. & *Innocentii XIII*. Pontificatu reipſa obiverat, quum aurea illa ſcribendi ratio hanc ſibi provinciam ſponte adſeruiſſet. At labor, *Benedicto* Romanam Cathedram regente, in immenſum excrevit, ut plura bene magna Brevium volumina confecta videantur, ea Latini ſermonis elegantia, ut, ſi Superis faventibus typis edantur, primoribus huius linguae Scriptoribus aemula admirer; praeſertim vero Brevia illa ad Gallicos tumultus ſedandos, qui pro nobili Bulla *Vnigenitus* exorti erant, ſumma dexteritate contexta ſunt, verborumque ipſi apices examini ſubacti, ut turbarum omnium fomites extinguerentur: unde enata illa quies *Caroli Maielli* prudentiae debetur, ut ipſimet Galliae Epiſcopi fatebantur. Ab eiuſmodi ſibi delatis honoribus quum quotannis quatuor millia ſcutatorum colligeret, paucis ad vitam modeſte ſubſtentandam demtis, reliqua omnia pauperibus abunde erogabat. In Tranſtiberina regione ad Collegium erigendum, quod a viris piis operibus addictis nomen ſortitur, ingentem pecuniae vim contulit. Quum vero Emiſſeni Archiepiſcopi titulo inſigniretur, ut Eccleſiae ſibi deſponſae qua poſſet ratione ſuppetias iret, duos Apoſtolicos viros ſuis impenſis illic ale-

alebat, ut sacris missionibus per inculta loca illa divini verbi semina dispergerent. Illustres vero familias praetereo, quibus angusta domestica res erat, suo sumtu substentatas. Neque illud silentio involvendum, quantum ad Romanum Seminarium, *Sancti Petri* nomine dictum, excolendum adlaborarit, ad cuius aedificium laxandum, & meliori forma interpolandum, *Benedictum XIII.* impulit, ut plures alumnos capiendi spatium aperiretur: & iam in praesenti non in postremis e Romae erectis Seminariis habetur, a quo non pauci Ecclesiae ministri doctrina praestantes prodiere. Tandem *Clemente XII.* Pontificatum auspicante tantum sibi nominis eximia *Caroli Maielli* virtus collegerat, ut ipse Cardinalium Senatus sponte sua Pontificem flagitaret, ut talem virum de Sede Romana optime meritum purpura decoraret, atque vix aliquis e Cardinalium numero vitam naturae reddebat, quin Pontificem expostularent, ut in eius locum *Carolus* sufficeretur. Ipse interea tantum abest ut purpuram cogitaret, ut statam pauperibus stipem, statumque vivendi tenorem, pacato animo prosequeretur: neque umquam verbum ex eius ore exiisse constat, quo, suorum laborum ratio aliqua haberetur, exposceret; neque quod fieri solet per cuniculos adrepere studuit, quandoquidem illa animi sinceritas sui in omnibus vitae gestis perpetuo emicabat. Sed iam a laborum adsiduitate attritae corporis vires consenuerant; hinc saepius variis morborum generibus urgeri coepit, donec in unum incidit, ex quo nunquam convaluit. Subita enim quaedam morbi percussio illum adeo adflixit, ut & corpus

amit-

amitteret, & vivida illa ingenii acies hebesceret. Hinc quinque lustris exactis, ex quo Romam prof ctus erat, iterum patriam suam revisit, si perditae valetudini aliquo pacto occurreret; lethargicum enim torporem Pythecusarum balneis excuti posse rebantur. Sed neque illa, neque quaevis medicaminum genera, e quovis narthecio depromta, aliquid profecerunt. Hac sane in longa corporis infirmitate tanta in ipso patientiae virtus enituit, ut non imitandam omnes admiraremur. Verba illa saepe usurpabat: *Iustus es, Domine, & rectum iudicium tuum*; aut illud *Augustini*: *Hic ure, hic seca, modo in aeternum parcas*. Aetatis igitur suae fere septuagesimo anno Vulgaris Aerae MDCCXXXVIII. vitam immortalitate commutavit. Tacite demum praetereunda non est pietas illa, qua Deiparam Virginem ad supremum usque spiritum prosequutus est. Huius potentissimae Tutelaris fidei ab infantia se se commiserat: ut vero ab ipsa acceptis beneficiis, qua posset ratione, responderet, singulis diebus in illius laudem epigramma aliquod contexebat, vel Latine, vel Etrusco sermone, adornatum; neque negotiorum molimina retardarunt, ne tale obsequium Parenti suae amantissimae praestaret. Quum vero adfecta valetudine languesceret, ab aliis pietatis operibus remitti visus est, haudquaquam vero, donec anima spiravit, ab eiusmodi cultu Deiparae Virgini reddendo. Duos saltem versiculos, antequam cubitum discederet, pietatem spirantes, excudebat, qui a fratris filio *Dominico Maiello*, per magni Patrui vestigia ad pietatis, doctrinaeque,

iter

iter tendente, adservantur, atque nonnulla maioris momenti inedita opera, ut illud de generibus martyriorum, aliaque, quae ob insitum natura delitescendi studium publicae luci *Carolus Maiellus* dare refugiebat. Extremo etiam hoc morbo laborans, quum vires aliquo pacto subficerent, sacris operari non praetermisit; at cum facere non liceret, Angelico Eucharistico cibo quotidie depastus est. Canonici Neapolitani, de cuius Capitulo optime meritus erat, suprema officia persolverunt, quamquam ipsis ex eorum statutis nullius, si Canonicos socios excipias, etiam illustris nobilitatis, funus comitari licitum sit. Corpus Neapoli in Sanctae *Restitutae* Basilica conditum est, in S. *Asperni* aedicula, in qua marmoream aram affabre constructam suis impensis erigi curavit Canonicus *Ianuarius Maiellus*. *Caroli* germanus, alterum Neapolitanae Ecclesiae lumen, cuius in primis honorum gradibus, & quum Capitularis Vicarii, & quum Generalis munus obiit, prudentiam, doctrinam, pietatemque, Neapolitana civitas suspexit. Et Canonicus *Alex. Symmachus Mazochius* Capituli Neap. & Regiae Academiae lumen, atque editis libris clarissimus, amico de suis litteris benemerentissimo hunc titulum in eadem aedicula adposuit. *Carolus Maiellus, Neapolitanus olim Canonicus, deque hoc Capitulo optime meritus, quantus a puero pietate & litteris fuerit, Seminarium hoc eius ope ad tantam gloriam provectum declarat. Nihil certe in abstrusioribus disciplinis & linguis arduum fuit, quod non vi ingenii & labore pervicerit. Vltro Romam a Clemente XI. evocatus, & cum Bibliothecae Vaticanae Praefectura, tum Canonicatu*

S.

S. Petri donatus, postremo a Benedicto XIII. Secretarius ad Principes & Archiep. Emissenus creatus fuit, in quibus muneribus praeter auream eloquentiam & Latini sermonis nativam elegantiam, quum virtutibus omnibus ad miraculum eniteret, nullum in aula Rom. maioris moliminis negotium fuit, quod non eius opera feliciter cesserit. Omnium opinione Cardinalatu dignissimus Neapoli obiit III. Kal. Ianuarias, ann. MDCCXXXVIII. In hac Basilica tumulatus: vixit annos LXIX. menses IX. dies XI. Hanc *Maielli* domum inexhausto caelestium bonorum flumine D. O. M. irrigavit. sex enim mares enumerantur, quorum quinque militiae sacrae nomen professi: duo adhuc superstites *Ianuarius Maiellus*, & *Ioannes* in alma Sancti *Dominici* familia S. Th. Magister. Duae e muliebri sexu monialium in claustro se Deo devoverunt. Ex *Augustino* autem probatissimo viro, qui se coniugii legibus obstrinxerat, *Dominicus Maiellus* prodiit, qui in Sacerdotum album relatus vires, corpusque, in pietatis operibus & scientiarum adeptione iam amissum, funditus perdere non desinit. Quo sane e vivis post longam annorum seriem discedente haec *Maielli* familia deficiet, at virtutum nomen, & bene actorum memoria, vivet ad omnem sequuturorum temporum aeternitatem.

Eius opera edita sunt.

Religio erga Petri Cathedram ab Anonymi calumniis vindicata in 4.

Apologeticus Christianus, quo Anonymi conviciatoris error veritate, livor caritate, dispellitur. Tomi duo in 4.

Con-

Coniuratio Neapoli inita atque extincta ann. 1701. Parisiis 1702.

Oratio in funere Eminentissimi Card. de Tournon. Romae.

Oratio in laudem P. M. Innocentii XII. in calce Synodi Neapolitanae edita.

Oratio pro recuperata salute Caroli II. Hispaniarum Regis.

Oratio Etrusco sermone habita in Sanctificatione Sanctorum Pii V. PP. Andreae Avellini, Felicis Capuccini, & Catharinae de Cortona.

Varia carminum genera Ebraeo, Graeco, Latino, atque Etrusco, sermone edita.

Opera inedita.

Plura Brevium volumina ad viros principes.

Commentarii perennes in SS. Martyrum acta.

Dissertatio de Episcoporum Catalogorum auctoritate.

Tractatus omnes ad usum Neapolitani Seminarii, cum qui ad Dogmaticam, tum qui ad Scholasticam Theologiam pertinent.

In quatuor Canonicarum Institut. libros Commentarii.

In quatuor Civilium Institut. libros Commentari.

Rhetoricae Institutiones.

Poeticae Institutiones.

Oratio in adventu Neapolim Eminentissimi Cardinalis Francisci Pignatelli Archiepiscopi.

Variae Conciones sacrae.

Carmina bene multa Ebraeo, Graeco, Latino, atque Etrusco, sermone concinnata.

FRAN-

FRANCISCVS LEMENIVS.

Lodovico Antonio Muratorio Auctore.

Ioanne Lamio Interprete.

FRanciscus Lemenius Laude Pompeia, anno MDCXXXIV. die XIX. Februarii natus est. Eius familia inter antiquas, & nobiles illius urbis censetur. Nam quod ad antiquitatem attinet, ab ipsa Laudis Pompeiae instauratione, quae sub *Friderico Ahenobarbo* Augusto contigit, illius memoria repetitur; quod vero ad nobilitatem spectat, *Francisci* maiores illos honores in patria omni tempore gesserunt, quos solos nobiles gerere ius, fasque est. Eius avus Collegio Iudicum adscriptus erat, qui quidem conspicuus honor etiam *Antonio* patri, rarae prudentiae viro, deinde delatus est. Aequalem a genere materno nobilitatem traxit; siquidem *Apollonia* eius mater, proba & pientissima femina, gentis *Garatae* novissima fuit, genus ducens a celebri illo Iureconsulto *Martino Garato*, qui *Martini Laudensis* nomine a Iureconsultorum filiis laudatur. Studia *Franciscus*, sub *Francisco Bovio* literatore, in patria auspicatus est. *Ioannem Baptistam Scopam* quoque, e Somascorum familia hominem, alicuius inter Italos suae aetatis poetas nominis, ut eius poemata postuma nuper in vulgus prodita testantur, audivit. Ab Iesuitis pariter Novariae humaniores litteras didicit. Postquam in patria Barnabitarum scholas frequentans Philoso-

sophiae operam navavit, Theologicis studiis se dedidit, Clero olim fortassis nomen dare animo volutans; & rerum divinarum scientiam *Valentino Trezza*, ex Minimorum ordine cucullato, docente comprehendit. Verum, ut suis domesticis morem gereret, ad Iurisprudentiam animum adplicuit, eique diligenter, accurateque studuit, cum Bononiae, tum Ticini, aliquot annos versatus; & in hac urbe postetius memorata magisterii insignibus decoratus est paulo post, quam eam *Franciscus* I. Regulus Mutinensis obsidione obpugnasset. In patriam reversus, suavissimis moribus, & felicis ingenii praestantia, popularium suorum amorem & benevolentiam cito promeruit; quamobrem *Antonio* genitore vita defuncto, Decurionis titulo auctus est. Non multo post, quum *Philippo IV.* Hispaniarum Regi iusta publice ritoque persolvenda essent, *Lemenius* illum oratione Latina laudavit, magnumque & pium fuisse, graviter, & copiose demonstravit. Alia munera aeque honorifica Laudensis civitas ei deinde contulit; misitque oratorem ad *Margaritam Austriacam* Augustam, quam in Finali Ligustico adlocutus est. Illuc pariter alias contendit, ut advenientibus novis Insubriae praesidibus, suae civitatis nomine, obsequium & reverentiam profiteretur. Sed illud est existimationis, qua apud suos cives censebatur, indicium maximum, quod cum oratorem Mediolanum ablegaverint, ut in ea urbe, rem populi sui cum praesidibus, supremisque magistratibus, opportune tractaturus resideret. Ministerio tam conspicuo fungens *Lemenius* facile sibi ad primarias Mediolanensis provinciae dignitates viam stravisset, si magis am-

ambitionis stimulis actus, quam Philosophiae amore captus fuisset. *Carolus Maria Maggius* mihi adfirmabat, alium neminem prae illo inter Mediolanenses Senatores cooptari facilius potuisse, non habita tantum meritorum & vitae ratione; quantum promovente singulari benevolentia; qua eum principes magistratus, & celeber Comes *Bartholomeus Arisius*, Senatus Mediolanensis praeses in primis, prosequebantur. At ille; tamquam fortunam prosperiorem timeret, utpote quietis tranquillae amantissimus, ne splendidas quidem illas dignitates, quarum perpetua servitus praemium est, sibique hominem abripientes aliis totum mancipant, desideravit. Et re vera, paucis annis elapsis, oratoris munus amplius obire invitis popularibus renuit; eadem animi aequitate, qua alias in Atheneo Ticinensi cathedram, a laudato *Bartholomeo Arisio* sibi oblatam, recusaverat. Eodem animi impetu honores ac dignitates ille fugiebat, quo alios iis inhiare quotidie videmus. Cardinalis *Vidonius* Laudis Pompeiae Episcopus & *Lemenii* amicissimus, se ei Episcopatum illum cessurum pollicitus est, at frustra; nam is, ut huiusmodi praemia & honores iure optimo meruit, ita ab iis accipiendis in omni vita constanter abhorruit. Vnam tantum voluptatem cepit, & praecipue quum adhuc iuventae annis vernaret, ex peregrinationibus; ideo saepius Genuam, semel Venetias & Neapolim, bis Romam se contulit. Quum vero iterum ad Vrbem profectus est, Cardinalem *Vidonium* illuc deduxit, & aliquantum in ea moratus est; necquicquam tamen, cum prima tum secunda vice, amici patronique conati sunt monitis & consiliis

cum

eum ibi detinere, ut secundae fortunae velificaretur. Ad paternam quietem regressus reliquum vitae tempus literis, & virtutum exercitamentis, insumsit. In varias ille doctrinas, & artes, & potissimum in Philosophiam, in Iurisprudentiam, Geometriam, Astrologiam, & Theologiam, incubuerat; sed iis omnibus prope neglectis Latinam Italicamque poesim antetulit. Multa carmina nitida, & elegantia, dum viveret, Latine deduxit, pauca vulgavit. A teneris annis Italicas Musas excoluit, & iam duodennis eos versus nostro idiomate modulatus est, qui sua venustate consuetas illius aetatis viresexcederent. Quos, & quantos, suae Italicae poeseos fructus in tempore ediderit, & opera eius publici iuris facta, & communis, quo excepta sunt, plausus, abunde luculenterque testantur. Illum re vera poetam natura formaverat, studium vero numeris omnibus absolverat mirabiliter. Praeter felicis ingenii dotem, vim animae vividam, & creatricem imaginum foecundissimam, omnes in eo mirabantur; quas quidem deinceps ita poeticis coloribus distinctas ornabat, tantaque facilitate, & perspicuitate exponebat, ut indocti non minus quam docti iis maximo opere delectarentur. Principio quidem, quum fervor in eo iuvenilis aestuabat, illustria *Ioannis Baptistae Marinii* vitia in carminibus aemulatus est. Ast ubi aetas procedendo deferbuit, iis omnibus se purgavit. *Anacreontis* lectione vehementer captus est, & Lyricum praestantissimum laudabiliter imitatus; quare in variis suis poematis, & praecipue in Bucolicis, eius stilum venuste & eleganter ex-

expressit. At non humi ita repsit, ut non se ad coelum usque sustulerit, & stili sublimis granditate Deum, eiusque virtutes, celebraverit; & Principum magnorumque virorum res praeclare gestas cecinerit. Verum saepe a tanta sublimitate delapsus ad festivos, atque facetos, & ludicri generis, versus se convertit; quibus laudem quidem, & plausum, pariter quaesivisset, si eos publici iuris fieri passus esset. Tantum impedire non potuit ne lepidum poematium, quod *Macaronea* inscribitur, ex parte saltem in vulgus proderetur; quod quidem elegantiis, & veneribus scatet, licet ab eo tralatitie compositum, & magis fusum, quam scriptum, fuisset. Quamquam vero in *Lemenio* gravitas semper, & ubique, subspiceretur; tamen illud habuit cum reliquis poetis commune, ut, dum iuventus calesceret; carmina diversa amatorie deduceret, in quibus tamen honestas perpetuo decens interniteт. Huius autem licentiae *Lemenius* postea poenituit, quum vir iam factus gravi morbo detineretur & vita periclitaretur; tunc enim sese incusans eiusmodi carmina detestatus est, & ne qua illorum superesset memoria, cucullato, qui ei a confessionibus fuit, omnia igni tradere iussit; quod quidem adeo praecipiti, & imprudenti diligentia exsequtus ille est, ut non amatoria tantum poemata, sed castissimi etiam argumenti multa, edaci flamma consumta fuerint, veluti *Decimae Hispanae*, *Cantiones Gallicae*, *Ogdoades Siculae*, & Dissertationes Academicae plurimae, & alia id genus non pauca. Hoc a *Lemenio* coelo factum holocaustum, & aliarum eius

lucubrationum infortunium, à *Thoma Ceva* Iesuita perelegánti Latino idyllio descripta fuerunt. Post lucubrationum illarum incendium, salute recepta, ut gratum animum *Franciscus* Deo vitae conservatori exhiberet, carmina, & hymnos de Deo, iuxta D. *Thomae Aquinatis* placita, componere adgressus est, argumentis prorsa oratione cuilibet praefixis, & figuris apte ornateque adpositis, cuncta ingeniose declarans. Familiares eius testantur, cum in huiusmodi sublimium rerum contemplatione defixum, adeo a sensibus alienatum, totumque in se coactum visum esse, ut nec videret, nec audiret, adstantes. Insuper suis amicis ipse referebat, saepe a somno evigilasse versus dicentem, quos ipse prius meditatus non fuerat; quosque suis locis deinde in eo opere opportune conlocavit. Hoc quidem opus, luce oppido dignissimum, haud facile paruisset, adeo nominis carminumque suorum celebritati homo obsistebat, nisi falso eius mortis rumore Romae percrebrescente, Princeps *Livius Odescalchius*, cuius patruus *Innocentius XI.* Pontifex Maximus erat, de ea dolens a Praesule *Francisco Porta* verum intelligere voluisset. Italicum enim Epigramma, quod ipsius Principis honori concinnaverat, *Lemenius* tunc ei misit;& hoc receptae salutis argumentum certissimum fuit, & acriores stimulos Principi addidit, ut *Lemenium* alia carmina posceret, cuius desiderio ut faceret satis, haec Theologica misit, quando alia tunc temporis non habebat. Hinc sensit *Lemenius* se coactum edere an. 1684. Mediolani poeticum opusculum, quod *Deus* inscribitur, & illud dedicare eidem Pontifici Maximo *Innocentio*, qui pergratum mu-

munus lubenter excepit. Magno item eruditorum plausu haec carmina excepta fuerunt, ob facilitatem venustatemque mirabilem; quae in argumento difficillimo passim elucebat; adeo ut pluries brevi tempore cum Mediolani, tum Bononiae, Venetiis, & Parmae, edita fuerint. Magna haec existimatio, quam *Lemenius* ob hunc sui ingenii foetum collegerat, gravem molestiam ei peperit. Nam; quum omnes alii argumenti carmina, quae ab eo in omni materia tractanda felicissimo composita fuisse sciebant, habere, & legere vehementer desiderarent; typographus imprudens ac temerarius, eo inscio, multa eiusmodi publicavit. *Deum* igitur, *Macaronea*, amatoria, & faceta carmina, quae *Lemenius* adhuc iuvenis scripserat, & lucubrationes etiam quasdam aut non suas, aut ab eo abdicatas, quod non satis honestas castasque reputaret, utpote Bacchanaliorum personatis choris scriptas, uno eodemque volumine conclusit, atque edidit. Huiusmodi factum *Franciscus* indignans editionem tempestive supprimendam curavit; typographo vero iure ac merito puniendo, tanta hominis lenitas & mansuetudo fuit, facile pepercit. Verum; quum huius facti fama late pervasisset, sitim huiusmodi carminum possidendi ardentiorem in populis excitavit, quam ut extingueret, vel minueret; alia pro reprobatis illis carmina formis descripta publici iuris fieri non detrectavit. Post de Deo hymnos, alia opuscula *Lemenius* lucubravit; & drammatica quidem nonnulla, quae *Oratoria* vulgo vocant, ut *Sanctae Caeciliae* pro Duce Mantuano; *Iacobi ad fontem*, pro Cardinali *Petro Ottobonio*, Procancellario S. Romanae

 Ec-

Ecclesiae; *Sancti Iosephi animam agentis*; *Saeculi triumphantis*, aliaque pro festo & Ecclesia Sancti *Philippi* Nerii. Praeterea composuit, quam *Serenatam* vocant, *ad antrum Bethlemiticum*, cantatam in Palatio Apostolico in pervigilio Natalis Domini; & *Nympham Apollinem* idylium Romae actum; & *Endimionem*, idylium alterum, prius Laude Pompeia, & deinde in aliis urbibus editum. At quum hoc postremum dramma, a quodam audaci idiota in usum theatri Taurinensis interpolatum fuisset, *Ioannes Antonius Mediobarbus*, Somascae familiae presbyter, eius Apologiam composuit, quae typis Augustae Taurinorum excusa fuit. Sed antequam haec opera *Lemenius* scriberet, alia *Oratoria* lucubratus fuerat, hoc est, *Cor & caritatem* pro Sancto *Philippo Nerio*; *Praemium & Poenam* pro Beata *Panacea*; *Sacrum Arionem* pro Sancto *Antonio* Patavino; & multas cantiones & dialogos pro sextis feriis Martii: & dramma *Narcissum* inscriptum actum Laude Pompeia, & Vindobonae etiam anno MDCLXXXXIX. non sine eruditorum hominum plausu exceptum. Omnium eius operum novissimum *Rosarium* fuit, Italicorum poematum venustissimum, quod *Eleonorae* Austriacae, iam Poloniae Reginae, deinde Lotharingiae Ducissae, non sine eius adprobationis praemio dedicavit. Tot ac tanta opuscula *Lemenio* apud omnes literatos homines existimationem incredibilem conciliarunt, & eius nomen etiam extra Italiae claustra notum, celebreque, effecerunt. Hinc multi e re sua esse duxerunt eius amicitiam ambire, multique etiam in variis libris de eo mentionem perhonorificam fecerunt, quos inter

po-

potissimum *Thomas Ceva* in poemate, quod *Puer Iesus* inscribitur, & alibi; *Carolus Maria Maggius* in suis carminibus; *Franciscus Redius* in suo Dithyrambo; *Ioannes Maria Crescimbenius* in Historia vulgaris Poeseos, & alibi; *Filibertus Villanius* in poemate de Laude Pompeia instaurata, nondum publici iuris facto; & *Ludovicus Antonius Muratorius* in Vita *Maggii* memorati, & in primo, & secundo volumine perfectae Poeseos Italicae. Quum Iesuita *Brignolius* sacra quaedam *Lemenii* adhuc iuvenis carmina legisset, ei scripsit epistolam, quae panegyrici instar est; nec minoris momenti fuit alia, quam ad eum celeber *Paullus Segnerius*, pariter Iesuita, quum elegantissimam oden, in Rosarii calce vulgatam, vidisset, dedit. Eruditi coetus Italiae in suum album egregium hunc poetam certatim retulerunt, ut *Recuperati* Patavini; *Laboriosi* Mediolanenses; *Accensi* Bononienses; *Concordes* Ravennates; *Affidati* Ticinenses; *Insensati* Perusini; *Arcades* Romani, inter quos *Aretii Gateatis* nomen adsumsit. Aliis quoque coetibus probabiliter adscriptus fuit, quorum notitia ad me non pervenit. At non minus quam eruditi, Principes etiam, quanti *Lemenium* facerent, praeclaris argumentis demonstraverunt. Inter eos vero eminuit *Christina* Svecorum Regina, quae saepius ad eum scripsit literas humanissimas, & gratissimum habuit *Bacchanale*, quod ea poscente lucubraverat; quemadmodum *Eliatae* dramma, cui, quando editum est, scenae quaedam detractae sunt, quas, ut tantam Reginam laudaret, intruserat. Magna benevolentiae, & existimationis indicia ei etiam praebuerunt

runt *Eleonora Augusta* vidua, & *Eleonora* Austriaca iam Poloniae Regina, cuius superius memi nimus. Huius maritus alter *Carolus V.* Lotharingiae Dux, quum pluribus carminibus a *Lemenio* commendatus fuisset, epistolas ad eum dedit incredibilem benevolentiam praeseferentes. Patrocinio praecipue gavisus est Cardinalis *Decii Azolini*, ac deinde Cardinalium etiam *Benedicti Pamphilii*, & *Petri Ottobonii*, utpote qui & poesim amabant, & ipsi egregii poetae erant; & aliorum Cardinalium, & Praesulum. A Cardinali *Francisco Maria Mediceo*, a Principe *Ioanne Gastone*, & ab ipso *Cosmo III.* Magno Duce, & literas humanitatis plenas, & munera accepit. Eodem loco fuit apud *Franciscum II.* Mutinae Ducem, *Franciscum I.* Ducem Parmae, & Principem *Antonium* eius fratrem. Amplioribus vero beneficiis eum cumulavit *Ferdinandus Carolus* Mantuae Dux, qui non contentus crebris muneribus eum donavisse, ultro *Comitem* decoroso diplomate dato renunciavit, quem titulum etiam in *Antonium* eius fratris filium posterosque traduci voluit. Dum in tantae gloriae, & celebritatis, non tamen expetitae, sed suae doctrinae fructus, apice *Lemenius* tranquillissimam vitam agitabat, provecta aetas, & morbi quidam chronici in caussa fuerunt, cur studiis & Musis vale diceret, & futurae vitae negocia unice tractaret. Atrophia sensim deficiebat, & illud mortis genus adpropinquare sentiebat, quod saepe sibi vaticinatus fuerat. Coactus tamdem in lecto decumbere ex duorum tantum dierum febricula iam in extremis vitae suae momentis se versari cognovit, & Ecclesiae mysteria ac

spi-

ſpiritale viaticum, religioſe petiit, et rite ac reverenter accepit. Hiſce Chriſtianae pietatis exemplis, *Ieſum*, & *Mariam* invocans, quemadmodum in ode ad Deiparam in *Roſarii* calce edita deſideraverat, vitam morte commutavit an. MDCCIV. aetatis ſuae LXXI. *Franciſcus Lemenius* natura, & educatione, in pietatem proclivis fuit: quare eius mores, & actus, honeſtum hominem, & honoratum civem, ſemper prae ſe tulerunt. In piis operibus fervidus, pauperibus largus, continentiſſimus, manſuetus, omnium quotquot eum cognoſcebant amorem promeruit. In conſuetudinibus adfabilis, & ſupra modum feſtivus, tot elegantias, & facetias, & iocos amabiles, efferebat, ut horum deſcriptio nonniſi magno volumine comprehenderetur. At non primore adſpectu eius indoles deprehendi poterat; probatis enim tantum hominibus, & in amicitiam adlectis, & lepidiſſimum ingenium, & animum ſinceriſſimum, aperiebat. Opinione, quam de ſe habuit, operibus, verbis modeſtiſſimus, haud laudes inhiabat, & laudantibus parciter, ac verecunde reſpondebat. Statura fuit vulgari, corpore ſaginato, oculis minus vividis, capillis promiſſis; etſi vero inceſſu gravi eſſet, non tamen proclive erat ſtatim intelligere, eo corpore adeo pulcrum animum, adeoque praeſtans atque elegans ingenium, includi. Duos habuit fratres natu maiores, quorum unus *Alfonſus*, magnae pietatis & prudentiae homo, & in religioſas patriae domos beneficus, uxorem duxit, & liberos ſubſtulit; alter *Aloyſius* magno ingenio praeditus, & orator eximius, Congregationi Somaſcae nomen dedit, eique ſupremus

Praefectus praefuit. A cunctis, sed a suis popularibus potissimum, eius mors desleta est; quumque in Sancti *Francisci* tumulatus fuisset, iussit patria, ut publico sumtu marmoreum monumentum literis aureis inscriptum iuxta sepulchrum erigeretur, in quo haec leguntur.

PVBLICO DECRETO LAVDENSIVM
MONVMENTVM HOC POSITVM
POETAE ILLI CELEBERRIMO
ORDINIS PATRICII
FRANCISCO DE LEMENE
HAEC CIVITAS ILLI PATRIA EST
HEIC TVMVLVS HEIC CINIS
OBIIT IX. KAL. AVG. MDCCIV.
VIX. AN. LXX.

unaque cum hoc monumento voluit, ut & marmoreum toreuma eius effigiem exhibens adponeretur. Sodales etiam Sanctae Crucis, quorum per XL. annorum spatium patronus beneficus fuit, rite eius manibus parentarunt, & *Antonius Panigatus Somascus*, Episcopo, & primario civium ordine, praesentibus, orationem funebrem dixit. *Filibertus* autem *Villanius* Laudensis, *Lemenii* amicissimus, Italico poemate eius laudes persequutus est, quod *Fides grata* inscriptum anno MDCCVI. typis excusum in vulgus prodidit.

MAR-

MARCVS BATTAGLINVS

Iano Planco Auctore

MArcus *Battaglinus*, Nucericae primum, Caesenae deinde, Episcopus; natus est ante diem VIII. Kal. Aprilias anno MDCXLV. in Mauriano, Ariminensis provinciae, seu dioecesis, in Gallia Cisalpina, oppido. Patrem habuit *Andream*, qui sedem in Mauriano illo oppido conlocarat, quod patruus eius *Christophorus* Flamen perpetuus divi *Mauri* illeic esset. Ceterum originem ducebat a *Battaglina* nobilissima Arimini gente, cuius modo tres aliae exstant familiae, sed longe plures maiorum nostrorum temporibus exstiterunt, praesertim quando invictissima *Malatestarum* domus Ariminensi Reipublicae praeerat, quibus *Battaglini* omnes semper fuerant addicti. *Marci* vero, seu *Andreae*, nostri familia iis *Malatestis* se addixit, qui Roncofrigido, & Iani Monti in ditione Ariminensi imperabant; quique etiam exactis ab urbe Arimino *Malatestis*, diu in oppidis illis usque ad eorum stirpis interitum regnarunt, caussaeque fuerant, ut *Battaglina* haec *Marci* familia extra Ariminum apud eos maneret; cuius familiae unus, qui *Antonius* vocabatur, qui frater erat Flaminis illius, propatruus alter *Marci* nostri, praedem se praestitit, ut *Iacobum Malatestam* Roncofrigidi, & Montis Iani regulum redimeret, qui in bello Cyprio anno MDLXIX. Turcarum captivus factus fuerat. Haec de *Battaglina* hac familia dico in eos, qui

 ca-

calumniose contendebant plebeiam esse, & a patricia diversam; sed spondere qui potest pro Principe suo, & praedem vademve, ut eum redimat, se exhibere, hic non infimam habet nobilitatis notam. Praeterea alia praeclara exstant nobilitatis huius familiae testimonia, quae heic non vacat referre; praesertim quum apud me receptum illud sit Aquinatis Poetae dictum: *Nobilitas sola est atque unica virtus*. Mater *Marci*, & uxor *Andreae*, fuit *Magdalena Sartonia*, soror *Francisci Sartonii*, insignis ea tempestate Medici, cuius familia inter patricias Arimini adscripta est. *Marcum* propatruus Flamen docuit in minoribus studiis, & ad optimos mores instituit, usque ad decimumquintum annum; deinde Caesenam eum misit, ut Philosophiae, Theologiae, & Iurisprudentiae, operam daret; quibus studiis per quinquennium operam egregie illeic navavit, ut tamdem ibi aetate XX. annorum Togam, seu Lauream in utroque Iure, Pontificio nempe, & Caesareo, promeret. Consilio & favore *Casparis Carpineae* Ariminensis patricii, qui postea fuit Cardinalis, & qui tunc unus ex Collegio Iudicum Romanae Curiae erat, quos *Auditores Rotae* vocant, *Marcus* Romam se contulit, ubi totus forensi studio se mancipavit, ut post non multos annos *Eusebii* Adiutor studiorum esset, qui Consistorialis erat, & pauperum Romae Patronus. Duobus annis apud *Eusebium* moratus est, deinde favore *Nicolai Comitis*, Cardinalis & Anconae Episcopi, qui *Marci* ingenium optime noverat, dum *Comes* Romanus Praetor esset, factus est Propraetor, seu Iudex in caussis civilibus An-

co-

conae, qui Iudex *Locumtenens* vocatur. Per quinquennium *Marcus* Anconae mortuus est, quo exacto Praeturam variorum oppidorum, & vrbium Pontificiae ditionis gessit. Centi fuit primum Praetor, deinde Cymacli, Montis Sancti Ioannis, Assisii, Interamnae, Narniae; & tamdem Fabriani, quo in loco, quum Fabrianenses eum ut Praetorem recusarent, quod Praesul non esset, *Innocentius XI.* P. M. Praesulem Domesticum litteris publice datis declaravit, & anno MDCLXXXIX. ut Archiepiscopus Epidauri, seu Ragusae, esse vellet invitavit. At *Marcus* Pontifici gratias egit, eumque oravit fineret eum in Fabrianensi praetura manere. Idem *Innocentius* designavit deinde *Battaglinum* nostrum Nuceriae in Vmbria Episcopum, quod munus ipse non recusavit, sed nisi ab *Alexandro VIII.* *Innocentii* successore, oppidi illius Episcopus ipse non fuit consecratus, anno scilicet MDCXC. quod per ea tempora *Innocentius* fato functus esset. *Marcus* dum Propraetoris, vel Praetoris, munere in variis vrbibus ditionis Pontificiae, ut vidimus, fungeretur, non solum legum studio civilem scientiam, quam Politicam dixerunt Graeci, coniunxit, & cum ea scientiarum reginam moralem Philosophiam, quae non immerito a *Tullio* dux vitae fuit adpellata. In rebus politicis *Cornelium Tacitum* praesertim sequutus est, ut mos erat illius temporis, & in morali Philosophia *L. Annaeum Senecam*. *Tacitum* ita admirabatur, concisasque eius sententias, & dicta semper in ore habebat, ut pro magno *Taciti* sectatore per ea tempora sit habitus. Id ostendit ana-

 na-

nalium & historiarum illius Scriptoris volumen, quod apud heredes prostat, quod Notulis in margine *Battaglini* manu in universum est refertum. Quare anno MDCLXXVIII. Riversani apud Verdonum edidit librum, qui Notas continet civilis prudentiae in primam Epistolam M. T. Ciceronis ad Q. Fratrem. Hae Notae XI. Capitibus, seu Dissertationibus absolvuntur, quae dictis quam plurimis *Taciti*, eiusque admiratoris *Traiani Boccalini* sunt refertae, & *L. Annaei Senecae* sententiis. Vbi terrarum exstet locus ille Riversanus, in quo editus est liber, plane ignoro; sed Caesenae subspicor fuisse editum, vel in aliquo oppidulo Caesenatis ditionis, quum Censores Caesenates eum librum adprobent. Is Liber *Alderano Cybo* Cardinali a *Battaglino* fuit consecratus. Anno MDCLXXX. maioris molis, sed eiusdem fere argumenti librum alium vulgari Italorum lingua conscripsit, eumque Romae per *Michaelem Herculem* edidit, & *Casparo Carpineae* Cardinali fautori suo dedicavit. Huic libro titulum fecit *Il Legista Filosofo*. Inter inedita eius scripta opus item moralis Philosophiae exstat sexaginta *Nuntia*, seu *Apologos Ferarum*, continens, in quibus varii brutorum animantium casus narrantur, salibusque, & observationibus acutis, ornantur, ut per eos casus universa moralis Philosophia explicetur. Quum per plureis annos Interamnae Praetor esset, amicitiam ibi cum *Sperello Sperellio* iniit, doctissimo homine, qui tunc Episcopus erat illius civitatis, quique postea Cardinalis fuit. Consuetudine tanti viri, qui

in

in Historia Ecclesiastica adprime erat versatus. *Marcus* quoque huic studio operam navare coepit, & libros huius argumenti legere, eos praesertim *Sperellio* subpeditante. Quare ex hoc studio magnum edidit Venetiis apud *Polettum* anno MDCLXXXV. volumen Conciliorum Historiam generalem complectens, quod auctum quadringentis & tribus Conciliis, & argumentis variis adversus *Maemburgum* Loiolitam transfugam, iterum ibi recudit anno MDCLXXXVIII. & *Innocentio XI.* Pont. Max. dicavit. Editione huius Historiae *Marcus* magnam famam sibi comparavit eum apud Italos, tum apud exteros. Apud Italos quidem, & cum primis apud *Innocentium XI.* P. M. qui Praesulem eum creavit, & Praetorem Fabrianensem, Epidaurique Archiepiscopatum ei obtulit, & Nuceriae designavit Episcopatum. Item apud Gallos, qui quum rescivissent *Marcum* volumen praeterea ingens conscripsisse Annaleis regni Gallorum continens, & gesta regiae domus Borbonicae, per ministros regios Romae oblatus est *Marco* Parisiis titulus regii Historiographi cum honesto stipendio, quod utrumque *Marcus* generose recusavit, & inter Italos manere voluit, Romanae sedi, cui erat addictissimus, constanter inserviens. Nucerinum Episcopatum gerens duos edidit libros, qui Parochos docent, quomodo divina verba populo explananda sint; item parvum librum asceticum edidit, quo pietas in divum Rinaldum Episcopum, & Nuceriae Patronum, promovetur. Interim dum *Marcus* Nuceriae maneret, *Paullus* frater eius germanus Ariminum

venit, & favore *Dominici Mariae Curfii* Florentini, Cardi alis. & Arimini Episcopi, cui *Paullus* honoris caussa erat a poculis, sicuti fuerat antecess.ri eius *Marco Gallio* Mediobonensi, & successori *Ioanni Antonio De via* Bononiensi, Cardinalibus amplissimis, & Arimi i Episcopis, factum est, ut haec *Battaglini Marci*, & *Paulli* fratris, familia in patriciorum ordinem legeretur, seu postliminii iure revocaretur. *Paullus* uxorem duxit *Camillam Zangheram* ex patricio genere huius urbis, ex qua duos natos procreavit *Magdalenam* scilicet, quae *Francisco Sartonio* nupsit, & *Andream*, de quo infra, ut de optimo adolescente, & viro egregio, verba faciemus. In Nucerino otio praeter libros, quos nominavi, opus aliud mole maximum, Annaleis scilicet Sacerdotii & Imperii, saeculi mox exacti, cogitavit, quod in quattuor volumina seu tomos in folio amplicri digessit, ut quodlibet volumen XXV. annorum intervallum, seu unius Iubilaei contineret Historiam. Primum volumen editum est Venetiis apud *Andream Polettum* anno MDCCI. II. anno MDCCIIII. III. anno MDCCVIIII. & quartum denique anno MDCCXI. Huius quarti voluminis meminerunt Ephemeridum Italicarum Compilatores, & epitomen dederunt articulo VIII. tomo sexto, quum de superioribus tantum levem mentionem fecissent tomo secundo, utpote quae edita fuerant ante quam Ephemeridas suas conscribere coepissent. Hos Annalium libros scripsit suasu doctissimi, & sanctissimi hominis, *Gregorii Barbarici*, Cardinalis &

Epi-

Episcopi Patavini, qui quum vidisset Conciliorum eius Historiam diligenter fuisse conscriptam, & ita ab Eruditis avide excipi, ut iterum recuderetur, epistolam ei scripsit anno MDCXC. Septembri mense, qua epistola *Marco* suasit, ut opus historicum adgrederetur, quod res Ecclesiae, & gesta Principum, qui saeculo superiori, in quo *Barbaritus*, & *Battaglinus*, vivebant, una complecteretur. Id feliciter praestitit *Battaglinus* tribus magnis voluminibus in folio: & quarto denique eadem forma; quum ipse ultra praedictum saeculum vixerit, & anno tantum MDCCXVII. ut videbimus, fato concesserit. Trevoltianarum Ephemeridum Actores *Battaglinum* accusarunt, quod ex Scriptoribus admodum vulgaribus notitias suas historicas desumeret; verum Auctores illi plerumque Italis nostris infensi sunt, cuius rei plura exstant argumenta, cum apud Ephemeridum Italicarum Compilatores, tum apud alios. *Battaglinus* enim fere semper probatos Auctores citat, & nonnisi parce & caute infimae notae Scriptores adducit. Verum in his libris stilo paullo sublimiori usus est, quam postulet Historiarum, & Annalium praesertim, expositio; sed in hoc excusandus est *Battaglinus* si quando peccarit, & hoc saeculo suo vitio vertendum, in quo Itali Scriptores plerumque presse, & leniter, res suas exponere non posse videbantur. De his Annalibus placet hoic referre, quae mihi olim narravit *Philippus Bonarotius* Senator Florentinus amplissimus. Quum enim eorum primum volumen Venetiis esset edendum, & Veneti rei librariae

Cen-

Censores quaedam in eo non probarent, quae aliquo pacto maiestati eorum reipublicae adversari viderentur; id totum mutarunt, & ita mutatum inconsulto *Battaglino* edere fecerunt. Quod exemplum sane satis liquido ostendit, non omnia, quae edita cernuntur, esse semper ad Auctoris mentem, quum Censores interdum ad libitum, & Typographi vel ignorantia, vel malitia, aliquid invertant, vel mutent. Quare libri manu exarati semper videntur praeferendi, quippe qui genuinam Auctoris mentem ostendunt ab omni Censorum metu, & Impressorum ignorantia, vel malitia remotam. Nuceriae quum maneret *Marcus*, & Nuceriae aquae pro morborum variorum curatione a multis adhiberentur, earumque balneationes praesertim, factum est, ut permulti nobiles viri, & matronae Nuceriam frequentarent, praesertim temporibus *Clementis XI.* Pont. Max. cuius favore Thermae Nucerinae instauratae fuerant. Occasione huius frequentiae *Marcus* pro sua humanitate multos hospitio excipere solebat, & cum multis aliis amicitiam blando adloquio, & sermone erudito, salibusque urbanis admisto, inire, veteremve amicitiam confirmare. Inter ceteros per plureis annos hospitio excepit *Christinum Martinellium*, patricium Venetum, virum in omni eruditionis genere versatum, sed adprime in experimentali Philosophia, qui quotannis aestivo tempore Nuceriam ad salubreis illas aquas, & ad balneas adventabat; unusque ex gratis amicis *Marci Christinus* semper fuit, cum quo perpetuum dum vixerunt litterarum commercium intercessit. Carus quo-

quoque fuit per haec tempora, acceptusque liberalis *Marci* animus *Clementi XI*, Pontifici Maximo, qui eum anno MDCCII. Visitatorem Apostolicum Dioecesoon Hostiae & Velitri, Portus & Sabinae, creavit; quo in munere summa diligentia, & cura, per XV. menseis versatus est, cui in fine beneficus ille Pontifex in laborum praemium Reatinum Episcopatum obtulit; at ille Pontificem oravit, ut fineret Nuceriae suae manere. Verum post aliquot annos Pontifex memor *Battaglini* meritorum, eum Episcopum ad Solium Pontificium adstantem declaravit, & divi *Benedicti* Abbatiam Consistorialem in Gualdi Dioecescos Nuceriae oppido concessit. Anno MDCCXVI. quum fato functus esset *Paullus* eius frater, & multo prius *Camilla* huius uxor, & *Marcus* a fratre tutor relictus fuisset filiorum suorum, qui duo erant, *Andreas* nempe, & *Magdalena*; & quum vacans esset Sedes Episcopalis urbis Caesenae, quae proxima est Arimino, ut in tutelam melius incumberet, a Nucerina Ecclesia ad Caesenatensem, pene patriam suam, in qua non minus quam in Ariminensi praedia possidebat, se transferri finit. Mense igitur Iunio Caesenam recta venit, neque Romam antea ivit, ut Episcopi novi solent. Impetravit enim a Pontifice veniam Romam non adventandi, quod aliqui interpretati sunt, id egisse, ut in proposito quodam suo maneret, quod antea aliquot annis dum Roma discederet amicis suis exposuerat, se Romam numquam esse reversurum. Caesenae liberaliter a Caesenatibus exceptus fuit, quippe qui cum, ut civem suum,

honorabant, moresque eius probatos norant. Caesenae varias discordias inter civeis, & praesertim inter sacras virgines Vestaleis composuit, quae iratae erant omnes *Fontanae* Episcopo, *Marci* antecessori, viro probo quidem, sed moribus asperis, & pene subrusticis. Coenobiis enim frequenter sublata Cruce publice excesserant, ut Romam ad Pontificem Maximum confugerent. Adventu *Battaglini* pacata sunt omnia, qui blando adloquio, & suavitate morum, discordias civileis statim composuit omneis. Verum vix degustato hoc placido regimine Caesenates Pastorem suum amittunt: sequenti enim anno *Marcus* mortem occubuit. Antequam morbus ultimus eum invadit, oculorum dolore, & lippitudine, tentari coepit, quae ut leniret in Maurianum rusticandi caussa secessit; verum ibi febri acuta correptus undecima die, ex quo aegrotare coeperat, obiit, idque ei contigit, d. d. XIII. Kal. Octobrias anno MDCCXVII. in eadem paterna domo, in qua natus erat, & in qua in pueritia nutritus, & educatus, fuerat. Ita vivere desiit *Marcus Battaglinus* postquam septuaginta duos circiter annos vixisset. Vir erat staturae procerae, habitu corporis pingui, & voce sonora & clara, ut imperare videretur, dum loquebatur; quamquam humanitate salibusque urbanis lenire soleret naturam suam, quae primo adspectu superciliosa intuentibus videbatur. Aetatem inter litterarum studia consumsit, & optimus Scriptor fuisset, si meliores praeceptores habuisset, & saeculo cultiori vixisset. Conciliorum Historia non vulgarem famam ipsi pe-

peperit, etiam apud homines limatiores. Cetera eius opera, ut verum fatear, aequiores rerum iudices, & aestimatores desiderant. Noctu post eius mortem clam cadaver eius Caesenam fuit delatum cura *Caspari Zancheri* Patricii Ariminensis, pupillorum huius *Battagliniae* familiae avunculi, & in Cathedrali Ecclesia conlocatum, ubi *Petrus Sanctes Casadeus* in Seminario litterarum humaniorum Praeceptor Latinam orationem extemporaneam de laudibus *Battaglini*, epicedii loco, habuit. Sed septima die post mortem, Canonicorum Collegium iusta persolverunt magnifico adparatu; in quibus *Iulianus Galessius* Patricius Caesenas, & Canonicorum Praepositus, copiosiorem Latinam orationem de laudibus *Battaglini* recitavit.

Quae edidit *Battaglinus* sunt sequentia.

Civilis Prudentiae Notae in Epistolam primam M. T. Ciceronis ad Q. Fratrem. Riversani apud Verdonum 1678. *in* 8.

Il Legista Filosofo. in 4. *Roma appresso Michele Ercole* 1680.

Istoria universale di tutti i Concili Generali, e Particolari, di S. Chiesa. Venezia appresso Andrea Poletti 1686, *in fog.*

La medesima ristampata, e accresciuta di 403. *Concili, e divisa in due Tomi in foglio, appresso il medesimo* 1689. *e* 1704.

Istruzione a Parochi per ispiegare a' Popoli la parola di Dio. Tomi 2. *in* 12. *appresso il medesimo* 1692.

Esercizi spirituali per la Novena di S. Ri-

nal-

naldo Vescovo, e Protettore di Nocera in 12. 1694. appresso il medesimo.

Annali del Sacerdozio, e dell' Imperio Tomo I. che contiene gli avvenimenti dall' undecimo fino al duodecimo Giubileo, in fog. Venezia appresso il medesimo 1701. Tomo II. 1704. Tom. III. 1709. e Tomo IV. 1711. appresso il medesimo.

Inedita Opera.

Storia di Francia, o sieno Annali del Regno di Francia.

La Gazzetta del Barco, o sieno 63. Novelle degli avvenimenti delle Fiere, scritte dal Segretario Platonico.

AN.

ANDREAS BATTAGLINVS

Iano Planco Auctore.

Qui *Marci Battaglini* vitam brevi commentario dedimus, iidem modo *Andreae* fratris filii paullo copiosiori adhuc dabimus. Natus est is Arimini nobilibus parentibus, *Paullo Battaglino*, qui fuerat trium Cardinalium Arimini Episcoporum honoris caussa a poculis; & *Camilla Zangbera* anno MDCCIIII. a. d. XVIII. Kal. Decembrias. Trimus quum esset, tabe occubuit mater eius *Camilla*, morbo peculiari suae familiae, quo nostra aetate penitus deleta est; sed mortem ei acceleravit mammillae scirrhus, epotumque auri potabilis pharmacum, quod ad scirrhum sanandum Cyclicus Medicus ei suaserat. Secundo aetatis suae lustro vix exacto obiit *Paullus* pater, & in *Marci* patrui, Caesenae Episcopi, tutelam venit, apud quem per XV. menseis, quoad Episcopus vixit, moratus est; & ab eodem in Historia, quo plurimum valebat Praesul ille, edoctus, quum antea minoribus studiis ab *Ioanne Maria Cella*, viro egregio, & in Mathematicis erudito, informaretur. Mortuo Episcopo, *Casparus Zangberus* avunculus, qui tutor eius relictus fuerat, curavit, ut *Andreas* in Collegium nobilium adolescentium, quod Bononiae apud Loyolitas est, ingrederetur, idque contigit circa finem anni MDCCXVII. quo tempore *Plancus* quoque in eadem urbe medicinae addiscendae caussa morabatur, eumque interdum invisebat, sed moestum semper, & animo

 tur-

turbatum inveniebat. Qui enim brevem, geometricamque, addiscendi methodum apud *Cellam* Arimini degustaverat, & Caesenae apud patruum blando adloquio Historiae vim vitae magistrae senserat, *Alvari*, & *Candidati* tricas, quibus per longas ambages Loyolitae tunc Grammatices artem, & Rhetoricam, docere solebant, ferre non poterat; quare minutiarum illarum brevi pertaesus, Musicae potius operam dabat, quam ab externis hominibus ediscebat, qui ab Loyolitis advocari solent, ut adolescentes, qui in eorum tutela sunt, non solum in litteris, sed in equestribus artibus, ut aiunt, in saltandi scilicet, citharae pulsandae, armorumque agitandorum, arte informentur. Citharae igitur pulsandae artem Bononiae tunc didicit *Andreas*, quam utinam numquam didicisset; immodico enim eius rei studio immature decessit, ut videbimus. Verum vix exacto biennio, ex quo Bononiam venerat, quum morae in illo Collegio taederet, repente invitis Loyolitis custodibus, & avunculo tutore Ariminum reversus est, atque in ipsius tutoris domum venit, ubi solus in libris volutandis a patruo relictis, a quo ex asse scriptus fuerat heres, *αυτοδίδακτος* factus fuit. Vtebatur tamen consuetudine *Ioannis Mariae Cellae* familiaris sui, qui res suas domesticas curabat. Per unum alterumve annum in lectione librorum historicorum versatus est, & in Numismatum antiquorum cognitione, emtis libris quam plurimis ad Numismaticam rem pertinentibus, & cimelio veterum Numismatum, quod apud *Hieronymum Leonardellum* patricium Ariminensem erat. Anno MDCC-

XXII.

XXII. aetatis suae duodevigesimo, quum sentiret studia omnia sine Philosophia frigida esse, & insulsa, Philosophiae operam dare decrevit; & Patavium concessit, ubi per annum Philosophiae operam dedit sub *Carolo Francisco Cogrossio*, publico Medicinae practicae professore, qui privatim Philosophiam docebat. Patavii non solum *Cogrossii* domum frequentavit, sed publice frequenter quoque audivit *Vallisnerium*, *Polenum*, *Morgagnum*, *Burghium*, *Serryum*, *Lazzarinum*, doctissimos acutissimosque homines, & primarios tunc illius Academiae professores; inter quos duo superstites adhuc sunt, & amici nostri, *Ioannes* scilicet *Polenus* Mathematicus eximius; & *Ioannes Baptista Morgagnus* Anatomicus nostra aetate scriptis clarus, quos honoris caussa nominatos volo. Vsus est tamen familiariter, ut amico, & Medico, *Antonio Vallisnerio*, quum Patavii non admodum bona valetudine frueretur. Circa finem huius anni iter suscepit per varias urbeis ditionis Venetae, & Mediolanum usque venit, quo revertens reliquas Galliae Cisalpinae urbeis, quae sunt Mediolanum inter, & Ariminum, lustravit; deinde initio anni sequentis Romam petiit, ubi duodeviginti circiter mensibus moratus est, variorum doctorum hominum amicitia usus, & praesertim *Petri Assalti* eximii Medici, viri longe doctissimi, & in linguis eruditis peritissimi, quo etiam ut Medico usus est, praesertim ad acutam febrim depellendam, quam aestate anni MDCCXXIIII. esu nimio lactis, & fructuum hornorum, contraxit, qua ut penitus convalesceret suasu *Assalti* Roma decessit, & Nuceriam ad salubreis illas aquas venit, ubi tamen salubritate potius

 aeris,

aeris, quam aquarum usu, brevi convaluit; multumque est ibi amicorum consuetudine, qui illuc advenerant, recreatus, blandaque recordatione patrui sui, quam apud Nucerinos fieri audiebat, quorum per XXVI. annos fuerat Episcopus. Sanus Ariminum venit in patriam, & variorum amicitia tunc usus est, *Planci* praesertim, qui *Paulli* patris fuerat amicus, & *Cellae* necessarii sui, qui etiam non admodum firma valetudine utebatur ex difficultate intestinorum, qua aestate nimiis caloribus laboraverat. Circa finem anni Arimino decessit, & Romam iterum venit tempore anni Iubilaei, quo tempore *Ioannes* quoque *De Via* Cardinalis, & Arimini Episcopus, Romam concessit. Romae non amplius solus mansit, sed apud *Livium Bonzettum* Iuris consultum, & Patricium Ariminensem, cognatione ipsi proquinquum, in Cetrorum aedibus manebat. Ibi praeter *Assalti*, & veterum amicorum, usus est cosuetudine *Ioannis Antonii De Via* Cardinalis, viri doctissimi, & *Antonii Leporotti* eius Medici, qui postea duorum Pontificum Maximorum creatus est Archiater; quibus circa finem anni Iubilaei *Plancus* quoque se adiunxit, qui Romae tunc, & Neapoli, per aliquot menseis moratus est. Romae *Plancus* quum esset, semper cum *Battaglino* erat, & ipsi cum communibus amicis, cum *Antonio Leporotto* nempe, cum *Caelestino Galiano*, cum *Antonio Nicolino*, cum *Casparo Cerato*, cum *Petro Assalto*, viris doctissimis, & probatis. Vtebatur tunc praeterea *Battaglinus* consuetudine *Frangipanis*, Senatoris Romae amplissimi, apud quem vespere sin-

singulis diebus Coetus quidam doctorum virorum conveniebat, qui de veterum monumentis, & numis differebant, quarum rerum studium Romae merito in summo pretio semper fuit. Anno sequenti *Andreas* Ariminum rediit, quo tempore Cardinalis *De Via* Ariminensi Episcopatu se abdicavit, & Romae, quae Cardinalium est propria sedes, vivere decrevit. Arimini *Battaglinus* plurimum usus est consuetudine *Ioannis Baptistae Gervasonii*, in re numismatica antiquorum versatissimi, qui egregium Museum numismatum, & aliarum rerum antiquarum, possidebat; & *Planci*, qui tunc Philosophiam Eclecticam docere coepit magna optimorum adolescentium frequentia, quibus se adiungere voluit *Battaglinus*, qui & ut *Plancus* frequenter domi suae esse vellet, rogabat, cui ille ex animo morem gerebat. Nam tunc *Battaglinus* Philosophiae studio incensus, & amore antiquitatis libros philosophicos, & geometricos emere, & lapides quotcunque antiquos, & figlinas omneis, quae in ditione Ariminensi invenire poterat, conligere, & in atrio domus suae conlocare decenter, ne perirent. Horum lapidum litteratorum, & figlinarum, conlectio in atrio domus suae adhuc exstat, quae *Planci* cura una cum aliis Inscriptionibus in fine libri *Temantiae*, qui de Ariminensi Ponte, & Arcu, egregiis duobus Augusti aedificiis, agit, edita est. Anno MDCCXXVII. quum soror eius *Magdalena Francisco Sartonio* desponsata esset, & in eo ipsa iam esset, ut viro suo nuberet; quumque taleis nuptias *Battaglinus* plane non probaret, licet cum viro nobili, & divite, &

cognatione praeterea coniuncto, ne nuptiis intereffet Etruriam lustrare decrevit; quare circa dimidium mensis Junii cum aliquot civibus Ariminensibus, qui Etruriam cogitabant, iter suscepit, quibuscum *Plancus* quoque in fine se adiunxit, eosque progredienteis ad Apennini radices adsequutus est. Eodem die Pennam Billorum oppidum, quod nunc Feretriae Provinciae sedes Episcopalis est, venerunt; sequenti die in Vernae *Francisci* magni Minorum Monachorum Patriarchae recessu fuerunt, & inde peramplum Camaldulensium Eremitarum Coenobium lustrarunt, quo in loco Bibliothecam quibusdam optimis libris refertam, & Archivum inviserunt, ea ipsis *Bonadiesio* Eremita Ariminensi erudito ostendenti; deinde Vallumbrosam venerunt; ibi treis egregios Pisanae Academiae antecessores cognoverunt, *Franciscum* nempe *Sylvaticum Guidium* Volaterranum, qui modo Pisarum est Archiepiscopus; & *Franciscum Mariam Piccolomineum* Senensem, Pientiae modo Episcopum; & *Gualterium* Abbatem, qui Praeses tunc erat Collegii, quod *Sapientiam* vocant, quique litteras *Planco* dedit ad *Nicolaum* fratrem, tunc *Violantis* Magnae Principis Medicum. Demum Florentiam venerunt, ubi per aliquot dies morati sunt, & aliquot eruditos homines una cognoverunt, *Andreinium* praesertim, qui in re Numaria antiquorum erat peritus; *Nicolaum Gualterium* Medicum, *Brunum Tozzium* Vallumbrosanum, & *Petrum Antonium Michelium*, egregios Botanicos, quorum primum Romae cum *Assalto*, & *Planco*, noverat *Battaglinus*. Pisas & Liburnum venerunt, deinde Florentiam reversi sunt, qua in urbe *Plancus* dimisso

Bat-

Battaglino cum negotiosis suis sociis per aliquot dies solus moratus est. Arimini per quinque annos *Battaglinus* adsidue in studio Philosophiae, & Antiquitatis est versatus, quo tempore semel, suasu *Planci*, ut animum ab immodico studio averteret, quo corpus ei infirmabatur, Venetias concessit; inde sanior & robustior Ariminum revertens Graecae linguae impense operam dare coepit. Anno MDCCXXVIIII accidit ut *Petrus Antonius Michelius* excellens Botanicus, & *Thomas Perellius* eximius Mathematicus, vir eruditissimus, & in omni scientiarum genere versatus, qui tunc adolescens erat, Florentini utrique Ariminum venirent ex itinere Botanico redeuntes, quod per Apuliam fecerant, & apud *Plancum* hospitarentur. *Plancus* eruditionem, & doctrinam *Perellii* singularem admiratus ad *Battaglinum* adduxit, cui quum *Perellius* dixisset sequenti anno Bononiam esse venturum, ut ibi sub *Eustachio Manfredio* egregio Mathematico Astronomiae scientiam addisceret, *Battaglinus* quoque tunc amore incensus est Bononiam veniendi, ut una cum *Perellio* esset, & consuetudine tanti viri uteretur; & frequenter postea interrogabat *Plancum* num accepisset *Perellium* Bononiam adventasse. Per ea tempora *Battaglinus* dimisso linguae Graecae studio repente ad Latinos Historicos convolavit, & ex his ad probatos fere universos Latinos Scriptores, ad *Plautum* nempe, ad *Terentium*, & praesertim ad *M. Tullium Ciceronem*, quorum libros non minus, quam historicos *Sallustii* & *T. Livii*, adsidue legebat, & dicta, & facta memorabilia, in adversaria referebat; quorum adversariorum duplex

genus esse voluit, alterum quod marginales fere adnotationes contineret, & intra ipsas paginas Auctorum paginis aliis adiectis esset descriptum; alterum quod separatim in Adversaria proprie dicta & alphabetico ordine disposita, referretur. Hoc ipso anno accidit quoque circa finem mensis Maii, ut per aliquot dies *Marcellus Venutus* Cortonensis, Eques Divi *Stephani*, Arimini esset, qui tunc in itinere comes erat *Henrici Coleranii* Equitis Britanni nobilissimi, & in Italia apud Eruditos clari. *Venutus* cum *Battaglino* amicitiam iniit, curavitque ipse pro sua humanitate, ut *Battaglinus* inter Etruscos Academicos, qui Cortonae in patria sua sunt, cooptaretur. Verum quum in *Battaglini* manus paullo post liber Academici cuiusdam Etrusci nomine editus venisset, qui duas *Euripidis* de Iphigenia fabulas continebat in Italicum sermonem conversas, risit *Battaglinus* Etruscum illum Academicum, qui primus editis scriptis hoc nomine in notitiam eius venit, quod videret nullo pacto vim Graeci sermonis intelligere, sed ex versione aliqua Latina in Italicum sermonem omnia permutare, ne argumento quidem excepto, quamquam campano quodam supercilio traductores omneis, *Stiblinum* praesertim asperis verbis proscinderet; quum ipse ita rudis esset, ut ne vim quidem vernaculi sermonis nosset, sed ad libidinem voces Italicas novas ridicule confingeret, & vocem Latinam *Quemquam* in *Cunqua* inaudito Italis vocabulo verteret. Quare *Battaglinus* Academicum illum Etruscum per iocum semper *Cunqua Academicum* vocitare solebat. Sed magis risisset *Battaglinus* si vixisset, & libros varios a qui-

quibusdam aliis illius Academiae Sociis conscriptos, & a Censoribus Academiae adprobatos vidisset, in quibus nulla Graecae, & Latinae linguae ratio habetur, sed passim in iis, ne dicam semper, reperiatur; *Esculapius*, *Eschilus*, *Ippocrates*, & *Alfabetum* ipsum, pro *Aesculapius*, *Aeschylus*, *Hippocrates*, & *Alphabetum*, sine diphthongis, & sine adspiratione in reliquis vocibus, & Ιῶτα semper loco Y tenuis posito, ut prorsus ἀναλφάβητοι videantur permulti ex Academicis illis, ut ἀναλφάβητος dictus est *Iustinianus* ipse, qui Leges Romanas excerpere, seu discerpere iussit. Quare unus ex illis ab viro quodam Graece docto notatus, quod runditer, & sine orthographia Latina, & Graeca libros ederet, respondit, se Diphthongicam, & Hypsilonicam illam scientiam ignorare. Sed qui huiusmodi est doctrinae, quomodo obscuram, & pene ignotam, deperditamque, veterum Etruscorum linguam intelliget, aliisque explicabit? Anno MDCCXXXI. quum *Renatus Massa* Neapolitanus, Episcopus Arimini, percuperet a Senatu Ariminensi, ut ipse, & *Augustinus* eius frater Peschiaseroli Dominus Baronis nomine, huiusque liberi posterique in Ariminensem Civitatem adscriberentur; & in nobilem Ariminensium ordinem legerentur, quod omne cohortatione *Barptolemaei Massaei* in Aemilia Provincia Pontificis Maximi vice sacra Legati, non sine aliquorum concertatione obtinuit; Senatus Ariminensis, & praesertim VIII. Viri Rei curandae Ariminensium Publicae, quorum Magister erat *Ioannes Baptista Gervasonius*, *Andreae Battaglino*, quem Latine scri-

scribendi peritissimum norant, mandarunt, ut decretum publicum conscriberet, quo cuique pateret ea Episcopo, & *Augustino* eius fratri, & huius liberis posterisque Civitatis datio, & in Nobilium ordinem lectio; quod egregie praestitit *Battaglinus*, & decretum illud Romanorum antiquorum formulis ita conscripsit, ut tempore Romanae Reipublicae conscriptum videretur, idque editum fuit hoc ipso anno Venetiis per *Andream Polettum*. Quum decretum illud antiquioribus loquendi Romanorum formulis scateret, aliqui *Battaglinum* carpebant, quod nimis obsoletis, & priscae linguae Latinae vocabulis usus, decretum illud consperfisset, & quasi conspurcasset, ignari *Marcum* ipsum *Tullium Ciceronem* in legibus ferendis non sui temporis lingua usum, sed paullo vetustiori, atque eo leges, & decreta publica plerumque conscribi, ut antiquitate sermonis maiestatem quamdam praeseferant. Anno sequenti, quum Arimini a privato quodam homine novum theatrum in via Clodia dicta fuisset constructum, idque non inepte Arcadicum nuncuparetur, quod Arcades seu Pelasgi reveta Ariminum primo condiderint; & non *Herculis* socii, ut *Annii* Viterbiensis docent fabulae, in cuius honorem publicum aliud exstat theatrum, quod Herculeum vocant; & quum in Arcadico theatro varia hoc anno agerentur dramata, modos facientibus excellentibus Musicae artificibus, qui Bononia Ariminum venerant; *Battaglinus* iterum Musicam impense colere, quam *Planci* consuetudine pene intermiserat, & quum permagni referret quid ipse vellet; nam, ut aiebat tunc *Plancus* ex dicto *Caesa-*

ris

ris de *M. Bruto*, ita *Plancus* de *Battaglino*, permagni enim refert quid ipse velit, nam quicquid vult vehementer vult; ita impense *Battaglinus* Musicam tunc coluit, ut dies noctesque integras summa hyeme & aestate summis caloribus in cithara pulsanda modisque faciendis insumeret, in quo studii genere ut excellens artifex fieret varios Musicae Magistros, & Cantores ipsos advocavit, & apud se aluit; & quum Bononienses ipsi essent, vel Bononiae manerent, & Arimini nullus Musicae Magister inventus esset, qui animum eius expleret, Bononiam eos sequi decrevit, & circa finem anni MDCCXXXII. Bononiam venit, ibi tunc morabatur etiam Astronomiae addiscendae caussa *Thomas Perellius*, qui nunc est eximius Mathematicus publicus in Pisana Academia, cuius gratia Bononiam venturum esse, ut vidimus, professus est antea; verum nisi Musica stimulos modo adiecisset, Bononiam fortasse numquam revisisset. At Bononiae degens nullum quoque ibi Musicae Magistrum invenit, qui docendo ipsi satis faceret. Quum enim recentiores Musici practici omnes sint, ignorant plerumque regulas illas proportionis harmonicae, quae apud veteres Musicae professores, & Physico-Mathematicos, reperiuntur, & de quibus exquisite doctores suos percontabatur *Battaglinus*. Quare dimissis practicis illis doctoribus, αὐτοδίδακτος in Musica fieri decrevit, & linguae Graecae potius operam dabat sub *Marino* quodam Corcyraeo, quem Graece scire aliqui Bononiae arbitrabantur, quod in Graecia natus esset: quasi antiqua Graecorum lingua in ipsa Graecia non perierit, ut in ipso

ipſo Latio periit lingua Latina. Doctorem hunc Corcyraeum ita rudem in omni eruditione invenit, ut crederet Corcyram patriam ſuam a quadam Diva Chriſti Martyre nomen deſumſiſſe, quare per iocum *Battaglinus* ὀνοδιδάσκαλον eum adpellare ſolebat. Verum, ut *Plancus* quoque ei ſuaſerat, ut ſe ab intemperanti Muſicae ſtudio diſtraheret, uſus eſt conſuetudine Graeculi illius; nam, ut ad ipſum *Plancus* ſcripſerat, quemadmodum Sarmatae cuidam Latine ſcire cupienti plus proderit, ſi Itali viri conſuetudine utatur, qui lingua loquitur Italiae vernacula; quae a Latina eſt detorta, quam ſi cum Germano, vel Turca finitimo ſuo colloquatur; ita accidit nobis, ut maiorem progreſſum in Graeca lingua propter vocabulorum copiam faciamus, ſi cum Graeciae indigenis loquamur, quam ſi cum Italis, & alienigenis. Bononiae quum eſſet, frequenter apud *Proſperum* Cardinalem *Lambertinum* erat tunc Bononiae Archiepiſcopum, & modo Pontificem Max. apud quem Litteratorum Bononiae degentium Coetus cogebatur; quorum doctiſſimus, clementiſſimuſque Pontifex erat Patronus; ibique quum maneret is, inviſit eum *Plancus* vetus amicus ſuus, & primum initio anni MDCCXXXIII. quo tempore a *Battaglino* fuit invitatus, ut lectiones publicas anatomicas audiret, quae illo anno ab *Hyacintho Voglio*, *Sbaraleae* Sectatore, exponebantur, cadavera ſecante *Bonazyolio*, qui *Valſalvae* ſucceſſerat. Apud ipſum tunc moratus eſt *Plancus*, & laetatus eſt, quod eum invenerat immodico Muſices ſtudio non teneri, cuius gratia *Batta*-

gli-

glinus Bononiam venerat; sed Graecam linguam colere, & Instituti Academiam frequentare, cuius factus fuerat socius, in amicitiam suam receptis doctioribus tunc temporis Academiae Bononiensis hominibus, *Eustachio* nempe *Manfredio* summo Astronomo, *Francisco Zanotto* Philosopho, & Academiae a secretioribus litteris, *Matthaeo Bazzano* praeclaro Medico, *Iosepho Montio* excellenti Botanico, *Ferdinando Antonio Ghedino* viro in omni scientiarum genere versato, aliisque illius Academiae Professoribus; sed in primis *Ghedinum* coluit, eoque familiarissime usus est, quod *Ghedinus* in linguae Latinae cognitione maxime esset versatus, & ita Latine scriberet, ut cum optimis aurei saeculi Scriptoribus posset comparari. Ante quam *Plancus* Bononia discederet populari illa coryza laborare coepit *Battaglinus*, quae per universam Italiam secunda vice grassata est, qua ipse numquam bene convaluit, & ex qua tabem sensim contraxit, praesertim quum circa finem veris, & aestatis initio, Drama solenne Bononiae ageretur, ad quod audiendum, quum bellum nondum exarsisset, quod universam Italiam postea permiscuit, & adhuc permiscet, ex universa Gallia Cisalpina, atque ex Etruria ipsa, & ex ditione Veneta nobiles & principes viri Bononiam convenerant. Inter externos, qui tunc Bononiam ad illos ludos venerant, reperta est nobilissima femina Britanna, *Edvvila* adpellata, quae in ipsa domo hospitabatur, ubi *Battaglinus* degebat, cum eaque *Saxo* quidam erat vir in Musica versatissimus. Cum ipsa no-

nobilissima femina, & cum Saxone eius familiari, Musicae caussa intimam amicitiam iniit *Battaglinus*, & una cum illis tum in audiendo dramate, tum in cithara pulsanda erat semper, ut noctcis integras insomnis duceret, quo factum est, ut coryza, & raucedo incrementum caperet, & in veram tabem sensim mutaretur, ut *Plancus* ipsi praedixerat circa dimidium aestatis, quo tempore tunc ille quoque per aliquot dies laxandi animi caussa Bononiam convenerat ad solennes illos theatrales ludos, ad quos, ut dixi, universa pene Italia confluxerat. Autumni initio Ariminum rediit *Battaglinus* tabe laborans, cui *Plancus* medicas manus admovit, eique suadebat, ut iter longum susciperet, & Neapolim, vel Pisas, peteret, ubi mitiorem aerem respiraret, & ad tabem depellendam aptiorem. Id suscipere *Battaglinus* in animo habebat, sed prius vendere bona omnia volebat, quae Arimini possidebat, & pecuniam Romae apud publicos Argentarios deponere, ut inde ex eius maiori usura liceret Romae, vel Neapoli, vel in alia celebriori urbe splendide morari, nihili inde pendens, si heredibus suis quidquam ex asse non superesset. Unicam enim sororem habebat, quam tunc oderat odio pene Vatiniano. Pharmacis, & optima diaeta factum est ut morbus perquam lenitus ei fit, ut amici penitus convaluisse opinarentur, eique de recuperata salute gratularentur; sed circa veris initium anni sequentis, quum multum nutanti valetudine suae fideret, & ut amico suo *Gervasonio* morem gereret, qui Graece non multum scie-

sciebat, quum multum studii, & temporis impendisset in Numismatis Graecis Musei *Gervasonii* disponendis, & nominibus aptis insigniendis, tussim feritiam iterum contraxit, qua in dies increbrescente, in veram tabem iterum praecipitavit, cui paullo post alvi laxitas, & sudores, se adiunxerunt, quae ut depelleret ad Nucerinas aquas media aestate secedere decrevit, quibus decem annis abheinc alio morbo, ut vidimus, ante convaluerat. Quare scripto, & obsignato testamento Nuceriam petiit, sed ibi aquas sumere noluit; & contra illas aquas obloqui coepit, quod cerneret ea loca, ubi aquae illae decurrunt, sedimento terrestri durissimo, & pene marmoreo, quod tartarum vocant, obduci. Insalubreis propterea credebat aquas illas, & Divo *Rainaldo* Nuceriae Protectori tribuebat, quod homines tanta opinione erga Nucerinas aquas ducerentur, ut Nuceria in aliquo splendore maneret. Consuetudine potius ibi aliquorum amicorum, qui illum conveneant, est oblectatus; atque inde Ariminum autumnali tempore reversus est. Cum adversa valetudine per totum autumnum conflictatus est, semper dictitans Neapolim esse quam primum iturum; verum initio anni MDCCXXXV. quum morbus in dies ingravesceret, amici eius quam plures suadere coeperunt, ut in amicitiam cum sorore rediret, & praesertim *Barptolemaeus Bonzettus* I. C. cognatione ei propinquus, qui licet una cum fratre *Livio* altero I. C. Romano ex asse scriptus esset heres, exclusa *Magdalena* sorore, tamen honestate motus ipsum in primis sorori reconciliare studet,

&

& pridie quam moreretur *Battaglinus*, ipsum una cum forore in domum suam adducit, ibique ex animo sorori *Battaglinus* est reconciliatus. Laetus inde discedens *Battaglinus* curru urbem circuire, & varios amicos invisere, *Plancum* cum primis, quasi ab amicis commeatu accepto, & dimissus, in aliam urbem patriamque properaret. Noctu eius diei, quum spirandi difficultate premeretur, & morti proximum se sentiret, per codicillos, quos propria manu subscripsit, dona varia amicis, sorori, & levito legavit, & ut reconciliatio ex animo cum sorore manifesta pareret, iussit in ipsis codicillis, & post *Bonzettios* fratres, soror heres esset ex asse; deinde advocato per *Cellam Planco*, quo ut Medico & amico utebatur familiarissime, ut vellet domi suae manere rogavit usque dum moreretur. Admuit *Plancus*, qui etiam ut morem ei gereret varios Graecos Auctores, qui de tabe scripserant, *Hippocratem* praesertim, legendo animum eius recreabat. Tamdem diluculo a. d. XIII. Kal. Februarias pie per Flaminem omnibus Ecclesiae Catholicae Sacramentis expiatus animam efflavit. Hoc pacto vivere desiit *Andreas Battaglinus* postea quam annis XXXI. circiter vixisset. Vir erat corporis habitu gracili, statura procera, voce gravi sed tarda, naso prominente, colloque oblongo, & universa facie *M. Tullium Ciceronem* referebat. Modestus erat eloquio, tamen licet tarde loqueretur acutas sententias identidem non sine salibus proferebat vir acerrimi iudicii, & tenacissimae memoriae. Propter loquendi libertatem *Livius Bonzettus* Patricius Ariminensis
&

& I. C. Romanus eum frequenter reprehendebat; at ipse iustitiae amator aequi bonique faciebat propinqui sui reprehensiones admonitionesque, ut eum una cum fratre heredem ex asse omnium bonorum, quoad viverent, reliquerit. Non semel ab eo fuit reprehensus, quod scripta patrui libere, & publice proscinderet, quia, ut vidimus in eius vita, licet homo non ubique limatus in scribendo fuerit, tamen subspiciendus erat, praesertim si studiorum, temporum, & conditionis, suae ratio habeatur; sed *Andreas* nisi exquisitissime elaborata non probabat. Mane post eius mortem lectae sunt tabulae testamenti, & codicillorum eius, quibus adparuit post mortem animus eius munificus & liberalis: omnibus enim fere amicis suis, qui vel litterati, vel probatissimi, homines erant, aliquid reliquit. *Cellae* familiari suo universas eius vesteis reliquit, & viginti quatuor mille HS. numum; *Gervasonio* amico suo quattuor mille HS. numum: *Planco* quinque mille & CC. HS. numum, & libros Philosophicos, Graecos, & huiusmodi eruditionis; quod legatum in hac parte interpretatione opus habuit. *Ioanni Paullo Iuvenardo, Planci* discipulo, viro Graece & Latine docto, & in *Archangeliano* publico Philosophiae professore Historiam Byzantinam legavit. Sic *Ferdinando Antonio Ghedino* Bononiensi duo mille HS. nummum, sic aliis res alias munifice legavit. Vespere huius diei per *Plancum* una cum *Laurentio Sanctino* Medicinae doctore, & eius discipulo, dissectum fuit *Andreae* cadaver, & sinister lobus pulmonum durus inventus

 est,

est, & arcte costis, diaphragmati, mediastino, pericardio haerere; & ita his partibus haerebat, ut naturaliter cum his connexus videretur. Doluerat enim per universum morbi tempus latere sinistro, & pulsatio magna inter costas adparebat, ut ibi vel suppurationem, vel in praecordiis vitium, latere significaret. Per universum hunc sinistrum lobum corpora quaedam cernebantur alba, & minuta, quae oryzae granum referebant. Inter haec reperiebatur identidem tuberculum aliquod ciceris magnitudine, quod vel pus, vel materiam, steatomatis, & meliceridis genere, continebat. Lobus dexter pulmonum sanus erat, sed non omnino immunis a corporibus illis albis, & minutis, oryzae granum referentibus, quae corpora in utroque lobo dura erant, & digitis pressa, vel acu puncta, nihil liquoris emittebant. Quare huius aegri tabes ex *Planci* sententia scirrhosa dici poterat, vel strumosa, ex solius pulmonis vitio; praesertim quum eius sinister pulmonis lobus ita durus esset, ut sectione suberis corticem referret. At strumas nullas in aliis sui corporis glandulis umquam est passus, neque scabie umquam laboravit, quae omnia a *Mortono*, qui egregium tractatum *De Phthisi* edidit, pro signis ponuntur phthiseos scirrhosae, strumosaeque. Quare ex *Planci* sententia phthisis peculiaris solius pulmonis scrophulosa, seu scirrhosa, est adpellanda, quae ei fortasse hereditaria fuit. Empyematis vero & pulsationis signa in aegri pectore, dum viveret, adparebant, quod lobus sinister pulmonis nimis arcte ad arteriam aor-

tam

tam, ad costas, & ad ceteras parteis, adhaerebat. Elatus est sequenti die solenni funere; dum efferretur magna ventorum & pluviae oborta est tempestas; quod vulgus interpretatum est, id a cacodaemone excitatum fuisse rabie quadam, quod eum, quem suum esse credebat, sancte cum sorore reconciliatum, repente amiserit, & ad superos anima eius feliciter convolaverit. *Plancus* amici defuncti memor titulum marmoreo lapide fecit in Servorum templo conlocandum, ubi *Battaglini* corpus fuerat sepultum, quem heic in fine ponimus. Quum *Plancus* titulum hunc cogitaret scripsit *Ghedino*, ut pro sua amicitia cum *Battaglino*, & pro sua in lingua Latina peritia senariolos quosdam componere vellet, quos sepulcrali titulo adiungere posset. At *Ghedinus Planco* rescripsit, sibi senariolos faciendi otium non evenisse; sed eclogam conscripsisse in *Battaglini* laudem, quam *Planco* misit, eamque heic adponimus; in qua grata *Battaglini* recordatio est, & simul *Planci* honorifica mentio.

BATTAGLINVS.

Ecloga.

Qui nos, heu fato nimium praereptus acerbo!
Dilexti in vita, nostrique in morte fuisti,
Battagline, memor sic, ut sim pignus amoris
Iussus habere tui: tu a me nunc accipe contra
Quod possum, & iuvat, agrestique in carmine gratum
Hoc, quamquam serum, post funera munus habeto.

 E

E latiis Musae lucis paullisper adeste.
Dum fleo, debuerant, iuvenem, cui parcere: verum
Quid parcant? agitant semper crudelia Parcae.
Flete una mecum; non me magis aequus amavit
Quam vos; vos, ecquis non credat? amastis & illum.
Credo equidem, & scio, sed misero quid profuit illi
Vester amor? vestro si est dictus amore perisse?
Ah! quid sum passus me abs te divellier? ah quid,
Dum te conferres patrii Rubiconis ad undas,
Non & te ipse sequi? potuique ad flumina Rheni
Felsinei patria lentus considere ripa?
Forsitan egisset nostri praesentia, ut ille,
Ille ferus cupidae mentis mitesceret ardor,
Adforet usque modus studiis, Musisque sequendis.
Forsitan, & quis scit? num fors diversa tulisset,
Numque etiam longos Lachesis tibi necteret annos?
Sin Dis ipsa palus numen iurata tremendum
Te vitamque tuam iam tum deposceret, aspra
Nec Divum ulli, hominumque, datum est abrumpere fata.

Fal-

Pallor? an e nostris migrasses laetior ulnis?
Hoc quissem certe, morienti dicere verba,
Et suprema tamen cineri persolvere dona;
In quo solamen, quamvis non dulce, doloris
Quis neget esse aliquod? Dolor hoc solamine noster,
Aut alio quocumque caret, semperque carebit.
Hei mihi! nam frustra respondet silva canenti,
Nec potis est ullum nobis adferre levamen.
Quod minus ah! nostro, quam vellem, tacta dolore est.
Illum etenim nondum poterant cognoscere silvae,
Qui gaudens cantu, silvis nondum ipse canebat;
Ipse tamen dignus, si essent certamina cantus,
Iudicium qui Thyrsim inter, Corydonaque ferret,
Quoque haud Pan, sed victor abisset, iudice Phoebo.
Quid cessas Trisel ge? tuae novere Camoenae,
Novit & ille tuas, illum bene tu quoque noras,
Et casu indoluisse suo, quam credere par est?
Quin socias iungis Musas, sociumque dolorem?
Sic, dum grande canis, semper tibi plena theatra
Plaudant; dum silvas, responsent omnia silvae.
Non fuit interdum vel Dis doluisse pudori

Ereptos homines; atque hunc, si credimus, ipsum,
Hunc visae lugere abstractis fronte corollis
Naiades, passimque comis errare solutis,
Et sit, qui gemitus ferat exaudisse marinos.
Cred ta, sed generis nostri planxere puellae.
O miserae! vestro si quae illum incendere amore
Sperastis; non ille facem, non Cypridis arcum,
Senserat; atque utinam sensisset! Saucius uni
Te, & dixisset, amo: tuus en sum, sis mea: docti
Arcades & festos cantassent inde hymenaeos.
Scilicet hinc unus posset superesse, vel alter,
Parvulus, in molli iam nunc qui luderet herba,
Et spes, & miseri coleret solatia damni.
Vnicus ecce modo ille sua de stirpe superstes
Vltimus interiit; iacet ab radicibus arbos.
Arimino illustres en excessere coacti
Aeternum, ac terris longaeva sede Penates!
Ecqua meo Planco interea mens? num ipse manebit?
Non, siquidem sapit, & multum sapit ille, manebit.
Te licet adstrictum teneant bene multa, quibusque
Exime te vinclis, infaustam age desere terram,
Desere Plance; tibi cave, sit quod patria tanti,
Divinas malis trivisse ut Paeonis artes.
Quandoquidem vestris nulla est in montibus herba

Vti-

Vtilis. Anne secus posses non, Plance, mederi
Tam caro capiti? Concede huc ocyus, hic te
Plurimum amant Dryades; Fauni, Satyrique verentur.
Et puto te diros manes placasse, sepulcrum
Et stravisse illi, & titulum fecisse sepulcro.
Id satis. officiis isthic quid restat amici?
Hic vel flesse potes, satiusque dolebimus una
Lugentes ambo; tum dicere denique possim:
Discite, vos silvae iam, & vos albentia gypso
Saxa procul, nostrum melius iam discite luctum.
Hactenus agrestem iuvet haec cecinisse Poetam,
Battagline, tuis dum flens sua dona reponit
Tempore, quo quantae poterant avertere curae
Pastorem! nemora ac prata, & circum undique latos
Quum misere campos torrens absorbeat unda,
Turbidus & patrio minitetur Rhenus agello.
Iam nox adventare parat: dat fistula signum:
Ocyus & pecudes ad septa, ad septa capellae.

Heic adiungimus etiam titulum, seu marmoreum epitaphium, quod *Plancus* incidi curavit, & in templo Servorum Arimini conlocavit.

D. O. M.
ANDREAE. BATTAGLINO. PATRICIO.
ARIMIN.
FAMILIAE. SVAE. SVPREMO. VIXIT.
AN. XXX. MENS. X. DIES XVI.

OBIT. A. D. XIII. KAL. FEBRVAR.
ANNO. A. CHRISTI. NATIVITATE.
MDCCXXXV.
IANVS. PLANCVS. MEDICVS. AMICO
ET. DE. SE. BENE. MERIT.
CONTRA. VOTVM. SVVM. POSVIT.
TV. CITO. AMICVM. SI. RAPVIT.
MORS. INVIDA. SANCTAE.
STA. LAPIS. AETERNVM.
TESTIS. AMICITIAE.

Catalogum operum editorum *Andreae Battaglini* non damus, quum ipse publice nihil fere ediderit, si decretum illud Ariminensium excipiamus, quod mole licet parvum, instar tamen magni voluminis esse poterit, quo ingenium *Battaglini*, & in Latino sermone peritia perspiciatur. Scripta tamen ingentia reliquit, seu adversaria, praeter adnotationes perpetuas, & fere marginaleis, in *Plautum*, in *Terentium*, in *M. Tullium Ciceronem*, in *Titum Livium*, in *Sallustium*, & in alios probatos Latinos Auctores. Verum non solum laudandi sunt ii homines, & eorum memoria recolenda, qui publice libros edunt; sed ii etiam, qui licet libros non edant, tamen studio & moribus ita se componunt, ut alios docere, & Reipublicae prodesse possint. Ita *Socrates* librum nullum edidit; tamen dictis, & factis, memorabilibus ita se comparavit, ut perpetuo a *Platone*, a *Xenophonte*, & ab universis fere antiquis celebretur, & in eorum libris *Socratis* memoria recolatur.

CA-

CAROLVS FELIX LAMIVS

Io. Lamio Auctore.

VIdere mihi videor quosdam me iam sugillantes, quod, quum patris mei *Benedicti* vitam scripserim & publici iuris fecerim, nunc ad patrui *Caroli Felicis* elogium contexendum adgrediar, quasi ex mea domo, tamquam ex equo Troiano, multi homines eruditi prodierint; atque ex obscura ac rusticana Sanctacrucensium plebe non unus aut alter tantum, sed multo plures animi cultu, & ingenii elegantia, praestiterint: & iam non opicorum homuncionum turbam, sed litteratorum virorum, si Deo placet, multitudinem, ignobile oppidum inhabitare credendum sit. Sed obstrepant, ut lubet, susurrones mirionesque isti, & Sanctae Crucis oppidum inlustre demonstrare mihi, si vacaret, in promtu esset; & domi meae Musas & litteras diversatas esse, de plano, & sine adrogantiae nota, evincere possem. At res evincat ipsa, & patrui dilectissimi memoriam litteris commendatam posteritati transmittam. *Carolus Felix Caroli F. Laurentii N. Lamius*, *Benedicti*, cuius elogium alibi dedi, frater, in Sancta Cruce, Etruriae oppido, anno MDCLXVII. Kal. Novemb. natus est, & lustralibus sacri baptismi aquis tinctus *Hippolyti* nomen accepit. Hic, quum Latinis litteris, *Michaele Angelo Durantio* praeceptore, operam dedisset, iam adolescens, ingenio vivido ac perspicaci probatus, Franciscanae Minorum, qui ab obscra

servantia denominantur, familiae nomen dare animum induxit, exemplis praecipue motus duorum popularium suorum, qui in eo ordine monachatum non sine laude profitebantur. Hi *Bonaventura Minius*, & *Ioannes Maria Magistrinius*, fuerunt; ille ingenii festivitate, facundia, & doctrina, ut ea tempora ferebant, *Antoniique Magliabechii*, & *Laurentii Corsinii*, deinde Cardinalis, & Pontificis Maximi *Clementis XII.* nomine, amicitia censendus; hic scientia, & muneribus in suo ordine obitis, ac principum virorum familiaritate, quum & *Francisco Mariae Mediceo* Cardinali, ac deinde *Eleonorae Gonzagae* eius uxori, a confessionibus fuerit, ac exitu tamdem infelici & deplorabili, non ignobilis. Annum agebat *Hippolytus* circiter duodevicesimum, quum sacrum cucullum in Coenobio *Sancti Romani*, M. P. a Sancta Cruce ad occidentem distante, induit; & nomen *Hippolyti*, *Caroli Felicis* nomine, de more mutavit. Probationis tempore ibidem exacto, quum eius ingenii praestantia cognita esset, & Peripateticae Philosophiae sub monacho doctore operam iam navavisset, Romam missus est, ut in Arae-Coeli Coenobio in rerum divinarum cognitionem incumberet, & Theologicas tractationes, iuxta *Ioannis Dunsii Scoti*, in cuius magistri verba Franciscani cucullati plerique omnes iurare consueverunt, placita, penitus animo comprehenderet. Heic duos egregios Theologiae professores opportune nactus est, *Laurentium Cozzam*, postea S. R. E. Cardinalem amplissimum; & *Augustinum Matthaeuccium* Lucensem; a quibus ob mentis perspicientiam, & do-

docilitatem, atque in legendo scribendoque sedulitatem incredibilem, summo opere dilectus est. Annus iam MDCXCI. vertebat, quum *Carolus Felix* studiorum suorum, & comparatae scientiae, specimen Romae dare constituit; quare Theses quasdam Theologicas de Trinitate, de Dei visione, de Iustificatione, de Incarnatione, de Baptismo, & de Eucharistia, publice propugnandas proposuit; & adsistente *Augustino Matthaeuccio* laudato, sub auspiciis *Antonii Abintraduco* Commissarii, ut vocant, generalis, obiectiones omnes facili ac docta responsione dissolvit, & adprobationem & plausum ab omnibus iure optimo retulit. Hinc dignus habitus est, qui Venetias ad Philosophiam profitendam mitteretur; ubi, quum per unum, aut alterum annum Scotisticae Philosophiae praecepta discipulis, quos inter & optimatum quorumdam Venetorum filios habuit, diligenter laudateque tradidisset, anno MDCXCIII. in Tusciam reversus est, unde non multo post iterum discessit, ut in Hispaniam proficisceretur. Quum enim generalia Franciscani ordinis comitia Victoriae, Hispaniae in Cantabria urbe, habenda essent, iisdemque interesse deberet *Io. Maria Magistrinius*, qui Romae Definitorem, ut vocant, generalem agebat, secum ille *Lamium* ducere voluit, ut pro Tusciae provincia Minoritica in comitiis illis Theses Theologicas de more propugnaret; eius enim eruditionem & doctrinam *Magistrinius* noverat, & suspiciebat. Comitiis illis in Hispania anno MDCXCIV. celebratis, *Carolus Felix*, quum statim a novo Praeside generali Theologiae in Florentino Omnium

San-

Sanctorum Coenobio professor renunciatus fuisset, in Gallias una cum *Magistrinio* concessit, & varias regni illius urbes provinciasque peragravit, ac Lutetiae Parisiorum aliquandiu substitit. Haud inutile fuit illud iter *Lamio*, qui, quum sterilibus tantum Scholasticae Philosophiae tricis animum in Italia imbuisset, Gallias petens, ubi nova Philosophiae decreta celebrabantur, novarum Democriteorum, & Cartesianorum, opinionum aliquid delibavit, cum viris doctis, & praecipue cum *Duhamelio*, congressus; multis insuper sacrarum rerum cognitionibus animum locupletavit, & libros nonnullos genio & methodo meliore concinnatos perlegit, secumque attulit; atque ex iis inter alia sacram Rhetoricen, ob quam & plurimi deinde factus est, hausit; quum non Gallorum sententias tantum, sed eorum etiam linguam, penitus perfecteque didicisset. In Etruriam reversus Florentiae in Coenobio Omnium Sanctorum Theologiam per duodecim annorum spatium docuit; quibus elapsis, professor emeritus declaratus est; atque inde liberius pacatiusque sacris orationibus scribendis animum adplicuit, atque eloquentiae laudem quaesivit. Dum ille Theologiam docebat, duo alii *Caroli Felicis* conterranei Franciscanum habitum induerunt, *Ioannes Antonius Lapius*, qui eius discipulus fuit, & ab eo, praeter alias doctrinas, Gallicae etiam linguae peritia instructus est; & *Laurentius Maria Durantius*, qui *Lamii* suasu Franciscano ordini nomen dedit. Horum quidem lubenter mentionem feci, quia & viri docti sunt, & dignitatibus in sua

Mi-

Minorum familia claruerunt: primus enim & Minister Tusciae provincialis, ac deinde, quum in Hispaniam, ut Ministro Generali ab epistulis esset, concessisset, Commissarius generalis renunciatus est; alter vero & Commissario generali Romae ab epistulis fuit, & Albaniae primum, Tusciae vero deinde, Praeses provincialis datus est. Sed & *Thomas Felix Dantius* a Castro Franco, *Lamio* iam doctrinas profitente, in Franciscanum ordinem cooptatus est, *Lamiique* amicissimus fuit, qui scientia, eloquentia, & quod inter eiusmodi monachos rarissimum est, linguae Graecae cognitione praestat, atque eminet. Inter discipulos, dum Florentiae *Carolus Felix* morabatur, duos etiam clarissimos Principes habuit, Philosophiamque docuit, *Bartholemaeum*, & *Nerium*, *Corsinios*, unum modo excellentissimum Siciliae Proregem; alterum vero S. R. Ecclesiae Cardinalem eminentissimum. Sed iam in diversis urbibus sacras conciones habendo diserti oratoris nomen opinionemque collegerat, quum in variis Etruriae Coenobiis moratus, & in *Sancti Romani*, & *Deiparae Virginis* Ficicli praecipue, alios habuit auditores, inter quos, quum in Asceterio *Sancti Romani* ageret, fuit *Iacobus Lamius*, Advocatus Romanus percelebér, & nunc Praesul reverendissimus; & ego ipse, qui huius mei patrui vitam litterarum monumentis commendo, quique ad eum, dum Ficicli esset, Logicen discendi gratia quotidie adventabam. Nec putandum est; quum *Carolus Felix* post suum e Gallia reditum

tum Philosophiam doceret, laciniosas implexasque non minus, quam inutiles & ridicularias quaestiones, quae tum in cucullatorum, & Minoritarum praecipue, scholis agitabantur, ieiune putideque tradidisse; sed omnium primus apud nos in suo ordine historiam Philosophicam exponere, & Scholasticorum, recentiorumque Philosophorum, placita inter se comparare, & de iis idonea disputatione differere, effractis praeiudicatarum opinionum repagulis, ausus est, insperata eruditione auditorum animos imbuens. Testis quidem ipse esse possum, qui ab eo libellos varios dono accepi, quibus nova philosophandi via ac ratio tradebatur: interque alios *Robaultii* Physicam, quae plurimi per ea tempora habita est, utpote a magni nominis Cartesiano lucubrata & exposita. Quis autem a Minorita Tusco tantum unquam illis temporibus speravisset? Non tam vero ob scientiae opinionem, quam ob morum probitatem, & animi simplicitatem sinceram, omnium amorem meruerat, & doctorum hominum potissimum; instarque omnium esse possunt *Guido Grandius* Abbas Camaldulensis, Mathematices in Pisano Atheneo professor celebratissimus; & huius antagonistes *Alexander Marchettius*, eiusdem professionis vir famigeratus, & clarus. Moribus igitur ita compositis, & virtute constanti fuit, ut formati ad virtutem animi inlustria exempla praebuerit. Nam quum cognatum quemdam iuvenem, matri morem minus gerentem, & despicientem videret, lenibus eum verbis increpare non desistebat, illud saepius obgerens sapientissimi Regum effa-

tum

tum: *Stultus homo despicit matrem suam*; matrem autem eius adflictam ad huiusmodi molestias patienter, & aequo animo ferendas, Christiana caritate hortabatur. Quum vero *Ioannes Maria Magistrinius*, Commissarius Curiae, Romae monachum quemdam Lucensem carceri mancipandum curavisset, ideoque aliorum monachorum indignationem & odium incurrisset, *Lamius* beneficia a *Magistrinio* accepta memori animo volutans, numquam ab eius amicitia descivit, sed constans & gratus usque permansit; etsi contraria pars provincialem ordinis praefecturam ei obferret, si ab se stare voluisset. Insuper, quum idem *Magistrinius* gradu tandem, & capite, motus esset, atque ob animi perturbationem amicos ipsos fidos odisset, atque abhorreret: *Lamius* iniuria, convicioque nullo, ab eius amore dimoveri potuit, atque ipsi amicus & benevolus, quoad vixit, perstitit; non tam gratiam benefactori suo babens, quam referens. Vita autem functo in Coenobio *Sancti Romani Magistrinio*, non multum *Lamius* inde suam vitam prorogavit, licet firma & secunda alias corporis valetudine gauderet. Quum enim Monachus quidam facinorosus, & sceleribus admissis infamis (homo Sanctacrucensis erat universis notissimus, quem consanguinei monachicum cucullum induere vi adegisse perhibebantur) ad Ficiclense Monasterium, quod electa *Lamii* sedes erat, inhabitandum missus fuisset, ut erat is disciplinae regularis impatiens, & in officio contineri detrectans, *Lamii* virtutem, & salutaria monita indignatus, veneficio eum de-

me-

medio tollere voluisse a quibusdam creditus est; & is quidem erat, qui facile suis moribus subspicioni locum daret, magno exemplo omnibus futurus, ut a liberis cognatisque in Monasteriorum ergastula vi metuque detrudendis, sub iusto Numine, & tantae immanitatis ultore, deterreantur. Hic quidem scelerum suorum tandem poenas dedit, & perpetuo carcere damnatus est; sed non propterea *Lamius* lenta morte se confici minus sentiebat; quare Florentiam contendit, ut in hac civitate egregios consuleret Medicos, qui suo morbo opportuna remedia adhiberent; sed vis morbi praevaluit, & anno MDCCXX. vivere desiit, atque in Omnium Sanctorum Ecclesia sepultus est. Quum in Sanctaecrucensi Ecclesia iusta rite eius manibus persolverentur, a diversis conterraneis, epigrammatis carminibusque variis scriptis, eius memoria celebrata est; ipse autem inter alia epitaphium hocce composui:

Notitia Plato coelestum, Cato moribus, ore
Tullius, ingenio doctus Aristoteles,
Virtutum, quae sparsae hominum genus omne bearent,
Qui iacet hic habuit Carolus unus opes,

Nulla alia opera MSS. reliquit, nisi sacras conciones; praeter Theses quasdam Theologicas, nihil typis descriptum in vulgus prodidit.

10.

IO. BAPTISTA FAGIOLIVS.

Auctore Andrea Petro Giulianellio.

INter *Memorabilia Italorum eruditione praestantium*, quorum imagines cum animi tum corpori,, non sine ingenii, gratique animi, laude posteris relinquendas curavit clarissimus Βιογράφος brevibus hisce singulorum mensium chartis, at *doctis Iupiter & laboriosis*, nonnulla etiam arbitror recensenda, meritissimeque posteritati commendanda, de *Ioanne Baptista Fagiolio*, cive & Poeta Florentino, qui praeter alia ingenii animique ornamenta, festivo iocosae Poeseos genere, effingendisque ad veterum normam comoediis, omnium iudicio egregius plane vir, nostraeque aetati admirandus, evasit. *Fagioliam* familiam plurimis iis urbis nostrae generis claritate conspicuis, quas Exinea, vetus ac celebre oppidum septimo ab vrbe nostra lapide distans, olim censuit, adiungere non dubitavit *Vol. V. Hist. suae nobilium Etruriae Vmbriaeque familiarum Eugenius Gamurrinius*. Vtrum vero ex huiusmodi familia, quae summos Reipublicae Florentinae temporibus honores scribitur adepta, genus suum repetere possit *Io. Baptista* noster; an inde aliquis e generosa stirpe minor deductus ramulus aliam, ut saepe fit, humiliorem in illo oppido condiderit, Antiquariorum iudicium esto. Enimvero ipse ad uxorem scribens cecinit, se non pauperum esse sanguinem: posse quidem, si ita velit, viginti & amplius e familia sua recensere, qui Florentinae Reipublicae honores, & munera, consequuti sint. Vt vero res sese habeat, ex publicis saltem

tabulis aperte patet ex eodem oppido *Augustinum Fagiolum* huius nostri proavum Florentiam commigrasse, atque A. S. MDCXV. Florentina civitate fuisse donatum; exinde vero civilem dignitatem genti popriam constat honestatemque fuisse perpetuam. Nemo tamen in ea inlustrior & honoratior *Ioanne Baptista* fuit, quem VIII. Kalendas Iunias, hora diei undecima cum dimidio & amplius, A. S. MDCLX. susceperunt *Antonius Maria Fagiolus*, eiusque uxor *Maria Magdalena Libanoria*. Familia *Libanoriorum*, quae inter Ferrarienses nobilissimas recensetur, per *Hippolytum* quemdam *Libanorium*, *Ioannis* filium, fortassis Florentiam translata est. Id certe coniicio ex codice chartaceo ephemeridum huius *Hippolyti*, vulgo *Libro di ricordi*, qui in privata codicum MSS. Bibliotheca amplissimi Marchionis *Gabrielis Riccardii*, Metropolitanae Florentinae Hypodecani, adservatur: in quo Eidibus Maiis MDCVII. ipsemet *Hippolytus* adnotat, se Florentiae, sub *Ioanne Banchellio*, mercaturam coepisse facere, & ex eius lucro misisse certam quotannis pecuniae summam ad *Ioannem* patrem suum, qui forte avitum Ferrariae domicilium habebat. Hisce etiam de materni sanguinis origine huius nostri obiter delibatis, dicam ideo fuisse ei nomen Divi *Ioannis Baptistae* Florentinorum Patroni inditum a viro Cl. *Antonio Rubeo*, qui eum ad lustrales Baptismatis undas extulit; quia, ut superius innui, natus est eo ipso die, quo huius Divi mirabilem ortum celebrat Ecclesia. A parentibus se fuisse bene ac pudice eductum saepissime testatus est; quum adhuc puerum mirabili fuisse ingenii acie celeritateque praeditum

plu-

plura vividae mentis ex oculis vultuque quodammodo erumpentia signa declararent. A primis enim pueritiae temporibus vigor ille vere igneus, qui ad octogesimum aetatis suae annum supra tertium in eo semper emicuit, ad incredibiles illos summorum Poetarum motus praeludere visus est. Vt primum igitur ex pueris excessit ad Florentinum Societatis Iesu collegium missus est, in quo pietate ac literis puerorum ingenia insimul ali excolique commodius posse fatentur omnes. Variis pro consueta illa classium diversitate atque ordine usus est Praeceptoribus, *Vidonio* nimirum, *Nasellio*, & *Baldigianio*, Soc. Iesu Sacerdotibus, ut in trigesimo tertio Partis postumae poemate ad virum Cl. *Benedictum Brescianium* Palatinae Bibliothecae Praefectum scribit. Sub *Vincentio* vero *Glaria*, celeberrimo illorum temporum Rhetore, qui in Florentino collegio XXX. annos Rhetoricen professus est, propediem erat eloquentiae campos emensurus, quum aetate adhuc impuberi longe ceteris omnibus scholasticis doctior, & affluenti quadam verborum copia, atque mirabili scientiarum varietate, locupletior feliciorque subspiceretur, in iis potissimum declamationibus, fierique consuetis exercitationibus, quibus ad humanitatem iuventus in palaestris informatur. Verum duodennis, patre amisso, non literarum amplius & scientiarum cursum prosequi, quo suapte natura ferebatur, sed lucrosum potius aliquod vitae genus amplecti, matris orbitate, & domestica rerum inopia, cogente iussus est. Quadragesimum etenim annum supra quintum agens pater eius, pridie Eidus Ianua-

 rias

rias A. MDCLXXII. mortuus est, atque in Laurentiano tumulo *Allegriae* familiae, *Bartholomaeo Allegrio* amico suo iubente conditus est. Hac certe morte nihil gravius, nihil acerbius, huic nostro poterat evenire. Nisi enim in ipsa vitae maturitate mors eum filio praeripuisset, fuisset procul dubio a patre amantissimo aeque ac cultissimo, uti decebat, institutus. Pater enim eius cum *Ioannis Caroli* S. R. E. Cardinalis *Medicei* gratia fruebatur, tum apud plurimos Florentiae, Etruriae, Italiaeque, proceres & mercatores adeo nomine, fortunis, & negotiatione pollebat, ut & in Liburnensi portu cum *Vanderbrattenio*, & Genuae cum *Carolo Poltrio* Florentino, in exercenda mercatura res suas egerit. Italiam etiam, & Gallias, lustravit, & comite *Francisco Pardenio*, Anglo Equite Baronetto, ut vocant, Britanniam contendit, fuitque Londini in funesto illo contagio A. MDCXV. quo, ut ipse narrat in descriptione suorum itinerum, centum millia hominum & amplius, perierunt; & sequenti anno, quo tota pene Londinensis civitas miserabili illo incendio absumta est. Dolendum itaque, quod quum tot tantisque naturae & fortunae muneribus instructus ad literas, & graviora studia, natus omnino videretur; capacique animo omnia complectens, facile posset scientiis & artibus, Florentiae, omnium laudatarum rerum parente & altrice, excellere, duobus ab obitu patris elapsis annis, anno nimirum MDCLXXIV. debuerit Musis suis vale dicere, & caussa victus quaeritandi, primo sub *Francisco Maria Poggialio* Iurisconsulto, deinde sub *Flavio Guglielmio* Senensi causarum patrono celeberri-

rimo pragmaticus fieri, sive, ut aiunt, studiorum adiutor. Alacri tamen suo illo promtoque animo actus, in summa licet rerum inopia, subsecivas horas legendis Etruscis maxime vatibus, Florentinis Historiis volutandis, Tuscanicae linguae leporibus, intimisque illius adgnoscendis dialectis & paroemiis, insumebat. Huc accessit, quod in iuvenili illo flore, atque ardore aetatis, quum ab omnibus insita quadam urbanitate opportunisque facetiarum salibus, & pene Attica quadam venustate, commendaretur, Florentinorum quorumdam sumtibus *Imperfectorum* Academia A. MDCLXXIV. fundata fuit in via, quae vulgo *Fullonum cursus* dicitur. Huius erat selectiores optimorum Auctorum *Susinii*, *Villafranchii*, *Cicogninii*, *Berardii*, fabulas agere, in quibus semper egregie substinuit notam illam aeque ac perdifficilem deridiculi servuli personam. In privatis etiam theatris, *Marii* scilicet *Calamarii*, *Archangel Vigualii*, *Philippi Rustichellii*, *Petri Bandinii*, Academicorum *Acerborum* κορυφαίῳ, aliorumque, qui tunc temporis soluta oratione comoediis passim delectabantur, imberbis adhuc iuvenis grata semper novitate, mira iocorum opportunitate, Rosciano pene dixerim gestu, & motu, spectatores moratus est. Haec vero sua in comicis exercitationibus nativa propensio eum percelebrem adeo Florentiae reddidit, ut theatra, quae actorem eum dabant, confertissima semper plausibus resonarent. Atque ita de industria, & quasi sic adgubernante fortuna, fiebat, ut insignis ille Comoediographus, qualis quantusque futurus esset, ex eo usque tempore

 apud

apud omnes portenderetur. Nec sibi umquam, nec populari defuit exspectationi. In comoediis enim omnibus postea a se scriptis neque *Menandri* inveniendi foecunditas, & imaginum, rerum, personarum, adfectuum nota expressio, & opportunitas; neque *Aristophanis* libertas in carpendis aetatis suae vitiis; neque Plautini sales; neque Terentiani lepores, & elegantiae; neque scenici lusus, ceteraque comicae facultatis ornamenta & canones, umquam desiderata sunt peritissimorum hominum iudicio eas avidissime conquirentium, & in omnibus Italiae magnificentissimis, & transmarinis aliquot, theatris, concursu semper summaque hilaritate adprobantium. Nostra enim theatra hoc uno (ut modo de tot aliis nostratibus taceamus) adeo praestant, ut Gallicis certe scenis neque *Cornelium*, neque *Racinesium*, neque *Molierium*, neque *Bausaltium*, invideamus. Eapropter, quum iussu *Cosmi III.* Magni Etruriae Ducis mitteret ad *Annam Ludovicam Medicem* Palatino Septemviro nuptam comoedias suas, quibus Princeps illa sapientissima unice in Germania recreabatur, Musam suam iure optimo adloquebatur ut, si quid tolerabilius hac in re praestare vellet, sciret sibi esse veterum Poetarum Comicorum necessariam imitationem. Haec enim de illius ingenio dicta eo spectant, ut austeris quibusdam τοῖς ἀφιλοκάλοις & pedariis iudicibus faciam satis, qui dum ab Apathistarum Academia supremi honores & iusta tanto viro persolverentur, ut infra dicam, ii quasi suae detractum gloriae, quod alienae impenditur, arbitrantes, Academicos subspenso, ut aiunt, naso traducebant.

bant: quod nullo doctrinarum genere singularem virum, sed tantummodo frigidum, ieiunum, si superis placet, & exsanguem Poetam, cautum acutumque syllabarum aucupem, vel non parum facetum scurram, immerito prosequerentur honore. Nae ridicula capita! Quasi non omnium cultissimarum nationum iudicio & usu publici semper delati fuerint honores iis civibus potissimum, qui in quovis sive literarum, sive artium, vel mechanicarum, genere patriae gloriae excelluerint. Non tam iniqui profecto iudices erunt in *Ioannis Baptistae* nostri famam, & gloriam, si totius vitae eius institutum ad id potissimum consilium reputaverint efformatum, quod de ratione studiorum tradidit *Ioannes Clericus Artis Criticae* P. I. C. V. 88. 6. oportere nimirum studiosis postquam iacta sunt studiorum fundamenta, in se descendere, & despicere in quam rem potissimum natura ferantur; tum si cetera, quae ad vitam pertinent, patiantur, eam sibi deligere excolendam. Quum igitur se ad Poesim illam, quae a *Francisco Bernio*, Canonico Florentino, principe cultore, cognomen sumsit, divinitus trahi sentiret, hilari ut erat vividoque ingenio mentisque perspicacia & iudicio solertissimo, non obscuros prosilientis in se naturae impetus sequi statuit. Maluit enim artis praestantiam & ipse post *Bernium*, *Ioannem a Casa*, *Franciscum Molzam*, *Benedictum Varchium*, *Caesarem Caporalium*, *Grazinium*, *Bracciolinium*, *Taxonium*, paucosque alios hoc scribendi genere viros egregios, una tantum in re aucupari; quam in tanta studiorum varietate frustra dissipari, & irridente *Seneca*, ubique esse

ut nusquam esset; uti plurimi nostrates faciunt. A quibus tamquam a peste, cavendis non semel hortatus est *Ioseph Isidorum* filium suum amarulentis iis carminibus, quibus sciolorum supercilium, & superbiam non ferendam, insectatur. Atque ita ad artis praestantiam properare filium, levitate ista & inconstantia studiorum contemta, non certe incitasset; nisi prius & ipse in hanc ivisset sententiam, quam saepissime versibus expressit. Hoc tamen studiorum ardore, hac morum suavitate & in omnes observantia & fide, cognitus victum pene emendicare coactus est, quum A. MDCLXXVII. mortuo *Flavio Guglielmio*, nulla amplius stipe ex officio transcribendi clientes posset emungere. Varia & multa a multis petebat, ut vel in Cancellarium Florentini Montis Pietatis subfectus, vel in Reformationum Magistratum, saltem ut tachygraphus iuvenis, cooptaretur. Verum vitio temporum ab istis aliisque publicis muneribus indigne repellebatur hisce de causis, quas quis credat nisi ipse adduceret? esse scilicet Poetam, & rei comicae tempus, & operam, ludere. Idcirco precibus, & amicorum contentione summa, vix obtinuit IV. Kal. Septembres A. MDCLXXVIII, ut in Curia Archiepiscopali cuidam Actuario *Matthaeo Pierio* tenui mercede subrogaretur, adnuente S. R. E. Cardinali *Nerlio*, Florentino Archiepiscopo, qui demum XIV. Kal. Februarias MDCLXXXII. Romae, quo abierat, se Archiepiscopali dignitate abdicavit. Verum adeo tenue erat lucrum, quod ex curia percipiebat, tantaque in dies premebatur rerum inopia, ut desperatione actus domi suae, quae po-

poterat, corraferit, & Liburnum perrexerit ad *Io. Baptistam Oliverium* adfinem f um,cuius ductu tentavit utrum ex illa promercali societate *Guadagniorum* & *Quaratesiorum*, cui praeerat *Oliverius*, maiora emereret stipendia. Interea temporis casu miseri iuvenis, eiusque fortunae acerbitate, commotus *Archangelus Vignalius* I. V. Doctor, & Archiepiscopalis tabularii Cancellarius, quem nulli proceres, ut moris est, ad se receperant, illum benigne accersiit, f vit, adiuvit, bono animo esse iussit, & IV. Eidus Apriles A. MDCLXXXI. eum sibi in chartophylacio illo adiutorem constituit. Hunc ille honestissimum iuvenem filiis suis comitem, & exemplar, praebuit, domi suae pene omnino aluit, & ibidem ad iucundam animi remissionem fabularum esse actorem permisit. Hinc adversae sortis acerbitas paullum mitescere, eique munera aliqua, offerri, ut Romam iret ad *Laurentium Corsinium* Romanum Praesulem, qui postea *Clemens XII.* fuit, ut ei esset ab epistolis; sive ad hunc ipsum finem Neapolim a Genuensi Marchione *Serra* accersitus; sive Britanniam vellet ire cum *Bedfordio* Equite Anglo primario, qui tunc temporis, quum Florentiae esset, cumque eius peritiam in conscribendis epistolis, ceterasque hominis dotes probasset, secum certe amplissimo stipendio conductum volebat. Eodem titulo potius, at cum maiori longe dignitate in Poloniae regnum demum decrevit abire, una cum praeclarissimo illo Praesule *Andrea a Sancta Cruce*, Pontificio Ablegato ad Regem Sarmatarum electo. *Claudia* enim *a Sancta Cruce* soror eius, *Manfredo* ex Marchionibus *Malaspinis* nupta, matrona spectatissima, *Ioannem*

nem Baptistam sibi probatissimum, fratri tunc per Florentiam transeunti proposuit. Vt vero fidem, honestat m, industriam hominis, maximeque animi alacritatem, solertissimus ille Praesul perspexit, saepissime plurimis nostrae civitatis nobilissimis viris eum solitum testari aiunt, sibi eum consiliorum suorum omnium participem, itinerum & legationum comitem & adiutorem commodissimum, per quam libenter adiunxisse. Quod re etiam praestitit. Nam vestibus, argento plurimo, quo ad iter se pararet, donatum Venetias misit; dum ipse ad Ravennatensem Exarchum *Dominicum Mariam Corsium* S. R. E. Cardinalem iret, primum ibi sacrum Deo oblaturus. Ipse etiam hanc opportunitatem varios hominum videndi mores & vrbes (qualia sunt omnium doctorum hominum plerumque vota) feliciter nactus, quantopere gauderet clarissimo viro *Francisco Redio* amico suo significavit Italico lepidoque epigrammate, quod ad eum tali oblata occasione scripsit. Hanc vero animi laetitiam, deque itinerum utilitate spem conceptam, vix VIII. Kal. Quinctiles A. MDCXC. Varsoviam ingresso ei ademerunt amissae in primis patriae, qua *Luciano* teste nihil carius, amor & recordatio, uti ad laudatum *Franciscum Redium* e remota illa regione, quasi Sulmonensis vates alter, moestissimus querebatur. Deinde locorum asperitas, perpetuum κλίματος frigus & intractabile, gentium mores, ceteraque incommoda, quae in festivissimo illo poemate non sine poetica quadam amplificatione recenset, quod ex eadem urbe VI. Kal. Ianuarias A. MDCXC. ad Celeberrimum *Antonium Magliabechium* misit. Atque

heic

heic obiter dicam huiusce Poematis *αὐτόγραφον* in schedis meis adservari, in quo multo plures versus leguntur, iique acerrimi in regionem illam, generatim tamen, dicti; non livore aliquo, seu male dicendi libidine, a qua longe semper abfuit, sed potius suo illi iocose scribendi generi quam maxime adcommodati, & ad illius regni poeticam quamdam descriptionem contexendam, quemadmodum ipse in poemate illo ad Cardinalem *Franciscum Mariam Medicem* Patronum suum postea confessus est. Nihilo tamen secius hoc, & nonnulla alia hactenus inedita, ex eo loco missa, poemata, & Florentiae Romaeque avidissime a multis lecta in causa fuisse aiunt, ut ille, re cognita a Polonis indigne ferentibus, ipsum vitae discrimen esset subiturus; adeoque a Pontificio Ablegato, qui turbas, & studia hominum, cautus vellet vitare, ipse clanculum abire, & patriam reverti iuberetur. Ego vero, qui attentissime ephemerides eas omnes ab illo conscriptas pervolutavi, hoc solum de suo a Poloniae regno discessu adnotatum inveni, nempe „ VIII. Eidus Maii MDCXC. Dominum meum „ rogavi ut abirem. Speciosam non veram discessus ei causam adduxi. Scio tamen veram causam esse iustissimam, nulli vero dicendam. „ Hunc meum discessum aegre tulit amantissimus „ Dominus, aitque se omnium optimo, utilissimoque viro, quotquot in aula essent, privari. Certam pecuniae summam ad iter conficiendum „ generose mihi elargitus est. Hactenus *Fagiolius* qui V. Kal. Sextiles A. MDCXCI. Florentiam laetior & alacrior, quam antea, rediit post unius an-

anni in Polonia mansionem, quam tantopere fastidiverat, veluti post interiecto quatuor annorum spatio ad amantissimum Dominum suum, qui ibi adhuc degebat, scripsit. Et amplissimo viro Abbati *Dominico Martellio* gratulatus, quod *Franciscus* patruus eius, qui itidem Ablegatus in Polonia fuerat, S. R. E. Cardinalis fuisset demum renunciatus, ait, quod, licet nullo alio commendatus esset nomine, tamen in Polonia commorari idem esse, ac satis superque sacram Purpuram promereri. In patriam reversus Archiepiscopalem curiam rursum adire, & intermissum scribae officium exercere in illo Archivo, sub eodem *Archangelo Vignalio*, coactus est, quum ei etiam, ut cuique viro bono passim fit, semper res angusta domi & curta supellex esset, adnuente Florentino Archiepiscopo *Iacobo Antonio Morigia* Patricio Mediolanensi, postea S.R.E. Cardinali, quem beneficii huius memor versibus suis nominat, & laudat. Dum haec aguntur duae illae civitatis nostrae Academiae Comicae *Surgentium*, & *Cadentium*, hunc nostrum ad scenicos lusus vere natum precibus & praemiis, quaeque pro suo theatro, fabularum scriptorem simul, & actorem, petierunt. Quod fortunis suis principium praebuit & incrementum. Etsi enim ille apud *Mediceos* Principes literarum litteratorumque hominum sospitatores inclaruisset iam inde usque a Vindebona Austriae liberata A. MDCLXXXIII. de qua expeditione & nostrorum victoria multa quidem, sed egregiam potissimum oden, omnibus naturae & artis coloribus, expressam, carminibus mandavit; ut ex epistola *Paulli Antonii Appiani* Soc. I. ad eum
missa

missa colligitur: tamen ex scenis maior ei nominis existimatio est addita. Huiusmodi enim comoediae ductu consilioque illius factae, & illius gestu motuque pene dixerim animatae, tanti apud omnes steterunt, ut ipsemet *Franciscus Maria Medices* S.R.E. Cardinalis saepius adesse, easque audire voluerit, & semper illis plauserit. Ex quo factum, ut tanti Principis patrocinium & gratiam ex eo usque tempore sibi *Fagiolius* promeruerit. Nil mirum itaque si XVII. Kal. Maias A. MDCXCIV. in Archiepiscopali curia, Actuarii tandem, licet difficulter, locum & munus, successurus cuidam *Ioanni a Turre* qui obierat, obtinuerit a Florentino Archiepiscopo *Iacobo Antonio Morigia*, ope potissimum *Medicei* Mecenatis sui amplissimi, cui in poemate quodam gratias agens totum referebat acceptum. Ex hac vero dignitate modicum certe lucrum ei proveniebat, nihilque, ipso teste, ad bene honesteque vivendum supererat; quin potius aere alieno in dies semper premebatur, & curis semper domesticis & acerbioribus angebatur. Quod igitur desperata non laboravit inopia, ut literatis plerumque viris usuvenire solet, praeter ceteros *Mediceos* Principes, uni *Francisco Mariae* Cardinali est tribuendum. Ipse enim hominis integritate & fide, argutiarum acumine, carminum facilitate, iocorum venustate illa, qua *Fagiolius* tantum poterat a natura, captus, & illectus, nusquam a latere suo eum abire, ne momento quidem temporis, patiebatur. Erat tunc Etruscorum Principum nostrorum Regia florentissima, quam divitiis refertam, regali magnificentia & luxu conspicuam eruditissimis quibus-

que

que viris patentem, vario demum eoque lectissimo politissimoque singulorum Principum fulgentem cultu, familiis, & ministerio, sapientissime moderabatur *Cosmus III.* Magnus Dux. Eius vero frater *Franciscus Maria* iam in Purpuratorum Patrum coetum relatus ab Innocentio XI. A. MDCLXXXVI. postea quam a Senis, quas antea regebat, Florentiae sedem suam perpetuam posuit, quis referat quantopere aulam totam mirabili sua illa morum suavitate, argenti divitiarumque profusione vere regia, erigeret, recrearet? Huc accedebant & *Ferdinandi* Principis Iuventutis faustissimae nuptiae cum *Violante Beatrice* Vindelicorum Principe, & *Ioannis Gastonis* perspecta sapientia ad spem, & vota populorum. Quae omnia aulicis hominibus quantum alacritatis laetitiae & deliciarum (in Regiam enim quantum est hominum venustiorum confluebat) quotidie cum domi, tum ruri, adferrent, quisque vel a maioribus suis, vel á patria Principatu historia discere, vel demum legere per se potest in diversis Poetae huius nostri carminibus, quae in illa vel altera, ludorum, festorum, rusticationum, occasione lepidissime conscripsit. Heic tantum cursim dicam, *Ioannem Baptistam* nostrum fuisse non modo in album suorum familiarium ab amplissimo Moecenate *Francisco Maria* relatum, & largissimo stipendio viginti annorum spatio, quoad Princeps tantus vixit, donatum; verum etiam ab eo singulari benevolentia, aditu facili, gratia, perhonorificentissimis muneribus, complexum more quidem & animo regio. Adeo enim huius nostri promto alacrique animo, & eius mira fundendorum versuum, & iocosas effingen-
di

di comoedias extemporalitate in beato illo regalis villae Apiculo laetissimus Princeps rapiebatur; ut una cum eo semper rusticaretur, cum eo semper Romam, Venetias, Mediolanum, & per totam pene Italiam saepius & iterum peregrinaretur. Ad mensam etiam hunc nostrum, quasi alterum *Demodocum* vel *Iopam*, canentem saepissime audivit, & acute semper non minus quam facete ludicra effundentem ad Principis oblectamentum; ut ad Calatinum Marchionem *Ioannem Corsium* seniorem scribit ipse, referens iussu Principis sui, quae, & quantae essent deliciae, & lusus, Apiculanae rusticationis. Neque solo *Francisci Mariae* amore & patrocinio adiutus est usque ad annum MDCCX. quo III. Nonas Februarias tantus Princeps summo eius & omnium moerore obiit; verum etiam primum *Cosmus III.* mox *Ioannes Gasto* Magni Duces hominem certe singularem favore donec vixere prosequuti, honorificentiores dederunt ei, quotquot in hac urbe sunt, Magistratus, & lucrosiores saepius & iterum confirmarunt. *Ferdinandus* etiam Princeps Iuventutis, quem Etrusco nomini & gloriae III. Kal. Novembres A. MDCCXIII. fata inviderunt, ab eo ante iubebat probari percelebres eas comoedias, quae & in villa ad Caii Podium, & in altera Pratolini, concursu summo & populi hilaritate exhibebantur. Quanti vero fecerint eum Augustae feminae etiam *Violantes Beatrix*, & *Eleonora Gonzaga*, par illud nobile τῶν Φιλομούσων abunde patet in utriusque Principis vita, & in altera *Ferdinandi* Etruriae Principis, eruditissime conscriptis Tomo I. horum Memorabilium. Hoc tantum di-

dixisse subficiat, *Violantem* subacto *Ioannis Baptistae* iudicio comoedias illas expendi voluisse quae ipsa omnium admiratione componebat; suisque in aedibus per se, & per suas honorarias virgines agebat; illum saepius in re scenica & Poetica accersisse, ad se ventitare iussisse, una cum *Antonio Maria Salvinio*, *Cosma Villifranchio*, *Antonio Salvio*, *Friderico Giannettio*, *Maximiliano Soldanio Bensio*, *Francisco Baldovinio*, *Iosepho Vannio*, ceterisque, quorum consuetudine & coetu delectabatur. Eum pluries rus secum duxit; eum semper vel differentem, vel ludicra illa Sibyllae oracula enodantem, vel lepidissima piperataque illa sua recitantem carmina, voluit adesse Academicis illis Apathistarum conventibus, quos illa in regias aedes exemplo vere singulari transtulerat. Hunc etiam invitabat, quando & laetissimis stipata choris Poetarum, cantibus *Bernardini Perfecti*, *M. Antonii Mozzii*, *Dominicae* suae, *Alexandri Ghivizzani*, *Iac. Ant. Lucchesi*, *Vaselli*, *Pasqualini*, *Melani*; & quando eruditissimis colloquiis *Salviniorum*, *Scipionis Maffei*, & *Ioannis Lamii*, ceterorumque, vel integros condebat dies, vel insomnes producebat noctes. *Eleonorae* vero alterius Principis colloquiis, &, nisi audacter dictum sit, familiaritate adeo intima, utebatur, ut non modo ab eo dirigerentur iocosae eae fabulae, quas per cubicularias ancillas suas ea quoque agebat, & cantiunculae illae scriberentur singulis actibus intermistae; verum etiam facetiis, salibus, carminibusque, huius unius solaretur adflictam regiam conditionem, dum in privata quasi fortuna rus suburbanum *Georgiorum* secesserat. Quid de *Anna Maria Ludovica Medicea* dicam, quae quum

Duf-

Dusseldorpii versaretur, huius nostri Comoedias a *Cosmo III.* patre, & a patruo *Francisco Maria*, petiit, easque tantum ibidem voluit exhiberi; & omnia eius, nondum etiam edita, carmina sibi transcribi curavit, ad suam a patre & a patria eorum lectione absentiam mitigandam? Eapropter decem illa ad eam scripsit poemata, quae in Parte prima leguntur. Suo quidem bono & emolumento id est exsequutus; ab ea enim dono pelvis argenteae pecuniarum plenae adfectus est; ad obtinenda publica munera acceptior redditus *Cosmae* patri; cui *Fagiolius* nimia hilaritate, suaque illa παῤῥησίας facilitate antea erat subspectus; in id etiam adnitente *Francisco Antonio Biasuccio* Soc. Iesu, ad quem plura carmina scripsit. Hac itaque non ultima laude auctus, nostris placuisse Principibus, quum beato illo literatorum otio, & ad scribendum necessaria animi tranquillitate, frueretur, eadem *Violantes Beatrix* A. MDCXCVI. ei proposuit ducendam uxorem *Mariam Magdalenen* ex honesta familia *Bagnoliorum*, quae duobus elapsis annis XIV. Kal. Ianuarias matrimonio iuncta usque ad annum MDCCXIV. decem & mares & feminas filios ei peperit. Ex his quinque primo quasi in limine vitae raptos, poeticis, ut videre est, deflevit naeniolis. Tres vero filiae in suburbano parthenone D. *Donati*, altera in asceterio Ancillarum Sanctissimae Trinitatis huius nostrae civitatis, virginitatem suam Deo voverunt, de quibus plura Italica epigrammata amantissimus pater conscripsit. Dulcissima matre amissa XVII. Kal. Novembres A. MDCXCIX. unus ei tantum superstes fuit filius *Ioseph Isidorus*, quem omni

cura, studio, & amore, in suipsius mores, & vestigia, deductum cupiebat. Ab excolenda Poesi solum eum variis elucubrationibus dehortatus, praecipue vero celeberrimis illis quaternis versibus ad eum datis, qui tanquam satyricae Poeseos specimen absolutissimum merito a viris peritissimis subspiciuntur. Ex quo licet coniicere fuisse puerum ingenii acie & optima indole praeditum; sed suo edoctus exemplo solertissimus pater ab inani sterilique cantu Poetarum illius animum potius in Iurisprudentiae cognitionem pellexerat,

Quae sapit, & cunctos foenerat una Deos.

Verum nescio quo communi optimorum omnium genitorum fato evenerit, ut paternis votis, & curis, parum cumulate filius respondens, post multa militatum potius abierit in arce Cosmopoleos, vulgo *Porto Ferraio*, in qua primo cohortis Signifer creatus est; mox *Ioannis Gastonis* Magni Etruriae Ducis, cui pater ad inopiam pene redactus supplicem libellum versibus obtulit, ut in primo Poemate septimae Partis postumae legitur, peculiari privilegio cum eadem dignitate, sed emeritus, in urbem rediit. Ducta uxore *Barbara*, *Silvestri a Podio* civis honestissimi filia IV. Eidus Februarias A. MDCCXXXVI. quum una cum patre in Archiepiscopali Curia, misero tamen lucro, versaretur, demum triginta duos annos natus e vivis excessit sexto Nonas Martias A. MDCCXXXVIII. relictis adflicto patri duobus filiis, qui & ipsi, quum postea paucis inter utrumque interiectis mensibus obiissent A. MDCCXL. ipse qui omnium ex sua stirpe, constanti ut erat animo

mo, funus viderat, Deo humanarum rerum moderatori ea, qua erat, animi moderatione, agere gratias valuit, sapientissimo Italico epigrammate, quod hactenus ineditum doctorum manibus conteritur. Haec vero eius in adversis rebus constantia in toto pene vitae cursu enituit, quo semper sibi fuit, ut ipse ad *Mariam Teresiam Stroctiam* Forani Principem scribebat in funere filii sui, cum fortuna confligendum. Ipsa enim ingenii sui alacritas, artis praestantia, nativus ille suus minimeque adscitus fucatusque animi candor, suum illud iocose scribendi genus, aliaque plura mentis suae ornamenta, nedum sibi prodessent, utinam non nocuissent! Eius certe natura iis temporibus nequaquam poterat servire, in quibus, ipso teste, plures erant, qui fictae pietati, & adsentationi, plus nimio indulgerent; & religionem plerumque, rebus, ut saepe fit, & fortunis metirentur. Quod & clarius in poemate illo de aula aulicorumque vita significavit. Hinc antequam Principum iniisset gratiam, ut superius dixi, plures ei denegatae fuere dignitates & munera, ut ipse toties in suis versibus iure optimo meritoque gemit & indignatur, quibus familiam suam honeste subitentare, & sumtum suum facile exercere, posset. Hinc familiares querimoniae illae, & gemitus, vota, adsiduaeque petitiones, quibus affatim carmina sua abundant. Neque vero tot tantisque domesticis incommodis pressus, tot humanis vicibus plagisque inimicae sortis percussus, unquam succubuit; sed bonorum omnium largitori Deo confisus illud Prophetae usurpabat, quod carmine Etrusco illustravit;

 ni-

nimirum, *Spes mea, Domine, in terra viventium*. Ac revera aurea semper mediocritate contentus a cumulandis opibus quo iure quaque iniuria abhorruit, vel quum Principibus gratiosus in aula versabatur. Satis, ut cum *Tacito* loquar, habuit, si tenues res suae nec sibi pudori, nec alicui oneri forent. Vxori enim, consanguineis, amicisque suis, instantibus, ut honestum aeque ac quaestuosum, quod vacaverat, munus publicum ab amplissimo Moecenate suo peteret, respondisse fertur, qua animi moderatione erat: Principibus caute admodum esse preces admovendas, ne ita eorum benevolentia fastidiis adhaeresceret, & popularium, omnia sibi rapiendo & pene vorando, subiretur invidia. Idcirco nonnisi vocatus ad aulam accedebat, numquam importunus, ut plurimi nostrae aetatis Attali facerent, obrepebat; sed potius sciens ab aula nonnumquam ad sui desiderium excitandum digrediebatur, & hanc esse causam scribebat ad *Franciscum Mariam Medicem*, quod eum rarius, quam ipse vellet, salutaturus adiret. Sincerae integritatis conscius, licet Politices arcana cuiusvis generis bene nosset, ut in toties memorato poemate de aula aulicorumque artibus demonstrat; tantum abfuit, ut vitiis, vitiosisque, velificaretur, ut nudae incorruptaeque veritatis vates, sicuti sincerum numquam, ut cum *Horatio* loquar, vas incrustavit; ita numquam virtutes ipsas invertit. Quin etiam tanta fuit morum innocentia, & perpetua vitae honestate, ut ab ea numquam deflectens suae aetatis suorumque civium mores & scelera Italo, ut aiunt, scenicae vel ludicrae Poeseos ace-

ce-

ceto perfricaverit. Principes vero aequi bonique leges & officia, & veritatem docuit; aulicorum, quotquot erant, technas, carminum melius suavitate patefecit, & graphice descripsit in poemate quarto Partis postumae ad Cardinalem *Medicem*. Optimorum semper partes, cumque morem, tenuit, ut, quum in aula habebantur sermones, & cum Principibus conloquebatur, semper aliorum promerita, dignitatem, studia, hac adrepta occasione, ob Principum oculos poneret; quod priscis illis eruditissimis aulae hominibus solemne fuisse Paragrapho VI. a notavit V. Cl. *Antonius Franciscus Gorius* in Memorabilibus de celeberrimo Iureconsulto *Ioseph Averanio*. Etenim literati omnes beata tunc societate & cognatione quadam inter se iuncti continebantur. Hinc amore apud suos vere singulari, apud exteros nominis existimatione, & famae viguit celebritate. Illud vero in hoc homine mirandum est, ac prope divinum, quod, quum in iram suapte natura proclivis esset & incensus; quum utroque salium genere, facetiarum nempe, & dicacitatis, ad miraculum usque esset instructus; neminem unquam laeserit nominatim; sed lacessitus risu, & tecto, ut aiunt, latere iniurias contemserit. Quod vero fidem superat, nimirum est, quod precibus, spe, summorum virorum praemiis, adduci numquam potuit, ut alienam famam proscinderet, & alienum quid a Christiana caritate diceret, iis potissimum poeticis conviciis, quae ei irato a natura, ab arte, ab illo demum suo falso scribendi stilo mirifice suppetias, ut ita dicam, ferre pote-

 rant.

rant. Quam cautus, quam prudens, esset in illo potissimum *Melosiano* scribendi genere, nonnulla in oratione de eo habita per transennam adtigi. Huius certe nostri pietas non fucata, sed absoluta Christi virtutum imitatio, quibus vel a teneris unguiculis studuit, naturae acerbitatem non sine quadam sui violentia correxit; igneum ingenium adeo retudit, ut vere ferreus a conscribendis Satiris, sibi tot tantisque oblatis occasionibus, ut ad *Silvagiam Borghiniam*, Pisanam Poetriam scribebat, tamen tenuerit se, consilio plus certe quam stomacho daturus. Antequam vero moriturus efflaret animam, codicillo suo praescripsit, ut quam citissime sua omnia adhuc inedita carmina, singulae elucubrationes, ceteraque scripta, deferrentur ad celeberrimum Theologum *Ioseph Mariam Brocchium*, quo cum summa intercedebat necessitudo, ut ex illius ad eum scriptis carminib s patet. Se enim rectissimo eius iudicio subiicere, ea, quae digna luce essent, posterorum memoriae tradere; quae secus, flammis impon re. Quod diligentissime exsequutus septimae postumae Partis editionem nuper Lucae MDCC-XLV. adornavit, alteram propediem curaturus, una cum eius numismate aeri inciso. Neque ita a natura ad ludum & iocum factus erat, ut vel in Religionis negotio gravitatem tueri nesciret, vel Christianae pietatis officia quaeque obire negligeret. Multa eius carmina legenti praesto sunt pietatem redolentia. Quam vero adsiduein Divi *Ioannis* Loyolitarum templo versaretur, quam religiose ibi Ecclesiae Sacramenta susciperet, quam adten-

tente ac frequenter sacras orationes audiret; maxime vero in D. *Laurentii*, *Petrum Franciscum Toccium* amicum suum, de laudibus Mariae Virginis singularum hebdomadarum sabbatis laudabili consuetudine dicentem; quam facile sacros oratores suis carminibus commendaret; quam digne apte graviterque de virtutibus, de vitiis, ad familiam suam differeret, testimonia possent adduci plurima. Ipse etiam nonnullas sacras orationes habuit non sine multa sacrarum literarum peritia in plurimis urbis nostrae Sodalitiis, praecipue vero in sacro Divi *Paulli* Hypogaeo, cui A. MDCCIX. nomen dederat. Haec eadem pietas eius perspecta & cognita, bene actae vitae eius constans omnium opinio, & fama, acceptissimum reddidit Florentinis Archiepiscopis *Iacobo Morigiae*, *Leoni Stroctio*, *Thomae a Gherardesca*, *Ioseph Martellio*, qui omnes deinceps in dioecesanis lustrationibus eo semper usi sunt, iam inde ab anno MDCXCVIII. quo ab eodem *Morigia* dictus est Cancellarius, ut vocant, sive actorum Scriptor. Ipse vero qua erat diligentia in suis privatis ephemeridibus totam itinerum huiusmodi rationem, viarum compendia, stationes, Ecclesiarum numerum, picturas, emblemata, inscriptiones, si quae alia essent, Rectorum in primis & populorum ingenium, componendarum rixarum strategemata, ceteraque minutim adnotavit, quae Florentinis Archiepiscopis dioecesin lustrantibus usui esse magno possent. Hoc enim in eo semper fuit, ut omnium itinerum, scilicet Poloniae, Mediolani, Venetiarum, & urbium quoque Etruscarum, absolutum Diarium semper more do-

 ctis-

ctissimorum hominum conficeret. *Franciscus* etiam *Caietanus Incontrius* Volaterranus, *Ioannis Baptistae* fama motus, ubi cum nuperum Florentinum Archiepiscopum ministri curiae, quotquot erant, de more salutatum IV. Kal. Iunias A. M. DCCXL. adierunt, statim a cucullato quodam, qui illic adstabat, quaesivit, utrum inter illos celeberrimus adesset *Fagiolius*, quem & adgnoscere & adloqui summopere desiderabat. Ex quo huic creditur sapientissimo Praesuli, uti etiam superioribus, futurus fuisse carissimus. Quo iudicio ipse laetatus est, quum in octavo septimae Partis poemate, exinde occasionem adripiat canendi & eius laudes, & Florentini Archiepiscopatus inaugurationem. Quod vero ad eius ingenii dotes praeclaras & singulares adtinet, ea fuit mentis vi, & perspicacia, ea spirituum celeritate, ea demum memoriae tenacitate, ut pueriles eius institutiones reputanti αὐτοδίδακτος profecto videatur. Bernicam Poesim coluit, & tam alte professus est omnium iudicio Eruditorum, ut *Ioannes Maria Crescimbenius* Maceratensis, adserere non dubitaverit Lib. VI. Voluminis I. Commentariorum suorum in Italicam Poesin, licet multi venustati *Bernii* coniunctum *Caesaris Caporalii* verecundum colorem sibi optent, nemini hac in re concedere *Ioannem Baptistam Fagiolium*, quum iam unus ille Florentiae & apud exteros vere singularis in hoc genere habeatur. Quod ipsum sensit etiam *Ioseph Blanchinius* Pratensis, Orator & Poeta cultissimus, in altera parte eruditissimi sui de Italica Satira commentarii; in quo in exemplum peracutae, & facetae dicacitatis

cum

cum falfa, fed honefta, urbanitate quadam coniunctae, adducit huius noftri poemation illud de laudibus ignorantiae; aitque ob feftivitatem fuam *Fagiolium* eum effe unum, quem imitemur. Quam fententiam Veneti Auctores Ephemeridum Litteratorum graviffimo iudicio fuo confirmarunt Tomo XX. Art. XII. quo *Blanchinii* librum expendunt. Ac revera fi duo excipiantur, adnuente adhuc Numine, fuperftites *Sanctes Cafinius* I. V. D. celeberrimus, cui, fi legum ftudium fiviffet, hoc fcribendi genus multum deberet; & *Antonius Maria Bifcionius* Regius Laurentianae Bibliothecae Praefectus, qui praeter alia ingenii fua ornamenta plurima, & maxima, in hoc Poefeos genere & ipfe praeftat: nemo alius, quem fciam, in hac alias florentiffima urbe fupereft, a quo perdifficilem hanc, tefte *Tullio*, artem falis edoceamur. Comicam veram facultatem tam perite ad veterum imitationem perfecit, & ad Etrufcas fcenas, noftrorumque temporum vitia & ritus accommodavit; ut ab *Hieronymo Giglio* Senenfi, coaevo & aemulo Scriptore, *venuftiffimus Terentius Etrufcus* fuerit cognominatus, in famofo Lexico, quod a Diva *Catharina* nomen fumfit. Propter hanc nominis celebritatem ad omnes Theatrorum noftrorum fabulas, & mufica etiam δράματα fpectanda afymbolus femper, quoties vellet, quod faepe erat, admittebatur. Linguas etiam plures adprime calluit, Latinam nempe, Etrufcam, Gallicam, Germanicam, Polonam; de Graeca vero & Hifpanica nonnihil delibavit. Dicendi vi, cum in metrica, tum in foluta oratione adeo polluit,

ut

ut sepe in utramque partem de iucundissimis problematibus & paradoxis, ceteroquin ieiunis & frigidis, copiose & ornate in Academiis cum publicis tum privatis, & apud Principes nostros, disputaverit. Legum quoque Romanarum, & nostrarum θεωρίαν simul & πράξιν sibi adiunxit non contemnendam. Legentibus vero eius opera videtur expers nequaquam, & ignarus fuisse Philosophiae, & Ethices in primis, Physices, Anatomes, Geographiae, Picturae, Sculpturae, rei numariae, Historiarum cum antiquarum tum recentium, ac praecipue patriarum; omnium & singulorum optimae notae Scriptorum, sacrae profanaeque eruditionis, ceterarumque liberalium artium; licet non plus adtigerit doctrinae, ut dixi, quam quantum prima illa institutione potuerit. Verum ex adsidua optimorum Auctorum lectione, frequentibus doctorum virorum colloquiis, erudito epistolico commercio, & optimo in rebus omnibus & studiis φιλοπονίας usu, non vulgarem literaturam, & acre in rebus iudicium & peritiam, est adsequutus. Copiosam etiam librorum cuiuscumque generis supellectilem, inter quos sex millium & amplius comoediarum editarum syllogen, praeter plurimas optimorum Auctorum ineditas; insignes tabulas virorum literis vel dignitate praestantium, ex quibus τὸ ἀρχέτυπον amatissimi *Francisci Bernii* expressum a *Christophoro Allorio*, vulgo *Bronzino* (quod primigenium exemplar ab eo, antequam moreretur, maximi emit cum picturis aliis *Bembi*, *Casae*, *Torquati Tassi*, Cardinalium *Ioannis Delphini*, & *Norisii*, *Antonius* *Fran-*

Francifcus Gorius, datis ei infuper earum abfolutiffimis exemplis) idola multa, rariores numos, recentiorum numifmata, aliafque cupedias, & eruditorum elegantiores delicias, fibi comparaverat. Quae omnia, fi pauca excipias, quae folertiffimus eorum indagator *Gorius* fibi ab eo adhuc vivo emenda curaverat eiufque manufcripta ab unico literatorum laborum fofpitatore Marchione *Gabriele Riccardio* emta fexagintis Florentinis fcutatis, in publicis plateis iuxta commune doctorum fatum diffipata proftiterunt. Infinitus effem fi Etrufcos & Italicos quofque Eruditorum coetus, (Academias dicunt) in quos cooptatus fuit *Ioannes Baptifta*, Vates iam invidia maior factus, & eius amicos omnes, velim recenfere, doctrina & dignitate confpicuos. Dicam tantum, eum fuiffe unum ex primis patribus, qui nafcenti Apathiftarum Academiae nomen dederunt; quum magna fibi effet confuetudo cum *Auguftino Cultellinio* eius fundatore, qui VII. Kal. Septembres A. MDCXCIII. obiit. Academicus vero Florentinus A. MDCXCVIII. renunciatus eft & mox A. MDCCI. Romano Arcadum Coetui fub nomine *Sargontis Nedeatidae* adfcriptus fuit. Vt Arcadiae Paftor centum & decem illa epigrammata confcripfit contra bellum, ad *Ateften Mirfinium* alterum Arcadiae Paftorem, *Carolum* nempe *Emmanuelem Ateftinum*, Sanctae Chriftinae Marchionem, bellica laude flagrantem, quocum A. MDCCXI. quum effet Mediolani, initam focietatem hifce carminibus exornavit & perpetua epiftolari frequentia fovit. Mediolanenfis etiam *Laborantium* Academia, & *Refor-*

ma-

matorum Caesenatium, & *Philoponorum* Faventiae, & *Philergitarum* Forol viensium, & *Intronatorum* Senensium, & *Coactorum* Arretii, & *Sepultorum* Volaterris; uno verbo quotquot sunt per Italiam totam Eruditorum conventus, hunc Vatem nostrum festivissimum sibi socium perpetuo suarum Academiarum decori adsciverunt. Quod non obscure significarunt Academici illi *Braenses* Innominati in Sabaudia, inter quos *Ioannes Baptista Confoederatus* cognominabatur, cum IV. Eidus Septembres A. MDCCXVII. Poeticas suas lucubrationes omnes dicandas invicto illi Germaniae Marti *Eugenio a Sabaudia*, antea exposuerint subacto eius, tamquam tunc temporis Apathistarum Praesidis, iudicio, ceterorumque Academicorum, qui in illa epistola ab ipsis non sine Florentini nominis gloria, *veri & unici totius politioris literaturae Iudices adpellantur*. Quibus pridie Eidus Novembres eiusdem anni, postquam nostros de illis carminibus consuluit, tamquam Arbiter & Magister respondit. Tanti ab exteris habita est tunc Apathistarum Academia, quum ei bis A. nimirum MDCCXII. & MDCCXVII. summus Moderator praefuit. Soli enim literati viri tunc temporis Academiam illam regebant, quum ad huiusmodi honorem nondum patricii obrepsissent. Tanta illi fuit amicorum copia, ut dixisse subficiat, nullum sua aetate floruisse dignitate vel literis, cuius amicitiam non coleret, & quoad vixit sancte servaret, ipso teste, in eo poemate ad *Antonium Mariam Salvinium*, cuius, & *Salvini* fratris, familiaritate utebatur. Plurimi etiam facta est ab eodem *Antonio Maria* eius in Etrusca lingua peritia, ut

ut eius carmina in exemplum citaverit in Adnotationibus suis ad comoediam *Michaelis Angeli Bonarotae* Iunioris, cui titulus *Nundinae*, vulgo *la Fiera*. Intimus fuit familiaris, & adsecla celeberrimi *Antonii Magliabechii* Palatinae Bibliothecae Praefecti, quorum utrumque astrum mirifice consentiebat; & successoris eius *Benedicti Bresciani*, qui multa *Fagiolii* carmina, & facetias, memoria tenebat, & in iucundissimis coetibus passim ad hilaritatem recitabat. Quod etiam hodie multi cum literati tum beatae vitae studiosi in dulcissimis colloquiis, & rusticationibus, passim undique faciunt, per ora quorum vivus adhuc *Ioannes Baptista* volitat & volitabit. Cum *Rediis*, Baiulivo *Gregorio* & *Francisco*, & *Ioseph a Papa* Archiatris, *Francisco Zambonio* Palatinae Electricis nostrae Medico, eiusque Vate comite *Thoma Frosino*, cum Triumviris *Averaniis*, *Petro Andrea Forzonio Accolto*, *Alexandro Segnio*, *Laurentio Magalottio*, *Vincentio a Filicaria*, Fratre *Thoma a Bene Cosmi III.* M. D. a regali cubiculo, cum celeberrimis demum Iurisconsultis *Francisco Maria Corsignanio*, & *Berterinio*, qui V. Eidus Septembres A. MDCCXX. Augustam Taurinorum a Sapientissimo illo Rege vocati fuere ad emendandas digerendasque leges, & in unum codicem redigendas; & cum infinitis prope aliis huius nostrae civitatis doctissimis viris nobilissimisque summa ei erat necessitudo. Ex Cardinalibus vero S. R. E. maxime coluit *Henricum Norisium*, *Petrum Ottobonum*, *Carolum Augustinum Fabronium*, *Nicolaum Spinolam*, *Alamannum Salviatum*, ceterosque alios, quos in Historiae cursu nominavi. Romanos vero Praesules dilexit *Marcellum Saverolum*, & *Ser-*

gar-

gardium, qui Satirarum *Q. Sectani* creditus est auctor. Cum istis enim eruditas vigilias semper egit; quoties Romae esset; praecipue quum mortuo *Innocentio XII.* ad Vrbem Aeternam venit pridie Kal. Octobres MDCC. ibique diu mansit cum suo *Francisco Maria* Cardinali *Mediceo* ad novi Pontificis comitia, qui mox fuit *Clemens XI.* Ex numero autem exterorum solum nominabo *Henricum Nevvtonum* Britannum Legatum A. MDCCV. ad *Cosmum III.* Magnum Etruriae Ducem; *Ioannem Walterum* Danum, qui Regiae Familiae Praepositus Florentiam venit Eidibus Martiis MDCCVIII. cum *Friderico IV.* Daniae, & Norvegiae Rege; *Ioannem Bucquelium* Septemviri Palatini Bibliothecae Praefectum; *Henricum Brenkmannum* Batavum, qui A. MDCCXI. ad Florentinos Pandectas describendos huc profectus est. Quid de *Hieronymo Archinto* dicam, Pontificio ad Polonum Regem Ablegatum, quo cum epistolare commercium habuit usque ad A. MDCCXXI. quo Praesul tantus Varsoviae obiit? Quid de *Gastone Gorino*, Marchione, & Vate Mediolanensi, qui A. MDCCXXXV. Florentiam profectus hunc nostrum sibi fama cognitum subito adivit, ut plerique exterorum faciebant? *Christianus* vero *Henricus* ex Comitibus *Watzdorff* e gente Saxonum, Poloniae Regis Administer cum absoluta potentia ad Italiae Principes A. MDCCXXV. festive negabat se coenare, nisi semper cum *Ioanne Baptista*, qui pretiosa gemma fuit etiam ab eo donatus; & identidem cum *Antonio Maria Salvinio*, *Francisco Marmio*, *Scipione Maffeio*, *Gorio*, Comite *Felicio*, *Ghivizzanio*, ceterisque aliis

eru-

eruditis hominibus, coenaret. Hunc laudabilem morem generosus Comes a patriciis Florentinis accepit, qui tunc temporis literatos viros amicius inter se iunctos semel in hebdomada domi excipiebant, eruditissime secum colloquentes audiebant, eos suavi cocolatis potu, vel iucundissimis conviviis, recreabant. Hinc eruditi coetus celebrantur Senatorum *Pandulphi Pandulphinii*, *Marcellii Malaspinae*, Equitis *Ambrae*, Marchionum *Gabrielis Riccardii*, *Francisci Feronii*, maxime vero *Dantis Cosmi Catellinii a Castellione*, qui non modo Eruditos quosque iuxta notum Sibyllae iocum differentes, Vates extemporales, suavissimos fidium pulsatores, ad lautissimas coenas, quibus & ipse interfui, invitat; sed etiam regiam magnifici *Laurentii Medicei* beneficentiam aemulatus, Platonis Συμπόσια festivissima paucis ab hinc annis instauravit. Ad huiusmodi conventus, pluresque alios privatorum amicorum, quas Academias *Acerborum*, *Deformium*, *Invidorum*, *Evangelistarum*, dixere, itabat *Ioannes Baptista*, atque in illis incredibile dictu est quam aculeatas vibrantesque facetiarum sententias, quot iocos, quot versus, funderet! Quorum pleraque sicuti & aliorum acute iocoseque dicta collegit amantissimus praeceptor meus in Graecanica literatura *Angelus Maria Riccius* in opere manuscripto, quod ipse inscripsit *Geniales vigilias literatorum aliquot amicorum*: in quo opere quidem seria cum ludicris admiscendo, multa non adeo pervulgata, & contrita, cum gravis, tum iocosae eruditionis monumenta ab oblivione hominum, & interitu temporum vindicantur. Denique sequioris etiam sexus doctio-

ctores feminas sibi adiunxit, *Silvagiam* in primis *Borghiniam* Pisanam Poetriam, linguis, scientiis, & *Tertulliani* interpretatione Italica celeberrimam, cuius plurimae ad hunc nostrum epistolae in privata Riccardiana Bibliotheca exstant; *Mariam Teresiam Stroctiam* Principem Romanam, quae ei annuam frumenti portionem elargita carminibus eius plurimis libenter aures praebebat; *Lauram Angelelliam Marescottiam*, Matronam Bononiensem eruditissimam, una cum Principe *Trivultia*; clarissimam alteram Mediolanensem *Cloeliam Grillam Borromaeam*, cuius nomen virtutesque plurimas librorum ac praecipue Philosophicarum Transactionum Praefationes commendant. Sic omnium deliciae & amor factus *Ioannes Baptista* in literaria Republica promeruit numisma maximi moduli, opus *Antonii Selvi*, in cuius antica parte viva eius effigies, in postica vero Comica & Mercurius exhibentur cum epigraphe: *Prodesse & delectare*. Eum etiam ad immortalitatem nominis Eques *Petrus Vghius*, *Petrus Dandinius*, *Iulius Pignatta*, & *Ferdinandus Rieter*, pinxere. Verum ut ut deteriora semper in dies morte Principum nostrorum & rerum perturbatione tempora inciderunt, tanto viro defuturum erat profecto subsidium senectutis, licet locupletiores familias, *Ginoriam* nempe, *Martelliam*, *Stroctiam*, *Antinoriam*, veteri consuetudine & perenni obsequio sibi devinxisset. . . . .

At bene, ut in duris, res vertit Corsius ille
Dives, & antiquis clarus imaginibus:
Magnanimos imitatus avos, nec passus egere,
Censusque expertes vivere Pieridas.
Aera viro large procedere mensura iussit:
O fa-

O facinus quo non dignius Historia!
apte non minus quam eleganter cecinit Florentinus Poeta Latinus *Carolus Rotius* Soc. Iesu in carminibus suis Patavii editis apud *Cominum* A. MDCCXLI. quum *Franciscum Xaverium* huius nostri filium immatura morte praereptum defleret. Enim vero unus fuit *Antonius* ille *Corsius* Calatinorum Marchio V. Pauperum Pater vulgo dictus, qui veteris famae tanti viri reminiscens, & eius aetatis & inopiae miseritus, indigentem adiuvit, destitutum recepit, largissimo stipendio, benevolentia, familiaritate, complexus est. Vetus hospitium, quod cum *Ioanne* patre suo *Fagiolius*, uti diximus, habebat, cum eo non modo renovavit; sed etiam patentem domum, opes, suaque omnia, magnificentissimus Moecenas alter illi obtulit, & ad eius usque obitum revera praestitit. Hunc iucundissimis narratiunculis, festivissimis, incolumi tamen gravitate & christiana modestia, iocis & salibus, nativo carminum lepore, scatentem semper adhibebat ad mensam suam, ducebatque ad amoenissimas rusticationes cum in Monte Vgonis, tum in altera magnificentissima villa, quae a sexto ab urbe lapide cognomen habet. Ipse particeps domesticarum erat omnium animi remissionum, quas *Antonius* regio vere animo sibi una cum tota familia sua sumebat. Sciendum enim *Corsiorum* domum sub *Antonio* olim, & modo regente eam *Ioanne* filio, Calatinorum Marchione VI. paterni animi & virtutum herede, semper optimis viris, & peritissimis liberalium omnium artium professoribus, ad praesidium, & dulce decus patuisse; ut

venustissimus Poeta *Gabriel Chiabrera* testis esse potest; praeter immensas in pauperum usus largitiones, quibus de omnibus optime semper merita praedicatur. Huic itaque familiae tribuatur, si etiam *Ioannes Baptista* noster bono animo & securo, otioque literario sibi parto, valuerit usque ad extremos vitae suae dies iucundissime scribere. Postremae enim lucubrationes eius fuere nonnulla Italica Epigrammata, quae ex centum & amplius contra adfectantem Poesim compositis pridie ante inopinatum obitum suum in erudito coetu Marchionis *Francisci Ferronii* recitaverat; & Poemation illud contra animi aegritudinem, quod misit ad *Ioseph Mariam Brocchium*, Florentini Seminarii tunc sapientissimum Moderatorem, quo ipse, tamquam Theologus & a sacris confessionibus Marchionis *Antonii Corsii*, consolaretur eius tristitiam, qua ille primo naturae vitio laborans, mox correptus apoplexi ingravescente ob mortem acceptam *Ioannis Baptistae* sui, bonorum fato obiit XIII. Kal. Septembres A. MDCCXLIII. Ipse etiam tandem octogesimum tertium annum agens sub'ta intestinorum luxatura, dum ventrem exoneraret, ultimos sibi dies adesse sensit; & confestim summa animi pietate & constantia Ecclesiae Sacramentis rite subsceptis, bene actae vitae conscientia fretus, consuetis facetiis, & vultus hilaritate, moerentes amicos, praecipue vero *Angelum Ceccherinium, Corsiorum* aerario praefectum, & testamenti sui curatorem, adloquutus, pluribus pene exanimis ma u sua scriptis, & obsignatis codicillis, pronuntiatoque *Varronis* dicto, *annus octogesimus tertius*

tius admonet me, ut sarcinas colligam, laetus e vivis excessit IV. Eidus Iulias A. MDCCXLII. sepultusque est in regali Ambrosiana Basilica *D. Laurentii*, avito tumulo *Antonii Mariae Bifcionii*, amici sui carissimi, ut *Ennius* alter in sepulcro *Scipionum*. Fuit *Ioannes Baptista* excelsa potius statura, corpore aequali ac congruenti, sed gracili: spatiosa & paullum rugosiore fronte, vegetis oculis, supercilio hilari, adunco, sive, ut aiunt, aquilino naso, mento prolixiore, ore latiori, perpetuo rubeo colore, tranquillo serenoque vultu, Cynicam nonnihil praeseferente formam, membris firmis, & compactis; quippe qui prosperrima semper usus est valetudine. Quae omnia quoque adnotarunt eruditissimi Auctores Nunciorum Literariorum, quae singulis hebdomadis Florentiae cuduntur Tomo III. num. XXIX. Par. II. quo tanti viri obitum denunciant. Laboris fuit supra modum patiens, in iram & dicacitatem proclivis, sed omnibus adfabilis, comis, honestus. In maiores obsequio, in pares amore, in infimos facilitate acceptissimus. Legendo scribendoque tam adsiduus fuit, ut de eo etiam dici possit, *fabrum potius defuisse labori, quam laborem fabro*; ut ex elencho operum & maxime MSS. inferius subiiciendo patebit. Humanorum morum scrutator cautissimus, & corruptorum osor, & insectator acerrimus fuit, qualem descripsit Vir Cl. *Antonius Franciscus Gorius* in elegantissimo elogio suo, quod anno MDCCXLIII. edidi una cum funebri oratione Etrusca de laudibus *Ioannis Baptistae*, cuius conscribendae auctores mihi hortatoresque

que fuere *Salvinus Salvinius* Canonicus Florentinus, & idem *Gorius*, quum ipso huiusce obitus die in Goriana Bibliotheca inter nos, qua caritate & amore sumus in patriam, & cives nostros, devincti, conloqueremur de huius nostri gloria ab interitu, & temporum oblivione vindicanda. Hisce laudabilibus quidem coeptis & officiis, quasi praesens Numen aliquod, adfuit, & adeo obsecundavit, Canonicus alter Florentinus *Ioseph Paschalius*, Apathistarum Academiae Praeses, ut neque sumtibus, neque laboribus, & curis, parcens, quo lugubri adparatu, nobilium & literatorum hominum frequentia, pompa esset decentior, solemnem (qualis numquam antea) Academicorum conventum habendum instituerit XIII. Kal. Ianuarias A. MDCCXLIII. quì post recitatam a me, qualiscumque ea fuerit, orationem, laudes, & promerita tanti Collegae triginta Poeticis elucubrationibus Graece, Latine, Etrusce canerent, & extollerent. Quod officii genus non modo praestitum viro illi de literis & Academia optime merito; verum etiam Moecenatis eius *Antonii Corsii* nomini & gloriae redditum fuisse creditur. Hoc enim consilio primus omnium Tridentinus Pater *Iulius a Sancto Ioseph* ex Clericis Regularibus Scholarum Piarum, & tunc temporis in Florentino Collegio Rhetorices Professor, varia politissima Latina carmina cum Praefatione recitanda ad laudem *Ioannis Baptistae* tradidit suis discipulis in proxima Autumnalium Feriarum exspectatione; & amicus meus *Antonius Gaspar Franchius* S. Th. D. & in regiae D. *Laurentii* Basilicae Gymnasio

Mo-

Moderator cultissimam conscripsit Elegiam, quam eo libentius profero, quo, si non initium splendidum, saltem finem incomtae huic narrationi tamdem imponam.

Sic DI te incolumem nullo non tempore servent,
Et, fera quae morbi vis premit, amoveant.
Sic tibi restituant baerentem in corpore motum,
Moecenas auro consilioque potens.
Vidi ego Pierides passis deflere capillis;
Atque tibi casus extimuisse graves.
Namque salutatum veniens vir Mercurialis,
Te patrem ac numen sensit adesse sibi.
Sensit adesse sibi Fagiolius aureus, insons,
Praecinctus sertis tempora Apollineis.
Te sine quem semper voluit Fortuna iacere:
Fata suis fuerant aspera carminibus.
Quam bene callebat molles componere versus,
Quos facile effudit largius ingenium.
Festivum caput immiscens risusque iocosque
Multo condivit dulcia dicta sale.
Antoni potuit generosam flectere mentem
Non prece, sed blandi carminis obsequio.
Ex hoc fonte fluit victus sibi copia; raro
Sors venit ad vatum, testor, amica preces.
Largus magna dedit, forsan maiora daturus,
Moecenas, Indas fundere promtus opes.
Magna dedit, quum Menandrum retulisse theatris
Etruscis visus, multa docens placuit.
Et quum morderet nullum umquam offendere cautus:
Scitus rite modum ponere nequitiae.
Et mores hominum castigans carmine, mille
Cantus adspersit dictaque blandiciis.

 Heu

Heu placuit patiens adversae incommoda sortis,
Quum vix detonsus filius occubuit.
Ac veluti ventis rupes immota resistit,
Siccis fata oculis aspera substinuit.
At cui non placeat quae frangi nescia virtus,
Regnans in forti pectore robur erat?
Firmavitque animum, qui non concessit amori,
Atque premi haud potuit mens agitata malis,
Infans, quum periit vix primum limina vitae
Ingressus, sibi spes una relicta domus.
Quam bene tum versuque loquens, verbisque solutis,
Miscebat tristi cum gravitate iocos.
Audistis? sapiens & multa Pallade plenus
Saepe fuit gravis & dulcis in adloquio.
At fato cessit nostri vir sola voluptas,
Lacruma quanta meis decidit ex oculis!
Vos, Musae; vos, o Charites, ad funera gressus
Vertite; nam periit qui modo vester erat.
Moecenas vocat ad lacrumas; manesque beatos
Donare extremis vos iubet officiis.

Eius opera edita Florentiae sunt ab anno MDCCXXIX. usque ad annum MDCCXXXIV.

Rime Piacevoli di Gio. Batista Fagiuoli Tomi VI. in 4. per Francesco Moucke, e Michel Nestenus.

Commedie Tomi VII. in 8. A. MDCCXXXIV.

Prose in 8. A. MDCCXXXVI.

Lucensis editionis eadem supradicta carmina sunt iisdem annis, quibus superius.

Tomi VI. in 8. grande. Per Salvadore, e Gian Domenico Marescandoli.

Ho-

Horum omnium carminum difficiliora loca brevibus adnotationibus explanavit vir Cl. *Antonius Maria Biscionius* .

Septima Pars Postuma Carminum Florentinae Editioni, & priori Lucensi, adcommodata A. MDCCXLV, cum qua rursum cusa est oratio funebris mea cum notis & numismate aeri inciso,

Varia etiam Carmina sparsim antea Neapoli sub titulo, La Fagiuolaia, *& ficta Amstelaedamensi editione,* & simul cum *Francisci Berni* carminibus legebantur; de quibus vide ipsius *Fagiolii* Praefationes, & orationem meam.

Sub praelo Lucensi.

Octava Carminum Pars eodem modo, quo supra.

Sub praelo Florentino

Commedie per uso delle Monache, curante me. Eius vero Manuscripta omnia sexaginta Florentinis scutatis privatae suae Bibliothecae comparavit Amplissimus Marchio *Gabriel Riccardius* Florentinus Hypodecanus: sunt autem.

Ex editis, ineditisque Comoediis partim suis partim alienis, Tomi XIII. in fol.

Comoediae, Orationes, Colloquia, Antonii Francisci Grazzini, vulgo il Lasca, *in fol.*

Miscellanea ad extemporales Comoedias in fol.

Institutionum Legalium excerpta in fol.

Polyanthea ad sacras habendas conciones in fol.

De Florentina Historia Bartholemaei Cerretani Libri sex in fol.

Varia diversorum Etrusca Carmina in fol.

Variorum Dramata in fol.

Privata Familiarum, & patriae Historiae Monumenta in fol.

Quaestionum Criminalium, ineditorum veterum librorum, Sylloge una cum Florentinorum Episcoporum Serie Chronologica contexta per Simonem Baldium, vulgo della Tosa, *MCCCLXX. in fol.*

Exemplar literarum, factorumque pro Rege Christianissimo bellante adversus Carolum V. Imperatorem in fol.

Vitae Cardinalium scriptae ab Horatio ex Comitibus ab Ilice. in 4.

P. Sicei, & Hannibalis Cari Opuscula inedita cum notis Petri Arretini in 4.

Variorum Poemata Etrusca, & Latina Tomi III. in 4.

Variorum Poemata multa sparsim edita, collecta in Tomos V. in 4.

Variorum Poemata, Literae, Narrationes, Apologi. Tomi X. in 4.

Memorabilium Tomi XXIV. in 4.

Variorum Comoediae a se transscriptae Tom. XXIV. in 4.

Literarum omnium, quae ad eum missae sunt, fasciculi complures.

Diarium, in quo ab Anno MDCLXXII. usque ad penultimum mortis suae diem omnia, quae vidit, audivit, acciderunt, transcripsit ipse singulis diebus, antequam dormitum iret, exemplo singulari, labore improbo.

GRE-

GREGORIVS REDIVS.

Francifco Cecchio Auctore.

QVanti ab omnibus factus fit, quot ubique terrarum plaufus promeruerit celeberrimus, & vere literarum reftitutor, & apex, *Francifcus Redius* Arretinus, fatis omnibus patere, & illos latere minus, exiftimo, qui in eminentiori ordine inter literatos homines vel confpiciuntur, vel faltem habiti funt fapientiores. Illius vitam fcribere animo conftitueram Latino idiomate; fed duo praecipue ut ab hac fententia difcederem in cauffa fuerunt; & haud pertinere ad vertens faeculum eius elogium, & perfpicue quidem a doctiffimis viris iam expreffum fuiffe; & ab *Salv. Salvinio* Canonico ampliffimo, & celeberrimo, praecipue vitae eius donum nos habere. Quae dum ita agitabam, ftatim mihi venit in mentem alterius *Rediae* familiae decoris & ornamenti *Gregorii*, qui ex celeberrimi *Francifci* fratre *Didaco* ortum duxit, patrui non tam bonorum, quam fapientiae, & doctrinae fingularis, heres fortunatiffimus. De eius vita quaedam literis mandare inftitui, non pro dignitatis eius amplitudine; fed pro ingenii mei tenuitate. Natus eft *Gregorius Redius*, Arretinus Patricius, militaris Ordinis D.*Stephani* Eques Baillivus, ut vocant, Idibus Augufti MDCLXXV. ex *Didaco Gregorii F. Redio*, & *Clara* nobiliffimi Equitis *Laurentii Gamurrinii* F. optima, & pientiffima femina Arretina, in amoeniffimo urbano fundo fuae

suae familiae, ad urbem Arretinam, vulgo *Hortis* adpellato, quem *Franciscus* in famigerato Dithyrambo, qui *Bacchus in Etruria* inscribitur, non sine laude commemorat. Quum *Gregorius* ad octavum aetatis suae annum pervenisset, patre orbatus est; quare in tutelam duorum patruorum, *Ioannis Baptistae*, & *Francisci Rediorum*, devenit. Illi, quum in puero insitam esse quamdam animi alacritatem, ingeniique perspicuitatem, dignoscerent, vel ex verbis acute dictis, vel ex responsis argute apteque relatis, iure meritoque magnam de eo conceperunt exspectationem. Quam ob rem nullam praeterierunt solicite excolendae mentis illius occasionem, informandaeque tum pietate, tum litteris pulcrioribus. Id in caussa fuit, ut *Gregorius* Senas mitteretur ad perillustre Collegium Ptolemeium, in quo literarum studia ita adgressus est subito, artesque nobiles, ut non exiguum dederit citissimum specimen eruditionis. Grammatices studiis, Humanitatis, nec non Rhetorices, spatiis a *Gregorio* vix, sed magna cum laude, confectis, Poeseos fontes se dulciter delibasse ab ea usque aetate demonstravit. Etenim nocturna, diurnaque manu Poetas versando, tantam apud omnes illius celeberrimi Conventus praesides & alunnos adsequutus est existimationem in poeticis suavitatibus, ut ad eum confugerent, si quando aliquid poetico numero exponendum fuisset necessario. Plures Prologos, & Exodia, composuit occasione Comoediarum, quae in illo Collegio agebantur, in quibus culti ingenii sui, & poeticae facultatis, specimina miro modo emicuerunt;

runt; & non tantum privatis, sed publicis etiam, Academiis variorum carminum lectione se praebuit demirandum. Quamvis autem venustate, & lenitate, carminis duceretur, non ideo philosophicas tractationes aversatus est, quas in deliciis quoque habuit; & Philosophorum saepe, & lubenter, volutabat interpretes, utpote veritatis detegendae, investigandaeque, avidissimus. Decimo & octavo aetatis anno expleto, simulque Philosophiae studiis omni ex parte confectis, in patriam sese recepit, ubi in Academiam *Fortiatorum*, quae fuit prima ab Arcadia Romana deducta Colonia, nomine *Autonii Manturensis*, adscitus fuit. Valde difficile est edicere quantum eruditis conventibus illis profuerit, quam in melius reformaverit sociorum sensus & exercitationes literarias. Ipse non solum per se frequens aderat illis coetibus, oratione hortabatur, exemplo excitabat; sed aliis etiam, praesertim iunioribus hominibus, suam erudiendis impendebat operam. Hinc factum est, ut omnes populares, tamquam literatorum principem, in sua civitate *Gregorium* venerarentur, & se vere felices existimarent ii, qui cum illo amice agere, & familiariter eo uti, possent. Post duos annos Florentiam se contulit, ubi primum inter Academicos, vulgo *della Crusca* dictos, cooptatus est: dein in nobilium conventu, fere sub id tempus a maximo Principe *Ferdinando* nobilibus iuvenibus exercendis, erudiendisque instituto, egregias equestresque artes tractavit: & in Academia Apathistarum, ad quam adsidue conveniebat, ostentandi ingenii sui vim & prope divinam facultatem, campum ha-

buit

buit apertiſſimum, & communem omnium laudem adeptus eſt. Hac occaſione literatos plurimos habuit familiariſſimos, quos inter celebrem *Antonium Mariam Salvinium*, & ſuum grandis nominis patruum, *Franciſcum Redium*, cum quo per duos integros annos convixit, donec ſenex ille ornatiſſimus naturae tamdem conceſſit; anno ſcilicet MDCXCVII. Hoc eodem anno coniugio inito cum *Anna Maria*, *Horatii Azonii*, & *Honeſtae Sanſedoniae* filia, Senenſi clariſſima, atque optima femina, iterum ad patriam remeavit. Ex ea XV. liberos ſuſtulit, novem mares, qui fere omnes literaturam non mediocrem adſequuti ſunt, & potiſſimum *Didacus* e Ieſuitarum coetu, virtute, & literis perquam clarus; & ſex femellas, magnum monaſticarum familiarum incrementum. Quamvis autem non mediocre impedimentum haberet *Gregorius*, tum ex variis multiplicibuſque muneribus, & magiſtratibus, quos gerebat, tum ex numeroſae prolis educatione, curiſque domeſticis; attamen ſubſecivis horis, & quieti debitis, quum florenti aetate vernaret, amoena ſtudia Poeſeos, variaque eruditionis genera perſequutus eſt avidiſſime. Maximam ſemper habuit de eius ſapientia, & doctrina exiſtimationem Magnus Dux *Coſmus III*. unde non tantum benevolentiam illi ſuam ratam fecit, verum etiam multis cum inſignivit beneficiis, & honoribus cumulavit. Decoravit enim inſigni titulo ſui Armigeri; res, & negocia ad Arretinam Civitatem pertinentia eius probatae fidei commiſit; civiles diſcordias componendi negocium ad eum detulit non ſemel tan-

tantum, sed quandocumque opus esset. Siqua vero occasio patriae obveniret, in qua eius opera uti cives postularent, patriae sedulo prospiciebat, & non tantum conservandae dignitati illius prodesse visus est, quantum ad augendam eius amplitudinem extollendamque plurimum incubuisse, omnes boni, uno ore, & sensu, professi sunt. Etenim pluries ad conveniendos viros honore conspicuos, illa transeuntes, publice est deputatus; illi officiis plenas epistolas publico nomine conscribendas fere semper demandarunt; & anno MDCCXII. agendarum gratiarum causa ad Pontificem Maximum *Clement. XII.* fuit delegatus, eo quod popularem suum Cardinalem *Franc. Casinium* sacrae Purpurae decoratione insignire grato, & clementi animo voluerit. Hac occasione Cardinali etiam *Casinio* publicis vocibus gratulandi suscepit officium, & in ea legatione maxima dignitate, & magnis suis sumtibus, patriae totius exspectationi large, & mirifice, satisfecit; idque ut magis atque magis adparere possit, referam epistolam, quae ab ipsomet Cardinali *Casinio* Praesidi Generali Capucinorum P. *Cataslinio*, Arretii tunc temporis degenti, scripta fuit; quae Latinis verbis reddita sic habet:

Reverendiss. D. Patri Generali Catastinio
Franciscus Maria Cardinalis S. Priscae S. D.

Discessit hinc Dominus Bailivius Redius & quantum in hac urbe (quae sola recta est rerum aestimatrix) sibi, suavissimisque suis qua-

qualitatibus, conciliaverit existimationem, P. V. R. edicere minus valeo: ipse omnem secum tulit laudem totius patriae; & Pontifex Maximus postquam eum ad deosculationem sacrorum pedum admisit, de eo mihi multum commendans verba fecit; & multi Cardinales qui cum eo congressi sunt maximi ob tantum civem nostram civitatem fecerunt. Meum illi obsequendi desiderium testatum perspectumque voluissem, & si nihil amplius feci, saltem quatenus pro Romana consuetudine decet, obsequium ei exhibui. Ad domum eius accessissem iter auspicatum ei auguraturus, nisi in eodem hospitio moratus fuisset, ubi degebat Cardinalis quidam, quem nondum honoris caussa conveneram. Attamen de hac mea voluntate illum feci certiorem. Tantum equidem illi me debere putabam & patriae meae, cui semper amoris argumenta plurima praebiturus sum. Paternitas tua R. ubi cum eo conloquetur facile poterit illi persuadere hoc mei animi desiderium. Interea Paternitati tuae felicia faustaque natalis Domini nostri I. Ch. solemnia exoptans, rogo ut me, apud Deum, adsiduis precibus commendatum habeat.

Dabam Romae XVI. Kal. Ianuarias MDCCXII.

Iterum in patriam reversus, studiis variorum generum se totum mancipavit. Scripsit enim plures orationes tum Latino tum vernaculo idiomate, illasque recitavit in nobilium & pereruditorum hominum conventu, tanti animi

mi contentione, ut fociorum, & auditorum omnium in eum ora, atque oculi continuo conversi conspicerentur. Sub id fere tempus primam manum adposuit celebri Davidicorum Psalmorum in Italicam linguam versioni, quam quidem insigni elegantia, concentu suavissimo, nec non perspicuitate mirabili, Tuscanicis versibus absolvit, typisque describi fecit, tanto Literatorum plausu, & admiratione, ut doctorum virorum promeruerit acclamationes, quae eidem egregio operi praefixae sunt. Nec hic limites habuit tanti viri eruditio, & sapientia. Etenim doctissime interpretatus est antiquam Inscriptionem vetusti lapidis Calatii inventi, quae eo compulit *Gregorium*, ut Dissertationem de Diis Adhaerentibus ederet eruditissimam in secundo Tomo Dissertationum Etruscae Academiae Cortonensis. Ipse illud argumentum tractandi provinciam subsceepit, adeo difficilem, ut eam detrectarint quodammodo *Melchiorius*, & celebris *Ioannes Baptista Donius*; & vir praestans *Ant. Franciscus Gorius* ingeniis reliquerit felicioribus. Eruditissima haec de *Diis Adhaerentibus* lucubratio passim Graecis, & Latinis testimoniis redundans digressionem habet elegantissimam de formula, quae in lapidibus *Deo Mithrae* sacris reperitur. Formula haec est: *NAMA, Nama Sebesio, Nama cunctis*. Hanc multipliciter, atque erudite, *Gregorius* explicat; attamen celeberrimus Pater *Martinus*, Monachus Maurinus, Gallicae nationis grande ornamentum, dissentire ab eo quodammodo videtur, & tantum illi inhaerere declarationi, quam fert de Graeco vocabulo

(νά-

(νάμα) quod ad fontem referri, & ad aquarum derivationem significandam adhiberi, probabile est. Quare sive sit solus *Nama*, sive *Nama Sebesio*, sive *Nama cunctis*, idem designare credit, & non aliter sonare, quam verba illa Prophetarum, quae Christum *Fontem* nuncupant : & illa *Isaiae : Omnes sitientes venite ad aquas* : & *Zachariae : Fons patens domui Iacob* : & S. *Ioannis : Fons aquae salientis in vitam aeternam*. Ex hoc perspicue elaborato, & perfecto opere satis elucere puto *Gregorii* peritiam in antiquis rebus, vetustisque monumentis divulgandis, simulque Graecanicam literaturam plurimum callere. Sed si quid amplius de hac eius excellenti doctrina investigare voluerimus, praestat nobis tempestivum aditum Latina Epistola de Arretina Civitate, pervetustissimisque illius reliquiis, & singularibus monumentis, ab eruditissimo Domino *Ant. Francisco Gorio* publici iuris facta in secundo Tomo Antiquarum Etruriae Inscriptionum. Quum autem annus verteret MDCCXL. uxore e vivis erepta, in agro Senensi, viduatus est. Sexagesimum quintum aetatis annum non excesserat *Gregorius*, quando tam acerbus adversae sortis nuncius (quem tamen forti animo accepit, & constanti) ad eum delatus est. Quo facto in Clerum fere sub id temporis cooptari postulavit, & privilegio interstitiis temporum, aliisque Canonicis impedimentis, remotis a Pont. Max. *Benedicto XIV*. Sacerdos ordinatus fuit ab Illustrissimo Domino *Carolo Philippo Incontrio* Episcopo Arretino, viro quidem tum sapientia, tum pietate, & meritis

in

in Rempublicam literariam conſpicuo, qui exemplo, hortatibus, & effuſa liberalitate, ſtudia, bonaſque artes, in ſua Dioeceſi promovere numquam deſtitit; id quod in cauſſa fuit, cur novum a fundamentis Seminarium Arretii, magno ſumtu & vigilantia, exſtruendum curaverit, ſuae munificentiae perenne monumentum. Quoniam vero praecipuam cum *Benedicto XIV.* Pontifice vere Optimo Maximo, inierat familiaritatem uſque ab iterato tranſitu, quem fecit Arretio, quum adhuc in Praeſulum numero exſiſteret, promeruit *Gregorius*, ut ab eodem in ſuum Praeſulem Domeſticum eligeretur, Epiſtola, IV. Nonas Martias ad eum data; cuius honoris cauſſa Sanctitati eius Latinis, & perelegantibus literis gratias egit maximas, & incredibiles; quibus id reſponſi iuſſum fuit a Pontifice, quod praecipuam erga illum tanti Hierarchae exiſtimationem preſeferret, quodque ita habet:

Illuſtriſs. & Reverendiſs. Domino Gregorio Redio Summi Pontificis Benedicti XIV. Praelato Domeſtico.

Io. Carolus Boſchius eidem Domino Noſtro Papae ab intimo cubiculo S. P. D.

Iubet me Sanctiſſimus Dominus Noſter tibi teſtificari, pergratas ſibi fuiſſe literas tuas, quibus perceptam animo laetitiam, pro ea dignitate. qua te auctum, ornatumque voluit, cumulatiſſime ipſi declaraſti. Et ſane quum illud Beatiſſimo Patri propoſitum fuerit, ut pro veteribus

tuis amoris erga se, observantiae, atque officiorum, meritis, aliquid apud te benevolentiae, ac voluntatis suae argumentum statueret, id tibi iucundum accidisse, libentissime adspexit, ac perspectis grati animi tui significationibus laetatus est. Optaret equidem, ut tibi liceret apud se esse, atque hanc aulam, quam ipso iam nomine in Literaria Republica clarissimo exornas, praesentia etiam tua, atque opera, illustrares. Sed nihil anteferendum putat valetudinis tuae studio, cuius ut sedulam rationem habeas, ipse te vehementer hortatur. Apostolicam vero Benedictionem, quam petis, tibi amantissime impertitur; quamque ipsi, in ornamentis tuis amplificandis, iisdemque nuperrime adserendis, propensam erga te voluntatem inesse expertus es, eam sibi perpetuam fore confirmat. Vale,

Illustriss. ac Reverendiss. Domine.

Romae A. D. IV. Kal. Maias
MDCCXLI.

Anno MDCCXLIII. in integram valetudinem restitutus Romam contendit Summo Pontifici praesens gratias acturus, a quo maximis benevolentiae significationibus ita exceptus fuit, ut per duas horas illum adloqueretur in Pontificio viridario Quirinalis Palatii, una secum deambulans, adsi ensque etiam in porticu illarum aedium; nec aliter se gessit in Castro Candulfi, quo *Gregorius* perrexit, ut veniam peteret discedendi, quam demum obtinuit; discessitque novis beneficiis ornatus, & Pontificalibus ubique locorum, Ordinariorum tamen consensu im-

impetrato, portatilique ara utendi, & spiritualibus aliis privilegiis cumulatus. Nunc, scilicet, hoc anno MDCCXLV. sibi vivit, & literis, in patria sua; & oh faxit Deus, ut hoc singulare virtutum omnium exemplar diu ius apud nos vitam vivat. *Gregorius* literis probitatem, humanitatem, morumque suavitatem, tam bene copulavit, ut omnibus tam eruditis, quam minus literatis; tam nobilibus, quam mediocris conditionis, hominibus se praebuerit subspiciendum, & imitandum. A natura etenim, & educatione, in pietatem admodum proclivis est. Sic igitur eius mores, & actus honestum frugique hominem, & civem honoratissimum, praeseferunt. Ipse non tantum ingenii sui ubertate bene usus est, verum etiam amplissimis suis facultatibus splendide ac laudabiliter utitur. In piis operibus adsiduum, pauperibus largum, moderatum, prudentem, adfabilem, mansuetum, concinnatissimum, merito eum praedicant boni omnes. Si qui autem fulgidissimo splendore *Gregorii* nostri excaecati, invidi, inliteratique homines, scientiarum, & excellentium virorum inimicissimi, osoresque veritatis, scriptis acribus & personatis, & perpetuo ἀνωνύμοις καὶ ἀδεσπότοις, eius per totum orbem miro modo vagantem famam denigrare conati sint, ii nebulones omnes suamet ipsi invidia, & animi pravitate extenuati & consumti sunt, & nunquam in apertum prodire, illique bellum manifeste indicere ausi sunt. Haec est honorum omnium, & maxime literatorum, miseranda conditio, ut ab iis fere morsus patian-

 tur,

tur, qui vera sunt literariae Reipublicae pestis, nec in tota vita laudabile quicquam professi sunt. Multum est a laudato viro laudari: quo circa maximopere *Gregorio* gratulor, qui tantam apud bonos omnes & de literis benemeritos viros, adeptus sit existimationem, ut eam testari, & publicam facere viri maximi gloriati sint. Testati sunt quamplurimi in libro Italicae Psalmorum Interpretationis, superius laudato. Testatus est *Fridericus Nonnius*, qui illius sub auspiciis validissimis Poema de *Budae liberatione*, Venetiis excusum, posteritati censuit demandandum. Denique vero Illustrif. & Reverendiss. itidemque sapientissimus *Ioannes Bottarius* Pontificis Maximi Capellanus secretus, & S. Mariae trans Tiberim Canonicus, *Fratris Guittonis Arretini* epistolas publicas faciens, *Gregorio* dedicavit consecravitque, & ad caelum usque eximiis, sed tamen iustis, laudibus eum extulit. Quare in Praefatione ita eum adloquitur Tuscano sermone, quem Latine verto: *Verum tales observationes fere nullius momenti essent & ad nihil aliud idoneae, quam ad molestiam Dominationi tuae illustrissimae inferendam, cui nimiam equidem, tam prolixa sermocinatione, me attulisse video, quamque rogo obtestorque excusatam habeas, & errorem admiratoris tui, qui tibi litteras mittendo, tua iucundissima & humanissima consuetudine, tuis suavissimis moribus, tuisque omnibus, quam late patent moralibus virtutibus, quae perpolitam tuam exornant eruditionem, tam bene per totam literariam Rempublicam perspectam, fruise est arbitratus. Quae quidem cuncta te ad summum beni-*

gni-

gnitatis, *atque officii apicem*, *apud Pontificem Max. Benedictum XIV.* (*qui vera novit merita discernere*) *iure pertraheret*: *quod officium toti terrarum orbi*, *adversante invidia*, *testari voluit*, *dignitatibus te adeo conspicuis illustrans*. Et in Praefatione ad lectorem idem haec habet: *Plurimi veterum Tuscanae linguae Scriptorum codices*, *penes sunt Illustrissimum*, *ac Reverendissimum* Gregorium Rodium *SS. D. Nostri Benedicti XIV. Domesticum Praesulem*, *clarissimi*, *optimique sui Patrui* & *scientiae* & *doctrinae heredem*, *ac apud omnes gentes*, *non modo suis venustissimis poematis*, & *praecipue elegantissima Psalmorum Paraphrasi*, *ubique iam pervulgata*, *celeberrimum*; *verum etiam diversis aliis ingenii sui foetibus*, *profunda* & *maxima eruditione adfluentibus*, *perspectissimum*. *Magis atque magis adparebit literati huius viri ingens*, & *incomprehensibilis dicendi copia*, *quum Horatii Flacci Paraphrasim vulgabit*. Hanc oratus legit manuscriptam, laudavitque admiratus, & literarum Reip. maximopere profuturam pronunciavit, sapientissimus *Ioannes Lamius*, Italiae totius grande & illustre ornamentum, Etruriae nostrae florentissimae oraculum, omnigenarum scientiarum, & eruditionis supellectili ornatissimus. Si cui forte sit animus huius Praesulis praestantissimi occupationes praesentes requirendi, idque a me scisscitari voluerit, ego iam illico, & indubitanter respondebo, dicamque, illum, quantum ceteris ad suas res obeundas, quantum ad suas voluptates, & ad ipsam requiem animi, & corporis conceditur temporis, tantum tribuere studiis solere, & maxime poetis recolendis. Res

etiam postularet, ut aliquid de familiarissimis eius, & de iis verba facere, quos sibi literariis exercitationibus adiunxit *Gregorius*; sed ne nimis longus sim, relictis tum exteris, tum insignibus Italiae viris, eadem brevitate utar, quam in exponendis eius laudibus multo pluribus, adhibui. Et hic oculis sese obiicit meis *Antonius Redius*, alter filius fratris laudatissimi *Francisci*, & dignus *Gregorii* frater, cui si longius vitam ducere datum fuisset, non res praeclare gestae Arretinorum amplius in tenebricoso oblivionis carcere, situ & squallore pressae, delitescerent. Ille enim non solum oratoriis lucubrationibus ingenii sui acutissimi specimina praebuit; verum etiam Historiam Arretinam elaborandam susceperat, & maiorem illius partem confecerat; & absolvisset etiam, nisi naturae debitum persolvere ante diem ab invidis fatis coactus fuisset. Iunctos igitur *Gregorius* habet familiarissime, ut ad popularium redeam enumerationem, eruditos, & literatos viros, qui in ea civitate (quae semper plures longe doctissimos producere consuevit) reperiuntur, quique in literario orbe splendore nitidissimo in praesens elucent, atque eminent. Ex his referam clarissimum, & eruditissimum virum Marchionem *Torquatum Barbolanum Montacutium*, qui & si in occulto esse studeat, & publici iuris facere nolit ingentem illam facultatem, multiplicemque eruditionem, quam sibi comparavit; attamen virtus ipsa superabundans profluit, & exteris etiam sese notam facit, ne dicam nobis, qui omnes iam diu ab eo avidi exspectamus Latinis carminibus redditum de *Or-*

lan-

lando Furioso editum a *Lud. Areosto* poema, numerisque omnibus absolutum. Opus vere dignum tanto viro, qui pietate sua in pauperes singulari, eximiis doctrinae suae laudibus, virtutem adiunxit etiam militarem, ut nuperrime a Serenissimo Magno Duce *Francisco III.* unus ex primariis Cohortis Borbonianae praefectis iussus sit. Habet etiam familiarem eruditissimum Equitem *Laurentium Guazzesium*, virum omni laude dignissimum, cuius scripta edita, & Literati omnes, testantur satis superque doctrinam & eloquentiam. Adest etiam commendatissimus, & adprime doctus Canonicus *Adeodatus Andreas* ex Comitibus *Biviani*, ille inquam vir eloquentissimus, cuius orationes, lucubrationesque, tum sacrae tum profanae, tum versa tum prorsa oratione, tum Latino, tum Etrusco, sermone, in vulgus prodierunt, comitante admiratione hominum literatorum. Saepissime etiam cum *Gregorio* colloquia erudita conferunt Eques *Hostilius Baccius*, Eques Prior *Michael-Angelus Albergottus*, *Marcus Florius*, *Hyacinthus Fossombronius*, nobilissimi cives, & admodum eloquentes viri, de quibus Arretina Civitas iure, meritoque sibimet gloriari potest. Nec te silentio praeteream, singularis femina *Teresia Fossombronia*, quae tantam tibi carminibus gloriam quaesivisti; quaeque *Gregorio* tua venustissima carmina recitare soles, & aliquando illi T sco numero vinctas lucubrationes mittere voluisti. Porro ne me rapiat, & in longum amplius protrahat. *Gregorii* cum tot literatis hominibus inita consuetudo, & familiaritas,

aut cum exteris, & doctissimis viris epistolare colloquium, finem faciam; idque tantum de eo mihi iure liceat adfirmare, *Gregorium* (dicto absit invidia) in sua Civitate, inter suos populares longe disertos, & eruditos, potiorem locum obtinere, maximamque ex eo in patriam suam, laudem, utilitatem, & decus, redundare.

Eius scripta sunt quae sequuntur:

Versio Psalmorum Tuscis quaternis versibus constans, in duas divisa partes, & Serenissimo Magno Duci Io. Gastonio dicata. Florentiae per Bernardum Paperinium 1734.

Etrusca Dissertatio de Diis Adhaerentibus in secundo volumine Dissertationum Academiae Cortonensis relata. Romae per Palearinios excusa 1735.

Latina Epistola ad Doctorem Antonium Franciscum Gorium, de Arretina Civitate, veteribusque ipsius Inscriptionibus, quae in secundo volumine Tuscarum Inscriptionum impressa legitur pag. 213. *Per Iosephum Mannium typis data.* 1734.

Typis quoque excusa est apud eumdem Iosephum de Mannis Andromache Domini Racinae Italice versa, & a quibusdam Equitibus Arretii publice acta.

Cuncta Horatii Flacci opera, Odas, Satyras, Epistolas, Artem Poeticam, de Latino in Italicum transtulit idioma, versibus admodum concinnis; & penes illum manuscripta adservantur.

Plau-

Plauti Rudens, *Italicis carminibus redditum, quod habet MS.*

Oratio Panegyrica MS. de Sacra Divi Stephani Religione, *habita Pisis in Capitulo Generali anno* 1707.

MS. Oratio in morte Eminentissimi Cardinalis Franc. Casini.

Diversae Morales Epistolae ad instar Horatianarum, versibus Italicis, MSS.

Varii Academici Sermones, conveniente Fortiatorum *coetu (cuius ipse Procustos exsistit) dicti.*

Alii Sermones sacri, quos in sacro Poenitentiae sodalitio aliquando habuit. MSS.

Plurima diversi generis Poemata sacra, moralia, atque iocosa, quae volumen praegrande conficerent. MSS.

ANTON. MAR. LVPIVS

Io. Lamio Auctore.

NEc pauper census, nec humilis conditio, nec genus obscurum, ita hominum ingenia usque premunt, ut vis animi vivida & alacris supra inimicae sortis iniurias interdum non exstet atque emicet. Rei minime vulgaris exemplum memorabile habemus *Ant. Mar. Lupium* Florentinum, qui *Francisco Gerardo Lupio* Romano, tonsore; & *Maria Francisca Mensinia* Florentina, obstetrice; inopibus parentibus, anno MDCXCV. Pridie Id. Quinctil. Florentiae natus est, in domo a patre conducta

e re-

e regione parthenonis, qui D. *Barnabae* Apostoli nomine censetur. Inter consanguineos materteram habuit famigeratam, utpote & ipsam obstetricandi peritia praecellentem, quae vulgo *Zambona* audiebat. Pater tonstrinam suam in via, quae *Servorum* vocatur, e regione templi Deiparae sacri, & ab eius conceptione nuncupati, habuit; & octo filiis, quinque maribus, femellis tribus, ex uxore susceptis, vix tenui quem faciebat quaestu vitam tolerare, & familiam alere, poterat. At fata homini re domi angusta laboranti opem opportune tulerunt, quatuorque genatos infantes non indignanti rapuere. Dum autem in tanta inopia, qui sibi suisque consulat, meditatur, Romam, *Antonio Maria* secum abducto, proficiscitur, ubi filium Latinis literis instituendum supra miserae conditionis commoda curat. Florentiam reversus in Iesuitarum scholis, quae in coenobio D. vi *Io. Evangelistae* sacro cunctis patent, sub Iesuita *Scapecchio*, tenui praeceptore, humaniorum litterarum studia prosequutus est; quae quidem quin ennis absolvit, & inde apud eosdem in Iesu cohorte stipendia merentes Philosophiae Peripateticae, strigosae & ridiculariae, ut ea tempora ferebant, operam dedit. At non adeo inutilibus, quibus Arabica illa secta scatet, quaestionibus se implicavit, tempusque & operam non tam impendit quam perdidit, ut in Iurisprudentiam quoque, celebri *Corsiniano*, publico professore, docenre, minime incumberet; nec sub sacerdote *Galestruzio*, quod quidem in adolescente vehementis doctrinarum desiderii indicium est luculentissimum, Grae-

ca-

canicam litteraturam edisceret. Sed qui, matre obstetrice natus, *Socrates* alter fuit; pauperta-te, & rerum omnium indigentia circumventus, *Cleanthes* alter merito videatur. Vt enim hic olitori ad aquam hauriendam, ita ille D. *Ca-roli* sodalibus ad Faseolianam fabulam agendam in domo, quae contra D. *Michaelis Ber-teldae* aedem sita est, operam suam locavit, fame imperiosa cogente, urgenteque duris in rebus egestate. Credibile tamen est, si id Iesuitae rescissent, facile prohibituros fuisse; nam callidi homines, & acres ingeniorum aestimatores, mentem *Lupii* vegetam & perspicacem, & propensionem in scientias liberalesque disciplinas incredibilem, non tam noverant, quam probaverant; & certum adolescentem in suas partes, etiam victu interdum suppeditato, aliisque illecebris, traxerant; ordinique suo exornando recte prudenterque destinaverant. Nec sua spe quidem frustrati sunt; nam anno MDCCXI. ipso die Christi Domini natali (alii XVI. KL. Ianuar. tradunt) Ignatianae familiae nomen Romae dedit, & sacra veste atratus adparuit. Hinc, eius exemplo, an paupertate audace impellente, incertum, alter eius frater, & duae sorores, quae superant, Deo se dicarunt; ille Dominicanorum cucullum induens, inter quos Perusii Theologiam in praesens docet, & ingenio atque eruditione censetur; hae inter Bonifacianas puellas Florentiae cooptatae. Tempore ascetici tyrocinii exacto, supremo universi ordinis Praesidi *Antonius Maria* ab epistulis fuit; deinde Senam Rhetoricen in D. *Vigilii* Col-

le-

legio professurus, anno circiter MDCCXIX. missus est; ibique eruditissimum virum, & litteratorum hominum fautorem amplissimum, *Gabrielem Riccardium*, Ecclesiae Florentinae Subdecanum, auditorem inter alios habuit; quod quidem *Lupio* gloriae verti potest. Anno MDCCXXIX. quum Florentiae, in aedibus *Sancti Salvatoris de Pinti*, ut vulgo vocant, altero Iesuitarum domicilio, moraretur, quam *Professionem solemnem* adpellant, quatuor votis de more sese obstringens, emisit, a. d. IV. Non. Februarias, quum ab sui ordinis legibus praescriptum studiorum curriculum non sine laude, & adprobatione, peregisset. Non enim doctrinas tantum, quas Scholasticas & Theoreticas dicunt, animo penitus comprehendit; verum etiam Dogmaticae, & Canonicae Theologiae, haud passim inter eos sacrificulos cultae, operam sedulo navavit; & capaci mente Philosophiam universam, variamque eius historiam; Geometriam, & Architectonicen, tam civilem, quam militarem, complexus est. Historiam autem ecclesiasticam & profanam egregie callebat; denique Philologiam, Orator disertus, & elegans Poeta, mirabiliter coluit; linguarum etiam Ebraicae, Gallicae, & Hispanicae, minime ignarus. Hisce praesidiis instructus totius antiquitatis consultissimus evasit, & interiora rei antiquariae adyta feliciter subiit; quarum cognitionum amore ita capiebatur, ut in eas toto pondere ferretur, & aliis cunctis huiusmodi studia praeponeret. At inter homines agens, qui genio & indoli cuiusque indulgere, ut eminere possit, quicquam pensi
non

non habent; & institutis suis, congruant aliis necne parum refert, pressius insistunt atque haerent; quod mecum olim, *Lupi* amicus Iesuita *Hieronym. Lagomarsinius*, meus iam in Collegio Iesuitarum Pratensi συμφοιτητὴς καὶ σύντροφος, iure & merito querebatur, suae *Lupius* propensioni non omnino obsecundare, & voti compos fieri potuit. Quis sibi insuper persuadeat ab istiusmodi hominibus laudem aliquam relaturum eum, qui in antiquitatis studia totus incumberet, quum συμμύστης versificator ea carminibus amarulentis elevarit, inriserit, contemserit? Num obliti sumus illorum versuum?

— — — *Pluris emuntur*
Hae modo relliquiae, & veterum monumenta Quiritum,
Quam librale aurum, rigidaeque a Mentore lances.
Credo iterum; verum quid conficis? omnia cernes
Musea, ingentes Regum quoque Pinacothecas,
Aucta numismatibus, spissis quae didita cellis,
Grandia defendunt e levi scrinia buxo,
Lubrica ne subeat musca, aut pulvisculus audax
Laedat honoratos vultus, doctamque senectam.
Audis, Salmori, haec & rides? sanior esses
Pendere si velles aliquid; quorum possit abenam

Ven-

Vendere doctrinam Laterani vinitor agri,
Quisquis & incurvo subigit Latia arva ligone.

Sed fata *Lupium* amaverunt, & ne his lectis, aut auditis, altius doleret, rebus humanis tempestive exemerunt. Porro tanta fuit *Lupii* industria, vigilantia, sedulitas, ut, etsi molestis fastidiosisque negociis implicaretur, atque distraheretur, tamen dilectis studiis tempus aliquod, & horas subsecivas, daret; nec occasionem ullam negligeret, dum in dissitas variasque Italiae urbes migrare iubetur, vetusta monumenta observandi, describendi, comparandive. Praesidibus igitur iubentibus Maceratam quoque se contulit, in Atheneo illo Philosophiam docturus. At non diu istheic substitit; nam a Praeside ordinis Maximo, qui *Lupii* doctrinam, prudentiam, ac probitatem, noverat, Romam accitus est, & *Substitutus Assistentiae Italiae*, ut vocant, renunciatus; quod quidem anno circiter MDCCXXXII. contigisse videatur. Et res quidem belle & commode cecidit. Nam dum *Lupius* munus illud Romae obit; opportuna occasione usus, vetusta, quibus urbs aeterna tota constat, monumenta, contemplatur; subterraneos cuniculorum, quos *Catacumbas* nuncupant, anfractus subit, & lustrat; sepulcra & epitaphia martyrum observat, & exscribit; antiqua epigrammata vel iam exstantia, vel in dies effossa legit, & colligit; tandem ob multiiugem & castigatam eruditionem, & praecipue ob non vulgarem rei antiquariae peritiam, litteratis doctisque hominibus innotescere, suspici, celebrari. Heinc viris illustribus, & pereruditis, qui tum

in

in urbe litterarum gloria florebant, familiariter usus est, *M. Antonio Boldettio* sacris Martyrum coemeteriis Praefecto; *Ioanne Marangonio* Vicetino, Protonotario Apostolico; *Alexandro Gregorio Capponio* Marchione; *Francisco Victorio* Equite, Equiteque *Hieronymo Hodamo*; *Ridolphino Venuto*; *Francisco Ficoronio*; *Iosepho Rocho Vulpio*, & *Contuccio Contuccio*, συμμύςαις; quorum quidem omnium meminit *Lupius* in suo Commentario in *Severae* Martyris Epitaphium. Alterum commodum quoque accessit, nempe Musea visendi copia, quae multa Romae habentur; sed Kircherianum praecipue ei magno usui fuit. Quid quod egregiae multiplicesque antiquitatis reliquiae, dum Romae *Lupius* versaretur, refossae sunt, quasi Superi eius genio & vetustatis studio faverent, dum minus grata & iucunda illi coepta ac munera non tam pararent Praesides, quam minitarentur? Nam in eo collis Coelii clivo, qui Euro-Austrum respicit, atque interiacet Lateranensi Basilicae, & muris urbis, refodi coepta sunt, per aestatem anni MDCCXXXII. rudera quaedam antiquorum parietum, in vineis, & hortis Laterano propinquis sepulta; ut materia latertia suppeditaretur exstruendo sacello magnifico, quod in honorem Sancti *Andrae Corsini* erigebat in Constantiniana illa Basilica *Clemens XII.* Inventa ibi inter effodiendum sunt, praeter exspectationem, columnarum ac marmorum pretiosorum fragmenta multa, Alabastrina, Porphyretica, Spartana, Numidica. Refossa inde pariter est

Ca-

cathedra marmorea anaglypha, Etrusci (ut putatur) artificii: fabulis, sive historiis ignotis exsculpta; ac praeterea statuae Graeci operis, inter quas una exquisitissimi artificii, Cererem referens; ac protomae Imperatorum antiquorum; diffractae illae quidem, & inter ruinas membratim divulsae; sed quae etiam restaurari facile possent. Inscriptiones etiam votivae PRO. SALVTE. ITV. REDITV. ET. VICTORIA. IMPP. CAES. L. SEPTIMII SEVERI. &c. in duabus antiquis aris insculptae: tubi plumbei ad balneas, & salientes, characteribus (ut plerumque accidit) exstantibus notati: alia denique multa antiquae munificentiae analecta, quae ostendunt, eam collis partem nobilibus aedificiis insignem fuisse, Romano Imperio florente. Sed nullum e tot monumentis refossis Antiquariorum curiositatem aeque subspensam habuit, ac ingens numerus ingentium amphorarum fictilium, ad vinum (ut creditur) continendum destinatarum, quae ibi inventae inter aggestas coementorum ruinas fossorum patientiam lassarunt: ita ut, post aliquot centenaria eorum ex humo educta, cum longe maior earum numerus superesse videretur; redemtores, avidum lucri, negligens eruditionis, genus, taedio fessi alio operas utilius collocandas censuerint; & relicta, rursumque defossa, sterili hac urnarum strue, intra ambitum eumdem vinearum, atque hortorum, aedificia alia vetera, actis foveis, inquirere occeperint. Multa alia Romae effossa detectaque sunt per id tempus vetusta monumenta, quorum omnium

men-

mentionem inIicit *Lupius*, & quanta sedulitate ea observaverit, aut exscripserit, passim, & luculenter insinuat; ut, quae aliunde ei mittebantur, silentio praeteream. Etenim etiam cum viris eruditis absentibus epistolare commercium habuit, ut cum *Francisco Xaverio Marginettio*, *Hieronymo Lagomarsinio*, Ephemeridum Trevoltianarum Auctoribus, & Antuerpiensibus actorum Sanctorum collectoribus, omnibus Iesuitis; & heic Florentiae, cum *Ant. Franc. Gorio*, *&* *Dominico Maria Mannio*; & alibi cum aliis, ut vero est quam simillimum, quorum notitia ad me non pervenit. An per id tempus in Seminario quoque Romano litteras, egregiasque artes, professus sit, me praeterit; in illo tamen Collegio aliquando docuisse, litteris mandatum reperio. Interea, qui Rhetorices praecepta traderet, & iuventutis ingenia excoleret, in Panhormitanum Nobilium Collegium, quod ab Iesuitis anno MDCCXXVIII. excitatum fuit, mittendus erat; nec alius *Lupio* aptior, aut eruditior, Praesidi supremo, omnes suo iudicio expendenti, visus est; quare ille Roma valere iussa anno MDCCXXXIII. Panhormum contendit, ut qui Antiquarius praestantissimus evasisset, invita Minerva Rhetoricen doceret, & curtum miserumque ageret magistellum. Verum ut felici & versatili ingenio erat, Rhetor probabilis Oratoriam non sine laude tractabat; & suae fidei commissam iuventutem multiplici sua eruditione mirifice iuvit: praeter enim graviores sublimioresque doctrinas, his Rhetoricen tradebat; illis Poeticen, & Mythologiam;

alios Graecis litteris imbuebat; alios Insignium gentilitiorum cognitione instruebat; cum quibusdam de re Chronologica disserebat, nonnullos veterum epigrammatum, & numorum peritos efficiebat. Non eos Principum Genealogias, non Critices praecepta & regulas, caelabat: atque id omne tanto consilio & prudentia exsequebatur, ut pro diversis ingeniorum modulis, diversas cognitiones tradendas unicuique seligeret. Antiquitatis tamen studium numquam remisit, & non omnino male secum actum reputabat, quod in Panhormitano Collegio Museum non contemnendum dedicatum fuisset, praecipuo eius auctore *Ignatio Maria Salnitro* Iesuita, quicum, ei, quoad vixit, arctissima familiaritas intercessit. Ita *Lupius* se habens, communem Panhormi, & Siciliae universae, adprobationem & amorem meruit, quare in eruditum *Ereinorum* coetum, qui Panhormi celebratur, cooptatus fuit, in quo perhonorifico censoris munere functus est. Sed iam annus MDCCXXXIIII. vertebat, quando *Lupius* Reip. litterariae, & civitati Panhormitanae, se amplius demirandum praestitit; nam hoc anno *Dissertationem & Animadversiones ad nuper inventum Severae Martyris Epitaphium* Panhormi publici iuris fecit: opus quidem laudatissimum, de quo favorabile iudicium Ephemeridum litterariarum Venetarum, anni MDCCXXXVI. licet iustum, non multum moror: nam illas Ephemeridos partim a Iesuitis concinnari fama est: sed pluris facio, quod de eo scribit eruditissimus *Scipio Maffeius Tomo I. Observationum litterariarum*, *Art. VIII.*

Sta-

Statim ac liber ille, antiquariae eruditionis penus, prodiit, *Hieronym. Lugomarsinius* Rhetorices Florentiae Professor, & *Lupii* admirator, eum mihi legendum commodavit: & ipse quidem opus admiratus sum; & quum occasionem se obtulisset, de eo in primo operum Meursianorum a me propediem vulgandorum volumine ita scripsit: *Et in alia*, (Inscriptione) *apud Antonium Mariam Lupum Florentinum, qui in Iesu cohorte stipendia meret, & cuius in re antiquaria eruditio plurimi facienda est, ut satis comprobat Commentarius ille litteris plenus ab eo nuper editus in Severae Martyris Epitaphium*. Quae quidem verba eo lubentius protuli, quo vehementius desidero ex quorumdam animis evulsam opinionem, me in Iesuitas inimico animo esse, quum aequus semper in omnibus, quae laude digna sunt, lubenter laudem; quae vituperio, recte sapienterque vituperem. Licet autem V. Cl. *Ant. Franc. Gorius* in amicorum laudes effusior quam par est, aliquibus videatur, non tamen veritatis limites excedit ubi Tom. II. *Musei Etrusci* ita de *Lupio* scribit: *Viri antiquitatis periti, inter quos celeberrimus Antonius Maria Lupi, Societatis Iesu Presbyter, nemini secundus, civis & amicus meus suavissimus;* qui eius quoque meminit in *Parte III. Inscriptionum Etruriae*. Meminerunt etiam, vir eruditissimus *Petr. Franc. Fogginius* in ea Dissertatione, quam *De primis Florentinorum Apostolis* inscripsit; & de medii aevi antiquitate optime meritus *Dom. Mar. Mannius Tom. III. Sigillorum*. Sed omnium instar sit quod *Marcus Antonius Boldettus* scripsit man-

mandavit. *Ne autem*, inquit, *pretiosum adeo Cimelium litteratos viros lateret, placuit eruditissimo viro P. Antonio Mariae Lupi Societatis Iesu, Graecae linguae peritissimo, & eximio bonarum artium cultori, illud publici iuris facere, notis exquisitissimis illustratum*. Qui autem & quando epitaphium illud inventum sit, ipsissimis *Lupii* verbis exponere, operae pretium esse duco. *Emersit epitaphium hoc in lucem, ante tres annos, Romae; e maximis vastissimisque labyrinthis hypogaeis coemeterii Christiani, secus viam Salariam, primo ab Vrbe lapide; qui anno MDCCXXII. detecti, creduntur (neque iniuria) ad coemeterium pertinere, quod a SS. Thrasone, & Saturnino Martyribus, adpellant Tabulae Ecclesiasticae; quique Antonio Bosio, diligentissimo Romanorum coemeteriorum inspectori, aliqua ex parte innotuere. Protenduntur anfractibus longissimis foveae istae quaquaversum; ut non immerito credi possint contermine, atque etiam coniunctae celeberrimo coemeterio Priscillae, quod in eadem via Salaria est, duobus passuum millibus ab Vrbe. In una autem e subterraneis hisce viis, egesta a fossoribus humo, quae illas plerumque occupat, inventus fuit Decembris mense anni MDCCXXX. loculus diserta inscriptione notatus, & grandi vitreo calice, pedalis magnitudinis, qui sanguine subsidente tinctus, Martyris alicuius exsuvias ibi positas indicabat. Foecunda sunt huiusmodi thesaurorum Romana coemeteria; ita ut vix annus elabatur, quo inter aliquot sepulcrorum millia, quae liberatis humo cuniculis coemeteriorum, deteguntur, non loculi plures paucioresque inveniantur, Martyrum reliquiis insignes. Ditissimum autem prae reliquis est hoc coemeterium S.*

Thra-

Thrasonis, *in quo intra decem*, *vel undecim mensium spatium*, *ad duo sepulcrorum millia inventa fuere*, *cruentis vasculis adpositis notata*: *ut plane constet tempore crudelissimarum persequutionum Valeriani*, *&* *Diocletiani*, *huc congestas fuisse reliquias fortissimorum militum*, *qui pro Christo strenue pugnaverant*; *&* *sane haec*, *atque his proxima tempora*, *indicant Inscriptiones inibi repertae*. *Inscriptio autem ea*, *de qua sermonem praecipue institueram*, *candido marmori commendata*, *tres ferme pedes occupat in longum*, *altitudinem vero pedum duorum vix aequat*. *Diffracta est modo tabula*, *cui epitaphium inscriptum fuit*: *nam post liberatam humo*, *qua opplebatur*, *coemeterialem viam*, *insperato decidit e loculo*, *cui adhaerebat*. *Sed hac fractura nihil ablatum est ex ea areae parte*, *quae scripta erat*. *Facilis igitur iactura fuit lapidis reliqui*, *quem ad sex septemque pedes extensum fuisse oportuit*. *Claudebat enim in loculo sceleton bene longum*, *atque ultra sex pedes protensum*, *uti referebant optimi*, *atque oculatissimi testes*, *VV. CC. D. Marcus Antonius Boldetti*, *ad Sanctae Mariae trans Tiberim Canonicus*, *qui sacris Martyrum coemeteriis praeest*, *&* *D. Canonicus Ioannes Marangoni*, *Vicentinus*, *Protonotarius Apostolicus*; *qui mox laudatum Dominum Boldettum*, *magna rerum huiusmodi experientia*, *diligentia*, *ac fide praeditus*, *in arduo munere adiuvat*. Non tamen ille *Lupii* in Martyris *Severae* epitaphium Commentarius omnem impugnationem evasit; nam *Iacobus Bettazius*, Sacerdos Florentinus, & Ecclesiae S. *Pothi* in Pistoriensi Dioecesi Antistes, Astronomicarum supputationum peritissimus, quum se a

Lu-

Lupio in hoc opere impetitum vidiſſet, ei reſpondere, & amovere obicem omnem, intrepide adgreſſus eſt. Sed exactiorem rei Aſtronomicae & Chronologicae ſcientiam oſtentavit *Lupius*, quum hoc ipſo anno MDCCXXXIV. in *Ereinorum* coetu Diſſertationem eruditiſſimam legit, qua varias de anno Chriſti Domini natali ſententias ad examen revocavit. Anno vero inſequenti in eodem conventu alia Diſſertatione recitata, in menſem, quo Chriſtus natus eſt, inquiſivit; & rem eſſe in ſententiis invenit, & ſuos quemque menſem habere fautores. Vlterius *Lupius* in huiuſmodi diſquiſitionibus progreſſus eſſet, niſi mors interceſſiſſet; mirumque profecto videri poteſt, alium *Lupium*, ſed Bergomatem, ſed nobilem, ſed Canonicum Sacerdotem, at Ieſuitarum alumnum, in eadem arena deſudaſſe, & anno MDCCXLIV. de Notis Chronologicis anni Chriſti natalis commentarium Romae edidiſſe. Anno MDCCXXXVI. *Lupius*, quum *Caſimirus Draco Chiaffelonius*, Dynaſta clariſſimus, naturae conceſſiſſet, orationem funebrem de eius laudibus in Collegio Ieſuitico habuit, eamque deinde typis in vulgus prodidit. At benevolentiam & exiſtimationem Siculorum amplius ſibi conciliavit, mittendo acta Anachoretidis *Roſaliae*, Virginis caſtiſſimae, ſinceriora Antuerpienſibus Ieſuitis, qui *Io. Bollandi* veſtigiis inſiſtentes acta Sanctorum colligunt, illuſtrant, evulgant: nam eam etiam praecipua religione colebat. Vir enim prolixa pietate fuit adverſus Deum, & Superos, eiusque cultum, morumque ſanctitatem, ubique amplificare conatus eſt. Hinc

sacras conciones habuit, religiosas domos obivit, miseris pro facultate succurrit, flagitiosos ab errore revocavit, adolescentes exemplo, hortatu, astu, ad virtutem amplectendam, vitium fugiendum, incitare non destitit. Vt autem Collegium, & alumni, praesentissimum Dei patrocinium iugiter experirentur, corpus sancti Martyris *Innocentii*, qui pucrili aetate Christo & veritati testimonium perhibuit, a *Clemente XII.* Pontifice Maximo obtinuit, & iis dono dedit. Anno igitur MDCCXXXVII. sacrum illud pignus Roma Panhormum delatum est, & *Lupius* incredibili laetitia gestiens omnes curas, & nervos, in illud intendit, ut ornate, splendide, magnificenter, in Collegii larario publicae venerationi exponeretur. Heinc & libellum edidit, quo D. *Innocentii* Martyris, & eius reliquiarum inventionis historiam texebat, & suae variae eruditionis ampliora specimina dabat. At dum haec omnia laudabiliter curat, febri ardentiori corripitur, non sine omnium ordinum solicitudine ac timore; quare & ipse Siciliae Prorex excellentissimus, Princeps *Bartbol. Corsinius*, quotidie ad Collegium mittebat, qui eum de *Lupii* statu rediens certiorem faceret. Sed frustra omni cura, remediis omnibus adhibitis, Ecclesiae mysteriis rite susceptis, III. Non. Novembres anno MDCCXXXVII. vitam morte commutavit, vir quidem longiore vitae usu dignissimus & quem raptum universi hominum ordines vehementer doluerunt, & lacrimis decorarunt. Collegium Nobilium benemerentis Praeceptoris imaginem pingendam curavit; & eius funus oratione dicta, & poematiis recitatis, honestavit. *Ereinorum* vero

ro coetus, conventu indicto, socio dilecto iusta persolvit, epicedium legente *Laurentio Migliaccio*, viro pereruditо, & Ecclesiae Panhormitanae Canonico Reverendissimo.

Opera edita

Dissertatio & Animadversiones ad nuper inventum Severae Martyris Epitaphium. Panormi ex Typographia Stephani Amato 1734. *in fol.*

Orazione nel Funerale dell' Illustrissimo Sig. Marchese D. Casimiro Drago e Chiafallon del Conseglio di S. R. M. Presidente del Tribunale della R. G. C. Luogotenente di Maestro Giustiziere, e già Deputato del Regno di Sicilia &c. recitata nella Sala dell' imperial Collegio della Compagnia di Gesù. In Palermo appresso Stefano Amato 1736. *in* 4.

Notizie di S. Innocenzio Fanciullo e Martire, il corpo del quale estratto dal Cimiterio di S. Calepodio in Roma si conserva in Palermo nella Cappella del Real Collegio Carolino diretto da' PP. della Compagnia di Gesù. In Palermo appresso Stefano Amato 1737. *in* 4.

Poemata & Carmina varia, & Orationes, diversis temporibus publici iuris facta.

Dissertationes multas manu exaratas reliquit.

GVI-

GVIDO GRANDIVS

Angelo Maria Bandinio Auctore.

FRanciscus Ludovicus Grandius Cremonae Kalendis Octobris anno MDCLXXI. ex honesta, nobilique, familia ortus est. Iam inde a puero studiis se addictum, & quodammodo consecratum praebuit. Incredibili enim felicitate Grammaticae rudimenta *Ioanne Baptista Canneto*, qui ea tempestate Grammaticam Cremonae profitebatur, duce, percepit. Vir erat ille magni ingenii, doctrinae, ac probitatis specta ac, qualis honestum decet virum; adeo ut temporis progressu cathedras sibi clarioribus in Lyceis, ipsamque Episcopalem dignitatem, ultro a *Benedicto XIII.* oblatam, strenue recusaverit. At quum sese Camaldulensium Ordini *Cannetus* addixisset Anno MDCLXXXIV. tunc ad literarios Iesuitarum ludos *Grandius* se contulit, ubi sub P. *Hieronymo Saccherio* reliqua Grammaticae praecepta hausit, donec sub Patre *Carolo Rossio* Mediolanensi in humanarum literarum curriculum se totum immisit. Nec oleum, & operam (ut pervulgatum est) perdidit *Grandius*; licet enim ea tempestate futilibus, ineptisque, praeceptis adolescentium animi imbuerentur, nihilotamen minus multum ille in iisdem profecit; nec ideo amoenissimos Musarum recessus abhorruit: nam matre femina praestantissima hortante easdem diligenter excoluit, ut opus est: quod ex eius Ecloga quadam, in qua se fistulam ponentem, aliique pastori reddentem, inducit quam aperte colli-

gitur. Erat autem in puero praeter docilitatem ingenii, summa suavitas oris & vocis, ut non solum celeriter caperet, quae traderentur; sed etiam excellenter pronunciaret. Sub Iesuitarum igitur tutela Logices principiis excultus An. MDCLXXXVII. in pervigilio Dominici Natalis in Camaldulensium Ordinem adscribitur, in coenobio Classis Ravennae, *Guidonis* nomen accipiens. Hic P. *Galaminium*, qui doctrinarum ianuam patefaceret, sortitus est; qui quamquam magno vir ingenio esset, omnino tamen Peripateticis nugis addictus erat; quare eas non probans *Guido*, ut is, qui perspicua mente praeditus erat, ab his paullo post studiis abhorrens ad Musarum delicias se contulit, laudibus, quae Academiae *Concordium* a P. *Canneto* institutae tribuebantur, maxime motus. Et quoniam ei, uti adolescenti, minime illic adesse licebat, socios pares, ut alteram instituerent Academiam; quam *Certantium* nomine honestavit, hortatus est; eiusque sese praesidem constituit. Plures illic orationes recitare solitus erat, inter quas unam contra *Senecam* effudisse dicitur, utpote qui rigidissimis moralibus decretis veterem Bacchanalium consuetudinem, illis celebrari solitam diebus, exsecraretur. Hac occasione in pluribus desiderium excitavit novos instituendi literarios congressus, in quibus tamen barbaries, ut ea ferebat aetas, late dominabatur. Attamen de ea, quam *Grandius* excitarat, diverse sentiendum est: tanta enim erat in eius disceptationibus suavitas sermonis Latini, ut appareret in eo nativum quemdam leporem esse, non adscitum. Idem poemata pronunciabat adeo Latina, ut supra nihil posset:

qui-

quibus rebus factum est, ut ea infelici tempestate haud progenitus videretur. Quod minime mirandum est, dum subit, quanto *Dantem*, *Petrarcham*, *Areostum*, *Bernium*, *Tassum*; aliosque optimos Tuscanicae linguae Scriptores amore prosequeretur. Interea A. MDCLXXXIX. de D. *Romualdo* concinnam perfecit orationem, eamque Ravennae coram Archiepiscopo, summo cum adstantium plausu, recitavit; & anno sequenti alteram *de tenui Poeseos precio* literis mandavit: qua de re a pueritia nobilis inter aequales ferebatur, clariusque exsplendescebat, quam generosi condiscipuli aequo animo ferre possent. Sed nec Musices studium parvi fecit; nam, quamquam, ut ita dicam, adolescens adhuc esset, anno scilicet XX. aetatis, de *Musicae Theoresi*, *ac Praxi*, in tres partes divisum, felicitate incredibili, elaboravit opusculum; ac Sanctorum deinde Camaldulensium Indicem contexuit. Praeclarissimis hisce occupationibus detentus, Philosophicos cursus summa cum laude emensus, Romam adiit, ut Theologiae arcanis penitus instrueretur; quod sub Patre *Galaminio*, tunc monasterii praeside, diligentissime exsequutus est. At quoniam illa, non secus ac Philosophia, spissas inter ambages, implexasque & inutiles quaestiones, plurimum versabatur, huius quoque pertaesus ab ea recedere, & ad bonarum artium studium rursus animum convertere excogitavit. Quare Patre *Canneto* hortante, originem, & historiam sui Ordinis perquirens, ut Annales eiusdem locupletissimos ederet, multum diligentiae posuit; vitam quoque D. *Romualdi* a D. *Petro Damiani* conscriptam commentariis illustravit; quibus utilissimis a-

 mi-

nimadversionibus usi sunt, qui eiusdem sancti viri gesta, atque opera Venetiis ediderunt. Eodem Anno, scilicet MDCLXXXXIV. quoniam *Grandius* theses Philosophicas in Comitiis sui Ordinis generalibus defenderat, ut Professor renunciaretur, postulavit, quod ei iure debebatur; verum, quum a communi studendi methodo recessisset, quod doctis, probisque viri: continuo evenit, ad varios sui ordinis gradus difficillime evectus est. Iamque P. *Canneto* suadente, sacras conciones habere, ab omni spe deiectus, meditabatur, quum Deo adiuvante, P. *Franc. Caramellius*, egregia iuvenis indole inspecta, Florentiam illum deducere, Professoris munere decoratum, voluit. In hac urbe *Grandius*, nullius ope *Chartesii* de Principiis librum, qui paullo ante in tanta civitate per doctissimorum hominum ora & manus volitare coeperat, sibi imitandum proposuit. Illum enim in compendium redactum discipulis explanavit. Verum sedulo animadvertens, posse ea, quae a *Chartesio* docebantur, melius exponi, Mathematicis Euclidis speculationibus se totum dedidit, quas quidem facile animo comprehendit, quum *Sebastianus Franchius* Medicus iis Monachos nonnullos alios erudiret. Sub eo tales *Grandius* progressus fecit, ut magna captus admiratione *Franchius* exclamaverit, brevi Mathematicorum Principem evasurum. *Archimedis* deinde, *Apollonii*, & *Pappi* praesertim collectiones adsidua versans manu, nova construendi problemata modum investigavit. Quare paucos post menses, hoc est, an. MDCLXXXXV. suum de Musica tractatum recensere,

re,

re, amplificareque potuit, Geometricaque usus brevitate, qua in re nulli periculum fecerant, illum in XXIV. propositiones concinne elaboratas redegit. Inde vero eius in Mathematicis progressus mirificos, *Vivianeorum Problematum Demonstratio* ostendit, maximam non *Torricellii* tantum, sed etiam *Gregorii* a S. *Vincentio*, ac *Vallisii*, operum cognitionem praeseferens. Inter haec *Guido* ad Teologiae cathedram evectus, sibi creditum munus optime obivit; absque eo quod a Geometricis studiis, quae semper in deliciis habuit, abstraheretur. Quin & in Theologicas disputationes persaepe Geometricas demonstrationes, Scholiorum ope, inducebat; uti in tractatu de *Dei visione* fecisse manifestum est. Aeterna interim memoria dignum illi contigit factum, dum sese ad famigeratum *Ant. Magliabechium*, quo varia ab eo librorum cognitione instrueretur, conferret. Apud eum enim *Boudnausenium* nobilem Germanae gentis hominem, qui *Ferdinandum* Magnum Etruriae Principem in Philosophia, quae ad mores pertinet, instituebat offendit. Quum autem ab eo colloquente de Problematibus circa Fornices Sphericos Cylindricos quadrabiles una practica constructione & determinatione, ab *Vivianio* editis, ageretur, omnes ardenti illorum problematum solutionem audiendi desiderio flagrabant, quam, veluti arcana quaedam, Magno tantum Principi *Ferdinando Vivianius* patefecerat. Tum vero *Grandius*, libello attente aliquantum pervoluto, atque perpenso, eo ipso temporis momento primum illorum Problematum, quod omnium difficillimum putabatur, & a quo alia pendebant, magna cum adstan-

tium admiratione solvit, ac demonstravit. Hinc est, quod ab amicis pluries rogatus arduam illorum Problematum susceperit demonstrationem, quod *Vivianius* facere abnuebat, atque An. MDCIC. Florentiae *Cosmo III.* Magno Duci nuncupatam publici iuris fecit. Editum libellum, haud supervacaneum fore putavit, si *Ioanni Gastoni*, *Cosmae* F. qui tunc Pragae morabatur, mitteret; quod munus adeo acceptum dicto Principi fuit, ut per epistolam datam Pragae pridie KL. Ianuar. An. MDCC. plurima illi gratias egerit, & suum patrocinium obtulerit. Hoc opus Latine scripsit, quo, quantum Mathematica in facultate valuerit, universo Literatorum coetui significavit. Atque ita tantum sibi laudis adeptus erat, ut quum Romam petere, ut ibi Theologiam profiteretur, vellet, hoc iniquo ferens animo Magnus Dux *Cosmas*, ne discederet iussit, eumque Philosophiae cathedra in Pisano Gymnasio decoravit; quod ei doctissimus S. R. E. Cardinalis *Henr. Norisius*, epistolio dato, eodem anno nunciavit. Iam maximis *Grandius* prosequendus est laudibus, eo quod celeberrimum illud Lyceum ab Aristotelica, ut ferunt, servitute vindicarit, sicuti eius in usum publicum conscriptae praelectiones, quae ad Mechanicam, Opticam, atque Hydraulicam, spectant, manifeste testantur. In arduis perquisitionibus nullorum auxilio utebatur, integrosque insumebat meditando dies, veluti ipsemet libro *Demonstrationis Hugenianorum Theorematum* aperte declarat. Ab *Hugenio* in sua Diatriba de gravitate illa Theoremata memorata fuerant, quae Pisis apud praestantissimum Equitem *Lucam Albizium*, virum in Geometricis rebus versatissimum,

Gran-

Grandius viderat excusa. Quum autem illa ad mensuram, & centrum gravitatis Logisticae, solidorumque ab ea circa suum asymptotum, aut ordinatam, productorum, determinandum tenderent, vix ea diligenter perpendit, quamplura, quae ab *Hugenio* metipso ignorata fuerant, detexit; ideoque libellum *Ferdinando* Magno Principi dicatum elucubravit, cui addidit epistolam P. *Thomae Caevae* S. I. scriptam, in qua hic Poeta venustissimus, & Geometra excellentissimus, nuncupatur. Plausu exceptum opus fuit, eo quod copia, atque accurata doctrinarum subtilitate, a sola mentis comprehensione originem trahentium, elaboratum esset. Interea Analysi se totum dedit, quae hactenus, in Italia saltem, incognita poene fuerat; & in ea tantum profecit, ut illum *Manfredii* fratres, & *Victorius Stancarius* saepe consulerent. Scientia certe mirifica per ea tempora divulgari coeperat. *Grandius* paucos post menses seriem infinitam rectificandi quamcumque curvam adinvenit. Paullo post arduum ac perdifficile de *Quadratura Circuli* commentarium sub Principis *Io. Gastonis* auspiciis perelleganti elegia praemissa An. MDCCIII. elucubravit, in quo, praeter consuetas eius methodos, calculo differentiali usus est. Quapropter eum iure optimo *Leibnitius* epistola data anno MDCCV. hac de re commendavit. Quin & *Isaacus Nevvtonus* tanti illum faciebat, ut quum suum de Optica tractatum ei dono misisset epistolam clauserit: *Vtinam tanto iudici non displiceat*. Cum doctissimis enim eius aevi Mathematicis literarium commercium habuit, atque, ut alios sileam, *Severolum Praesulem*, *Georgium Baglivium*, *David Gregorium*,

pro rei teſtimonio adducam. Quum vero in ſupra memorata epiſtola *Leibnitius* novum illi Analyticarum operationum conſilium ſignificaſſet, tunc illud amplecti non auſus fuit: ſed quum a Germanis probatum animadvertiſſet, ipſe quoque in nova libri *de Quadratura Circuli atque Hyperbolae* editione adhibuit, in qua duas *Gabrielis Manfredii*, & *Euſtachii* fratris, literas Analyticas retulit; qua occaſione, ut deinceps oſtendemus, *Alexander Marchettus* ſcriptis publicis, apertiſque diſſenſionibus, in *Grandium* inſurrexit. At non ita Mathematicis contemplationibus tenebatur, ut alia praeclariſſima ſtudia, ut nonnulli faciunt, adſpernaretur; nam ea praeſertim, quae ad Eccleſiaſticam, Monaſticam, & Criticam, Hiſtoriam pertinent, haud exigua animi ſolicitudine excoluit. Hinc ſeſe per litteras in maximam P. D. *Anſelmi Bandurii*, & P. D. *Claudii Stephanotii* familiaritatem inſinuavit; & anno MDCCV. opera nonnulla ad haec ſpectantia publici iuris fecit: ac primo quidem Dialogum, qui ſine auctoris nomine prodiit, qui multis innixus rationibus S. *Petri Damiani* vitam a P. *Iacobo Laderchio* conſcriptam, ac tribus magnae molis voluminibus comprehenſam, editamque A. MDCCII. irridebat. Quatuor igitur elaboravit Colloquia, quibus titulum fecit *Calculum*, *Ferula*, *Scutica* & *Cenſura*, quae a Gallis Iuvenibus habebantur, eo quod eiuſdem nationis nonnulli, inter quos, *Elias Dupinus* a *Laderchio*, vituperarentur. His quintum acceſſit, quod *Manubrium Scuticae* nuncupavit, quo, vulgo *Laderchio* adſcriptis contra *Grandium* calumniis, reſponderet; ſed quoniam numquam illae prodiere, ideoque & quintu Dialogus minime prodiit. Hiſce aliquantum rebus compo-

positis, sui Ordinis monimenta colligere, atque illustrare adgressus est, & ut *Cosmae III.* morem gereret eadem publicare in animo erat. Id quidem editione quatuor Dissertationum Camaldulensium exsequutus est, amicorum hortatu, atque *Antonii Magliabechii* praesertim. Inter reliquas ea, quae in creditam scalae visionem, quae divo *Romualdo* adparuisse dicitur elucubrata est, a doctissimo P. *Bernardo Montfauconio* probata fuit, quum vir ille officii plenam ad *Grandium* epistolam dedisset. Verum hoc aegre & iniquo animo tulerunt Monachi, quibus, ea ablata fabula, princeps suae Historiae pars auferri videbatur; quare plurimas in illum turbas concitarunt. Hac de re haud exiguum dolorem animo concepit *Grandius*, atque anno MDCCVI. Pisis *Antonio Magliabechio* epistolam misit (quamquam enim A. MDCCVII. prodierint Dissertationes, nihilo tamen minus multum antea excudere eas coeperat) in qua iure querebatur, quod quum Camaldulensis Ordinis sinceram Historiam restituere, ac praecisis fabulis solida eruditione castigare studeret, non gratiam, sed invidiam, & male adfecti, ingratique erga religionem animi notam, a patrum acquisiverit m aestimatoribus reportaverit: optime animadvertens, Historiae errata, melius esse, ut ab amicis, atque domesticis, quam ab exteris, corrigantur. Dissertationes illae dicatae Cardinali *Ferdinando De Adda* sui ordinis Patrono fuerunt. Quum vero eodem anno plures rarissimos Codices, & praesertim *Rainerii Granchiae* Pisani de Bellis Tusciae opus comparasset, P. Abbati *Canneto* dono misit. Deinde A. MDCCVII. quum intimam cum *Horatio Burgundio* S. I. amicitiam iniisset, hic illi Dissertationem MS. misit, Methamorphosin

fin scilicet quamdam Mathematicam, in qua Cicloidis ope a *Torricellio* triplae Circuli genitoris demonstratae, ac Trianguli eiusdem basis atq; altitudinis sesquialterae, superficies, & solida, ex una in alteram speciem permutari ostendebat. Praesidis interea munere fungebatur Pisis in Monasterio S. *Michaelis* in Burgo, quum in generali conventu Ordinis, Monachi non modo dignitatem Abbatis illi abstulerunt, sed & extra familiam eiecerunt. Hinc opus fuit, ut a Magno Etruriae Duce *Cosmo* regius Mathematicus renunciaretur, ne Pisis amplius discederet. Anno proxime elapso familiaritas inter *Grandium*, & *Iacobum Hermannum* Patavinum Matheseos Professorem intercessit, & usque ad A. MDCCXIII. perduravit, quo tempore *Hermannus* in Germaniam rediturus discessit, multaque inter sese per literas de motuum compositione & resolutione disputarunt, quae in compendium redacta *Narduccius* in suo quodam libro publicavit. Quum vero Vir Cl. *Benedictus Brixianus* Pragae cum Principe *Ioanne Gastone* ab Etruria moraretur, *Grandio* amicitiam, litterariumque commercium, cum Comite *Ferdinando Ernesto de Herbestein*, qui & Mathematicus erat praestantissimus, & continuo in altissimorum Problemarum solutione occupatus, comparavit. An. MDCCIX. Ravennae *Cannetus Grandium* literis scriptis, ut MS. Codicem Siculorum carminum *Parutae*, quem in Tuscum deinde sermonem transtulit, sibi adquireret rogavit. Quum A. MDCCVIII. *Narcissus Marsh.* Armacanus Archiepiscopus Sonitus systema illustrare contendisset, Propositione nonnullas, quas nec ille, nec universus Mathematicorum coetus enucleare poterat, mira *Grandius*

dius felicitate, hortante doctissimo Comite *Laur. Magalottio*, declaravit: iamque per Eruditorum manus, atque ora pervagabatur *Grandii* Epistola laudato *Magalottio* dicata, quum forte fortuna in *Heur.Nevvtoni*, Britannici ad Magnum Etruriae Ducem Ablegati, quoque manus pervenit, qui tantam admiratus doctrinam, Regiae Londinensi Societati, ut in eam *Grandius*, una cum *Magalottio*, adscriberetur, illam misit; & revera in Philosophicis Transactionibus Epistola illa relata fuit. Erecto animo *Grandius* novum opus meditari coepit, in quo commentationes quasdam de *Infinitis Infinitorum*, & *Infinite parvorum ordinibus*, exponere adgressus fuit. Quos facile absolvit, Deo Optimo Maximo labores immensos consecravit, Epistolamque Ablegato *Nevvtono*, qui maximi *Grandium* faciebat, initio operis cum praeludio inscripsit. Huic editioni Auctoris effigies adposita fuit, subscripto a celeberrimo *Bened. Averanio* Epigrammate insequenti.

Ne sperne effigiem, quae magnum ingentis Olympi
Mensorem, quamvis parva sit illa, refert.
Ne tamen hac metire virum, qui quantus haberi
Debeat, hic mostrat, maior imago, liber.

Hoc quidem opus, & maximam illi existimationem peperit, & Mathematicos Europae clarissimos stupore defixit. Quum illud *Hermannus* Professor Patavinus *Bernoullio* misisset Basileam, ita hic A. MDCCX. *Hermanno* respondit. *Accepi quoque, tuo missu, a Reverendiss. Parente clariss. Guidonis Grandi libellum egregium* De infinitis infinitorum, *pro quo tibi non minus, quam clar. Auctori, gratias ago summas. Cl. Varignonius, contra quem scri-*

ptus

ro coetus, conventu indicto, socio dilecto iusta persolvit, epicedium legente *Laurentio Migliaccio*, viro pererudito, & Ecclesiae Panhormitanae Canonico Reverendissimo.

Opera edita

Dissertatio & Animadversiones ad nuper inventum Severae Martyris Epitaphium. Panormi ex Typographia Stephani Amato 1734. in fol.

Orazione nel Funerale dell' Illustrissimo Sig. Marchese D. Casimiro Drago e Chiafallon del Consiglio di S. R. M. Presidente del Tribunale della R. G. C. Luogotenente di Maestro Giustiziere, e già Deputato del Regno di Sicilia &c. recitata nella Sala dell' imperial Collegio della Compagnia di Gesù. In Palermo appresso Stefano Amato 1736. in 4.

Notizie di S. Innocenzio Fanciullo e Martire, il corpo del quale estratto dal Cimiterio di S. Calepodio in Roma si conserva in Palermo nella Cappella del Real Collegio Carolino diretto da' PP. della Compagnia di Gesù. In Palermo appresso Stefano Amato 1737. in 4.

Poemata & Carmina varia, & Orationes, diversis temporibus publici iuris facta.

Dissertationes multas manu exaratas reliquit.

GVI-

GVIDO GRANDIVS

Angelo Maria Bandinio Auctore.

FRanciscus Ludovicus Grandius Cremonae Kalendis Octobris anno MDCLXXI. ex honesta, nobilique, familia ortus est. Iam inde a puero studiis se addictum, & quodammodo consecratum praebuit. Incredibili enim felicitate Grammaticae rudimenta *Ioanne Baptista Canneto*, qui ea tempestate Grammaticam Cremonae profitebatur, duce, percepit. Vir erat ille magni ingenii, doctrinae, ac probitatis spectae ac, qualis honestum decet virum; adeo ut temporis progressu cathedras sibi clarioribus in Lyceis, ipsamque Episcopalem dignitatem, ultro a *Benedicto XIII.* oblatam, strenue recusaverit. At quum sese Camaldulensium Ordini *Cannetus* addixisset Anno MDCLXXXIV. tunc ad literarios Iesuitarum ludos *Grandius* se contulit, ubi sub P. *Hieronymo Saccherio* reliqua Grammaticae praecepta hausit, donec sub Patre *Carolo Rossio* Mediolanensi in humanarum literarum curriculum se totum immisit. Nec oleum, & operam (ut pervulgatum est) perdidit *Grandius*; licet enim ea tempestate futilibus, ineptisque, praeceptis adolescentium animi imbuerentur, nihilotamen minus multum ille in iisdem profecit; nec ideo amoenissimos Musarum recessus abhorruit: nam matre femina praestantissima hortante easdem diligenter excoluit, ut opus est: quod ex eius Ecloga quadam, in qua se fistulam ponentem, aliique pastori reddentem, inducit quam aperte colli-

gitur. Erat autem in puero praeter docilitatem ingenii, summa suavitas oris & vocis, ut non solum celeriter caperet, quae traderentur; sed etiam excellenter pronunciaret. Sub Iesuitarum igitur tutela Logices principiis excultus An. MDCLXXXVII. in pervigilio Dominici Natalis in Camaldulensium Ordinem adscribitur, in coenobio Classis Ravennae, *Guidonis* nomen accipiens. Hic P. *Galaminium*, qui doctrinarum ianuam patefaceret, sortitus est; qui quamquam magno vir ingenio esset, omnino tamen Peripateticis nugis addictus erat; quare eas non probans *Guido*, ut is, qui perspicua mente praeditus erat, ab his paullo post studiis abhorrens ad Musarum delicias se contulit, laudibus, quae Academiae *Concordium* a P. *Canneto* institutae tribuebantur, maxime motus. Et quoniam ei, uti adolescenti, minime illic adesse licebat, socios pares, ut alteram instituerent Academiam, quam *Certantium* nomine honestavit, hortatus est; eiusque sese praesidem constituit. Plures illic orationes recitare solitus erat, inter quas unam contra *Senecam* effudisse dicitur, utpote qui rigidissimis moralibus decretis veterem Bacchanalium consuetudinem, illis celebrari solitam diebus, exsecraretur. Hac occasione in pluribus desiderium excitavit novos instituendi literarios congressus, in quibus tamen barbaries, ut ea ferebat aetas, late dominabatur. Attamen de ea, quam *Grandius* excitarat, diverse sentiendum est: tanta enim erat in eius disceptationibus suavitas sermonis Latini, ut appareret in eo nativum quemdam leporem esse, non adscitum. Idem poemata pronunciabat adeo Latina, ut supra nihil posset:

qui-

quibus rebus factum est, ut ea infelici tempestate haud progenitus videretur. Quod minime mirandum est, dum subit, quanto *Dantem*, *Petrarcham*, *Areostum*, *Bernium*, *Tassum*, aliosque optimos Tuscanicae linguae Scriptores amore prosequeretur. Interea A. MDCLXXXIX. de D. *Romualdo* concinnam perfecit orationem, eamque Ravennae coram Archiepiscopo, summo cum adstantium plausu, recitavit; & anno sequenti alteram *de tenui Poeseos precio* literis mandavit: qua de re a pueritia nobilis inter aequales ferebatur, clariusque exsplendescebat, quam generosi condiscipuli aequo animo ferre possent. Sed nec Musices studium parvi fecit; nam, quamquam, ut ita dicam, adolescens adhuc esset, anno scilicet XX. aetatis, de *Musicae Theoresi*, *ac Praxi*, in tres partes divisum, felicitate incredibili, elaboravit opusculum; ac Sanctorum deinde Camaldulensium Indicem contexuit. Praeclarissimis hisce occupationibus detentus, Philosophicos cursus summa cum laude emensus, Romam adiit, ut Theologiae arcanis penitus instrueretur; quod sub Patre *Galaminio*, tunc monasterii praeside, diligentissime exsequutus est. At quoniam illa, non secus ac Philosophia, spissas inter ambages, implexasque & inutiles quaestiones, plurimum versabatur, huius quoque pertaesus ab ea recedere, & ad bonarum artium studium rursus animum convertere excogitavit. Quare Patre *Canneto* hortante, originem, & historiam sui Ordinis perquirens, ut Annales eiusdem locupletissimos ederet, multum diligentiae posuit; vitam quoque D. *Romualdi* a D. *Petro Damiani* conscriptam commentariis illustravit; quibus utilissimis an-

ni nadverfionibus ufi funt, qui eiufdem fancti viri gesta, atque opera Venetiis ediderunt. Eodem Anno, fcilicet MDCLXXXXIV. quoniam *Grandius* thefes Philofophicas in Comitiis fui Ordinis generalibus defenderat, ut Profeffor renunciaretur, poftulavit, quod ei iure debebatur; verum, quum a communi ftudendi methodo receffiffet, quod doctis, probifque viris continuo evenit, ad varios fui ordinis gradus difficillime evectus eft. Iamque P. *Canneto* fuadente, facras conciones habere, ab omni fpe deiectus, meditabatur, quum Deo adiuvante, P. *Franc. Caramellius*, egregia iuvenis indole infpecta, Florentiam illum deducere, Profefforis munere decoratum, voluit. In hac urbe *Grandius*, nullius ope *Chartefii* de Principiis librum, qui paullo ante in tanta civitate per doctiffimorum hominum ora & manus volitare coeperat, fibi imitandum propofuit. Illum enim in compendium redactum difcipulis explanavit. Verum fedulo animadvertens, poffe ea, quae a *Chartefio* docebantur, melius exponi, Mathematicis Euclidis fpeculationibus fe totum dedidit, quas quidem facile animo comprehendit, quum *Sebaftianus Franchius* Medicus iis Monachos nonnullos alios erudiret. Sub eo tales *Grandius* progreffus fecit, ut magna captus admiratione *Franchius* exclamaverit, brevi Mathematicorum Principem evafurum. *Archimedis* deinde, *Apollonii*, & *Pappi* praefertim collectiones adfidua verfans manu, nova conftruendi problemata modum inveftigavit. Quare paucos poft menfes, hoc eft, an. MDCLXXXXV. fuum de Mufica tractatum recenfe-

re,

re, amplificareque potuit, Geometricaque usus brevitate, qua in re nulli periculum fecerant, illum in XXIV. propositiones concinne elaboratas redegit. Inde vero eius in Mathematicis progressus mirificos, *Vivianeorum Problematum Demonstratio* ostendit, maximam non *Torricellii* tantum, sed etiam *Gregorii* a S. *Vincentio*, ac *Vallisii*, operum cognitionem praeseferens. Inter haec *Guido* ad Teologiae cathedram evectus, sibi creditum munus optime obivit; absque eo quod a Geometricis studiis, quae semper in deliciis habuit, abstraheretur. Quin & in Theologicas disputationes persaepe Geometricas demonstrationes, Scholiorum ope, inducebat; uti in tractatu de *Dei visione* fecisse manifestum est. Aeterna interim memoria dignum illi contigit factum, dum sese ad famigeratum *Ant. Magliabechium*, quo varia ab eo librorum cognitione instrueretur, conferret. Apud eum enim *Bouduausenium* nobilem Germanae gentis hominem, qui *Ferdinandum* Magnum Etruriae Principem in Philosophia, quae ad mores pertinet, instituebat offendit. Quum autem ab eo colloquente de Problematibus circa Fornices Sphericos Cylindricos quadrabiles una practica constructione & determinatione, ab *Vivianio* editis, ageretur, omnes ardenti illorum problematum solutionem audiendi desiderio flagrabant, quam, veluti arcana quaedam, Magno tantum Principi *Ferdinando Vivianius* patefecerat. Tum vero *Grandius*, libello attente aliquantum pervoluto, atque perpenso, eo ipso temporis momento primum illorum Problematum, quod omnium difficillimum putabatur, & a quo alia pendebant, magna cum adstantium

tium admiratione solvit, ac demonstravit. Hinc est, quod ab amicis pluries rogatus arduam illorum Problematum subsceperit demonstrationem, quod *Vivianius* facere abnuebat, atque An. MDCIC. Florentiae *Cosmo III.* Magno Duci nuncupatam publici iuris fecit. Editum libellum, haud supervacaneum fore putavit, si *Ioanni Gastoni*, *Cosmae* F. qui tunc Pragae morabatur, mitteret; quod munus adeo acceptum dicto Principi fuit, ut per epistolam datam Pragae pridie KL. Ianuar. An. MDCC. plurima illi gratias egerit, & suum patrocinium obtulerit. Hoc opus Latine scripsit, quo, quantum Mathematica in facultate valuerit, universo Literatorum coetui significavit. Atque ita tantum sibi laudis adeptus erat, ut quum Romam petere, ut ibi Theologiam profiteretur, vellet, hoc iniquo ferens animo Magnus Dux *Cosmas*, ne discederet iussit, eumque Philosophiae cathedra in Pisano Gymnasio decoravit; quod ei doctissimus S. R. E. Cardinalis *Henr. Norisius*, epistolio dato, eodem anno nunciavit. Iam maximis *Grandius* prosequendus est laudibus, eo quod celeberrimum illud Lyceum ab Aristotelica, ut ferunt, servitute vindicarit, sicuti eius in usum publicum conscriptae praelectiones, quae ad Mechanicam, Opticam, atque Hydraulicam, spectant, manifeste testantur. In arduis perquisitionibus nullorum auxilio utebatur, integrosque insumebat meditando dies, veluti ipsemet libro *Demonstrationis Hugenianorum Theorematum* aperte declarat. Ab *Hugenio* in sua Diatriba de gravitate illa Theoremata memorata fuerant, quae Pisis apud praestantissimum Equitem *Lucam Albizium*, virum in Geometricis rebus versatissimum,

Grandius viderat excusa. Quum autem illa ad mensuram, & centrum gravitatis Logisticae, solidorumque ab ea circa suum asymptotum, aut ordinatam, productorum, determinandum tenderent, vix ea diligenter perpendit, quamplura, quae ab *Hugenio* metipso ignorata fuerant, detexit; ideoque libellum *Ferdinando* Magno Principi dicatum elucubravit, cui addidit epistolam P. *Thomae Caevae* S. I. scriptam, in qua hic Poeta venustissimus, & Geometra excellentissimus, nuncupatur. Plausu exceptum opus fuit, eo quod copia, atque accurata doctrinarum subtilitate, a sola mentis comprehensione originem trahentium, elaboratum esset. Interea Analysi se totum dedit, quae hactenus, in Italia saltem, incognita poene fuerat; & in ea tantum profecit, ut illum *Manfredii* fratres, & *Victorius Stancarius* saepe consulerent. Scientia certe mirifica per ea tempora divulgari coeperat. *Grandius* paucos post menses seriem infinitam rectificandi quamcumque curvam adinvenit. Paullo post arduum ac perdifficile de *Quadratura Circuli* commentarium sub Principis *Io. Gastonis* auspiciis pereleganti elegia praemissa An. MDCCIII. elucubravit, in quo, praeter consuetas eius methodos, calculo differentiali usus est. Quapropter eum iure optimo *Leibnitius* epistola data anno MDCCV. hac de re commendavit. Quin & *Isaacus Nevvtonus* tanti illum faciebat, ut quum suum de Optica tractatum ei dono misisset epistolam clauserit: *Utinam tanto iudici non displiceat.* Cum doctissimis enim eius aevi Mathematicis literarium commercium habuit, atque, ut alios sileam, *Severolum Praesulem*, *Georgium Baglivium*, *David Gregorium*,

pro rei testimonio adducam. Quum vero in supra memorata epistola *Leibnitius* novum illi Analyticarum operationum consilium significasset, tunc illud amplecti non ausus fuit: sed quum a Germanis probatum animadvertisset, ipse quoque in nova libri *de Quadratura Circuli atque Hyperbolae* editione adhibuit, in qua duas *Gabrielis Manfredii*, & *Eustachii* fratris, literas Analyticas retulit; qua occasione, ut deinceps ostendemus, *Alexander Marchettus* scriptis publicis, apertisque dissensionibus, in *Grandium* insurrexit. At non ita Mathematicis contemplationibus tenebatur, ut alia praeclarissima studia, ut nonnulli faciunt, adspernaretur: nam ea praesertim, quae ad Ecclesiasticam, Monasticam, & Criticam, Historiam pertinent, haud exigua animi solicitudine excoluit. Hinc sese per litteras in maximam P. D. *Anselmi Bandurii*, & P. D. *Claudii Stephanotii* familiaritatem insinuavit; & anno MDCCV. opera nonnulla ad haec spectantia publici iuris fecit: ac primo quidem Dialogum, qui sine auctoris nomine prodiit, qui multis innixus rationibus S. *Petri Damiani* vitam a P. *Iacobo Laderchio* conscriptam, ac tribus magnae molis voluminibus comprehensam, editamque A. MDCCII. irridebat. Quatuor igitur elaboravit Colloquia, quibus titulum fecit *Calculum, Ferula, Scutica* & *Censura*, quae a Gallis Iuvenibus habebantur, eo quod eiusdem nationis nonnulli, inter quos, *Elias Dupinus* a *Laderchio*, vituperarentur. His quintum accessit, quod *Manubrium Scuticae* nuncupavit, quo, vulgo *Laderchio* adscriptis contra *Grandium* calumniis, responderet; sed quoniam numquam illae prodiere, ideoque & quintu Dialogus minime prodiit. Hisce aliquantum rebus com-

po-

positis, sui Ordinis monimenta colligere, atque illustrare adgressus est, & ut *Cosmae III.* morem gereret eadem publicare in animo erat. Id quidem editione quatuor Dissertationum Camaldulensium exsequutus est, amicorum hortatu, atque *Antonii Magliabechii* praesertim. Inter reliquas ea, quae in creditam scalae visionem, quae divo *Romualdo* adparuisse dicitur elucubrata est, a doctissimo P. *Bernardo Montfauconio* probata fuit, quum vir ille officii plenam ad *Grandium* epistolam dedisset. Verum hoc aegre & iniquo animo tulerunt Monachi, quibus, ea ablata fabula, princeps suae Historiae pars auferri videbatur; quare plurimas in illum turbas concitarunt. Hac de re haud exiguum dolorem animo concepit *Grandius*, atque anno MDCCVI. Pisis *Antonio Magliabechio* epistolam misit (quamquam enim A. MDCCVII. prodierint Dissertationes, nihilo tamen minus multum antea excudere eas coeperat) in qua iure querebatur, quod quum Camaldulensis Ordinis sinceram Historiam restituere, ac praecisis fabulis solida eruditione castigare studeret, non gratiam, sed invidiam, & male affecti, ingratique erga religionem animi notam, a parum aequis rerum aestimatoribus reportaverit: optime animadvertens, Historiae errata, melius esse, ut ab amicis, atque domesticis, quam ab exteris, corrigantur. Dissertationes illae dicatae Cardinali *Ferdinando De Adda* sui ordinis Patrono fuerunt. Quum vero eodem anno plures rarissimos Codices, & praesertim *Rainerii Graechiae* Pisani de Bellis Tusciae opus comparasset, P. Abbati *Canneto* dono misit. Deinde A. MDCCVII. quum intimam cum *Horatio Burgundio* S. I. amicitiam iniisset, hic illi Dissertationem MS. misit, Methamorpho-

sin

An scilicet quamdam Mathematicam, in qua Cicloidis ope a *Torricellio* triplae Circuli genitoris demonstratae, ac Trianguli ejusdem basis atq; altitudinis sesquialterae, superficies, & solida, ex una in alteram speciem permutari ostendebat. Praesidis interea munere fungebatur Pisis in Monasterio S. *Michaelis* in Burgo, quum in generali conventu Ordinis, Monachi non modo dignitatem Abbatis illi abstulerunt, sed & extra familiam ejecerunt. Hinc opus fuit, ut a Magno Etruriae Duce *Cosma* regius Mathematicus renunciaretur, ne Pisis amplius discederet. Anno proxime elapso familiaritas inter *Grandium*, & *Iacobum Hermannum* Patavinum Matheseos Professorem intercessit, & usque ad A. MDCCXIII, perduravit, quo tempore *Hermannus* in Germaniam rediturus discessit, multaque inter sese per literas de motuum compositione & resolutione disputarunt, quae in compendium redacta *Narduccius* in suo quodam libro publicavit. Quum vero Vir Cl. *Benedictus Brixianus* Pragae cum Principe *Ioanne Gastone* ab Etruria moraretur, *Grandio* amicitiam, litterariumque commercium, cum Comite *Ferdinando Ernesto de Herbestein*, qui & Mathematicus erat praestantissimus, & continuo in altissimorum Problemarum solutione occupatus, comparavit. An. MDCCIX. Ravennae *Cannetus Grandium* literis scriptis, ut MS. Codicem Siculorum carminum *Parutae*, quem in Tuscum deinde sermonem transtulit, sibi adquireret rogavit. Quum A. MDCCVIII. *Narcissus Marsh*. Armacanus Archiepiscopus Sonitus systema illustrare contendisset, Propositiones nonnullas, quas nec ille, nec universus Mathematicorum coetus enucleare poterat, mira *Grandius*

dius felicitate, hortante doctissimo Comite *Laur. Magalottio*, declaravit: iamque per Eruditorum manus, atque ora pervagabatur *Grandii* Epistola laudato *Magalottio* dicata, quum forte fortuna in *Heur. Nevvtoni*, Britannici ad Magnum Etruriae Ducem Ablegati, quoque manus pervenit, qui tantam admiratus doctrinam, Regiae Londinensi Societati, ut in eam *Grandius*, una cum *Magalottio*, adscriberetur, illam misit; & revera in Philosophicis Transactionibus Epistola illa relata fuit. Erecto animo *Grandius* novum opus meditari coepit, in quo commentationes quasdam de *Infinitis Infinitorum*, *& Infinite parvorum ordinibus*, exponere adgressus fuit. Quos facile absolvit, Deo Optimo Maximo labores immensos consecravit, Epistolamque Ablegato *Nevvtono*, qui maximi *Grandium* faciebat, initio operis cum praeludio inscripsit. Huic editioni Auctoris effigies adposita fuit, subscripto a celeberrimo *Bened. Averanio* Epigrammate insequenti.

Ne sperne effigiem, quae magnum ingentis Olympi
Mensorem, quamvis parva sit illa, refert.
Ne tamen hac metire virum, qui quantus haberi
Debeat, hic mostrat, maior imago, liber.

Hoc quidem opus, & maximam illi existimationem peperit, & Mathematicos Europae clarissimos stupore defixit. Quum illud *Hermannus* Professor Patavinus *Bernoullio* misisset Basileam, ita hic A. M. DCCX. *Hermanno* respondit. *Accepi quoque, tuo missu, a Reverendiss. Parente clariss. Guidonis Grandi libellum egregium* De infinitis infinitorum, *pro quo tibi non minus, quam clar. Auctori, gratias ago summas. Cl. Varignonius, contra quem scri-*

ptus

ptus est libellus, sumsit olim ex quibusdam literis meis scriptis die 27. Iulii 1697. occasionem mihi primo movendi litem super plusquam infinitis, quae disputatio inter nos duravit per integrum fere annum, donec tandem illum ad silentium redegerim, & se a me convictum fassus fuerit; adeo ut mirer, eum postea hanc litem publice renovasse. Postquam enim multis ipsi ostendissem, quemadmodum infiniti sint gradus differentialium, seu infinite parvorum descendendo, ita & adscendendo infinitos esse gradus infinite magnorum; tandem in literis suis ad me datis die 22. Apr. 1698. in haec erupit verba: Enfin je suis pleinement satisfait de vos eclarcissemens sur le plus qu' infinis: & in literis sequentibus die 27. Maii 1698. sibi iterum satisfactum fatetur his verbis: Votre sentiment sur l' infinite me paroit tres vray . . . Tout cela me paroit une suite necessaire de la doctrine des infinis de differens genres. Si cl. Grandi institutum mihi innotuisset, potuissem ipsi suppeditare mea de hoc argumento cogitata, aut, si optaverit, nunc quidem communicabo; forte lucem non exiguam rei huic adfunderent. Verum paullo post Grandii quies turbata est, plurimis contra illum contentionibus excitatis; quum enim Lucas Antonius Portius in suo de motu libro Galilaei doctrinae adversaretur, varios haec doctrinae novitas motus, ac Neapoli praecipue, excitarat. Grandius igitur Bartholemaeo Intiero Florentino epistolam misit, datam XIV. KL. Apr. MDCCVI. Portii errorem ex eo derivatum esse, ostenderes, quod opinatus erat, corpora inclinatum planum directione perpendiculari ad horizontem, non autem ad planum ipsum, premere. Praeterea

in

in *Grandii* manus altera Epistola, Romae a *Vitali Iordano* Matheseos Professore edita, inciderat, in qua non *Portii* tantum, sed vetus etiam *Galilaei* sententia refellabatur. Quare de eo ita *Grandius* loquutus est in epistola ad *Intierum*: *Neque vero in dissolvenda praetensa Iordani sententia tempus terere frustra conabor, nam satis obvium esse, atque omnibus patere arbitror, quid in illa desideretur, quominus vim obtineat ad persuadendum*. Hic loquendi modus *Iordano* valdè displicuit. Qui profecto, uti vir modestus, ingenuus, & a contentionibus alienus, cum *Grandio* minime contendisset, nisi eum discipulus *Hieronymus Tambuccius* incitasset. Romae itaque epistolam edidit *Ios. Davanzato* nobili viro Florentino missam Kal. Apr. MDCCXI. qua sententiam suam tuebatur, & de *Grandio* plurimum obloquebatur. Quam ob rem hic coactus fuit utrisque respondere; nec multum temporis elapsum est, quum sub fictitio *Marii de Ceniga* nomine edita a *Grandio* responsio fuit. In hac igitur, non modo implicatam adversarii doctrinam, sed & eiusdem levitatem, in propatulo collocavit, quod, ubi *Galilaei* sententiam in eo libro Romae A. MDCLXXXVIII. typis vulgato, cum hoc titulo: *Fundamentum doctrinae motus gravium*, adprobarat, ab ea opinione falsa sequuturus defecisset. Deinde vero *Iordani*, & *Tambuccii* imperitiam in Mathesi demonstrare adgressus, ipsis problema rectis tantum lineis construendum proposuit, cuius resolutio, ter quamquam repetita, numquam tamen recte perfecta ab iisdem fuit. Illud tamen a *Grandio* resolutum fuit, sicut & ab *Hermanno*,

Co-

Comite *Fagnanio*, *Caelestino Galliano*, & *Laurenzinio*, plurimis ad *Grandium* datis epistolis. *Tambuccius* autem iniquo animo responsum tulit, & brevi rursus in arenam, cum *Grandio* decertaturus, descendit. At *Grandius*, etsi taedio maxime adfectus, responsum, certe illis fatale, iteravit; nam fama est, prae dolore *Iordanum* supremum diem obiisse; atque ita tantae controversiae factus est finis. Hic vero minime praetereundum est, quod quum auctor *Iordani* vitae, *Grandium* numquam duo problemata in fine libri *Lemma instauratum* inscripti proposita dissolvisse adfirmaverit, tamen eum falsum esse, & hoc *Grandium* in Dialogo paullo post in *Marchettium* conscripto praestitisse, manifestum est. Acerbior enim a *Marchettio* in *Grandium* deinde excitata diversas ob causas lis fuit. Ex eo autem praecipue ortam dicunt, quod in Commentario de *Quadraturis &c.* secundae editionis inter reliquas, propositionem illam, qua ab infinitate rerum quantitate produci aliquid demonstrare conabatur, ille moleste tulerit, utpote quae Christianis placitis, ut ipsemet dicebat, adversaretur. Ex quo patet, quam verum sit, universis temporibus exstitisse, qui religionis obtentu iniustos animi motus contegere ausi sunt. Sed quum ad *Grandii* aures pervenisset, *Marchettium* iactare, quod in illo opere errata plurima animadvertisset, ea in medium producere *Grandius* statuit, ut futiles quisque animadversiones censurasque rideret. Ille vero prolixiorem *Bernardo Trevisano* Patricio Veneto A. MDCCXI. scripsit Epistolam, in qua se *Grandii* sermone plurimum commotum ostendebat, praemisso Italico epigrammate, cui par *Grandius* reposuit; illa enim Epistola respondendi causam praebuit, quum praecipue *Viviani*

ci-

cineribus insultaretur importune: quod ut melius adsequeretur IV. Dialogos elucubratus est. Verum post primi editionem, amici, ut consilium reliquos producendi abiiceret, hortati sunt. Quare diversam scribendi methodum adgressus A. MDCCXII. Apologiam in duas distributam partes, quarum singulae singulis accusationis partibus respondebant, evulgavit. Harum prior valde a *Petro Van-Muschenbroekio* commendata fuit; in ea enim non solum *Marchettium* a *Blondello* in *Galilaei* errore corrigendo praeoccupatum fuisse contendebat; verum & eiusdem *De resistentiis solidorum* librum ad trutinam revocavit. Huic appendicem adiunxit, in qua nonnullae continebantur propositiones, ad infinitas solidorum aequaliter resistentium species invenendas spectantes. Altera vero pars circa infiniti quaestionem versabatur, seque tamdem, ut brevior sim, ab iis se vindicavit criminationibus, quae a *Marchettio* ob divinam omnipotentiam, cum illa infinitorum zerorum serie comparatam, obiiciebantur. Ceterum ea *Grandii* responsio haud satis placuit, ex eo quod errores nonnullos, in quos *Marchettius* inciderat, detexerat; sic etiam reprehensus est, quod adversarium extra quaestionem insultarit, Antilunarium sub Clerici *Ripardelli* a Montetaupario nomine scribens, in quo cum illo ferociter admodum egit, & errata ab eo in Kalendario, quod sub nomine cuiusdam *Riccii* Empulensis ediderat, commissa animadvertit. Iamque in lucem edita Apologia esset, sed amici communes intercessere, ut tamdem iratorum animi placarentur: sed nihil profici potuit. *Marchettius* enim in posterum *Vivianum*, & *Blon*-

del-

dellam, *Viros Clarissimos*, adpellare abnuebat, verum & hoc illi condonasset *Grandius*, dummodo infinitorum zerorum doctrinam ad mundi ex nihilo creationem explicandam accommodatam, posse saltem optimo sensu exponi profiteretur. *Marchettius* vero in secunda Epistola, data die VII. KL. Maii MDCCXIII. se, non solum id quod obiciebatur, repulsurum, sed errores etiam insignes in operibus Antagonistae detecturum professus est. Quod ex parte exsequutus est, anno sequenti, editione Sermonis cuiusdam, Lucae excusi, in quo, nunc se memoriae lapsu in errorem, cuius accusabatur, incidisse adfirmabat; nunc diversimode, sed inepte, se defendere conabatur. Inde vero *Marchettius* quum ad Pontem Ormae, Etruriae ad Arnum oppidum, rusticandi gratia venisset, mortuus est a. d. VIII. Idus Septembris, annos natus unum, & octoginta. Cuius post obitum non solum se *Grandius* ab editione tertiae partis Apologiae abstinuit, sed eius memoriam, tamquam Mathematici insignis, excoluit. Paullo post, quum duo ab Italiae Geometris problemata proposita essent, *Grandius* in Venetis Ephemeridibus eorum solutionem dedit, quae etiam in Actis Eruditorum Lipsiae relata dein le fuit. Neque hic finem viri magni contentiones habuere; vix enim *De Infinitis Infinitorum* tractatus in lucem prodiit, cum in *Varignonium* conscriptum fuisse, creditum est, ut ex ipsius Epistolis *Hermanno* Patavium missis, & in Memorabilibus Regiae scientiarum Parisiensis Academiae A. MDCCVI. relatis, liquido patet. *Grandius* autem apertum Antagonistae suo bellum indicendi cupidus, occasionem ex Adversarii Apologia quadam in Actis Eruditorum Lipsiae impressa, mense Aprili, nactus est. *Grandius* itaque anno

se-

sequenti quadam acerrima Prostasi pro veri acie decertavit, duo dissolvens problemata Italiae Mathematicis ab Erudito quodam sub nomine *Studiapesi* Canonici Perusini proposita. Post huius Prostasis editionem universa inter praestantissimos Mathematicos controversia sopita credebatur, quum *Varignonus* nonnullis *de solo anguli contactus puncto* difficultatibus insurrexit, cui *Grandius* respondere abnuit, tum quod paullo post insignis eius adversarius obierat, tum quod dissensio in diversimode considerando circulum, aut ex punctis compositum, aut tamquam infinitorum laterum polygonum, versabatur. In monumentis etiam Parisiensis Academiae A. MDCCXV. *Varignonus Grandii* doctrinam de infinitis zeris, accommodatam ad mundi ex nihilo creationem persuadendam, improbasse videtur; quo in loco animadvertendum est, *Varignonum*, ceteroqui doctissimum, hac in controversia *Grandium* proprio numquam, sed adgressoris tantum, nomine nuncupasse, & in Lipsiae Actis *Grandinum* iocose dixisse. Quantum vero Londinensi Societati, atque *Isaaco Nevvtono* illius Praesidi, defensio *Vallisii* a *Grandio* subscepta placuerit, ex epistola data Non. Maiis A. MDCCXIV. ab altero *Nevvtono Henrico* Londinum reverso inferri potest, in qua praeter alia haec habentur: *Scias quoque velim principia Nevvtoniana. quae iam spero a Liburno acceperis, cum ceteris a me tibi destinatis, non mihi, sed maximo auctori, deberi; qui te certe & tua studia amat, laudatque plurimum, ac patriae suae gratulatur, talem nobis, & veritati, contra Parisienses aemulos fautorem, vindicemque, obtigisse.* Quamquam a maximis occupationibus *Grandius* distrahebatur,

oculos nihilo minus in *Verzagliam* conversos tenebat, qui in Epistola ad Geometras missa, ac Cesenae excusa Idib. Iuniis MDCCXIV. se in libro, quem meditabatur, doctrinam de infinitis zeris ad aliquid producendum idoneis confutare velle, pollicebatur, una cum duobus mechanicis *de compositionis motuum principiis, ac de actione reactioni aequali*; sed an fidem praestiterit incertum est. Ceterum post tot, tantasque, animi perturbationes, ac molestias, aquarum controversiam, quae de sepe exstruenda in flumine Herae inter Marchiones *Riccardium*, & *Nicolinium* vehementer agitabatur, examinare coactus fuit. Insignis haec in Etruria causa & lis evasit, ob eorum auctoritatem, qui propriam ex utraque parte sententiam tutabantur: celebriores enim Mathematici, cum Practici, tum Theoretici, adfuerunt, *Eustachius* nempe *Manfredius*, *Grandius*, *Rondellius*, & *Tosius*, qui inter sese acerrime dimicarunt. Binas *Grandius* Dissertationes scripsit, in quarum prima generatim loquutus est, ideo quod nondum locum inviserat; in altera vero, quum iam Iunio mense, delegatis cum iudicibus, illuc venisset, ad rem propius agendam incubuit, exactisque calculis, fore ut excogitata seges funestos, proximisque incolis haud ferendos, effectus necessario produceret, luculente probavit. At quum alia ex parte suas *Rondellius* iudicibus observationes exhibuisset, huic *Grandius* respondit. *Rondellius* enim ausus fuerat eum redarguere, quod pecuniae cupiditate, & contentionis libidine, impulsus scriberet. Summa, quam de aquarum natura & proprietatibus ostendit, peritia, Magnum Etruriae Ducem *Cosmum*, non modo

do ad illi Matheseos cathedram tradendam, verum & ad aquarum praefecturam committendam induxit, argenteorum CCC. in singulos annos salario constituto. Id accidit mense Octob. A. MDCCXIV. Paullo post, altera excitata de aquis caussa, ad *Grandium* tamquam ad praesidium tutissimum litigatores confugerunt; agebatur enim qui vasta arva, in oris Fuceclensis paludis posita, a stagnantibus aquis redimi possent. Illuc igitur *Grandius* adiit, illaque damna ac detrimenta ex eo derivari putavit, quod lacus alveus angustatus fuisset, ut Magni Ducis latifundia confinia ampliarentur, magna illius parte occupata; & remedio quodam periculis & adluvioni consuluit, quod probatum, ob Geometrarum aliorum difficultate, minime fuit. Sed quum Practicorum res iterum ageretur, altera dissertatione aliud propositum de lacus excavatione remedium confutavit, eamque March. *Franc. Ferronio* inscripsit; demonstravitque nullum opportunius, utiliusque, quam quod in prima lucubratione proposuerat, adferri posse praesidium. Tertiam praeterea hac de re disceptationem, iudicibus electis missam, elucubratus est, exiguam Principis utilitatem nequaquam posse magno incolarum detrimento anteferri rursus ostendens. Iisdem hisce temporibus, aliis aquarum negotiis, quae ad Principis rem spectabant, detentus fuit. Ianuario enim mense pontem, quem torrens, vulgo *Vicinaria* nuncupatus, subterfluit, in confinibus ditionis Magni Ducis, ac Massae Carrariensis, positum invisit. Hunc, quum geminis substolleretur arcubus, ad unum arcum tantum redigendum, ut expeditior aquarum fieret transitus, putavit. Martio mense deinde Pisanam ditionem excurrit, ut quomodo aquae

 il-

illae refraenari possent perpenderet; quae a proximo stagno exleges erumpentes, magna limi copia rivos, per quos fluunt, obstruebant. Aprili denique Crassetum petere statuit, cuius ager ob Castellionensis lacus adluvionem, limo obducebatur; quaeque alii proposuerant consilia reiecit, aliaque opportuniora excogitavit. Ad maiora vocatus exinde fuit, dum Bononienses inter, ac Ferrarienses, acerrima de Rheni adluvione coercenda caussa agitabatur, quae complures ad inter se diffidendum illis ansas praebuerat. Ad hanc litem dirimendam *Grandius* arcessitus una cum *Coelestino Galliano* Abbate, nunc Neapolitanae Curiae Praeside, veluti Pontificius Mathematicus, adstante Praesule *Riviera*, nunc S.R.E. Cardinali, cui huius provinciae lustratio commissa fuerat, adfuit. His rebus compositis Romam vocatus fuit, ut disputationibus, quae inter memoratos populos apud Magistratus habebantur, adesset, brevique dissertatione Sacram Congregationem edocuit, Bononiensibus caussam adiudicandam. Qua de re toto ferme anno Romae commoratus est, & ei Coenobii Camaldulensium Monachorum, quod *S. Michaelis* nomine censetur, Pisis ob ferventia Etrusci Magni Ducis apud Pont. Max. ac aliorum virorum Principum, pro illo studia, ac preces, commissum regimen fuit. Tunc illum *Clemens XI.* Pont. Max. valde dilexit, summam admiratus *Grandii* doctrinam; inter alia enim, quum quasdam illi Sinensi lingua exaratas Geometricas propositiones Pontifex ostendisset, ille, quamquam idiomatis imperitus, quid tamen sibi illae vellent primo intuitu, mira menti sagacitate, percepit, ac demonstravit. Pisas A. MDCCXVIII. ad creditum sibi munus reversus, Geometricum

cure-

curriculum rursus ingressus est, & de Ficeclensis paludis rebus commentarionem confecit; & alteram pro amoenissimo Marchionis *Ferronii* rure Bellovisu, & de operibus circa vallem Neulae factis, quae accolis minime placuerant, exaravit. Sumta deinde ex altera editione *Galilaei* operum occasione, ultimam tractatui *Vincentii Viviani* de resistentiis solidorum manum imposuit, plurimisque novis inventis locupletavit, saepiusque in illo auctore enucleando quibusdam, quae in eius mentem numquam profecto venerant, usus fuit; nec se cohibere potuit, quin reprehensioni illi ab *Alexandro Marchettio* inlatae in Sermone ante illius obitum typis excuso responderet, ostendens non se, verum Antagonisten suum, a vero procul aberrasse. Animadversiones huiusmodi in tertio operum *Galilaei* Tomo descriptae fuerunt; quin & ad rem clariorem reddendam circa corpora aquis innatantia, quaedam aliae illius propositiones, ad motum solidorum in fluidis spectantes, additae fuerunt; & ad Dialogorum illustrationem, eius de motu accelerato tractatus in eodem opere insertus fuit. Exorta paullo post inter Cucullaros sui Ordinis de suffragiis ferendis controversia, responsum dedit hoc titulo: *Lectorum claustralium Camaldulensium, authoritate Reverendissimi Definitorii in designatis Monasteriis constitutorum, ius ferendi suffragii in Capitulis generalibus sui Ordinis, exclusive quoad publicos Professores saecularium Vniversitatum soli Principum authoritate delectos, assertum, & demonstratum per Tiberium Vedmannum I. C. adversus Dissertationem, qua simile ius sibi deberi praetendit D. Iustus Venturinus Theologiae Moralis in Flo-*

rentino Studio Professor, ad Reverendissimos PP. Generales, & Visitatores Camaldulenses &c. Rursus A. MDCCXIX. Padum arcessitus adivit, quoniam propter excitatos ab Mediolani Praeside, aliisque Insubriae Civitatibus, tumultus, nec esse erat, ut illuc properaret; ubi *Grandius*, non modo ut Pontificius Mathematicus, verum etiam, ut a Cremonensibus popularibus suis vocatus, adfuit, quae a mense Decembri usque ad Martium sequentis anni deducta consultatio fuit. Adfuerunt etiam Praesul *Rinuccinius* Apostolicus Inspector, Dux *Lattermannus* Caesareus Commissarius, *Conradius, Ceva*, & *Moscadellius*, Mathematici Murinenses, ac Mantuani, ut reliquos sileam, qui a Ticinensium parte stabant. Tunc oblata occasione *Grandius* nonnullas commentationes lepore non minus, quam solidis rationibus, refertas edidit; quamvis nihil inde profecit, licet apud Principes omnibus Mathematicis rationibus *Grandii* consilium praevaleret. Incepta rursus Padi inspectione mense Martio, una cum viro nobili Veneto *Petr. Capello* Reip. Commissario a Lacu obscuro ad fluminis ostia; & inde ad Petram Sanctam discessit, a Communi illo vocatus, ut lacum, vulgo *Portus Beltrami* dictum, inviseret; qui turbulentis aquis iacentes undique campos mergebat, cui malo opportuna remedia proposuit. Fluminis Ebulae quoque ex alveo in vicina arva evagantis adluvionibus ut obicem opponeret a Cardinali de Comitibus Ciculum, oppidum illi fluvio imminens, missus est. Editum interea opera, ut fama est, V. C. *Io. Bottarii* A. MDCCXXII. eius commentarium de Conicis *Apollonii* Sectionibus Etru-

Etrusce conscriptum; quod viri docti quam i fecerint ex eo colligitur, quod eruditi Lypsienses in Actorum Eruditorum Supplementis Tomo VIII. illud maximi fecerint; & *Christianus Husen* Matheseos Professor, in Latinum transtulerit sermonem, & in Hispanum *Io. de Anguillara*, militaris Architecton. Huius denique opusculi alteram Romae editionem faciendam curavit, quam brevibus quidem, sed necessariis animadversionibus, auxit P. *Octavianus Cametti*, Ordinis S. *Io. Gualberti* Monachus, vir severioribus doctrinis egregie excultus, & Mathematicorum nostro aevo praestantissimorum unus; a quo Florentini nobiles nonnulli praeclare erudiuntur. A. MDCCXXIII. Regali Londinensi Societati *Florum Geometricorum Manipulum* misit, qui in mensium Iulii & Augusti Transactionibus relatus fuit. Haec integra eius inventio dulcissimum legenti solamen praebet, quum intricatiores computationes ad synthesin brevitate sua, ac claritate, redegerit. Eodem temporis intervallo e Regio Typographio Florentino Auctorum de aquarum motu agentium Collectio prodiit, ad quam locuplerandam multum contulit *Grandius*. Praeter enim lucubrationes adrepta, quam obtulerunt flumen Hera, ac Ficiclensis lacus, occasione compositas, *de aquarum motu* & ipse Geometricum tractatum inseruit, quo Hydrostathicam novis luminibus, ardua solvens problemata, illustravit. Hic quoque valde usus est viribus, a lateribus Parallelogrammi in diagonali compositis, ad fluminum motum accommodatis; id, quod brevius antea *Io. Bernoullius*, ac *Bernardinus Zendrinius*, fe-

pera t. In Etruscum praeterea sermonem *Archimedis de solidis in fluidis innatantibus* opus transtulit, & ad propositionum obscuriorum declarationem lemmata adiunxit. Hac tempestate suam scriptis commisit *Diacrisin*, Sermonem scilicet hexametris contextum carminibus, in Philosophiam *Novo - antiquam Thomae Cevae* Societatis Iesu Presbyterum, a P. *de Briga*, eiusdem cohortis milite, iterum Florentiae editam, ut libellus de more, in publica Thesium Philosophicarum defensione, iis, qui convenissent, distribueretur. Iamque multum antea contumeliosis calamiis, Scholasticisque nugis, contra recentiores Philosophos nonnulli insurrexerant, novas hasce doctrinas a recta via iuventutem removere, & in pravam abducere reputantes. Novae igitur memorati libelli editioni addita Praefatio inconsulta fuit, in qua Peripateticae Philosophiae contemtum ab haereticis derivari, ac neotericos occulte religionem labefactare, statuebatur. Haec igitur nonnullis Pisani Athenei Professoribus stomachum induxerant, quum de Atheneo illo nominatim iniuriosa quaedam dicerentur; sed a docto, prudentique, *Ant. Maria Salvinio*, qui censor a Praesidibus lectus fuerat, illius Academiae commemoratio deleta fuit. — Quare *Grandius* sub nomine *Q. Lucii Alphei* Diacrisim illam scripsit, libellum *Thomae Cevae* ad examen & trutinam revocans, quum antea parvipendisset, magis pro eleganti Grammaticali opusculo, quam pro Philosophico, habendum esse ratus, ut in Diacrisi legitur.

Haec

Haec primum ut prodiit inter
Haud sane illepidas silvas, lususque, iocosque,
Fabellas corvi, murisque, cucurbitulaeque,
More loqui Vatum tunc te, non more Sophorum
Credideram, innocuis atque otia fallere Musis;
At nunc seria res agitur &c.

Et revera *Grandius* ostendit, quam male libello Philosophiae *Novo-antiquae* nomen competeret, quum nonnullas tantum Peripateticorum sententias referret, modo *Democritum*, modo *Cartesium* deridens. Ideo vero, quod numerorum in versibus lex, animi sensus, uti volebat, declarare non siverit, scholia addidit sub *Iani Valerii Pansii* nomine, quorum auctor *Paschasius Iannettius*, qui omnino Philosophiam *Novo-antiquam* merito adspernabatur, ab imperitis rerum aestimatoribus reputatus fuit. Haec usque ab anno MDCCXXII. conscripta fuerat; verum ob rigida *Cosmae III.* Magni Ducis interdicta, manuscripta tantum per diversas Italiae partes circumferebatur. Sed quum obiisset *Cosmas*, & *Io. Gasto* clementissimus, & doctissimus Princeps, nam *Leibnitii*, ut dicitur, sectator fuit, successisset, *Grandius* erexit animum, atque Sermonem typis vulgandum curavit. Duobus elapsis annis *Ceva* Philosophiam suam *Novo-Antiquam* rursum edidit, additamentis nonnullis adsutis, ac praefatione, ad *Grandii* oppositiones apologiam exhibente, Mense Octobri A. MDCCXXIV. vertentibus dissensionibus inter Commune Bargae, op-

oppidi Magno Duci subditi, & Gallicani & Fiattonis incolas, in Lucensi ditione, *Grandius* Lucam contendit, ut id, quo de agebatur, plenius meliusque perciperet; caussam tamen pro Bargae populo, sine ullo ambarum partium incommodo, composuit. Annis sequentibus ad litem alteram dirimendam vocatur, quae inter Peritos quosdam, de novo aedificando pistrino in loco dicto *Arboreto Anconellae*, fervebat; cuius constructio ab eo minime probata fuit, ob excrescentis Arni inundationes. Scripsit etiam pro Lucensi Episcopatu adversus Patricium quemdam, inter quos dissensio ab A. MDCCVI. inceperat & annos post XX. iterum in foro excitata fuerat. Liburnum deinde arcessitus est, ut aquarum sedimenta & coenum, quae portum replebant, improbatis aliorum consiliis, cohiberet; decrevitque producendos esse scopulos a turri dicta Marzocco, in aquis prope portum posita, ad portum ipsum, ut ab ea parte arenis Capitis Labronis, & Arni, ingressus prohiberetur. Quamquam alia deinde attente perpendens, aliorum consiliis inhaesit; & Liburni portus priori in statu relictus est. Hisce paulatim compositis acerrimas iterum contentiones suscepit. Typis enim Epistolam de Pandectis mandavit, Cl. *Iosepho Averanio*, Iurisprudentiae in Pisano Academia Professori dicatam; quae sequenti anno rursus prodita in vulgus Florentiae fuit, variis aucta animadversionibus, & L. ineditis medii aevi documentis locupletata. Haec recta *Henrici Brenckmanni* opinionem refellebat; unicum namque Pandectarum exemplar

per

per plura saecula Pisanos habuisse, & *Iustiniani* ipsius autographum fuisse, denegavit in ea Epistola *Grandius*. Et quoniam memoratus Auctor vulgari adhaerens opinioni, exemplar illud a Pisanis Amalphi adquisitum fuisse, quum Anno MCXXV. urbem depopulati sunt censuerat, hoc & in dubium revocavit; quum nulla habeatur horum Pandectarum mentio, nisi pluribus post saeculis in Chronico implicatissimo, ex Gryphiana domo a *Bologninio* eruto. In Animadversionibus vero *Virg. Valsechii* Epistolam *De veteribus Pisanae Civitatis institutis*, quae cum eius sententia magnam praeferebat adfinitatem, expendit, veteremque hac de caussa arcanis notis scribendi modum, iam a *Mabillonio*, & *Muratorio* observatum, interpretatus est. Quapropter in literariam cum *Bernardo Tanuccio*, iam eius discipulo, & amico, nunc vero Marchione, & Regis Neapolis a Consiliis, incidit dissensionem. Ea tempestate Pisani Professores in geminas distrahebantur partes. Iuniores cum senioribus modica utebantur familiaritate, quod illis vitio vertendum non fuisset, si omni remota invidia ex studio eos superandi id defluxisset. Ceterum mihi sat est dicere, atque adfirmare, procul ab hominum conspectu degere ut plurimum *Grandium* suevisse, & alienis abesse litibus; quin & tunc ab omni Pisano Lyceo maximi habitum. Verum, utcumque se res habeat, duobus in locis de *Tanuccio* latenter perstringens loquutus est. Primo quidem in Nota ad Epistolam, ubi quibusdam respondens, qui illum, quod primam claramque de Pandectis mentionem *Petro Blesensi* tribuerat, redarguebant, ita scripsit: *Locum hunc*

non-

nonnulli calumniati sunt, quasi primam Pandectarum notitiam Petro Blesensi imperite tribuerim. Secundo in correctionibus, & additionibus, operis, ubi, quum quaedam retractaret, & illud in primis, quod in Epistola, phrasim *vacua possessio* in Pandectis tantum reperiri dixisset, non autem in Iustinianeo Codice, se correxit, dicendo se ideo errasse, quod cuidam Iurisperito, qui id ei constanter adseveraverat, credidisset. *Tanuccius* hac oblata occasione cum *Grandio* contendere adgressus, quemdam Lucae A. MDCCXXVIII. typis *Dominici Ciuffetti* excusum libellum emisit. Hic quamquam a praedictis se purgaret iniuriarum notis, alium tamen finem spectare quibusdam visus est; adulandi scilicet Pisano populo, & eum in *Grandium* concitandi, ideoque opus suum Pisano Senatui dicavisse; quamquam hanc illius fuisse mentem, minime credo. Illi *Grandius* par pro pari persolvit, non ut se a reprehensionibus vindicaret tantum, quantum a calumnia, qua contra Pisanos agere diffamabatur, quod Pandectarum translationem Amalphi inficiaretur; & denique ut populo satisfaceret, ea propter commoto, atque acriter irritato. Et revera duarum hebdomadarum spatio domi metu permansit, & non nisi caute Coenobio egressus est, ne se populari Pisanorum irae exponeret. Tum igitur secunda responsio a *Grandio* confecta fuit, Cortonensi Academiae, cui suam etiam *Tanuccius* inscripserat, nuncupata. Ex hic, quantum in legibus versatus esset, maxime patuit, suam contra Pandectarum Amalphi inventionem sententiam declarans, non modo nullum Pisanis dedecus, sed laudem po-

potius, ac gloriam adtulisse observans, quum iis praestaret, exemplar illud dono a Constantinopolis Imperatore accepisse, quam casu in Amalphi urbe deripuisse. Pro iniuriis vero inlatis Adversario par reddidit, praeter cetera fabulam Salmasi de simia in illum transferens, opusque cum *Edmundi Merilli* verbis in *L.* 13. *Cod. de contrahend. & committend. stipul.* absolvit. Nulla interposita mora *Tanuccius* A. MDCCXXIX. respondit, magno volumine, Italico sermone exarato, in quo materiam maiori cum eruditione, atque peritia, tractavit atque digessit. Haec editio magis atque magis Pisanum populum exacuit, quia opus idoneum ad gloriam, decusque, Pisanum servandum esse rebatur. At quum *Tanuccius* ne contentio ulterius progrederetur apud FlorentinosPresides curasset, *Grandius* tamen Antagonistae criminationes confutaturus paucis post mensibus Faventiae A. MDCCXXX. sub *Bartoli Luccaberti* nomine novum Pandectarum examen in lucem edidit, quod licet prolixum, mira tamen felicitate conscriptum fuit; in eoque *Sigonium* redarguit, probavitque contra *Balutium*, *Pagium*, *Caveum*, aliosque Criticos, non fuisse revera *Ivonem* Decreti, seu Canonum Collectionis, quae ei tribuitur, auctorem, sed alterius Collectionis, quam Pannormiam inscripsit. Hoc opus licet in Etruriam invehi vetitum fuerit, nonnulla tamen eius exemplaria clam inlata fuerunt, quae *Tanuccio* alia contra *Grandium* moliendi occasionem praebuerunt, ita ut, quum libri auctor ignoraretur, flammis mandari iussum fuerit, quod factum fuisset, ni verus illius auctor innotuisset. Ante *Novi Examinis* editionem, opusculum aliud *De In-*

Interpolatione Gratiani, sub fictitio *Diomedis Bravae* Patricii Tranensis nomine, typis commisit, cuius auctoritate deinde in *Examine* usus est, non sine insignis fraudolentiae & imposturae nota. Nonnullis elapsis mensibus sopitae dissensiones fuerunt, & duo celebres Antagonistae in *Paschasii Ianuettii*, communis amici, domum convenere, una cum iis, qui in controversia partem habuerant, atque ita pax inter eos ita composita fuit, ut omnis deinde ira, odiumque ex eorum animis eradicatum sit. *Ianuettii* quoque precibus *Grandius* se a libro *Io. Baptistae de Vico, De novae scientiae principiis*, confutando abstinuit; nam *Tanuccius* eius auctoritate contra *Grandium* abusus fuerat. Verum ante quam a quaestione hac recedam, non omittendum est, quod perhonorificum *Grandio* contigit. A. enim MDCCXXXIII. *Christianus Gotlib. Schvvarzius*, publicus Altorfii Professor, publico solemnique in congressu propugnavit, omnia Pandectarum, quae modo exstant, exemplaria, non e Florentinis, vel Pisanis, tantum esse depromta: id quod antea *Grandius* in Epistola demonstrare conatus fuerat; quae etsi latuisse *Schvvarzium* videatur, eam non ignoravit tamen *Henricus Brencmannus*, cui *Iosephum Averanium* misisse fama est. *Brencmannus* autem, quamquam adversa valetudine teneretur, a *Schvvarzii* disceptatione amplius commotus, utrisque respondit A. MDCCXXXV. hoc titulo Responsioni inscripto: *Henrici Brencmanni Epistola ad V. C. Franciscum Hesseniam, qua examinantur praecipua capita Epistolae V. C. D. Guidonis Grandii de Pandectis, nec non Dissertationis similis argumenti Auctore V. C. Christiano Gotlib. Schvvarzio. Traiecti ad Rhenum.* Ille igitur fuit hu-

huius eruditi certaminis exitus; propter quod nihil *Grandius* de Matheseos studio remisit. Quum enim esset A. MDCCXXIX. Visitator Generalis sui Ordinis renunciatus, *Pet. Fran. Riccio* Senatori Florentino Amplissimo, de auxilio & praesidio Principum in Astronomiae studiis necessario, deque Astronomica Specula Pisis excitanda Epistolam scripsit, quae formis descripta legitur in opusculorum scientificorum, quae Venetiis eduntur, Tomo XX. Anno deinde MDCCXXX. *Flores Geometricos* Florentiae publici iuris fecit, opus novitate sua maximi habendum, quamvis aliqua eius pars, ad Rhodoneas spectans, tribus ante annis, in Anglicis Transactionibus, ut diximus, edita fuisset. Anno tamen MDCCXXVII. rursus hoc opus *Cloeliae Grillae Borromeae*, Comitissae eruditissimae, dicatum prodierat, cui Cloeliarum linearum, earumque proprietatum, speculationes adiunxerat; & hoc, anno sequenti, in Italicum sermonem translatum fuit a *Thoma Narduccio*, Patricio Lucensi, Geometra peritissimo. Interea ad visendum Padum iterum se contulit, ut stagnantes Rheni aquas, in aliquod Eridani cornuum (& quod *Volani* dicitur elegit) perenni cursu derivaret. A. MDCCXXXI. *D. Petri Ursеoli* vitam, iam pridem ab eo inceptam, & tunc *Petro Garzonio* Veneto Senatore hortante tandem absolutam, publici iuris fecit. At, sopitis aliquantulum superioribus controversiis, in alteram haud minorem incidit cum *Fidele Soldanio*, Vallumbrosano Monacho, qui nonnullas de sui Ordinis historia disceptationes ediderat, & *Quaestiones Vallumbrosanas* inscripserat; in quibus quaedam, quae ad Congregationis Vallumbrosanae historiam adtinent, a *Grandio* in *Dissertationibus Camaldulensibus* ad-

admodum perversa fuisse, probare incassum conabatur. Huic *Grandius* anno sequenti sub *Vitalis Martii* Camaldulensis nomine, acriter ac prolixe respondit. Porro anno MDCCXXXIII. secundam *Quaestionum Vallumbrosanarum* partem *Soldanius* vulgavit, quarum vix praefationem, ac rerum notabilium indicem inspexit *Grandius*, statim nonnullis Epistolis, apologeticis subsecivis horis conscriptis, & sub laudati *Martii* nomine pariter editis, acerrime *Soldanium* confutando, suam sententiam propugnavit. His *Soldanium* respondisse ferunt, sed eius responsio numquam in medium prodiit, quod eius examen ab duobus insignibus sui Ordinis viris habitum fuerit, qui hanc litem tandem praecidendam esse dixerunt; & ne responsionem ederet *Soldanio* vetuere. Sunt qui adfirment, *Grandium*, quum, ne in hoc certamine succumberet, vereretur, apud Vallumbrosani Ordinis Praesides ita callide egisse, ut hi *Soldanio* non multum benevoli, cum ulteriori scriptione interdixerint. Id quidem a prudentibus viris iure optimo improbatum fuit, quum nulli umquam in veritate investiganda progressus impedire fas sit. Eodem anno nonnullae *Grandii* Epistolae Mathematicae *Thomae Narduccio* missae, in opere, quod hic Lucae de *Quantitate motus fluentium aquarum* publici iuris fecit, prodiere In iis inter alia *Camusii* doctrinam in Academiae Scientiarum Parisiensis Memorabilibus in vulgus proditam A. MDCCXXVIII. quae ad diversam virium, moles elasticas comprimentium, considerationem adtinet, redarguit; eoque etiam demonstrationem de viribus proportionalibus ad velocitates simplices ab Equite *Lo-*
vil-

villaeo & a *Fontanellio* in Academiae Histori relatam, falsis inniti rationibus evicit. Quum interim de formulis *Bonae Memoriae*, *Piae Memoriae*, & similibus, quum de vivis sermo est, adhibitis, dissertationem elucubratus esset; in Opusculis A. MDCCXXXIII. a P. *Calogera* editis exhibita fuit. Verum Anno MDCCXXXIV. quum Romam cuiusdam Galli Episcopi libellus pervenisset, quo ille non posse eo anno die VII. KL. Maias celebrari Pascha contendebat, quod tempus huiusmodi festo statutum dies ille excederet, & quod ex Astronomicis subputationibus Lunae diem XIV. Paschalem in diem XVII. eiusdem Mensis incidere deprehenderetur, delatum a Pontifice Maximo munus *Grandio* est, id totum ad examen revocandi. Id ut expediret alias Ecclesiam, Caesareae Synodi computationibus derogasse & Lunam XIV. licet ante plenilunium Dominicam diem insequutum contingeret, tamen quum circa mediam praecedentem noctem fieret, die Sabbati non accidisse, adfirmari posse probavit. Eodem anno rursus Pisani Coenobii Abbas renunciatur, ubi tempus vitae suae reliquum transegit, instituendis discipulis, doctisque comentationibus lucubrandis, incumbens. Amicis usus est inter ceteros familiarissime *Iosepho Averanio* Iureconsulto, *Michaele Angelo Tillo* Philosopho & Botanices Professore, *Gerardo Capassio*, & *Virginio Valsechio* Theologis, *Iosepho de Papa*, & *Paschasio Iannettio* Medicis, & Philosophis & huius postremi consuetudine in primis delectatus est: vir enim erat in literis versatissimus, ac atentium naturae caussarum scrutator eximius. A.

MDCCXXXV. Ordinis Camaldulensis Exgenerralis a *Clemente XII.* Pont. Max. renunciatus legalem concinnavit dissertationem, pro decreto quodam in Comitiis sui Ordinis facto; de mutatione coloris pilei, ex albo in nigrum; contra Abb. *Galamini* sententiam. Hoc munus sibi impositum libentissime suscepit; quia adversarius sibi antiquus acerrimusque; & *Cannetii* maxima cum *Grandio* familiaritate coniuncti antagonistes, ille fuerat. Postea Fratris *Ambrosii Traversarii* Epistolas a *Cannetio* collectas recensuit, ac praefationem elogiumque Auctoris praemisit; quae modo sub praelo sudant nonnullis *Ioannis Lamii*, aliorumque, Animadversionibus locupletatae. Anno MDCCXXXVI. aliam suam de aquis disceptationem edidit quatuor ante annis exaratam, in controversia, quae inter Equestrem *D. Stephani* Ordinem, & Commune Sinalongae, oppidi in valle Clanis siti, versabatur. Ad damna igitur, quibus, exundante fluminis Foenna, Commune illud adficiebatur, cognoscenda se contulit, suumque consilium sapienter laudateque proposuit. A. MDCCXXXVII. a *Bernardino Gessario* rogatus suum *De Sectionibus Conicis* Compendium in Latinum sermonem transferens recensuit, auxit, perfecit. Quod quidem eius extremum opus quodammodo dici potest; vix enim aliud opus deinceps adgressus est, quum viribus languescentibus, mentisque acie prae capitis stupore obtusa, ac memoria sensim evanescente, a studiorum contentione cessare cogeretur. Adeo vero morbus crevit, ut vix amicorum nominum ei in mentem veniret: rerum tamen cognitionem servabat; quamquam

ter-

verba aliquando ad mentis conceptus exprimendos deficerent. Numquam tamen omnino a commentando, morbum & ipsum fallens, destitit: Lexici ope, epistolam D. *Ponti* Monacho Camaldulensi scripsit, nonnullasque in Vitam S. *Bononii* Animadversiones adiecit. Suscepit etiam in tam infelici sua valetudine sui Mathematici Cursus editionem. At *Euclidis* Elementa brevius demonstrata, & exilem de Arithmetica tractatum, tantum prodere potuit; quibus suas addidit praecipuas quasdam Geometricas meditationes; ex quibus qualiter in aegro corpore mens se haberet, inferri potest. Inter haec cusum illi est, opera *Antonii Francisci Gorii* antiquarum rerum studiosi, numisma. Ad totum usque annum MDCCXXXIX. domi praelectiones tradidit, donec in dies paulatim deficientibus viribus a tradenda Algebra desistere coactus fuit. Toto igitur anno MDCCXXXXI. tamquam stupidus vixit; & quamvis credendum non est, tantum ei cognitionis non superfuisse, ut suam infelicitatem intelligeret, nihilominus nulla de hoc eius audita querela fuit, duosque ferme annos tam miserae vitae taedium pertulit. Inter haec, quum Maximo Pontifici *Benedicto XIV.* per literas Venetum iuvenem *Costadonium* commendasset, ab eodem responsum officii ac benivolentiae plenum accepit. Ineunte Maio Anni MDCCXXXXII. in extremum incidit languorem, nihilo tamen minus sacrum quotidie fecit, divinisque caeremoniis una cum reliquis Monachis adfuit. Die vero XXVI. Iunii defectus prorsus viribus in cubiculum a domesticis ducitur; ubi profundo lethargo mersus, fortitudine tamen Philo-

Iosepho ac Christiano homine digna, pridie Nonas Iulias, vicesima tertia circiter diei hora, e vita excessit, annos natus LXXII. Geminis elapsis diebus, cadaver in Coenobii templo, sordidatis tapetibus, lugubribusque vestibus, atrato, expositum fuit; & *Eusebius* Pisanus Patricius, patriaeque Ecclesiae Canonicus, publicusque illius Athenei Professor, sacrificio oblato parentans suprema iusta rite persolvit. Interim a P. *Masseio* Pisano, ex Canonicorum Regularium familia, habita est in eius laudem oratio concinna & elegans; quibus absolutis cadaver in monumento, hac ipsa de caussa a grata P. *Augustini Forzonii Accoltii* erga Praeceptorem pietate excitato, conditum est. Hoc adpositum epitaphium fuit.

D. Guidoni Grandio Cremonensi
Camaldul. Ordinis Exgenerali
Annos XX. Monasterii huius Abbati
In Pisano Lyceo primum Philosophiae
Deinde Matheseos Professori celeberrimo
Geometrae nulli secundo
Editis ingenii praeclaris monimentis clarissimo
Theologo summo Pontificii & Caesarei Iuris
Historiae cum sacrae tum profanae peritissimo
Quod templum hoc praetiosa supellectile
Monasterium aedificiis Bibliotheca
Reditibusque eidem attributis locupletarit
D. Augustinus Fortunius Forzonius-Accoltius
Monachus
Eidem Bibliothecae Praefectus
Viro de universo Ordine de litteraria
Republica
De se optime merito

Pe-

Perenne grati animi monumentum
Obiit IV. Nonas Iulii MDCCXLII.
Aetatis suae anno LXXII.

Membris compactis ac crassioribus, fortique ac robusto naturae temperamento fuit; adeo ut, laboris, & vigiliae, patientissimu , uno tantum cocolatae poculo sumto, integros dies interdum meditando transigeret. Nemo mores eius integros, probatamque vivendi rationem culpa e, ut ipsemet ait, & ab urbanitate & honestate umquam alienam, dicere est ausus. Animum fuci nescium, erga omnes benevolum, servavit semper; sincerae veritatis indagator, assentantium artes non didicit, technas odit. Amicitiam servavit constanter, ni maligne ab altero rumperetur. Quamquam ille a Mathematicis plurimum adliceretur studiis, nihilo tamen minus doctrinas reliquas mira felicitate comprehendit. Ad haec Theologia, Iurisprudentia, sacra & profana Historia, Res Diplomatica, atque Antiquaria, quae omnia eximie praecallebat, accedunt. Nec tamen, ut ridiculi quidam nostri aevi Eruditi, Latinam, Tuscanicamque Poesim abhorruit, ut plura eius eleganria carmina typis mandata testantur. Quin & extemporalia carmina fundere incredibili facilitate consuevit. Nihil denique, quod ab humana mente percipi possit, virum doctissimum latuit. In parvis etiam momenti quaestionibus, ut veritatem adsequeretur, nulli parcebat labori. Hinc, quum acerrima a *Soldanio* controversia agitaretur, in tantum *Grandio* diligentia cordi fuit, ut, quum in Bibliotheca Riccardiana D. *Ioan-*

 nis

vestigia insistens nomen suum, immensis pro literaria Rep. laboribus exantlatis, temporis edacitati subduxit. Amicos vero habuit quamplurimos, cum quibus ab iuventute literarium commercium servavit. Inter hos commemorandi sunt primum, qui de Mathematica per literas plurimum disseruerunt, *Franc.* scilicet *Blanchinius*, *Thom. Ceva*, *Antonius Contius*, *Thomas Deram*, Comes d' Erbesteim, *Iacobus Hermannus*, Comes *Iulius Fagnanius*, *Coelestinus Gallianus*, *David Gregorius*, qui sub *Grandii* oculos, literis datis XXVI. Aprilis An. MDCCIV. suum opus Mathematicum, quod recensceret, posuit, his ad eum verbis scribens: *De quo accuratissimi tui iudicii censuram libenter exspecto, quum eo acumine libri tui expoliti, eo candore literae sint perfusae, ut te iudicem perspicacem simul, & perhumanum facile spondeant*. Alii amici huiusmodi fuerunt, *Iohannes Inglis*, *Goth. Leibnitius*, *Laurentius Laurentinius*, *Eustachius* & *Gabriel*, *Manfredii*, *Iacobus Philippus Maraldus*, *Ioannes Iacobus Marinonius*, *Thomas Narduccius*, Marchio *Ioannes Poleuius*, qui *Grandio* Epistolas duas scripsit, in quarum prima nonnulla *De Telluris forma*, in altera quaedam *De causa motus Musculorum* proponuntur; *Victorius Franc. Stancarius*, *Christianus Wolphius*. Inter eos vero, qui de diversis doctrinis egerunt, hi recensendi sunt: *Franciscus Arisius*, *Ansel. Bandurius*, *Baglivius*, *Laurentius Bellinius*, *Thomas Bonaventurius*, *Benedictus Brixianus*, *Ioannes Baptista Casottus*, *Ioannes Marius Crescimbenius*, Pater *Stephanotius*, *Iustus Fontaninius*, Canonicus *Gagliardius*, *Lancisius*, Marchio *Scipio Maffeius*, Comes *Laur. Magalottius*, *Antonius Magliabechius*, *Edm. Marteue*, *Bernard. Montfau-*

gonius, *Ludovicus Antonius Muratorius*, *Marcellus Severolius*, *Henricus Nevvtonus*, & *Isaacus Nevvtonus*, cuius epistolam a me supra enunciatam hic referre haud supervacaneum arbitror. Ea igitur ita habet:

V. Cl. D. Guidoni Grando

Isaacus Nevvton salutem.

Accepi librum D. Viviani de locis solidis, ut & libros tuos, in quibus geometrice demonstras problemata Viviani, & Hugenii; & pro tanto munere gratias ago quamplurimas. Geometriam Veterum adhuc florere, & tuis eximiis inventis, ac demonstrationibus auctam esse, valde gaudeo. Hieme praeterita librum de rebus opticis, & origine colorum, olim scriptum, in lucem edidi, cuius exemplar ad Te mitto. Anglice scriptus est, at sub finem invenies libellum unum, & alterum, de rebus Mathematicis idiomate Latino, quorum gratia totum mitto. Utinam tanto Iudici non displiceant. Vale.

Verum non modo a privatis hominibus, sed & a Principibus ipsis, ut dixi, maximo in pretio habebatur *Grandius*. Hinc est quod *Cosmus III.* Magnus Etruriae Dux, & *Ioannes Gasto* filius, illius doctrinam magni fecerunt, ut patet ex literis Cardinalis S. *Priscillae*, Abbatis quo titulum in Florentina Provincia ille adsequeretur, ab iis scriptis. *Benedictus* etiam *XIV.* Pont. Max. benivolentiae erga *Grandium* suae argumenta, data ad illum epistola, in propatulo collocavit. Anno

no MDCCXLI. sui Pontificatus I. Clariores insuper Europae Academiae inter se certabant, ut in sui Fastis tanti viri nomen adscriberetur. Et profecto praeter summam doctrinarum peritiam, humaniores etiam literas summa animi solicitudine excoluit, & Latinam praesertim, Italamque Poesim, ut iam observabamus. Inter alia in Tuscos versus quoddam carmen *Philippi Parutae* Siculi, transtulisse, & id Ravennae in Monasterio Classis adservari, dicitur. Eius opera sunt, quae sequuntur,

Geometrica Demonstratio Vivianeorum Problematum, quae in Exercitatione Geometrica Etrusco idiomate anno 1692. *cum sola determinatione prodierant, circa formationem, ac dimensionem cuiusvis regularis Architectorum Fornicis, exactumque Tetragonismum infinitarum partium curvae superficiei, tum Sphaericae novi admirandi Fornicis veliformis Florentini, tum Cylindricae antiqui scaphiformis Romani; cum Latina omnium versione Italico textui adiuncta, variis Notis, & Scholiis locupletata; addita etiam Appendice de Geometrica Quadratura infinitarum partium curvae supeficiei Conicae, variorumque Fornicum ex iis compositorum, auctore* D. *Guidone Grando &c. Regiae Celsitudini* M. E. D. *Cosmi* III. *Florentiae* 1699. *Ex Typographia Iacobi de Guiduccis prope Conductum.* in 4.

Geometrica Demonstratio Theorematum Hugenianorum circa Logisticam, seu Logarithmicam lineam, qua occasione plures Geometricae Methodi exhibentur circa Tangentes, Quadraturas,

ras, Centra gravitatis, Solida &c. variarum curvarum, uti infinitarum Parabolarum, Hyperbolarum, Spiralium &c. ut aeque Geometricae veritates illustrantur. Addita Epistola Geometrica ad Patrem Thomam Cevam S. I. auctore D. Guidone Grando &c. Ad Serenissimum Ferdinandum III. Magnum Etruriae Principem. Florentiae 1701. *Typis Regiae Celsitudinis, apud Petrum Antonium Brigonci. in* 4.

D. Guidonis Grandi &c. *Quadratura Circuli, & Hyperbolae per infinitas Hyperbolas, & Parabolas Geometrice exhibita. Addita Demonstratione dimensionis Hyperbolae per Tractoriam; & de spatiorum variorum mensura, & Calculo Differentiali &c. Ad Serenissimum Principem Iohannem Gastonem ab Etruria. Pisis* 1703. *apud Franciscum Bindi. in* 8.

Sciani, & Rufini Dialogus de Laderchiana Historia S. Petri Damiani. Parisiis 1705. *apud Bartholomaeum Didier. in* 4.

Dissertationes Camaldulenses, in quibus agitur I. *de Institutione Ordinis Camaldulensis.* II. *de Aetate S. P. Romualdi.* III. *de Visione scalae, & habitus mutatione praetensa.* IV. *de S. Petri Damiani, & Avellanitarum Instituto Camaldulensi. Obiter etiam multa Ecclesiasticae, & profanae Historiae loca illustrantur, & corriguntur. Auctore* D. Guidone Grando *&c. Ad Eminentissimum, & Reverendissimum Principem Ferdinandum de Abdua S. R. E. Cardinalem &c. Lucae* 1707. *Typis Marescandoli, in* 4. *mai.*

Dis-

Disquisitio Geometrica in Systema Sonorum D. Narcissi Archiepiscopi Armacani.

De infinitis infinitorum, & infinite parvorum, Ordinibus Disquisitio Geometrica, in qua variis utriusque generis gradibus demonstratis, tum methodi infinitesimalis fundamenta ostenduntur, tum praecipue plusquam infinita spatia hyperbolica Vallisii adversus nuperrimos eorundem Impugnatores vindicantur. Auctore &c. Pisis 1710. *Ex Typographia Francisci Bindi. in* 4.

Quadratura Circuli & Hyperbolae per infinitas Parabolas quadrabiles Geometrice exhibita, & demonstrata. Editio altera auctior, & accuratior, in qua praeter alia multa, ad veterem Appendicem de rectificatione Curvarum altera accessit de earumdem, & curvilineorum spatiorum transformatione infinitis modis expedienda. Auctore &c. Pisis 1710. *Ex Typographia Francisci Bindi. in* 4.

Considerazioni del P. D. Guidone Grandi, e del Signor NN. sopra la Scrittura del Signor Luc' Antonio Porzio circa il moto de' gravi per il piano inclinato, dedicate al Signor Luigi Anavascali da F. M. Roma 1710. *in* 12.

Cl. V. D. Guidonis Grandi Camaldulensis Regiae Celsitudinis M. D. Etruriae Theologi, & Mathematici, in Pisana Universitate Publ. Phil. Professoris, & Regiae Societatis Sodalis, Epistola Mathematica de momento Gravium in planis inclinatis, deque directione Fulcri in Mechanicis attendenda. Ex Autographo iterum edidit, novis Adnotationibus illustravit, & adversus Tambuccianam Epistolam opportunis Vin-

Vindiciis munivit Marius de Caeniga Auctoris Discipulus. Lucae 1711. Typis Peregrini Frediani. in 4.

Antilunario, in cui con dugento Note Sacre, Astronomiche, e Varie, si scuoprono e si emendano alcuni sbagli occorsi nel Lunario stampato in Lucca quest' anno 1711. sotto nome del Canonico Pier-Leonardo Ricci da Empoli. Opera di Niccolò Ripardieri Cherico della Pieve di Montopoli, aggiuntavi nel fine una Tavola corretta del levar del Sole, Mezzo giorno, e Mezza notte, calcolata diligentemente all' elevazione di gradi 43. di Polo, più comune per la Toscana. Al merito impareggiabile dell' Illustrissimo Signor Antonio Magliabechi Bibliotecario dell' A. R. di Cosimo III. Granduca di Toscana. Dublino 1711. appresso Zaccaria Conzati. in 4.

Marius de Caeniga Hieronymo Tambuccio S.

Estratto di una Lettera scritta dal P. D. Guido Grandi (al Signor Ermanno) *in risposta a quella del Signor Varignon* (scritta allo stesso Ermanno) *inserita nel* Giornale *di Venezia Tomo VI.*

Dialoghi del P. M. Grandi Camaldolese Teologo ec. circa la Controversia eccitatagli contro dal Signor Dottor Alessandro Marchetti. In Lucca 1712. ad istanza di Francesco Gaddi Libraio in Pisa, in 4.

Risposta Apologetica *del P. M.* D. Guido *Grandi Camaldolese, Teologo, e Matematico dell' A. R. di Toscana, e Professore ordinario di Filosofia nello studio di Pisa, all' opposizioni fat-*

tegli dal Signor Dottor A. M. ('Alessandro Marchetti) *nella sua dotta Lettera diretta all' Eccellenza del Signor B. T.* (Bernardo Trevisano) . *Si difendono con tal occasione il* Galileo , *ed il Viviani , e s' illustrano molte dottrine circa la resistenza de' corpi duri , e circa la forza dell' infinito . In Lucca* 1712. *Per Pellegrino Frediani : in* 4.

Prostasis ad Exceptiones Cl. Variguonii libro de infinitis infinitorum Ordinibus oppositas circa magnitudinum plusquam infinitarum Vallisii defensionem , & anguli contactus cum infinitè parvo ad centrum osculantis circuli constituto comparationem . Auctore &c. Pisis , ex Typographia Francisci Bindi 1713. *in* 4.

Soluzione di due Problemi Meccanici , proposti a' Matematici d' Italia .

Riflessioni sopra la Controversia vertente fra gl' Illustrissimi Signori Marchesi Riccardi , e Niccolini , circa l' alzamento d' una Pescaia nel fiume Era . Pisa 1714. *Per Francesco Bindi . in fogl.*

Nuove Considerazioni fatte dopo l' accesso del mese di Giugno dell' anno 1714. *sopra la controversia vertente fra gli Illustrissimi Signori Marchesi Riccardi , e Niccolini , circa l' erezione d' una Pescaia nell' Era , ad uso d' un nuovo Mulino . Agli Illustrissimi Signori Giudici della Causa . Firenze* 1714. *Per Michele Nestenus ec. in fogl.*

Esame della Scrittura pubblicata del Signor Dottor Gimuniano Rondelli , *nella famosa Causa del Mulino dell' Era , all' Illustrissimo ec. Marchese Francesco Riccardi Maggiordomo Maggio-*

gione, e Consigliere di Stato di S. A. R. di Firenze 1715. Per Michele Nestenus, e Antonio Borghigiani, in fogl.

Relazione (circa il Padule di Fucecchio) del P. M. Grandi Teologo, e Matematico di S. A. R. e Professore pubblico di Matematica nell' Università di Pisa. All' Illustrissimo Signor Marchese Francesco Feroni. In Lucca Per Leonardo Venturini 1715. in fogl.

Due Sonetti, e una Canzone di Dubeno Erimanzio (nome portato dal Padre Grandi nell' Arcadia di Roma).

Relazione seconda del Reverendissimo P. Abate Grandi ec. sopra gli affari di Bellavista, e i lavori proposti nel Lago di Fucecchio. All' Illustrissimo Signor Marchese Francesco Ferroni Gentiluomo di Camera di S. A. R. Lucca 1718. Per Leonardo Venturini in fogl.

Relazione delle operazioni fatte circa il Padule di Fucecchio ad istanza degl' Interessati, e riflessioni circa le medesime, del Reverendissimo P. Abate Grandi Teologo, e Matematico di S. A. R. ec. Agl' Illustrissimi Signori Giudici delegati sopra il medesimo Padule. In Lucca per Leonardo Venturini 1718. in fogl.

Trattato delle resistenze, principiato da Vincenzio Viviani per illustrare l' Opere del Galileo, ed ora compito, e riordinato colla giunta di quelle dimostrazioni che vi mancavano, dal Padre D. Guido Grandi Abate Camaldolese, Matematico di S. A. R. e dello Studio Pisano. In Firenze 1718. in 4.

Proposizioni appartenenti al movimento de' Corpi solidi nei mezzi fluidi.

No-

Note al Trattato del Galileo del moto naturale accelerato, del P. Abate D. Guido Grandi Matematico di S. A. R. e dello Studio Pisano.

Lectorum claustralium Camaldulensium authoritate Reverendissimi Definitorii in designatis Monasteriis constitutorum ius ferendi suffragii in Capitulis generalibus sui Ordinis exclusive quoad publicos Professores saecularium Universitatum sola Principum authoritate delectos, assertum & demonstratum per Tiberium Vedmannum I. C. adversus Dissertationem, qua simile ius sibi deberi praetendit D. Iustus Venturinus Theologiae Moralis in Florentino Studio Professor. Ad Reverendissimos PP. Generalem, & Visitatores Camaldulenses, in fol.

Compendio delle Sezioni Coniche d' Apollonio, con aggiunta di nuove proprietà delle medesime Sezioni; compilato dal P. Abate D. Guido Grandi Teologo, e Matematico di S. A. R. e dello Studio Pisano. In Firenze nella Stamperia di S. A. R. per gli Tartini e Franchi 1722. in 12. piccolo.

Trattato d' Archimede de' Solidi natanti nel fluido tradotto in volgare, e con nuovi Lemmi più chiaramente dimostrato, dal P. Abate Grandi, circa l' ultime Proposizioni del libro secondo, appartenenti alle Conoidi Paraboliche.

Del movimento dell' Acque, Trattato Geometrico del P. Abate D. Guido Grandi ec. in 4.

Informazione agli Vfficiali dell' Vfficio de' Fossi di Pisa, circa una nuova terminazione proposta all' Era.

Memoria, che contiene le ragioni per l' unione del Reno di Bologna col Fiume Pò, tradotta dal Fran-

Francese (del Signor Eustachio Manfredi) *ed accresciuta di trenta Note per rischiaramento della materia.*

Florum Geometricorum Manipulus R. S. exhibitus.

Lettera Geometrica al Signor Tommaso Narducci.

Q. Lucii Alphaei Diacrisis in secundam editionem Philosophiae Novantiquae R. P. Thomae Caevae cum Notis Iani Valerii Pansii. Augustoduni 1724. *Sumptibus Piorum. in* 4.

Epistola de Pandectis ad Cl. V. Iosephum Averanium. Pisis 1729. *apud - - - - - - - - in* 4.

D. Guidonis Grandi in Pisana Academia Matheseos Professoris, & S. Michaelis in Burgo Abbatis Epistola de Pandectis ad V. Cl. Iosephum Averanium in eadem Academia Iuris Interpretem celeberrimum; editio altera cum Notis variis, & Appendice veterum monumentorum ab Authore locupletata, Florentiae 1727. *Typis R. C. apud Tartinium, & Franchium. in* 4.

Esame del progetto del nuovo Mulino proposta nell' A*lbereta dell'* A*ncon*e*lla, del Reverendissimo P. D Guido Grandi ec. Per il venerabile Spedale di S. Maria Nuova, ed altri interessati nel piano di Ripoli. In Firenze* 1727. Per P*ietro Matini. in fogl.*

Scrittura del Reverendissimo P. A*bate D. Guido Grandi ec. diretta agli Illustrissimi* A*uditori di Ruota della Serenissima Repubblica di Lucca sopra la Controversia dell'* A*cque vertente tra la Mensa* A*rcivescovale di Lucca, e li nobili Signori Buonvisi, ed Orsetti da una parte; e il nobile Signor Lelio Guinigi dall' altra. In Lucca*

ca 1728. per Leonardo Venturini. in fogl.

Flores Geometrici ex Rhodonearum, & Cloeliarum Curvarum descriptione resultantes, quos una cum novi expeditissimi Mesolabii auctario Illustriss. atque Excellentiss. D. D. Claeliae Grillo-Borromaeae Comitissae Clarissimae, & Doctissimae in obsequii sui, ac venerationis argumentum D. D. D. D. Guido Grandus Abbas S. Michaelis in Burgo Pisarum, & in Pisana Academia Publ. Matheseos Professor. Florentiae 1728. Typis R. C. in 4.

D. Guidonis Grandi Sac. Theolog. Doct. Cremonensis, Abbatis S. Michaelis in Burgo Pisarum, & in eiusdem Vrbis Academia publ. Matheseos Professoris Vindiciae pro sua Epistola de Pandectis Florentiae secundo edita, cum Notis &c. adversus inanes querelas & oppugnationes Bernardi Tanuccii I. V. D. Stiensis, in eadem Academia Caesarei Iuris Interpretis, in eius libello non ita pridem Lucae impresso expositas. Pisis 1728. Typis Io. Dominici Carotti. in 4.

I Fiori Geometrici del P. Abate Grandi tradotti in Toscano dal Signor Tommaso Narducci Patrizio Lucchese, coll' aggiunta d' alcune dimostrazioni dell' istesso Autore. Lucca 1729. presso Francesco Marescandoli a Pozzotorelli. in 4.

Diomedis Bravae Patritii Tranensis Disquisitio Critica de Interpolatione Gratiani. Bononiae 1690. Apud Heredes Bonaccii. in 4.

Nuova Disamina della Storia delle Pandette Pisane, e di chi prima le rammentasse; come ancora d' altre incidenti questioni, collo scioglimento delle difficoltà opposte all' Epistola de

 Pan-

Pandectis, *ed alle Vindicie del Reverendissimo Padre Abate Grandi; da Bernardo Tanucci Dottore da Stia: Opera di Bartolo Luccaberti divisa in quattro parti. In Faenza nella Stamperia dell' Archi, 1730. in 4.*

Breve Compendio della Vita, Morte, e Miracoli di S. Pietro Orseolo Doge di Venezia, indi Monaco, ed Eremita santissimo. In Venezia 1731. in 8.

Risposta del P. D. Vitale Marzi da Faenza Monaco Camaldolese alle Questioni Vallombrosane del P. M. D. Fedele Soldani da Poppi, Monaco Vallombrosano; al Reverendissimo P. D. Floriano Maria Amigoni Abate Generale dell' Ordine Camaldolese. In Faenza nella Samperia dell' Archi 1732. in 4.

Lettere Apologetiche del P. D. Vitale Marzi da Faenza, Monaco Camaldolese, in difesa della sua Risposta già data alle QQ. Vallombrosane; del P. M. D. Fedele Soldani, Monaco Vallombrosano. In Faenza nella Samperia dell' Archi 1733. in 4.

Lettere del P. Abate Grandi, al Signor Tommaso Narducci Patrizio Lucchese, circa la misura delle forze de' corpi in moto.

De formulis Bonae Mem. Piae Mem. & similibus, ad personas viventes aliquando adplicatis, Dissertatio.

Vita del Glorioso Principe San Pietro Orseolo Doge di Venezia, indi Monaco, ed Eremita santissimo, scritta da un Religioso Camaldolese, e consecrata al Serenissimo Carlo Ruzzini Doge di Venezia. Venezia 1733. per Giuseppe Bettinelli. in 4.

Di-

Discertatio Neopilea in defensionem Decreti Capitularis Monachorum Camaldulensium circa mutationem coloris Pilei . Pisis anno 1735. ex Typographia Ioannis Dominici Carotti . in fol.

Scrittura in risposta a' Quesiti de' Signori Giudici della Controversia fra la Comunità di Sinalunga, e l' Illustrissima Religione di San Stefano, circa il rilasciamento d' alcune acque stagnanti . In Siena 1737. presso il Bonetti . in fogl.

Sectionum Conicarum Synopsis, cuius Auctor D. Guido Grandus Cremonensis &c. Neapoli 1737. Expensis Bernardini Gessari, in 8.

Lettera al Signor Senatore Pier-Francesco Ricci, sopra il beneficio d' una Specula Astronomica in una Università .

Epistola ad V. C. P. D. Virginium Valsechium .

Instituzioni Maccaniche . Trattato del P. Abate D. Guido Grandi ec. All' Illustrissimo e Clarissimo Signor Senatore Pier Francesco Ricci Presidente dell' Illustrissima Sacra e Militare Religione di S. Stefano, Auditore e Moderatore vigilantissimo dello Studio Pisano . In Firenze nella Stamperia di S. A. R. 1739. in 8.

Vita S. Bononii Abbatis cum notis .

Elementi Geometrici piani e solidi di Euclide, posti brevemente in volgare dal P. Abate D. Guido Grandi Camaldolese . Professore di Matematica nell' Università di Pisa . In Firenze nella stamperia di S. A. R. 1740. in 8.

Instituzioni di Aritmetica pratica del P. Abate D. Guido Grandi Camaldolese ec. In Firenze nella Stamperia di S. A. R. 1740. in 8.

Epistola Geometrica ad P. D. Petrum Vrseolum Ponte, Monachum Camaldulensem,

Instituzioni Geometriche del Reverendissimo P. Abate D. Guido Grandi ec. In Firenze nella Stamperia di S. A. R. 1741. in 8.

Istituzioni delle Sezioni Coniche del P. Abate D. Guido Grandi. In Firenze nella stamperia di S. A. R. per Gio. Gaetano Tartini e Santi Franchi 1744.

IACOBVS LANFREDINIVS CARDINALIS

Io. Lamio Auctore.

IAcobus Lanfredinius, *Laurent. Mar. Lanfredinio*, & *Constantia Zatia*, *Iacobi* Senatoris filia, nobilibus parentibus, ortus est Florentiae A. D. VII. KL. Novembrias, anno a Christi Servatoris ortu MDCLXXX. Duodeviginti annos natus Latina, & Tuscanica, eloquentia praecelluit; & sub *Carolo Bindio*, viro Theologi insignibus decorato, Philosophiae operam navavit; *Andreas* autem a *Sancto Sebastiano*, ex Clericis Regularibus Scholarum Piarum, quem ordinem & supremus Praeses moderatus est, publicus in Florentino Atheneo Professor, illum Theologiam, quam Scholasticam vocant, & Dogmaticam, docuit. Graecanicae litteraturae praeceptorem; *Ant. Mar. Salvinium*, virum celebratissimum, habuit, qui mihi *Lamio* narrare solitus est, aliquales progressus in Graeca

Graeca eruditione *Lanfredinium* facturum fuisse, nisi, ut laborem, & animi contentionem effugeret, in investigandis Graecae scriptionis sensibus, Interpretum magis, quam Lexicorum, ope abusus fuisset. Heinc merito *Angel. Mar. Riccius*, Graecarum litterarum in patria Academia Professor, primo *Homericarum Dissertationum* Volumine, inter *Salvinii* auditores eum hisce verbis recenset: *Iacobus Cardinalis Lanfredinius, Auximanus Episcopus, morum sanctitate, & legum scientia, spectatissimus*. Nec ego, in scribenda *Anton. Mariae Salvinii* Vita, quae primo horum *Memorabilium* Volumine habetur, eum, quum discipulos commemorarem, indictum praeterivi. Annus iam MDCIC. vertebat, quum a *Cosma III.* Magno Etruriae Duce, sacerdotio, quod Canonicatum adpellant, in principe Florentina Ecclesia, auctus est. Heinc anno MDCC. Pisas contendit, ut in illustri illo Atheneo, in Iurisprudentiam, & sacrorum Canonum scientiam, incumberet, in quibus quidem doctrinis, *Ioseph. Averanii*, Iuris Interpretis celeberrimi, auditorium in primis frequentans, multum profecit. Anno MDCCI. locum in Collegio Romano a Capitulo Ecclesiae Florentinae conferendum obtinuit; & in eruditum Coetum, qui a Furfure nomen habet, Florentiae cooptatus, de laudibus *D. Zenobii* Episcopi Florentini, & illius Coetus Patroni, anno MDCCII. luculentam habuit orationem. Romam denique profectus est, & post iustam in Collegio Romano moram caussarum patrocinium agere coepit, sub *Vecchio* Patrono caussarum praestantissimo; in quo munere obeundo tan-

tam omnium opinionem collegit, ut Patronorum facile princeps in Romana curia deinde haberetur, quum anno iam MDCCVIII. Canonicatu Florentino se abdicasset. Hinc non mirum, si tamquam Patronus admirandus a *Sigismundo Coccapanio* e Clericis Regularibus Scholarum Piarum, in suis Epistolis anno MDCCX. Romae editis, celebratus est: & si *Cosmus III.* Magnus Dux suum primarium Auditorem, seu Iudicem Adsessorem, eum, si Florentiam redire voluisset, se renunciaturum recepit. Quamobrem eius doctrina & peritia in difficilioribus negotiis, & in caussis gravissimis, certatim omnes usi sunt; heincque ei aditus ad magnas divitias comparandas facile patuit; domusque suae angusta re iam laborantis casus aliquatenus reparare primo aetatis flore sic valuit. Etenim Cardinalis *Annibal Albanius* S. R. E. Quaestor eum Auditorem, ut vocant, suum elegit; elegit pariter Cardinalis *Nicolaus Acciarolus* sacri Purpuratorum Collegii Decanus, ampla insuper in suo Episcopatu Ostiensi iurisdictione concessa; elegit & Cardinalis *De Iudice* eiusdem Collegii pariter Decanus, & tamquam Ostiensis Episcopus Procuratorem suum Concilio Romano interesse iussit. Plures etiam Pontifices Maximi magni eum penderunt: *Clemens XI.* Praesulis dignitatem, quam ab institutore *Amatoriam* vocant, cum facultate Patronum caussarum agendi, ei confirmavit. *Innocentius XIII.* sui fratris filio, Ecclesiasticis dignitatibus destinato, magistrum & moderatorem praeposuit; Auditorem Quaestoris Sanctae Romanae Ecclesiae renunciavit; in Domesticorum Praesulum album retulit; & inter Antistites Congregationis Consisto-

ria-

rialis cooptavit. Quanti vero eum *Benedictus XIII.* fecerit, ex duobus exemplis elucescet. Gravissima Sedis Apostolicae caussa de cuiusdam in Batavia Episcopi auctoritate, agitabatur; diversaeque in ea regione disputationes hac de re habebantur, non sine quadam Pontificiae Cathedrae contumelia. Tamdem a sacra *Propagandae Fidei* Congregatione statutum est, ut caussae huius patrocinium Romanorum Antistitum doctissimo a Pontifice Maximo deferretur; Pontifex autem Maximus audito *Lanfredinii* nomine, statim ei negotium gravissimum, implicatissimamque caussam, commisit. Is autem, quum negotium sedulo considerasset, examinateque ac mature perpendisset, tanta rationum vi, tanta doctrinae copia, tanto eruditionis adparatu, adversarios obpugnavit, retudit, vicit, ut, vix *Lanfredinii* responsum Sacrae Congregationi, & Pontifici Maximo, exhibitum est, magna quoque caussa, & lis difficillima, decisa fuerit. Hinc, quum & alia magni momenti controversia circa Concilium Romanum exorta esset, & vehementi partium studio agitaretur, Pontifex Maximus clam ad se *Lanfredinium* arcessivit, eique tantae rei examen, ac iudicium delegavit. Tunc doctam ac exactam Dissertationem ille lucubravit, iuxta quam Pontifex caussam finivit; sententiaeque lubenter utraque pars acquievit. *Clementis* autem XII. familiarissimus fuit, qui eum anno MDCCXXXI. sacrae Congregationis *Concilii* Secretarium iussit, ac mox tituli Sanctae Mariae in Porticu Presbyterum Cardinalem VIIII. KL. Februarias, anno MDCCXXXIV. creavit, eligens eum Auximi & Cin-

guli simul Episcopum. Alia Romae munia iam obiverat, semperque laudabiliter in iis se gesserat: fuit enim *Vtriusque Signaturae Referendarius*, anno MDCCXXI. *Ponens*, ut vocant, *Congregationis boni gubernii*, anno MDCCXXVIII. *Canonista* electus est. Fuit *Sigillator & Datarius sacrae Poenitentiariae*; *Votans Signaturae gratiae*; & anno MDCCXXX. creatus est Canonicus S. Petri in Vaticano; quum *Bartholom. Massaius* Politianus ad Cardinalatus gradum adscendisset. Quin & Coenobii D. *Lanfranci* Ticinensis Abbas *Commendatarius* fuit. Quinquies Synodum Dioecesanam coegit, & formis descriptam publici iuris fecit. Homilias, & Epistolas Pastorales elegantissimas variis temporibus scripsit, quae uno Volumine comprehensae Aesii formis excusae sunt. *Benedictus XIV*. qui nunc feliciter regnat, eum Romam evocavit, & Immunitatis Ecclesiasticae Praefectum, Visitatoremque Apostolicum Romani Nosocomii Sancti Spiritus, renunciavit. Duas Romae habuit orationes, quae typis vulgatae fuerunt, atque ita inscriptae sunt. Vna: *Oratio in funere Innocentii XIII. Pontif. Max. habita in Vaticano Templo ad Sac. Eminentiss. Cardinalium Collegium a Iacobo Amadorio, olim de Lanfredinis. Romae ex Typographia Vaticana MDCCXXIV. in fol.* Altera: *Oratio ad Sacrum Eminentissimorum Cardinalium Collegium Pontificis deligendi causa Conclave ingressurum die V. Martii MDCCXXX. habita in Templo Vaticano a Iacobo Amadorio, olim de Lanfredinis. Romae, MDCCXXX. Ex Typographia Rev. C. A. in fol.* Synodi autem, una cum orationibus ab eo in illis habitis, Ancone publicatae fuerunt.

Quo-

Quocumque gradu ac conditione *Lanfredinius* exsisteret, pietati adversus Deum, & morum sanctitudini, operam dedit. Quotidie ad Presbyteros Oratorii Romae accedebat. Monachis, & Sacerdotibus virtute ac pietate conspicuis familiarissime utebatur. Cognatos dilexit, quatenus virtus sanctitasque permisit; hominibus displicere quicquam pensi non habuit, ut Deo placeret. Austeram vitam transigebat; crebras conciones habebat. Quum ab iis, qui Missionarii audiunt, sacrae orationes in plateis & compitis quondam haberentur, in suggestum ille conscendit & coram universa concione peccata sua confessus est; & ut sibi ignosceret, enixe populum efflagitavit: tanta in eo animi demissio fuit. Gregi sibi commisso perpetuum invigilans quotannis suam dioecesin lustrabat, & Synodum celebrabat. Numquam in vita caste pudiceque exigenda varius & incostans fuit, licet frequentibus tentationibus, & ad malum illecebris, obpugnaretur. Nimis cautus, & peccandi timidus, omnifariis scrupulis eius mens adflictabatur; ita autem virtus, Deo adnuente, perficiebatur. Religionem, pietatem, sanctimoniam, in sua dioecesi, qua verbis, qua exemplis, mirifice promovit. Divinam Eucharistiam, taedam manu ferens, capite aperto, cunctis tempestatibus, diu noctuque, ad infirmorum domos deducebat. Pauperibus certis largam stipem quotidie profundebat; integris familiis menstruum victum adsignaverat; nupturis, sacroque velo induendis, puellis innumeris dotes copiosas clandestine largiebatur. Primis sui Episcopatus mensibus Ecclesiam, & domum, in qua P ro-

chus

chus habitaret, exstruxit. Denique sibi avarus, aliis prodigus, fuit. Post brevem decem dierum morbum naturae concessit A. D. XVII. KL. Iunias an. MDCCXLI. & cum eo *Lanfredinia* gens mascula extincta est. Testamento iussit, ut in Ecclesia Presbyterorum Missionis in Monte Citorio sepeliretur. Id quidem factum est, postquam in Ecclesia Sanctorum *Ioannis*, & *Paulli* iusta ei, cadavere exposito, rite & more majorum soluta fuerunt. Haec nova Sacerdotum a Missionibus Ecclesia ab ipso Cardinali *Lanfredinio* a fundamentis excitata fuerat, duodecim millibus aureorum impensis, quam & heredem suam instituit. Supra huius Ecclesiae portam intrinsecus Insignia gentilitia *Lanfrediniorum* extant, atque infra illa Epigramma insequens legitur.

Iacobo S. Mariae in Porticu
Diacono Card. Lanfredino
Quod
Aedibus iam pridem amplificatis
Templum a fundamentis extruxerit
Postremo hanc Missionis Domum
Heredem scripserit
Congregatio tot beneficiis cumulata
P. C. A. S. MDCCXXXXI.

Missionarii igitur illi Missam quotidianam perpetuo suffragandis eius manibus grato animo destinarunt; an Iesuitae idem fecerint ignoro, quibus ingentem pecuniae vim legavit, ut quolibet sexennio Auximi, & Cinguli, missiones agerent. Collegio Propagandae Fidei vasa argen-

tea

tea domestica reliquit, sacras ac pretiosas vestes aliis Ecclesiis. Substantiae, quam Florentiae possidebat, usumfructum *Mariae Octaviae* sorori, *Philippi Corbolii* Equiti matri, legavit; eaque ut Presbyteris Missionariis Florentiae post eius obitum restitueretur, iussit. *Pompeius Compagnonius* Maceratensis, qui Cardinali *Lanfredinio* in Auximano & Cingulensi Episcopatu successit, in primario Auximi templo iusta pariter eius manibus persolvit: in quibus exsequiis *Iac. Mar. Iudicius* Canonicus & Theologus eiusdem Ecclesiae, & Cardinalis defuncti amicissimus, orationem funebrem habuit. Commendatus merito est Cardinalis *Lanfredinius* in Ephemeridibus litterariis Venetis, & Florentinis; & ab *Ios. Maria Brocchio*. V. Cl. inter Florentinos sanctitate conspicuos recensetur in Volumine I. *Vitarum Sanctorum Dioeceseos Florentinae*. Tanti autem factae fuerunt eius Epistolae Pastorales, ut Cardinalis *Masseius* Anconae Episcopus suae Synodo duas inseruerit; quaedam autem iterum in vulgus Florentiae proditae fuerint a *Franc. Caietano Incontrio* Reverendissimo Archiepiscopo Florentino. Ex his, quae hactenus dicta sunt, satis elucet, arbitror, quae opera, quos libros, *Lanfredinius* Eminentissimus elucubraverit. Haec quidem de *Lanfredinio* Cardinali litteris mandavi, excerpta ex copiosiore Vita diligentissime scripta ab eruditissimo *Salvino Salvinio*, Patricio & Canonico Florentino, olim ab eo edenda inter Vitas Canonicorum Florentinorum, quas labore indefesso & magna cum laude nunc scribit.

CA-

CAIETANVS ARGENTVS

Auctore Anonymo

Franc. Cecchia interprete

CAietanus Argentus Dux, S. Consilii Neapolis Praeses, Consentiae natus est III. KL. Ianuarias anno MDCLXI. Ibi degit usque ad annum XVII. aetatis suae, ibique didicit a praestantissimis illis viris Consentinae Academiae, toto terrarum orbe celeberrimae, cuiusque adhuc illis temporibus vestigia exstabant, quae nunc extincta videntur, & humanas literas, & Philosophiam, & Iurisprudentiam, quum audivisset inter ceteros, tamquam praeceptorem, celebrem *Pyrrhum Schettinium*, felicissimum, & festivum Poetam, qui illum impulit, ut legeret in Academia varia poematia tam Latina, quam Tuscanica, indicium praebens ea aetate has duas linguas perfecte possidendi, illasque tractandi summa celeritate. Sed quum deesset Consentiae, qui tunc profiteretur Graecam linguam, ipse per se illam adsequutus est, & ita peritus evasit, ut, quum videndi libros Graecos facultas non amplius ei subpeditata fuerit per annos quinquaginta, viderimus eum hisce diebus, aetate eius ultima, legentem expedito oculo *Theocritum*, & *Demosthenem*, Graece exaratos, sermone aut Latino, aut Italico. Vix expletis XVII. annis venit Neapolim, ubi incubuit ad studium penitius legum, & cepit exercere nobilem artem Advocati, qua se reddidit

ce-

celeberrimum brevi tempore, quum haberetur passim unus e doctioribus Iureconsultis nostri fori, & orator praecipuus. Initio frequentavit doctissimum, praesignemque, *Carolum Susannam*, hominem abunde cultum in bonis literis, & vera Iurisprudentia, sed parum felicem; quare, ut forensem peritiam penitus calleret, accedere coactus fuit ad famigeratum *Seraphinum Biscardum*, popularem suum, & aliquatenus cognitum; apud quem clientes acquisivit valde numerosos, famamque adeo magnam, ut, quum eius Magister inter Politicos Ministros cooptatus fuisset, evaserit prope successor illius copiosae clientelae, & unus ex primis, & celebratissimis nostrorum temporum Patronis, quum ei primas omnes concederent in doctrina, quamquam aemulatores nactus sit in orandi facilitate. Perduravit in hac celebri fama usque ad annum MDCCVII. & eius domus erat veluti emporium primariae nobilitatis, & omnium Literatorum, & cultioris gentis, illius regionis; & advenae quoque ipsi ad eum audiendum conveniebant in foro orantem; aut invisebant domi subsistentem, ut eius indolem penitus, doctrinamque, dignoscerent: & quotidie efflagitabatur ex variis partibus Italiae, & ultra montanarum regionum, aliquam consultationem, aut responsum, in gravibus, & implicatis, negotiis. Adscendit dein anno MDCCVII. ad gradum Consiliarii in Sacro Consilio, & statim via ei aperta est alterum pelagus pervadendi, tractaturo, a primis illis momentis sui ministerii, res politicas, & publicam procurationem, per varios Magistratus, quibus functus est; & illi opus fuit se immergere in sinum rerum Ecclesiasticarum, quia ortis dissen-

fensionibus & controversiis inter Aulam Romanam, & Barchinonensem, non tantum renovatae sunt veteres disputationes de iurisdictione inter potestatem Ecclesiasticam, & laicam, quas per saecula integra turbaverant hoc regnum; sed novae aliae insurrexerunt; & in hisce omnibus scribere debuit consultationes, quae prolixius productae formam fere induerant ampliorum tractatuum. Sed praecipue illis primis temporibus illi substinendum fuit edicta, quibus vetitum fuerat extraneis frui beneficiis Regni Neapolitani, & integrum librum hac de re publici iuris fecit Latine exaratum, qui expetitus fuit avide, & laudatus tamquam doctissimus, & religiosa verecundia plenus. Duobus vix annis elapsis, anno MDCCIX. promotus fuit ad supremam dignitatem Regentis Collegii & Consilii, & destinatus, utpote Delegatus Iudex regiae Iurisdictionis, ad tuenda regalia iura; quam dignitatem tenuit donec vitam vixit inaudito exemplo, & etiam quum evectus fuisset ad gradum Praesidis S. R. C. & ita in his negociis non minus, quam gravioribus politicae administrationis, & iustitiae, maximopere emicuit. Post quatuor annos munus obtinuit Praesidis S. C quod donec vixit, obivit. Quae & quantae res in manus eius inciderint, & quomodo in omnibus excelluerit, & quantum aequale nomen reliquerit, orbem terrarum minime latet. Non tantum propter res intimas Regni ipse semper rogabatur sententiam, & consilium; sed & in ipsa publicatione percelebris Pragmaticae Sanctionis, quae tantum Europam perturbat, partem habuit; & quum ad eum omnia scripta delata fuissent, pertinentia ad suc-

successionem Imperatoris *Caroli VI.* opus habuit scribere vegrandem consultationem, in qua innuit etiam normam eam successionem ordinandi, postquam enunciaverat id, quod necessarium esset circa provincias, & regna, quae vastam illam Monarchiam componebant. Quoniam vero voluit aetate annorum LXVIII. illud idem agere, quod faciebat vertente XX. annorum, studiis & laboribus vel horas XIV. aut XV. diei impendens; & subscipere elucubrandum tractatum de rebus omnibus, quibus de agebatur in Concilio Romano sub Papa *Benedicto XIII.* illi tamdem subcumbendum fuit & deficiendum; nam apoplexeos ictu percussus fuit; & per annum quidem, & menses aliquot, convaluisse videbatur, sed persistens in laboribus III. KL. Iunias an. MDCCXXX. subitanea morte sublatus est. Eius mors insolitum quidpiam habuit: etenim mane in Collegium iverat, ibique caussas retulerat, deque iis iudicium tulerat, magna animi alacritate: adeo ut *Regentes*, & Prorex, illi congratulati fuerint, quod pristinum iam recuperasset vigorem. Sed quum domum se recepisset, quumque pranderet, memoria subito illi defecit rerum omnium, & nativi etiam sermonis; verbaque faciebat nullius sententiae, quamvis nec motum, nec sensum, a principio amisisset. Depositus mox in sella, nihil iuvantibus variis remediis adhibitis, sanguinisque emissionibus, naturae concessit circa duas horas noctis. Connubium ipse inierat anno MDCCXIV. cum *Constantia Mirellia*, sorore Principis Theorae, & quatuor filios ex ea procrearat, duos mares, totidemque femellas; attamen masculi, & ex femi-

minis una, mortui fuerant vix in lucem editi. Quare fuit eius heres filia superstes, nomine *Margarita*, matrimonio iuncta Principi Melissani *Caracciolio*, a qua curata sunt patri solemnia iusta in templo sancti *Ioannis ad Carbonariam*, ubi tumulatus fuit in sua aedicula; & funebres orationes circumferuntur excusae, lucubrationesque, quae hac occasione dictae sunt ab Literatis primariis huius Metropolis, ita disponentibus natu minoris filiae Curatoribus. Hisce ab Anonymo scriptis *Io. Lamius* addiderim, quum Mediolani anno MDCCXXIIX. versarer, me ibidem inter alios duos eruditos viros cognovisse, *Horatium Blancum* Romanum, & *Simplician. Lactuadam*, Mediolanensem Sacerdotem. *Blancum* autem eruditissimum mihi adfirmavisse memini, amplam illam materiae suppellectilem ad Neapolitanam Historiam copiose diligenterque condendam, quam *Petr. Ioannonius* in suos adeo ab Ecclesiastico foro agitatos Commentarios transtulit, a Praeside *Argento* magnam partem quaesitam, & subpeditatam fuisse, latere tamen omnino satagente, ne si id innotuisset, sibi damno fraudique aliqua esset. Hanc ego notitiam deinde, quum Lutetiae Parisiorum essem, & ad Bibliothecam Coenobii D. *Germani* Pratensis frequenter accederem, anno MDCCXXIX. cum docto Monacho eidem Bibliothecae Praefecto communicavi; qui eam gratissimam habuit, scriptis mandavit, & Historiae Civili Neapolitanae a *Ioannonio* scriptae adfixit, coram strenuo, & erudito Comite *Scipione Busellio* Bergomate.

AP-

APPENDIX
SEV PARS ALTERA SEORSIM EDETVR.

INDEX

Eorum, quorum Elogia in hac Parte prima continentur.

INDEX

Secundum ordinem Elementorum digestus.

INDEX CHRONOLCGICVS.

Cassinii Poemata quaedam Latina eduntur. 33.

1650. *Cassinius Astronomiae profitendae Boneniae praeficitur.* 34.

1651. *Cassinius observationes Astronomicas a Petro Gassendo petit.* 36.

1652. *Cassinius & Malvasia Cometen contemplantur.* 35.

1653. *Cassinius de Comete opus edit,* 35. *& lineam aliam Meridianam in D. Petronii Bononiae describit.* 38. *Vivianius de Maximis & Minimis opus edit.* 21.

1655. *Hugenius unum seu quartum Saturni Satellitem deprehendit.* 53.

1657. *Cassinius cum Tanara Marchione Romam de Reni aquis acturus mittitur.* 41.

1658. *Io. Alfonsus Borellus Apollonii Pergaei Conica reliqua ex Arabico sermone in Latinum transferenda curat.* 11.

1660. *Io. Baptista Fagiolius Florentinus nascitur.* 166.

1661. *Abrahamus Ecchellensis Maronita suam Apollonii Pergaei interpretationem typis mandat.* 12. *Caietanus Argentus Consentiae oritur.* 296. *Cassinius longitudines per Solares Eclipses deprehendit.* 58. *Malvasia Tabulis Cassinii usus Ephemeridas ab hoc anno incipientes scribit.* 41.

1663. *Cassinius Arcis Urbani munimentis perficiendis praeest.* 42.

1664. *Cassinius Cometen Romae observat.* 143. *Vincentius Ludovicus Gottius Cardinalis nascitur.* 65. *Vincentius Vivianius, & Senator Michelottius, iussu Magni Ducis; Cardinalis*

nalis Carpineus, & *Cassinius*, *iussu Pontificis Maximi*, *Clani coercendo operam navant*. 13.

1665. *Carolus Maiellus Neapolitanus nascitur*. 97. *Cassinius alium Cometen observat*. 44. *Mediceorum Planetarum umbras deprehendit*. 45. *Clanis inspectio continuatur*.

1666. *Colbertus Regiam Scientiarum Academiam Parisiis iussu Regis instituit*. 49. *Vivianius Magni Ducis Mathematicus primarius renunciatur*. 14.

1667. *Carolus Felix Lamius oritur*. 157. *Cassinius Martem Terrae adpropinquitatem observat*; & *maculas in Veneris orbe detegit*. 46. *Mediceorum Planetarum Ephemeridas in lucem emittit*. 47.

1668. *Cassinius Iovis Satellitum tabulas edit*. 55.

1669. *Cassinius in Galliam a Rege arcessitur*. 50. *Lineam Meridianam in Observatorio Parisiensi* Pichardus *describere incipit*. 57.

1671. *Cassinius tertium & quintum Saturni Satellites deprehendit*. 53. *Guido Grandius Cremonensis nascitur*. 237.

1672. *Academia Parisiensis observatores in Insulam Caiennam mittit*. 50. *Antonius Maria Fagiolius Io. Baptistae pater moritur*. 167. 168. *Io. Baptista Fagiolius Diarium rerum, quae suo tempore contigere, scribere adgreditur*. 204.

1673. *Cassinius Gallica Civilitate donatur*. 50. *Cassinius Saturni Satellites exploratos habet*. 53. *Vivianius Aristaeum suum excudere coepit*. 14.

1674. *Io. Baptista Fagiolius forensi ministerio se addicit*. 168. *Academia Imperfectorum Floren-*

rentiae instituitur . 169. *Tractatus Galilaei de Proportionibus a Viviano editur* . 15. *Vivianius de Operibus postumis Galilaei opus edit* . 21.

1675. *Gregorius Redius Arretinus nascitur* . 205.

1676. *Animi remissio Geometrica Vivianii* . 21. *Petrus Ioannonius Appulus nascitur* . 23. *Tria Problemata Mathematica a Comiero proponuntur* . 15.

1677. *Io. Baptista Fagiolius re nimium angusto domi premitur* . 172. *Vivianius Comieri Problemata resolvit* . 15. 21.

1678. *Battaglinus Notas politicas in primam Epistolam Ciceronis ad Q. Fratrem publici iuris facit* . 124. *Caietanus Argentus Neapolim contendit* 296. *Io. Baptista Fagiolius Curiae Ecclesiasticae se addicit* . 172.

1680. *Cassinius Cometen observat* . 51. *Gottius in Dominicanorum familiam adsciscitur* . 65. *Iacobus Lanfredinius Florentinus nascitur* . 288. *Marcus Battaglinius opus* Iureconsultus Philosophus *inscriptum edit* . 124.

1681. *Io. Baptista Fagiolius Tabularii Archiepiscopalis minister fit* . 173.

1682. *Cardinalis Nerlius Archiepiscopatu Florentino se abdicat* . 172.

1683. *Cassinius luminis cuiusdam in Zodiaco theoriam describit* . 52. *Delahirius, & Cassinius lineam Meridianam Observatorii Parisiensis continuant* . 57. *Io. Baptista Fagiolius Vindobonam obsidione Turcica liberatam decantat* . 176.

1684. *Cassinius Saturni observationes perfecit, quum & iam primum & secundum eius Satellites deprehendisset* . 53. *Io. Baptista Cannetus*

tus Ordini Camaldulensi nomen dat, & Guido Grandius Iesuitis instituendum se tradit. 237.

1685. *Marcus Battaglinius historiam generalem Conciliorum evulgat.* 125.

1686. *Franciscus Maria Princeps ab Etruria Cardinalis creatur.* 178.

1687. *Guido Grandius Monachus Camaldulensis fit.* 238. *Maraldius in Galliam proficiscitur, ut ab Cassinio patruo instituatur.* 58. *Methodus subputandi motus Solis, & Lunae apud Siamenses usitata in Gallias defertur.* 53. 54.

1688. *De Arno flumine Dissertationem Vivianius edit.* 21. *Gottius ex Hispania in Italiam redit.* 67. *Horatius Pacificus Neapolitanus nascitur.* 2. *Marcus Battaglinius historiam Conciliorum auctiorem recudit.* 125. *Vitalis Iordanus librum inscriptum:* Fundamentum doctrinae motus gravium, *edit.* 249.

1689. *Guido Grandius de D. Romualdi laudibus orationem habet.* 239. *Innocentius XI. Marco Battaglinio Archiepiscopatum Ragusae conferre vult; sed hic renuit accipere.* 123.

1690. *Diomedis Bravae opus de Interpolatione Gratiani hoc anno editum fingitur.* 285. *Gregorius Barbaricus Cardinalis, & Episcopus Patavinus Marco Battaglinio scribit hortans ut historiam res Ecclesiae, & gesta Principum continentem scriberet.* 126. 127. *Io. Baptista Fagiolus in Polonia versatur, & Varsoviam ingreditur.* 174. 175. *Marcus Battaglinius Episcopus Nuceriae consecratur.* 123. *Petrus Ioannonius Neapolim contendit.* 23.

1691.

1691. *Carolus Felix Lamius Theses Theologicas propugnat*. 159. *Io. Baptista Fagiolius ex Polonia Florentiam revertitur*. 175. *Vivianius de Quadratura fornicis opus edit*, 17, 21.

1692. *Marcus Battaglinius Instructionem ad Parochos pro sacris Concionibus edit*. 131. *Vincentius Vivianius sua de Fornice problemata edit*. 277. *Problema in Lipsiensibus Actis proponit*. 16. 21.

1693. *Augustinus Cultellinius Academiae Apathistarum auctor obit*. 191.

1693. *Carolus Felix Lamius Venetiis in Tusciam redit*. 159. *Cassinius novas Satellitum Iovis tabulas edit*. 55.

1694. *Comitia Generalia Minorum ab Observantia in Hispania habentur, quibus Carolus Felix Lamius interest*. 159. *Guido Grandius Theses Philosophicas propugnat*. 240. *Io. Baptista Fagiolius Actuarius Curiae Archiepiscopalis Florentiae eligitur*. 177. *Marcus Battaglinius exercitia spiritualia ante festum D. Rinaldi Episcopi Nucerini peragenda edit*. 131. 132.

1695. *Antonius Maria Lupius Florentinus nascitur*. 221. *Cassinius in Italiam remeat*. 56. *Guido Grandius suum de Musica tractatum recenset*. 241. *Gottius in Academia Bononiensi Theologiae Professor eligitur*. 68.

1696. *Io. Baptista Fagiolius de uxore ducenda cogitat*. 181. *Vivianius in Regiam Londinensem Societatem cooptatur*. 19.

1697. *Franciscus Redius Arretinus obit*. 208.

1698. *Iacobus Morigia Archiepiscopus Florentinus Io. Baptistam Fagiolium Cancellarium Dioece-*

sa-

ſanarum Viſitationum renunciat . 187. *qui etiam Academicus Florentinus fit* . 191. *& uxorem ducit* . 181

1699. *Gottius Metaphyſica in Coenobio Bononienſi docet* . 68. *Guido Grandius Problematum Vivianeorum demonſtrationem edit* . 242. *Iacobus Lanfredinius fit Canonicus Florentinus* . 289. *Io. Baptiſtae Fagiolii mater obit* . 181. *Narciſſus, Franciſci Lemenli Drama, Vindobonae agitur* . 116. *Vivianius in Academiam Scientiarum Pariſienſem cooptatur* . 17.

1700. *Caſſinius lineam Meridianam Obſervatorii Pariſienſis uſque ad Ruſcinonis extrema producit* . 57. *Iacobus Lanfredinius Piſas contendit doctrinis operam daturus* . 289. *Io. Baptiſta Fagiolius cum Cardinali Mediceo Romam ad Conclave proficiſcitur* . 194. *Io. Gaſto Princeps ab Etruria Guidoni Grandio ſcribit; & Grandius ad Piſanam Cathedram promovetur* . 243.

1701. *Grandius Geometricam demonſtrationem Theorematum Hugenianorum edit* . 277. *Iacobus Lanfredinius in Collegium Romanum ingreditur* . 289. *Io. Baptiſta Fagiolius Arcadum coetui Romae adſcribitur* . 191. *Ioſeph Aurelius de Ianuario Neapolitanus naſcitur* . 60. *Marcus Battaglinius primum volumen Annalium Sacerdotii & Imperii edit* . 126. *Vivianius tres de Ariſtaeo libros evulgat* . 18. 22.

1702. *Gottius Magiſtri ſtudentium in Coenobio Bononienſi munere fungitur* . 68. *Iacobus Laderchius Vitam S. Petri Damiani edit* . 244. *Iacobus Lanfredinius de laudibus D. Zenobii*

orationem habet. 289. *Marcus Battaglinius Visitator quarumdam Dioeceseon a Clemente XI. creatur*. 129.

1703. *Grandius edit librum de Quadratura Circuli & Hyperbolae*. 278. 243. *Vivianius moritur*. 20.

1704. *Andreas Battaglinius nascitur*. 133. *David Gregorius opus Mathematicum Grandio recensendum mittit*. 275. *Franciscus Lemenius moritur*. 119. 120. *Marcus Battaglinius secundum volumen Annalium Sacerdotii & Imperii edit*. 126. *Historia Conciliorum eiusdem tertio recuditur*. 131.

1705. *Henricus Nevvton Legatus Britannus ad Cosmum III. Magnum Ducem*. 194. *Seiani & Rufini Dialogum adversus Laderchium edit Grandius*. 278. *Leibnitius Guidoni Grandio scribit*. 243. *& Grandius quaedam ad Historiam Monasticam spectantia commentatur*. 244.

1706. *Cassinius qualitatem Solaris Eclipsis praedicit*. 53. *Guido Grandius Antonio Magliabechio scribit de suis Dissertationibus Camaldulensibus*. 245. *& amicitiam cum Iacobo Hermanno Professore Pataviuo contrahit*. 246. *Epistolam quoque contra Lucam Antonium Portium scribit*. 248. *Iacobus Piceninus Rhaetus Apologiam pro Ecclesiis Reformatis edit*. 70. *Varignonius Hermanno contra Grandium scribit*. 252.

1707. *Caietanus Argentus Consiliarius in Sacro Consilio Neapolis fit*. 297. *Grandius Dissertationes Camaldulenses edit*. 278. *Gregorius Redius Orationem de Sacro D. Stephani Ordine Pisis ha-*

habet. 221. *Guido Grandius Dissertationes Camaldulenses edit ; & Horatio Burgundo Iesuitae Metamorphosin quamdam Mathematicam mittit*. 245. 246.

1708. *Fridericus IV. Daniae Rex Florentiam venit*. 194. *Gottius Coenobii Bononiensis Prior eligitur*. 69. *Guido Grandius Systema Sonitus Archiepiscopi Armacani illustrat*. 246. *Iacobus Lanfredinius Canonicatu Florentino se abdicat*. 290.

1709. *Caietanus Argentus Regens Collegii & Consilii, & Iudex Regiae Iurisdictionis renunciatur*. 298. *Iacobus Piceninus de Concordia matrimonium inter & ministerium opus edit*. 73. *Io. Baptista Cannetus Guidoni Grandio Ravennam scribit*, 246. *Io. Baptista Fagiolius D. Pauli sodalitati adscribitur*. 187. *Marcus Battaglinius tertium volumen Annalium Sacerdotii & Imperii edit*. 126.

1710. *Bernoullius Hermanno scribens Guidonem Grandium laudat*. 247. 248. *Grandius edit opus De infinitis infinitorum &c. & Quadraturam Circuli & Hyperbolae*. 279. *Iacobus Lanfredinius in Epistolis Sigismundi Coccapanii laudatur*. 290. *Andreas Semery Iesuita Iacobum Piceninum refellit*. 70.

1711. *Antonius Maria Lupius Iesuita fit*. 223. *Franciscus Maria Mediceus Cardinalis obit*. 179. *Grandius Antilunarium publici iuris facit*. 280. *Henricus Brenkmannus Batavus ad Florentinos Pandectas describendos Florentiam venit*. 194. *Io. Baptista Fagiolius Mediolani cum Carolo Emmanuele Atestino S. Christinae Marchione amicitiam contrahit*. 191. *Marcus*

Battaglinius quartum volumen Annalium Sacerdotii & Imperii edit 126. *Vitalis Iordanus Romanus contra Guidonem Grandium scribit*. 249. *Alexander Marchettius pariter contra Grandium scribit*. 150.

1712. *Cassinius obit*. 59. *Epistolae duae Vivianii a Guidone Grandio eduntur*. 22. *Grandius Dialogos contra Marchettium edit*. 280. *Gregorius Redius Orator ab Arretinis ad Clementem XI. mittitur*. 209. *Cardinalis Franciscus Maria Casinius Ministro Generali Cappuccinorum scribit*. 109. 210. *Guido Grandius Apologiam adversus Marchettium evulgat*. 251. *Io. Baptista Fagiolus Apathistarum Academiae Praeses eligitur*. 192.

1713. *Grandius edit Prostasin ad exceptiones Varignonii*. 281. *Iacobus Hermannus Professor Patavinus in Germaniam redit*. 246. *Hyacinthus Tonti Augustinianus Iacobum Piceninum confutat*. 71.

1714. *Alexander Marchettius alia contra Grandium scribit ; & moritur*. 252. *Verzaglia contra Grandium scribere minatur*. 254. *Grandius ad Matheseos Cathedram evehitur*. 255. *Caietanus Argentus uxorem ducit*. 299. *Gottius patrii Coenobii Prior iterum renunciatur*. 69. *Grandius edit libellos in controversia inter Richardios, & Nicolinios*. 281.

1715. *Grandius edit alium libellum in eadem controversia*. 281. 282. *& Dissertationem de palude Fucieclensi*. 282. *Varignonius contra Grandium scribit*. 253.

1716. *Marcus Battaglinius a Nucerina Ecclesia ad Caesenatem transfertur*. 129.

1717.

1717. *Andreas Battaglinius in Collegium Iesuitarum Bononiae ingreditur, & Ianus Plancus in eadem urbe versatur.* 133. *Gottius Theologiae-Polemicae profitendae Bononiae praeficitur.* 73. *Academici Braenses sua Carmina Eugenio a Sabaudia Principi dicanda, Io. Baptistae Fagiolii iudicio subiiciunt, quum iterum esset Apathistarum Praeses.* 192. *Marcus Battaglinius moritur.* 127. 130.

1718. *Grandius alia scribit de Palude Ficiclensi, editque Tractatum Vivianaeum de Resistentiis absolutum.* 282. *& Pisas revertitur.* 256.

1719. *Gottius opus contra Picen'num edit.* 71. *Grandius ad Padum coercendum rursus arcessitur.* 258.

1720. *Carolus Felix Lamius obit.* 164. *Franciscus Maria Corsinianus Advocatus, & Berterinius, a Victorio Amedeo Sardiniae Rege Augustam Taurinorum arcessuntur, ut legum Codicem digererent.* 193. *Gott'us tertio Prior Coenobii Bononiensis eligitur.* 74.

1721. *Hieronymus Archintus Pontificius apud Poloniae Regem Orator obit.* 194. *Lanfredinius Ponens Congregationis boni gubernii fit.* 292.

1722. *Andreas Battaglinius Philosophiae operam navat.* 134. *Epitaphium Severae Martyris Romae eruitur.* 232. *Grandii opus de Conicis Sectionibus editur.* 258. *Grandius suam Diacrisin in Thomam Cevam scribit.* 261.

1723. *Grandius Regiae Societati Londinensi Florum Geometricorum Manipulum mittit.* 259. *Item Diacrisin edit.* 260. *Petrus Ioannonius*

 Hi-

Historiam Civilem Regni Neapolitani edit . 24.

1724. *Andreas Battaglinius Romae acuta febri corripitur* . 133. *Grandius Diacrisin edit* . 284. *Grandius Lucam petit ; ut litem inter populos quosdam exortam componat* . 261. 262. *Lanfredinius Orationem in obitu Innocentii XIII. edit.* 292.

1725. *Henricus Watzdorff Saxo Poloniae Regis Orator Florentiam venit* . 194.

1727. *Andreas Battaglinius , & Ianus Plancus, aliique Ariminenses, Etruriam lustrant* . 137. 138. *Gottius Colloquia Theologico-Polemica edit* . 72. *& opus aliud contra alium Picenini libellum* . 74. *Grandius Flores Geometricos edit* . 267.

1728. *Bernardus Tanuccius Professor Pisanus de Pandectis contra Grandium scribit ; & ei Grandius respondet* . 264. *Camusius Gallus quaedam Mathematica edit* . 268. *Collegium Nobilium Panhormi ab Iesuitis excitatur* . 229. *Gottius Cardinalis creatur* . 76. *Grandius scribit in controversia inter Episcopum Lucensem , & Patricios quosdam Lucenses* . 284. 285. *Io. Lamius Mediolani versatur , & viris eruditis congreditur* . 306. *Iosephus Sanfelicius Iesuita adversus Ioannonii Historiam librum edit* . 27. *Lanfredinius Canonista Romae eligitur* . 292.

1729. *Antonius Maria Lupius Iesuita solemnem professionem emittit* . 224. *Bernardus Tanuccius iterum contra Grandium scribit* . 265. *Grandius Pet. Franc. Riccio Senatori scribit de Specula Astronomica Pisis excitanda* . 267.

Ioan-

Ioannes Lamius Lutetiae Parisiorum versatur, & saepe ad Bibliothecam Benedictinorum Maurinorum accedit. 300. Petrus Antonius Michelius Botanicus, & Thomas Perellius Geometra Ariminum concedunt. 139.

1730. *Caietanus Argentus moritur. 299. Grandius Florentiae Flores Geometricos iterum edit. 267. Grandius Tanuccio respondet. 265. Lanfredinius Canonicus S. Petri in Vaticano creatur. 292. Orationem de eligendo Pontifice ad Cardinales habitam edit. 292.*

1731. *Grandius Compendium Vitae B. Petri Vrseoli edit. 267. 286. Ioannonius Sanfelicio respondet. 28. Ioseph Aurelius de Ianuario Remp. Iurisconsultorum Neapoli edit. 61. 62. Lanfredinius Secretarius Congregationis Concilii renunciatur. 291.*

1732. *Andreas Battaglinius Bononiam redit, Musicae Magistrum egregium quaerens. 143. Antonius Maria Lupius Substitutus Assistentiae Italiae inter Iesuitas renunciatur. 226. Romae Aediculae D. Andreae Corsinio sacrae fundamenta iaciuntur, & multae antiquitatis reliquiae refodiuntur. 227. Ioannonius de Dicasteriis Vindobonensibus opus edit. 28.*

1733. *Antonius Maria Lupius Panhormum contendit Rhetoricen professurus. 229. Andreas Battaglinius, & Ianus Plancus anatomicas praelectiones Bononiae audiunt. 144. Christianus Schvvartius Altorfinus Professor de Pandectis commentatur, & Grandio favet. 266. Grandius contra Fidelem Soldanium Vallumbrosanum scribit. 268.*

de formulis Bonae memoriae, Piae memoriae *&c. scribit*. 269. *Resp. Iurisconsultorum Iosephi Aurelii de Ianuario Lipsiae iterum editur*. 62.

1734. *Antonius Maria Lupius Dissertationem de Epitaphio Severae Martyris Panhormi edit*. 230. *in Ereinorum coetu de anno Christi natali Dissertationem legit*. 234. *Comoediae Io. Baptistae Fagiolis publici iuris fiunt*. 202. *Gottius adversus Io. Clericum libellum edit*. 80. *& eius Colloquia Theologico-Polemica iterum Mediolani eduntur*. 72. *Grandius de tempore celebrandi Pascha scribit, & Abbas Coenobii Pisani iterum renunciatur*. 269. *Gregorius Redius Psalmos Italicis versibus expressos edit; & eiusdem Epistola ad Ant. Franc. Gorium publici iuris fit*. 220. *Iacobus Lanfredinius Cardinalis creatur*. 291. *Ioannonius Venetias se confert*. 29.

1735. *Andreas Battaglinius moritur*. 147. *Gasto Gorinius Marchio Mediolanensis Florentiam venit*. 194. *Gottius edit opus adversus Sectas omnes*. 81. *Grandius de Pilei albi in nigrum mutatione pro suo Ordine scribit*. 270. *Gregorii Redii Dissertatio de Diis Adhaerentibus editur*. 220. *Henricus Brenchmannus contra Grandium de Pandectis se defendit*. 266. *Ioannonius Venetiis & Mediolano expellitur*. 29. 30. *Ioseph Aurelius de Ianuario Historiam familiae Montis alti edit*. 62. *Mausoleum Galilaeo exstruitur*. 21.

1736. *Ant. Maria Lupius funebrem Orationem de Casimiri Draconis laudibus Panhormi habet*. 234. *Grandius de Aquis disceptationem pu-*

publicat. 270. *Ioannonius carceri mancipatur*. 30. 31. *Ioseph Isidorus Fagiolius cum Patre in Curia Archiepiscopali occupatur*. 182. *Prosa oratione opuscula Io. Baptistae Fagiolii eduntur*. 202.

1737. *Corpus S. Innocentii Martyris Panhormum Roma transfertur; & Ant. Mar. Lupius libellum eius inventionis historiam continentem edit, ac deinde moritur*. 235. *Grandius scribit in controversia inter Sinalongenses, & Ordinem Equitum D. Stephani*. 286. *& suum de Conicis Sectionibus Compedium Latine vertit*. 270. *Ioannonii filius a patre separatur, & ex Sardiniae Regis ditione eiicitur*. 31.

1738. *Carolus Maiellus obit*. 105. *Ioannonius coram fidei Quaesitore suas sententias improbat & eiurat*. 32. *Ioseph Aurelius de Ianuario Iudex magnae Vicariae Neapoli renunciatur*. 61. *Ioseph Isidorus Fagiolius obit*. 182.

1739. *Institutiones Mechanicae Guidonis Grandii eduntur*. 287. *Numisma Grandii honori cuditur*. 271.

1740. *Duo Io. Baptistae Fagiolii nepotes moriuntur*. 182. *Elementa plana & solida Euclidis a Grandio Italice versa, & Institutiones Arithmeticae eiusdem eduntur*. 287. *Franciscus Caietanus Incontrius Archiepiscopus Florentinus fit, & Io. Baptistam Fagiolium commendat*. 188. *Gottii opus adversus Clericum Ratisponae iterum editur*. 80. *& postremus Tomus operis eius adversus non Christianos vulgatur*. 81. *Gregorii Redii uxor moritur*. 212.

1741.

1741. *Benedictus XIV. Guidoni Grandio scribit.* 271. 276. 277. *Cardinalis Lanfredinius obit.* 294. *Carolus Rotius Iesuita sua Carmina Latina èdit.* 195. *Grandii Institutione .Geometricae eduntur.* 238. *Gregorius Redius Praesul Domesticus a Benedicto XIV. creatur.* 213. 214.

1742. *Gottius Cardinalis obit.* 93. 94. *Guido Grandius moritur.* 271. 272. 273. *Horatius Pacificus moritur.* 5. *Latina Carmina Iosephi Aurelii de Ianuario eduntur.* 62. *Io. Baptista Fagiolius moritur.* 199.

1743. *Antonius Cursius Marchio Florentiae obit.* 198. *Andreas Petrus Iulianellius funebrem Orationem de laudibus Io. Baptistae Fagiolii edit.* 199. 200. *Gregorius Redius Romam contendit.* 214.

1744. *De Vitiis Patronorum in causis defendendis opus Ioseph Aurelius de Ianuario edit.* 62. *Grandii Institutiones Sectionum Conicarum eduntur.* 288. *Marius Lupius Bergomas de notis Chronologicis anni Christi natalis librum Romae evulgat.* 234.

1745. *Gregorius Redius prospera valetudine utitur.* 215. *Pars septima Carminum Io. Baptistae Fagiolii editur.* 186.

IN-

INDEX

RERVM MEMORABILIVM.

A

B

Bour-

C

Cle-

Con-

D

Ec-

E

F

G

H

I

K

L

Laz-

M

N

O

P

R

S

Ser-

T

V

Z

AD.

ADDENDA, ET EMENDANDA.

Pag. 7. lin. 5. *Maria Alamanni F. de Nente ec.*
58. lin. 13. 14. methodorum solertium & ingeniosarum.
111. lin. 8. *Bartholemaeus*.
lin. 18. *Bartholemaeo*.
113. lin. 21. *Lemenium* postea poenituit.
163. lin. 5. *Post verba* -- Commissarius curiae -- *usque ad* -- Monachorum indignationem -- *omnia inducenda delendaque sunt, atque eorum loco substituenda insequentia:* Anno MDCCI. Pontificis Maximi iussu *Franciscum Diaz*, συμμύςην suum, qui primariis muneribus in Franciscana familia Romae fungebatur, Pontificiis Ministris, carceri mancipandum, tradidisset; ideoque aliquorum.
195. lin. 9. *Marcelli Malaspinae*.
196. lin. ultim. *procedere menstrua iussit*.
209. lin. 13. 14. ad Pontificem Maximum *Clementem XI*.
212. lin. 3. solum *Nama*.
222. lin. 7. Deiparae.
lin. 15. consulat.
223. lin. 22. natali.
lin. 32. *Post illa verba* -- tyrocinii exacto -- *usque ad* -- Senam Rhetoricen &c. *omnia deleantur*.
231. lin. 8. ita scripsi.

252. lin. ult. *post verba illa* -- nactus est -- *inferatur* -- Tanti autem *Cosmas III.* Magnus Dux *Grandium* faciebat, ut hoc anno MDCCXIV. *Casinio*, Card'nali S. Priscae, scripserit, rogans, ut ab Pontifice Maximo impetraret, ut *Grandius* Provinciae Tusciae Monachum professus inter Camaldulenses declararetur, & titulo tenus eiusdem Provinciae Abbas renunciaretur; quod quidem contigit, quum anno MDCCXVI. *Clemens XI.* hoc honore & beneficio *Grandium* auxerit.

262. lin. 6. *post verbum* -- composuit -- *addatur* -- Anno MDCCXXVI. *Dominicus Cattaneus* historicam oppidi Balneonis descriptionem in Massa Carrariensi formis excusam *Grandio* dicavit.

265. lin. 5. 6. Salmasii.

267. lin. 2. *post verba* -- studio remisit -- *addatur* -- Quare, quum in Regiam Londinensem Societatem iam cooptatus fuisset, Societatis illius Secretarius *Gulielmus Ruffy* Medicus anno MDCCXXVIII. *Grandio* scripsit rogans, ut quidquid in Philosophia naturali notatu dignum eius observationi occurreret, de eo omni, quale quale esset, se per litteras certiorem facere dignaretur. At non intra hosce limites *Grandius* substitit.

lin. 9. 10. *post illa* -- Tomo XX. -- *addatur* -- Hoc eodem anno a Pontifice Maximo *Grandius* iterum ad Bononiam, alias-

aliasque Galliae Cisalpinae terras missus est, Rheno intra convenientes ripas coercendo operam una cum aliis Mathematicis daturus, cui rei tunc Cardinalis S. Agnetis praeerat. Pisis autem, quum in S. *Michaelis* Monasterio *Grandii* effigies collocata fuisset, insequens Inscriptio ei subposita est.

Guidoni Grandio Ordinis Camaldulensis. Omnium fere disciplinarum cultori praestantissimo. Mathematicarum vero in Pisana Academia Professori longe celeberrimo. Huius Monasterii, quod vetustate obsoletum & male materiatum honorifice & eleganter restauravit, ac pene a fundamentis erexit, Abbati vigilantissimo, Monachi veluti parenti optimo in grati animi testimonium obsequentissimi posuerunt. Nonis Maii MDCCXXIX.

274. lin. 16. *post verba illa* -- Villa extructa -- *addatur* -- in qua insequens Epigraphe legitur:

Reverendissimus. D. *Grandius. Abbas*
Visitator. Camaldulensis. Mathem. Disciplinae
In. Pisana. Academia. Prof. amplissimus
Post. quam. Pisis. ingenti. sumptu
Monasterii. S. Michaelis. ab. ipso. reformati. decori
et. ornamento. prospexit
De. Monachorum. salute. cogitans
Villam. hanc. salubri. sub. Coelo

a.

a . fundamentis . erexit
Cuius . beneficii . & liberalitatis . eiusdem Monast.
Familia . memor . perenne . hoc . in . grati
animi . significationem . M. P. A. C. MDCCXXXI.

279. lin. 23. *post verba* -- laudateque proposuit -- *addatur* -- quo quidem anno *Clemens XII.* Pont. Max. honores omnes & privilegia *Grandia* concessit, quae iis Abbatibus, qui Generales ordinis universi fuere, competunt.

274. lin. 14. *post verba* -- Forzonium praefecit -- *addatur* -- Lubet autem in medium proferre Inscriptionem, quam in hac sua Bibliotheca anno MDCCXL. posuit.

D. O. M.
Benedicto XIV. Pont. Max.
Sacra . profanaque . eruditione . clarissimo
De . bonis . artibus . optume . merito
quod . quum . purpura . nondum . insignitus
Ecclesiae . bono . dignitatique . consuleret
Pluries . Bibliothecam . hanc . sua . praesentia . ornaverit
Guido . III. huius . Monasterii . Abbas
Antiquo . patrono . sui . amantissimo
Hac . obsequii . gratique . animi . monumentum
P. C.
Anno . Domini . MDCCXL. Kal. Decem.

284. lin. 13. *Pisis 1726. apud Dominicum Carotti* .

300. lin. 14. *Servilianum Lattuadam* .

